

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRK HALK MÜZİĞİNDEKİ BOZLAKLARIN
SES TEKNİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**DOKTORA TEZİ
Ayşegül ARAL ALTIOK**

**Anabilim Dalı : Müzikoloji Ve Müzik Teorisi
Programı : Müzikoloji Ve Müzik Teorisi**

MAYIS 2010

**TÜRK HALK MÜZİĞİNDEKİ BOZLAKLARIN
SES TEKNİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

**DOKTORA TEZİ
Ayşegül ARAL ALTIOK
(414022011)**

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 04 Aralık 2009

Tezin Savunulduğu Tarih : 31 Mayıs 2010

Tez Danışmanı : Prof. Songül KARAHASANOĞLU (İTÜ)

Eş Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Tülin MALKOÇ (MÜ)

Diğer Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Alaeddin YAVAŞÇA (Haliç Uni.)

Prof. .Ş. Şehvar BEŞİROĞLU (İTÜ)

Yrd.Doç. Dr. Mehmet Ali ÖZDEMİR(MÜ)

Yrd. Doç. F. Cengiz ÜNAL (İTÜ)

Yrd. Doç. Şerife GÜVENÇOĞLU (İTÜ)

MAYIS 2010

ÖNSÖZ

Bu araştırma, İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programı'nda doktora tezi olarak hazırlanmıştır.

Türk makam müziği icralarının birbirinden ve diğer müzik çeşitleri ve türlerinden farklı icra özelliklerini ses eğitimi bağlamında inceleyerek başladığımız bu çalışmada, karşılaştığımız özel ve farklı icra teknikleri sayesinde insan sesinin işlevini geliştiren veya değiştiren birçok unsurun olduğunu tespit ettik. Yöresel özellikleri itibariyle diğer müzik çeşitleri ve türlerinden daha farklı özellikler arz eden Türk halk müziği repertuarını incelediğimizde, yöre yöre ayrılan özel icraların gerek kırık havalarda gerekse uzun hava ve karma havalarda farklı şekillerde görüldüğü ve bu özelliklerin ses eğitimi anlamında incelenmeye değer nitelikte olduğunu fark ettik. Hem ses eğitimi özellikleri, hem de müzikal ve edebi özellikleri ile kendine özgü tavrını ayırt edebildiğimiz bozlakları da, uzun havalar içinde ses tekniği anlamında en güçlülerinden biri olduğu için ve orta Anadolu bölgesi türkülerinin özelliklerini genel olarak incelememize bir ön çalışma teşkil edebileceği için tercih ettik. İşte bu doğrultuda, *Türk Halk Müziğindeki Bozlakların Ses Tekniği Açısından İncelenmesi* başlığıyla bir araştırma yapmayı ve hem halk müziği alanına hem de ses eğitimi alanına katkıda bulunacak veriler kazandırmayı amaçladık.

Türk halk müziği yapısındaki bu yöresel farklılık arz eden tavır ve icra özelliklerini irdelemek ve bilimsel gerçekler ışığında açıklığa kavuşturmak müzikoloji çalışmalarının temelini teşkil etmektedir. Bu bakış açısıyla alanında uzman insanların yapacağı bu çalışmaların gelecek nesillere cesaret vereceğini umuyoruz. İ.T.Ü. Türk musikisi devlet konservatuarı Ses Eğitimi Bölümü THM Ana Sanat dalı mezunu bir ses eğitmeni olarak, Türk müziği bilmenin ayrıcalıklarını batı ses eğitimi disiplini ile sentezleyebilmenin Türk müziğine çok büyük katkılar sağlayacağını düşünüyoruz. Bu bağlamda yapılan çalışmanın önemini farkında ve bilincindeyiz.

Tezin hazırlanmasında “bozlak” kelimesinin önceliğinden hareketle Türk halk müziği ve bozlağın tanımlarının yapılması ve konu hakkında soru işareti bırakmayacak açıklamalarla bu bölümlerin izah edilmesine gayret gösterdik. Müzikal ve edebi özelliklerini incelediğimiz bozlakların icra özelliklerini özellikle ses tekniği anlamında detaylarıyla izah ettik. Edebi özellikleri açısından yaptığımız incelemelerde Türkiye Türkçesi ağız araştırmalarından faydalanarak fonetik alfabe çalışmalarına yer verdik. Ses tekniği çalışmalarında fonetik alfabe kullanımının gerekliliği konusundaki tespitlerimizi paylaştık.

Bu çalışmamız sırasında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen ve çalışmanın şekillenmesinde önemli katkılarda bulunan danışman hocam İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzikoloji Bölümü Öğretim Üyesi, Müzik Teorisi Bölüm ve Anabilim Dalı Başkanı Prof. Songül Karahasanoğlu'na, bilgileri ve yol göstericiliğiyle yanımda olan eş danışmanım Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Tülin Malkoç'a,

jüri komitesinde bulunan ve değerli bilgilerinden faydalandığım İTÜ TMDK Müzikoloji Bölümü ve Anabilim Dalı ile İTÜ SBE Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Başkanı Prof. Ş. Şehvar Beşiroğlu'na, İTÜ TMDK Emekli Öğretim Üyesi ve Haliç Üniversitesi Konservatuarı Öğretim Üyesi Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca'ya, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Mehmet Ali Özdemir'e, İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzik Teorisi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. F. Cengiz Ünal'a ve İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzik Teorisi Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Şerife Güvençoğlu'na, uzun havaların notaya alınmasında yardımını ve bilgisini esirgemeyerek beni gururlandıran, deney çalışmasında değerli zamanını ayırarak fikirlerini paylaşan değerli hocam Haliç Üniversitesi Konservatuarı Öğretim Görevlisi Yücel Paşmakçı'ya, değerli birikimleri ve arşiviyle çalışmaya ışık tutan sevgili hocam İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzikoloji Bölümü San. Öğr. Gör. Süleyman Şenel'e, çağrımızı gönülden kabul ederek deneysel çalışmamızı değerlendirmek üzere vaktini ayıran TRT İstanbul Radyosu Türk Halk Müziği sanatçısı ve koro şefi Sayın Mehmet Erenler'e, Müzikal incelememiz sırasında teorik bakış açımızı aydınlatan sevgili hocam Doç. Cihangir Terzi'ye, arşivi, denek bilgileri ve manevi desteğiyle her zaman yanımda olan sevgili meslektaşım İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Gözde Çolakoğlu'na, nota yazımında yardımda bulunan ve manevi desteğini esirgemeyen İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzik Teorisi Bölümü Başkan Yardımcısı Doç. Metin Eke'ye, transkripsiyon çalışmamda bilgisini benimle paylaşan İ.T.Ü. T.M.D.K. Ses Eğitimi Bölümü Öğr. Gör. Emin Baykırkık'a, bozlaklar konusundaki çalışmalarını benimle paylaşan Emekli TRT İstanbul Radyosu Türk Halk Müziği sanatçısı Ümit Tokcan'a, kaynak çalışmamda bilgilerinin benden esirgemeyen İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzikoloji ve Müzik Teorisi Bölümü Arş. Gör. Merve Eken'e, bozlaklar hakkında çalışmamı her zaman destekleyen ve bütün bilgilerinin benimle paylaşan İ.T.Ü. T.M.D.K. Öğretim Görevlisi İsmail Altunsaray'a;

Bozlak kayıtlarını elde etmemde ve ses kayıtları aşamasında ilk günden bu yana yardımda bulunan sevgili öğrencim İ.T.Ü. T.M.D.K. Ses Eğitimi Bölümü Öğrencisi Turgut Balbay'a, her zaman yanımda olan ve güzel sesleriyle derslerinden kalan zamanlarını bize ayırarak ses kayıt çalışmamızda destek olan öğrencilerim İ.T.Ü. T.M.D.K. Ses Eğitimi Bölümü 2.sınıf öğrencileri, Fındık Buse Katılmış, Egemen Sekmen, Mehmet Azmi Saral, Emine Çakan, Elif Avcı, Mehmet Salih İnan, 3.sınıf öğrencileri Ali Alpsar, Cankut Akıncı ve Deniz Çapkan'a, 4.sınıf öğrencileri Pınar Bozcu, Umut Ünal ve Mehmet Arlan'a, notaların bilgisayarda yazılmasına yardım eden İ.T.Ü. T.M.D.K. Müzik Teorisi 4. sınıf öğrencisi Mevlüt Erdem Dalgıç'a ve 4.sınıf öğrencisi Erdem Alpsoy'a; CD kayıtlarının yapılmasında elinden geleni yapan değerli arkadaşım Özgür Çelikkaya'ya ve Demir Asaad'a, grafik ve analiz çalışmasında fikirlerinden yararlandığımız sevgili arkadaşım Buket Ergin'e;

Çalışmamızın araştırma ve yazım aşamasında ilk andan itibaren bana destek olan ve yardım eden sevgili öğrencim ve dostum Nurdan Doğan'a, İngilizce çevirilerimde yardımcı olan sevgili dostum Serhan Günel'e, Stüdyosunu kullanımımıza açarak araştırmamıza katkıda bulunan Stüdyo FM'in sahibi sevgili arkadaşım Metin Evren'e, maddi manevi desteğiyle eğitim hayatım boyunca bugünlere gelebilmem için arkamda gizli güç olarak duran canım babam Yılmaz Aral'a, maddi, manevi desteğiyle gönlümü ve hayatımı zenginleştiren, çalışmamın sonlanmasında en büyük paya sahip insanlardan biri olan canım annem Aslıhan Aral'a, bütün doktora çalışmam boyunca her anlamda yanımda olan, İngilizce çevirileri ile bilgisayar

yazımı ile her zaman, her yerde benimle olduğunu bildiğim ve çalışmamın sonlanmasındaki en büyük gücüm, biricik eşim Değer Altıok'a, önce gücümü alan sonra çok daha güçlü geri veren canım oğlum Ali Altıok'a en içten teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Aralık 2009

Ayşegül ARAL ALTIOK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xxxix
ÖZET	xli
SUMMARY	xlvi
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Amacı	1
1.2 Araştırmanın Yöntemi.....	6
1.3 Araştırmanın Kuramı	9
2. TÜRK HALK MÜZİĞİNİN GENEL YAPISI VE UZUN HAVALARIN (SERBEST RİTİMLİ EZGİLER) TANIMI VE BOZLAKLAR.....	15
2.1 Türk Halk Müziğinin Genel Yapısı.....	15
2.2 Uzun Havanın Tanımı	23
2.3 Bir Uzun Hava Türü “Bozlak”	26
2.3.1 Bozlağın Kelime Anlamı	27
2.3.2 Tarihsel Süreçte Bozlakların Ortaya Çıkışı	30
2.3.2.1 Bozlak Taşıyıcı Kimliğiyle Türkmenler	32
2.3.2.2 Bozlak Taşıyıcı Kimliğiyle Abdallar.....	34
2.3.3 Bozlağın Bugün Yaşadığı Yörelere	42
2.3.4 Bozlakların Edebi Açısından İncelenmesi	46
2.3.4.1 Konuları ve Temaları Açısından Bozlakların İncelenmesi	46
2.3.4.2 Şiirsel Yapı Açısından Bozlakların İncelenmesi	48
2.3.4.3 Ağız ve Dil Özellikleri Açısından Bozlakların İncelenmesi.....	50
2.3.5 Bozlakların Müzikal Açısından İncelenmesi ..	71
3. BOZLAKLARIN SES TEKNİĞİ VE İCRA ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	83
3.1 Geleneksel Bozlak İcracıları	96
3.1.1 Muharrem Ertaş’ın Hayatı ve Müzik Yaşantısı	97
3.1.2 Muharrem Ertaş’ın İcrasının Ses Tekniği Açısından İncelenmesi	100
3.1.3 Hacı Taşan’ın Hayatı ve Müzik Yaşantısı	104
3.1.4 Hacı Taşan’ın İcrasının Ses Tekniği Açısından İncelenmesi	107
3.1.5 Çekiç Ali’nin Hayatı ve Müzik Yaşantısı.....	109
3.1.6 Çekiç Ali’nin İcrasının Ses Tekniği Açısından İncelenmesi	110
3.2 Günümüz Bozlak İcracıları	111
4. BOZLAK İCRASINDA UYGULANMASI GEREKEN SES TEKNİĞİ.....	117
4.1 Birinci Denek Gurubu	119
4.1.1 Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Değerlendirilmesi.....	121

4.1.2	Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcra Analizlerinin Karşılaştırılması.....	151
4.1.3	Deneklerin Ses Tekniği Çalışmalarıyla ve Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Eğitilmesi.....	168
4.1.3.1	Bozlak İcrası İçin Uygulanan Ağız ve Dil Çalışmaları.....	169
4.1.3.2	Bozlak İcrası İçin Uygulanan Ses Eğitimi Çalışmaları	171
4.1.4	Deneklerin Uygulanan Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcraların Değerlendirilmesi	179
4.1.5	Deneklerin Uygulanan Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcraların Karşılaştırılması.....	199
4.1.6	Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	214
4.1.7	Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Karşılaştırılması	227
4.1.8	Deneklerin Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	242
4.1.9	Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması	256
4.1.10	Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	270
4.1.11	Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Karşılaştırılması	285
4.1.12	Deneklerin Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	300
4.1.13	Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması	316
4.2	İkinci Denek Grubu	330
4.2.1	Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcraların Değerlendirilmesi	330
4.2.2	Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcraların Karşılaştırılması.....	349
4.2.3	Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisi İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Değerlendirilmesi.....	359
4.2.4	Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisi İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Karşılaştırılması.....	372
4.2.5	Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi	383
4.2.6	Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması ..	390
4.2.7	Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisi İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	401
4.2.8	Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisi İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Karşılaştırılması	409
4.2.9	Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	419

4.2.10 Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması.....	426
4.2.11 Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	437
4.2.12 Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Karşılaştırılması.....	445
5. SONUÇ.....	457
KAYNAKLAR	499
EKLER.....	507
ÖZGEÇMİŞ.....	527

KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
İ.T.Ü. T.M.D. K.	: İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
Dr. Başk.	: Daire Başkanlığı
TSM	: Türk Sanat Müziği
Yay.	:Yayınevi
Matb.	: Matbaacılık
Şti.	: Şirketi
Ltd.	: Limited
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 3.1 :	Türkçedeki ünlüler şeması.....	60
Çizelge 3.2 :	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti.....	69
Çizelge 4.1 :	Mehmet Azmi Saral Anketi.....	122
Çizelge 4.2 :	Denek 1'in Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	123
Çizelge 4.3 :	1. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	124
Çizelge 4.4 :	Fındık Buse Katılmış Anketi.....	125
Çizelge 4.5 :	Denek 2'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	126
Çizelge 4.6 :	2. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	127
Çizelge 4.7 :	Egemen Sekmen Anketi.....	128
Çizelge 4.8 :	Denek 3'ün Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	129
Çizelge 4.9:	3. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	130
Çizelge 4.10 :	Mehmet Salih İnan Anketi.....	130
Çizelge 4.11 :	Denek 4'ün Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	132
Çizelge 4.12 :	4. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	132
Çizelge 4.13 :	Elif Avcı Anketi.....	133
Çizelge 4.14 :	Denek 5'in Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	135
Çizelge 4.15 :	5. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	135
Çizelge 4.16 :	Emine Çakan Anketi.....	136
Çizelge 4.17 :	Denek 6'nın Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	137
Çizelge 4.18 :	6. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	138
Çizelge 4.19 :	Turgut Balbay Anketi.....	139
Çizelge 4.20 :	Denek 7'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	140
Çizelge 4.21 :	7. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	141
Çizelge 4.22 :	Umut Ünal Anketi.....	142
Çizelge 4.23 :	Denek 8'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	143
Çizelge 4.24 :	8. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	144
Çizelge 4.25 :	Mehmet Arlan Anketi.....	144
Çizelge 4.26 :	Denek 9'un Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	146
Çizelge 4.27 :	9. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.....	146
Çizelge 4.28 :	Ayşegül Altıok Anketi.....	147

Çizelge 4.29 :	Denek 10'un Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi	149
Çizelge 4.30 :	10. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği	149
Çizelge 4.31 :	10 Deneğin Karşılaştırmalı Değerlendirme Grafiği	150
Çizelge 4.32 :	"Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	151
Çizelge 4.33 :	"Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	152
Çizelge 4.34 :	"Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	152
Çizelge 4.35 :	"Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği	153
Çizelge 4.36 :	"Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	153
Çizelge 4.37 :	"Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	154
Çizelge 4.38 :	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	155
Çizelge 4.39 :	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	155
Çizelge 4.40 :	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	156
Çizelge 4.41 :	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	157
Çizelge 4.42 :	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	157
Çizelge 4.43 :	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	158
Çizelge 4.44 :	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	159
Çizelge 4.45 :	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	159
Çizelge 4.46 :	"Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	160
Çizelge 4.47 :	"Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	161
Çizelge 4.48 :	"Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	161
Çizelge 4.49 :	"Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	162
Çizelge 4.50 :	"Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	163
Çizelge 4.51 :	"Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi"'nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği	163
Çizelge 4.52 :	"Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi"'nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	164

Çizelge 4.53 :	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği	164
Çizelge 4.54 :	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	165
Çizelge 4.55 :	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	165
Çizelge 4.56 :	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	166
Çizelge 4.57 :	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği	166
Çizelge 4.58 :	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	167
Çizelge 4.59 :	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği	167
Çizelge 4.60 :	Denek 1’in Çalışma Sonrası Ses Kaydının Değerlendirmesi	180
Çizelge 4.61 :	Denek 1’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği	181
Çizelge 4.62 :	Denek 2’nin Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	182
Çizelge 4.63 :	Denek 2’nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği	183
Çizelge 4.64 :	Denek 3’ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	184
Çizelge 4.65 :	Denek 3’ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği	185
Çizelge 4.66 :	Denek 4’ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	186
Çizelge 4.67 :	Denek 4’ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği	187
Çizelge 4.68 :	Denek 5’in Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	188
Çizelge 4.69 :	Denek 5’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği	189
Çizelge 4.70 :	Denek 6’nın Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	190
Çizelge 4.71 :	Denek 6’nın İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.....	191
Çizelge 4.72 :	Denek 7’nin Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	192
Çizelge 4.73 :	Denek 7’nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.....	192
Çizelge 4.74 :	Denek 8’in Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	193
Çizelge 4.75 :	Denek 8’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.....	194
Çizelge 4.76 :	Denek 9’un Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	195
Çizelge 4.77 :	Denek 9’un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.....	196
Çizelge 4.78 :	Denek 10’un Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	197
Çizelge 4.79 :	Denek 10’un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.....	198
Çizelge 4.80 :	İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Değerlendirmesinin Karşılaştırılması.....	199
Çizelge 4.81 :	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	199

Çizelge 4.82 :	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	200
Çizelge 4.83 :	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	200
Çizelge 4.84 :	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması	201
Çizelge 4.85 :	“Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	201
Çizelge 4.86 :	“Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	202
Çizelge 4.87 :	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	202
Çizelge 4.88 :	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	203
Çizelge 4.89 :	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	203
Çizelge 4.90 :	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	204
Çizelge 4.91 :	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	204
Çizelge 4.92 :	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması	205
Çizelge 4.93 :	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	205
Çizelge 4.94 :	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması. ...	206
Çizelge 4.95 :	“Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	206
Çizelge 4.96 :	“Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	207
Çizelge 4.97 :	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	207
Çizelge 4.98 :	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması....	208
Çizelge 4.99 :	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	208
Çizelge 4.100:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	209

Çizelge 4.101:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	209
Çizelge 4.102:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması... .	210
Çizelge 4.103:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	210
Çizelge 4.104:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması... .	211
Çizelge 4.105:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	211
Çizelge 4.106:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması	212
Çizelge 4.107:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.....	212
Çizelge 4.108:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.....	213
Çizelge 4.109:	Denek 1’in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	214
Çizelge 4.110:	1. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	215
Çizelge 4.111:	Denek 2’nin Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	216
Çizelge 4.112:	2. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	216
Çizelge 4.113:	Denek 3’ün Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	217
Çizelge 4.114:	3. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	218
Çizelge 4.115:	Denek 4’ün Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	218
Çizelge 4.116:	4. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	219
Çizelge 4.107:	Denek 5’in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	219
Çizelge 4.118:	5. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	220
Çizelge 4.119:	Denek 6’nin Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	221
Çizelge 4.120:	6. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	222
Çizelge 4.121:	Denek 7’nin Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	222
Çizelge 4.122:	7. Deneğin Yücel Paşmakçı’ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	223

Çizelge 4.123:	Denek 8'in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	223
Çizelge 4.124:	8. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	224
Çizelge 4.125:	Denek 9'un Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	225
Çizelge 4.126:	9. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	225
Çizelge 4.127:	Denek 10'un Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	226
Çizelge 4.128:	10. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	227
Çizelge 4.129:	Yücel Paşmakçı'nın Ortalama Değerlendirme Grafiği.....	227
Çizelge 4.130:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	228
Çizelge. 4.131:	"Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	228
Çizelge 4.132:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	229
Çizelge. 4.133:	"Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	229
Çizelge. 4.134:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	230
Çizelge. 4.135:	"Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	230
Çizelge 4.136:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	231
Çizelge. 4.137:	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	231
Çizelge 4.138:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	232
Çizelge. 4.139:	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	232
Çizelge 4.140:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	233
Çizelge 4.141:	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	233
Çizelge 4.142:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan "Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	234
Çizelge 4.143:	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi"nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	234

Çizelge 4.144:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	235
Çizelge 4.145:	“Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	235
Çizelge 4.146:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” “Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	236
Çizelge 4.147:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	236
Çizelge 4.148:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	237
Çizelge 4.149:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	237
Çizelge 4.150:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	238
Çizelge 4.151:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	238
Çizelge 4.152:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	239
Çizelge 4.153:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	239
Çizelge 4.154:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	240
Çizelge 4.155:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	240
Çizelge 4.156:	Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	241
Çizelge 4.157:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	241
Çizelge 4.158:	Denek 1’in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	242
Çizelge 4.159:	Denek 1’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	243
Çizelge 4.160:	Denek 2’nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	244
Çizelge 4.161:	Denek 2’nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	244
Çizelge 4.162:	Denek 3’ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	245

Çizelge 4.163:	Denek 3'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	246
Çizelge 4.164:	Denek 4'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	246
Çizelge 4.165:	Denek 4'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	247
Çizelge 4.166:	Denek 5'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	248
Çizelge 4.167:	Denek 5'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	248
Çizelge 4.168:	Denek 6'nın Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	249
Çizelge 4.169:	Denek 6'nın İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	250
Çizelge 4.170:	Denek 7'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	250
Çizelge 4.171:	Denek 7'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	251
Çizelge 4.172:	Denek 8'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	252
Çizelge 4.173:	Denek 8'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	252
Çizelge 4.174:	Denek 9'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	253
Çizelge 4.175:	Denek 9'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	254
Çizelge 4.176:	Denek 10'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	254
Çizelge 4.177:	Denek 10'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	255
Çizelge 4.178:	Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Ortalama Başarı Puanları Karşılaştırma Grafiği.....	255
Çizelge 4.179:	Deneklerin Eğitim Sonrası "Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	256
Çizelge 4.180:	Deneklerin "Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	257
Çizelge 4.181:	Deneklerin Eğitim Sonrası "Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	257
Çizelge 4.182:	Deneklerin "Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	258
Çizelge 4.183:	Deneklerin Eğitim Sonrası "Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlağın Öğrenip Seslendirebilme Becerisi"nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	258

Çizelge 4.184: Deneklerin “Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	259
Çizelge 4.185: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	259
Çizelge 4.186: Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	260
Çizelge 4.187: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	260
Çizelge 4.188: Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	261
Çizelge 4.189: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	261
Çizelge 4.190: Deneklerin “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	262
Çizelge 4.191: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	262
Çizelge 4.192: Deneklerin “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	263
Çizelge 4.193: Deneklerin Eğitim Sonrası “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	263
Çizelge 4.194: Deneklerin “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	264
Çizelge 4.195: Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	264
Çizelge 4.196: Deneklerin “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	265
Çizelge 4.197: Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	265
Çizelge 4.198: Deneklerin “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	266

Çizelge 4.199:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	266
Çizelge 4.200:	Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	267
Çizelge 4.201:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	267
Çizelge 4.202:	Deneklerin “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	268
Çizelge 4.203:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	268
Çizelge 4.204:	Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	269
Çizelge 4.205:	Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri Deneklerin Eğitim Sonrası “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	269
Çizelge 4.206:	Deneklerin “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	270
Çizelge 4.207:	Denek 1’in Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	271
Çizelge 4.208:	1. Deneğin Mehmet Erenler’e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi Sonuç Grafiği.....	272
Çizelge 4.209:	Denek 2’nin Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	272
Çizelge 4.210:	2. Deneğin Mehmet Erenler’e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	273
Çizelge 4.211:	Denek 3’ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	273
Çizelge 4.212:	3. Deneğin Mehmet Erenler’e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	274
Çizelge 4.213:	Denek 4’ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	275
Çizelge 4.214:	4. Deneğin Mehmet Erenler’e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	276
Çizelge 4.215:	Denek 5’ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	276
Çizelge 4.216:	5. Deneğin Mehmet Erenler’e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	277
Çizelge 4.217:	Denek 6’nın Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	278

Çizelge 4.218:	6. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	279
Çizelge 4.219:	Denek 7'nin Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	279
Çizelge 4.220:	7. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	280
Çizelge 4.221:	Denek 8'in Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	281
Çizelge 4.222:	8. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	282
Çizelge 4.223:	Denek 9'un Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	282
Çizelge 4.224:	9. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	283
Çizelge 4.225:	Denek 10'un Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	284
Çizelge 4.226:	10. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.....	285
Çizelge 4.227:	Mehmet Erenler'in Ortalama Değerlendirme Grafiği.....	285
Çizelge 4.228:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan "Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	286
Çizelge 4.229:	"Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	286
Çizelge 4.230:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan "Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	287
Çizelge 4.231:	"Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	287
Çizelge 4.232:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan "Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	288
Çizelge 4.233:	"Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	288
Çizelge 4.234:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan "Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	289
Çizelge 4.235:	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	289
Çizelge 4.236:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan "Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	290
Çizelge 4.237:	"Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	290
Çizelge 4.238:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan "Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi" Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	291
Çizelge 4.239:	"Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi"nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	291

Çizelge 4.240:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	292
Çizelge 4.241:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	292
Çizelge 4.242:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	293
Çizelge 4.243:	“Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	293
Çizelge 4.244:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” “Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	294
Çizelge 4.245:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	294
Çizelge 4.246:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	295
Çizelge 4.247:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	295
Çizelge 4.248:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	296
Çizelge 4.249:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	296
Çizelge 4.250:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	297
Çizelge 4.251:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	297
Çizelge 4.252:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri	298
Çizelge 4.253:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği	298
Çizelge 4.254:	Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	299
Çizelge 4.255:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.....	299
Çizelge 4.256:	Denek 1’in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	300
Çizelge 4.257:	Denek 1’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	301
Çizelge 4.258:	Denek 2’nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	302
Çizelge 4.259:	Denek 2’nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.....	303

Çizelge 4.260:	Denek 3'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	303
Çizelge 4.261:	Denek 3'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	304
Çizelge 4.262:	Denek 4'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	305
Çizelge 4.263:	Denek 4'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	306
Çizelge 4.264:	Denek 5'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	306
Çizelge 4.265:	Denek 5'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	307
Çizelge 4.266:	Denek 6'nın Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	308
Çizelge 4.267:	Denek 6'nın İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	309
Çizelge 4.268:	Denek 7'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	309
Çizelge 4.269:	Denek 7'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	310
Çizelge 4.270:	Denek 8'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	311
Çizelge 4.271:	Denek 8'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği	312
Çizelge 4.272:	Denek 9'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	312
Çizelge 4.273:	Denek 9'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.....	313
Çizelge 4.274:	Denek 10'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	314
Çizelge 4.275:	Denek 10'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.....	315
Çizelge 4.276:	Mehmet Erenler Değerlendirmesi Ortalama Başarı Puanları Karşılaştırma Grafiği	315
Çizelge 4.277:	Deneklerin Eğitim Sonrası "Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	316
Çizelge 4.278:	Deneklerin "Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi"nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	316
Çizelge 4.279:	Deneklerin Eğitim Sonrası "Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	317
Çizelge 4.280:	Deneklerin "Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi"nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.....	317
Çizelge 4.281:	Deneklerin Eğitim Sonrası "Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlağın Öğrenip Seslendirebilme Becerisi"nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	318

Çizelge 4.282:	Deneklerin “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	318
Çizelge 4.283:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	319
Çizelge 4.284:	Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	319
Çizelge 4.285:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	320
Çizelge 4.286:	Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	320
Çizelge 4.287:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	321
Çizelge 4.288:	Deneklerin “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	321
Çizelge 4.289:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	322
Çizelge 4.290:	Deneklerin “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	322
Çizelge 4.291:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	323
Çizelge 4.292:	Deneklerin “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	323
Çizelge 4.293:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	324
Çizelge 4.294:	Deneklerin “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	324
Çizelge 4.295:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	325
Çizelge 4.296:	Deneklerin “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	325
Çizelge 4.297:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	326
Çizelge 4.298:	Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	326

Çizelge 4.299:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	327
Çizelge 4.300:	Deneklerin “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.....	327
Çizelge 4.301:	Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.....	328
Çizelge 4.302:	Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	328
Çizelge 4.303:	Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri Deneklerin Eğitim Sonrası “Öğrencinin Kendi Ses Sınıırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi	329
Çizelge 4.304:	Deneklerin “Öğrencinin Kendi Ses Sınıırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması	329
Çizelge 4.305:	Deniz Çapkan Anketi	331
Çizelge 4.306:	"Zeynebin" Bozlağı Notası.....	333
Çizelge 4.307:	Denek 1'in Notası Verilen Bozlak İle Ses Kaydı Değerlendirmesi	334
Çizelge 4.308:	1. Denek Deniz Çapkan'ın Değerlendirme Grafiğı	335
Çizelge 4.309:	Pınar Bozcu Anketi	335
Çizelge 4.310:	"Doğar Yaz Ayları" Bozlağının Notası	337
Çizelge 4.311:	Denek 2'nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi	338
Çizelge 4.312:	2. Denek Pınar Bozcu'nun Değerlendirme Grafiğı.....	339
Çizelge 4.313:	Ali Alpsar Anketi	339
Çizelge 4.314:	“Başında Pare Pare Garın Var Senin” Notası	341
Çizelge 4.315:	Denek 3'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi	342
Çizelge 4.316:	3. Denek Ali Alpsar'ın Değerlendirme Grafiğı	343
Çizelge 4.317:	Cankut Akıncı Anketi	344
Çizelge 4.318:	“Sarı Yazma” Notası	346
Çizelge 4.319:	Denek 4'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi	347
Çizelge 4.320:	4. Denek Cankut Akıncı'nın Değerlendirme Grafiğı.....	348
Çizelge 4.321:	Deneklerin İlk Kayıt sonrası Ortalama Puan Tablosu	348
Çizelge 4.322:	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması	349
Çizelge 4.323:	“Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Değerlendirme Grafiğı	349
Çizelge 4.324:	“Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	350
Çizelge 4.325:	“Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi” Değerlendirme Grafiğı	350
Çizelge 4.326:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi'nin Karşılaştırması	350
Çizelge 4.327:	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi Değerlendirme	351

Çizelge 4.328:	“Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	351
Çizelge 4.329:	Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi Değerlendirme Grafiği	351
Çizelge 4.330:	“Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması	352
Çizelge 4.331:	Bozlağın Trillerini Ve Hançere Özelliğini Bilme Yetisi Değerlendirme Grafiği	352
Çizelge 4.332:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	352
Çizelge 4.333:	“Bozlak Trillerini Ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.....	353
Çizelge 4.334:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	353
Çizelge 4.335:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Değerlendirme Grafiği	353
Çizelge 4.336:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	354
Çizelge 4.337:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	354
Çizelge 4.338:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	354
Çizelge 4.339:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	355
Çizelge 4.340:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	355
Çizelge 4.341:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	355
Çizelge 4.342:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	356
Çizelge 4.343:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.....	356
Çizelge 4.344:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	356
Çizelge 4.345:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	357
Çizelge 4.346:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	357
Çizelge 4.347:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	357
Çizelge 4.348:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	358
Çizelge 4.349:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	358
Çizelge 4.350:	Fonetik Alfabe İle Yazılmış Zeynebin Bozlağı Notası	360
Çizelge 4.351:	Denek 1’in Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi	361
Çizelge 4.352:	1. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	362
Çizelge 4.353:	Fonetik Alfabe İle Yazılmış Doğan Yaz Ayları Bozlağı Notası.....	363
Çizelge 4.354:	Denek 2’nin Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi	364

Çizelge 4.355:	2. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.....	365
Çizelge 4.356:	Fonetik Alfabe İle Yazılmış Başında Pare Pare Garın Var Senin Bozlağı Notası.....	366
Çizelge 4.357:	Denek 3'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	367
Çizelge 4.358:	3. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.....	368
Çizelge 4.359:	Fonetik Alfabe İle Yazılmış Sarı Yazma Bozlağı Notası	369
Çizelge 4.360:	Denek 4'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.....	370
Çizelge 4.361:	4. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.....	371
Çizelge 4.362:	Deneklerin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Puan Tablosu.....	371
Çizelge 4.363:	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	372
Çizelge 4.364:	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	373
Çizelge 4.365:	“Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Eğitim Sonrası Karşılaştırması	373
Çizelge 4.366:	“Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	373
Çizelge 4.367:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	374
Çizelge 4.368:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği	374
Çizelge 4.369:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	374
Çizelge 4.370:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	375
Çizelge 4.371:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	375
Çizelge 4.372:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği	375
Çizelge 4.373:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	376
Çizelge 4.374:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	376
Çizelge 4.375:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	376
Çizelge 4.376:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği	377
Çizelge 4.377:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	377
Çizelge 4.378:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	378
Çizelge 4.379:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	378
Çizelge 4.380:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	378

Çizelge 4.381:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.....	379
Çizelge 4.382:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	379
Çizelge 4.383:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.....	379
Çizelge4.384:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	380
Çizelge 4.385:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	380
Çizelge 4.386:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	381
Çizelge 4.387:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	381
Çizelge 4.388:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	381
Çizelge 4.389:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması	382
Çizelge 4.390:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	382
Çizelge 4.391:	Denek 1’in Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	383
Çizelge 4.392:	1. Denek Deniz Çapkan’ın Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	384
Çizelge 4.393:	Denek 2’nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.....	385
Çizelge 4.394:	2. Denek Pınar Bozcu’nun Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	386
Çizelge 4.395:	Denek 3’ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirmesi.....	386
Çizelge 4.396:	3. Denek Ali Alparsar’ın Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği...	387
Çizelge 4.397:	Denek 4’ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirmesi.....	388
Çizelge 4.398:	4. Denek Cankut Akıncı’nın Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	389
Çizelge 4.399:	Deneklerin İlk Kayıt sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Ortalama Puan Tablosu	390
Çizelge 4.400:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	391
Çizelge 4.401:	“Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi	391
Çizelge 4.402:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bilinen Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması	391
Çizelge 4.403:	“Bilinen Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	392
Çizelge 4.404:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	392
Çizelge 4.405:	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	393

Çizelge 4.406:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	393
Çizelge 4.407:	“Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	393
Çizelge 4.408:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	394
Çizelge 4.409:	Bozlağın Trillerini Ve Hançere Özelliğini Bilme Yetisi Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	394
Çizelge 4.410:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	394
Çizelge 4.411:	“Bozlak Trillerini Ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	395
Çizelge 4.412:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	395
Çizelge 4.413:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	395
Çizelge 4.414:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	396
Çizelge 4.415:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	396
Çizelge 4.416:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	396
Çizelge 4.417:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	397
Çizelge 4.418:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	397
Çizelge 4.419:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.....	397
Çizelge 4.420:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	398
Çizelge 4.421:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği ..	398
Çizelge 4.422:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	398
Çizelge 4.423:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	399
Çizelge 4.424:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.....	399
Çizelge 4.425:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	399

Çizelge 4.426:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması ...	400
Çizelge 4.427:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği	400
Çizelge 4.428:	Denek 1’in Çalışma Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi	402
Çizelge 4.429:	1. Deneğin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	403
Çizelge 4.430:	Denek 2’nin Çalışma Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi ..	403
Çizelge 4.431:	2. Deneğin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	404
Çizelge 4.432:	Denek 3’ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi	405
Çizelge 4.433:	3. Deneğin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	406
Çizelge 4.434:	Denek 4’ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi	407
Çizelge 4.435:	4. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Yücel Paşmakçı Karşılaştırma Grafiği.....	408
Çizelge 4.436:	Deneklerin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Puan Tablosu.....	408
Çizelge 4.437:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.....	409
Çizelge 4.438:	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	409
Çizelge 4.439:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	410
Çizelge 4.440:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	410
Çizelge 4.441:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması	410
Çizelge 4.442:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	411
Çizelge 4.443:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	411
Çizelge 4.444:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	411
Çizelge 4.445:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	412
Çizelge 4.446:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği	412
Çizelge 4.447:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	412
Çizelge 4.448:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	413

Çizelge 4.449:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	413
Çizelge 4.450:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği	414
Çizelge 4.451:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	414
Çizelge 4.452:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	414
Çizelge 4.453:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	415
Çizelge 4.454:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	415
Çizelge 4.455:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	415
Çizelge 4.456:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	416
Çizelge 4.457:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	416
Çizelge 4.458:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	417
Çizelge 4.459:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	417
Çizelge 4.460:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	417
Çizelge 4.461:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	418
Çizelge 4.462:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	418
Çizelge 4.463:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması....	418
Çizelge 4.464:	Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	419
Çizelge 4.465:	Denek 1’in Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	420
Çizelge 4.466:	1. Denek Deniz Çapkan’ın Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.....	421

Çizelge 4.467:	Denek 2'nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	421
Çizelge 4.468:	2. Denek Pınar Bozcu'nun Mehmet Erenler Değerlendirmesi.....	422
Çizelge 4.469:	Denek 3'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirmesi.....	423
Çizelge 4.470:	3. Denek Ali Alpsar'ın Mehmet Erenler Değerlendirmesi	424
Çizelge 4.471:	Denek 4'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirmesi.....	424
Çizelge 4.472:	4. Denek Cankut Akıncı'nın Mehmet Erenler Değerlendirmesi....	425
Çizelge 4.473:	Deneklerin İlk Kayıt sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Ortalama Puan Tablosu	426
Çizelge 4.474:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması	427
Çizelge 4.475:	“Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirmesi	427
Çizelge 4.476:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması	427
Çizelge 4.477:	“İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	428
Çizelge 4.478:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırılması.....	428
Çizelge 4.479:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	428
Çizelge 4.480:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.....	429
Çizelge 4.481:	“Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	429
Çizelge 4.482:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.....	429
Çizelge 4.483:	“Bozlağın Trillerini Ve Hançere Özelliğini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	430
Çizelge 4.484:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.....	430
Çizelge 4.485:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	431
Çizelge 4.486:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırılması.....	431
Çizelge 4.487:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.....	431
Çizelge 4.488:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.....	432
Çizelge 4.489:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	432

Çizelge 4.490:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	432
Çizelge 4.491:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.....	433
Çizelge 4.492:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	433
Çizelge 4.493:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.....	433
Çizelge 4.494:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	434
Çizelge 4.495:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği ..	434
Çizelge 4.496:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	434
Çizelge 4.497:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	435
Çizelge 4.498:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması	435
Çizelge 4.499:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği	435
Çizelge 4.500:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması..	436
Çizelge 4.501:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği	436
Çizelge 4.502:	Denek 1’in Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	438
Çizelge 4.503:	Mehmet Erenler Tarafından 1. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	439
Çizelge 4.504:	Denek 2’nin Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	439
Çizelge 4.505:	Mehmet Erenler Tarafından 2. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	440
Çizelge 4.506:	Denek 3’ün Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	441
Çizelge 4.507:	Mehmet Erenler Tarafından 3. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	442
Çizelge 4.508:	Denek 4’ün Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi	443
Çizelge 4.509:	Mehmet Erenler Tarafından 4. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği	444
Çizelge 4.510:	Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Puan Tablosu.....	444
Çizelge 4.511:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	445

Çizelge 4.512:	“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	445
Çizelge 4.513:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	446
Çizelge 4.514:	“Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	446
Çizelge 4.515:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması	446
Çizelge 4.516:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği	447
Çizelge 4.517:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	447
Çizelge 4.518:	“Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	448
Çizelge 4.519:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	448
Çizelge 4.520:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	448
Çizelge 4.521:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	449
Çizelge 4.522:	“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği .	449
Çizelge 4.523:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.....	449
Çizelge 4.524:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	450
Çizelge 4.525:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması	450
Çizelge 4.526:	“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği	450
Çizelge 4.527:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması	451
Çizelge 4.528:	“Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği	451
Çizelge 4.529:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	451
Çizelge 4.530:	“Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği	452
Çizelge 4.531:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	452
Çizelge 4.532:	“Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği...	452

Çizelge 4.533:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	453
Çizelge 4.534:	“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	453
Çizelge 4.535:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.....	453
Çizelge 4.536:	“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	454
Çizelge 4.537:	Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması ..	454
Çizelge 4.538:	“Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.....	454
Çizelge 5.1:	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti.....	460
Çizelge 5.2:	Birinci Denek Grubunun “Uzun Hava Seslendirebilme Becerileri” Karşılaştırma Grafikleri	465
Çizelge 5.3:	Birinci Denek Grubunun “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	466
Çizelge 5.4:	Birinci Denek Grubunun “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	467
Çizelge 5.5:	Birinci Denek Grubunun “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	468
Çizelge 5.6:	Birinci Denek Grubunun “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	469
Çizelge 5.7:	Birinci Denek Grubunun “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	470
Çizelge 5.8:	Birinci Denek Grubunun “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	471
Çizelge 5.9:	Birinci Denek Grubunun “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	472
Çizelge 5.10:	Birinci Denek Grubunun “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	473
Çizelge 5.11:	Birinci Denek Grubunun “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	474
Çizelge 5.12:	Birinci Denek Grubunun “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	475
Çizelge 5.13:	Birinci Denek Grubunun “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	476
Çizelge 5.14:	Birinci Denek Grubunun “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	477
Çizelge 5.15:	Birinci Denek Grubunun “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği	478
Çizelge 5.16:	Birinci Denek Grubunun Ortalama Başarı Puan Grafiği.....	478
Çizelge 5.17:	Birinci Denek Grubunun Yücel Paşmakçı Ortalama Başarı Puan Grafiği.....	479

Çizelge 5.18:	Birinci Denek Grubunun Mehmet Erenler Ortalama Başarı Puan Grafiği.....	479
Çizelge 5.19:	İkinci Denek Grubu “Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	481
Çizelge 5.20:	İkinci Denek Grubu “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	482
Çizelge 5.21:	İkinci Denek Grubu “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	483
Çizelge 5.22:	İkinci Denek Grubu “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	484
Çizelge 5.23:	İkinci Denek Grubu “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	485
Çizelge 5.24:	İkinci Denek Grubu “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	486
Çizelge 5.25:	İkinci Denek Grubu “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.....	487
Çizelge 5.26:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	488
Çizelge 5.27:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	489
Çizelge 5.28:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	490
Çizelge 5.29:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	491
Çizelge 5.30:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	492
Çizelge 5.31:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	493
Çizelge 5.32:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.....	494
Çizelge 5.33:	İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi Karşılaştırma Grafiği.....	495
Çizelge 5.34:	İkinci Denek Grubunun Ortalama Başarı Puan Grafiği.....	495
Çizelge 5.35:	İkinci Denek Grubunun Yücel Paşmakçı Ortalama Başarı Puan Grafiği.....	496
Çizelge 5.36:	İkinci Denek Grubunun Mehmet Erenler Ortalama Başarı Puan Grafiği.....	496

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1 : Atınç Emnalar'ın Belirlediği Bozlak Dizisi	74
Şekil 3.2 : Hüseyinî-Muhayyer Makamı Dizilerine Benzeyen Bozlaklar	74
Şekil 3.3 : Muhayyer Kürdî-Kürdili Hicazkâr Dizilerine Benzeyen Bozlaklar ..	74
Şekil 3.4 : Erol Parlak'ın belirlediği Karakteristik Bozlak Dizisi	75
Şekil 3.5 : Erol Parlak'ın belirlediği Avşar Cerit Bozlak dizisi	75
Şekil 3.6 : Erol Parlak'ın diğerleri başlığıyla belirlediği dizi	76
Şekil 3.7 : Bozlaklarda tespit edilen birinci tip dizi	77
Şekil.3.8 : Beşinci derece üzerine kurulan hicaz çeşnişi ..	78
Şekil 3.9 : Bozlaklarda görülen 1. tip karara gidiş ifadesi...	78
Şekil 3.10 : Zeynebin bozlağından bir bölüm	78
Şekil 3.11 : Dördüncü derece üzerine kurulan kürdi çeşnişi ..	78
Şekil 3.12 : Bozlaklarda görülen 2. tip karara gidiş ifadesi	79
Şekil 3.13 : Sarı Yazma Bozlağından bir bölüm	79
Şekil 3.14 : Bozlaklarda tespit edilen geçki çeşitleri	79
Şekil 3.15 : Mi ² alan ve sol perdesi üzerinde hicaz geçkisinin görüldüğü bozlak dizisi	80
Şekil 3.16 : Kırat bozlağından bir bölüm	81
Şekil 3.17 : Donanımında mi ² alan bozlak dizisi	81
Şekil 3.18 : Bozlaklarda karar perdesine inerken tespit edilen final çeşnileri...	82
Şekil 3.19 : Muharrem Ertaş ..	97
Şekil 3.20 : Leger Tenor Ses Genliği	101
Şekil 3.21 : Muharrem Ertaş'ın Seslendirdiği "Avşar Elleri" Bozlağı Ses Genliği .	101
Şekil.3.22 : Tenor seslerin geçiş tonları	102
Şekil 3.23 : Hacı Taşan	104
Şekil 3.24 : Lirik Tenor Ses Genliği	107
Şekil 3.25 : Çekiç Ali	109
Şekil 4.1. Ses Etüdü 1 ..	174
Şekil 4.2. Ses Etüdü 2 ..	175
Şekil 4.3: Ses Etüdü 3 ..	175
Şekil 4.4: Ses Etüdü 4 ..	175
Şekil 4.5: Ses Etüdü 5 ..	175
Şekil 4.6: Ses Etüdü 6 ..	176
Şekil 4.7: Ses Etüdü 7 ..	176
Şekil 4.8: Ses Etüdü 8 ..	176
Şekil 4.9: Ses Etüdü 9 ..	176
Şekil 4.10: Ses Etüdü 10 ..	177
Şekil 4.11: Ses Etüdü 11 ..	177
Şekil 4.12: Ses Etüdü 12 ..	177
Şekil 4.13: Ses Etüdü 13 ..	177

Şekil 4.14: Ses Etüdü 14.....	178
Şekil 4.15: Ses Etüdü 15.....	178
Şekil.4.16: Ses Etüdü 16.....	178
Şekil 5.1: Bozklarda tespit edilen birinci tip dizi.....	480
Şekil.5.2: Donanımında mi $\flat^2$ alan bozlak dizisi	480
Şekil 5.3: Mi $\flat^2$ alan ve sol perdesi üzerinde hicaz geçkisinin görüldüğü bozlak dizisi	480
Şekil 5.4: Bozklarda karar perdesine inerken tespit edilen final çeşnileri.....	481

TÜRK HALK MÜZİĞİNDEKİ BOZLAKLARIN SES TEKNİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

İ.T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji ve Müzik Teorisi Anabilim Dalı Müzikoloji ve Müzik Teorisi Programı'nda doktora tezi olarak hazırlanan bu araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın amacı, Türk halk müziğinde “bozlak” olarak adlandırılan ezgilerin geleneksel halde icra edildiği yöre sanatçılarının söyleme şekillerinden yola çıkarak, ses kullanma teknikleri açısından incelemek ve bu ezgilerin kendine özgü icra şekillerini ve yöreye özgü tavır özelliklerini analiz ederek deneysel yöntemle diğer uzun hava çeşitlerinden ayrılan özel ses kabiliyetlerini ortaya çıkarmaktır.

Araştırmada amaca yönelik olarak belirlenen “Türk Halk Müziğindeki Bozlakların Ses Tekniği Açısından İncelenmesi” başlığı jürinin ortak kararı olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada Türk halk müziğinde, serbest ritimli ezgiler olarak tanımlanan uzun havaların bir türü olan bozlaklar, tarihsel gelişimi ve Türk halk müziği içerisindeki yeri anlamında ele alınmış, ağız ve dil özellikleri, yöresel icra özellikleri ve ses tekniği özelliklerinden yola çıkarak, elde edilen verilerin analizleri yapılmıştır. Bu analizler halkbilim çalışmaları doğrultusunda ele alınan araştırmalar olarak görülmüş ve ölçüm teknikleri ışığında bozlakların ne zaman, nerede, nasıl ve kimler tarafından icra edildiği, dinleyenler tarafından nasıl anlaşıldığı ve günümüzde icra yapmak isteyenlerin dikkat etmesi gereken yapısal özellikleri hakkında tespitler yapılmıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerin ve kültürler arası etkileşimlerin farklılaşma veya kayıplaşma yarattığı düşüncesiyle, var olan kültür ürünlerinin kendine özgü özellikleri ile yaşayabilmesi maksadıyla müzikolojik araştırmalar ve halkbilim çalışmalarının yapılması ve konumuzun temeli olan bozlakların geleneksel üslubunda yer alan ses tekniğinin gelecek nesillere yansıtılması araştırmanın amacı olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için üç yöntem kullanılmıştır. Tarihsel yöntem kullanılarak Türk halk müziğinin genel yapısı ve formlarından biri olan uzun havalarının tanımı için yapılan halk bilim çalışmaları kütüphane ve özel arşiv taramaları, yabancı kaynakların tarafımızdan çevirileri gibi kaynak taramalarıyla gerçekleştirilmiş ve halk bilimcilerin bilgilerinden hareketle bu temel konulara açıklık getirilmesine çalışılmıştır. Aynı yöntemle uzun havaların bir çeşidi olan Bozlaklar konusunun da kelime anlamı ve genel yapısı konusunda incelemeler yapılmış, bozlakların hem tarihsel süreçte hem de günümüzdeki konumu araştırılarak detaylı bilgiler elde edilmesi sağlanmıştır. Edebi ve müzikal açıdan yapısal özelliklerinin incelenerek açıklığa kavuşturulduğu bozlaklarla ilgili ilgi çekici tespitlerin yapıldığı bu aşamada geleneksel eğitim sistemine katkı sağlayacak bazı veriler elde edilmiştir. Bu veriler edebi özellikleri olarak ele alınan ağız ve dil özelliklerinin incelenmesi bölümünde ortaya çıkmıştır. Elde edilen bu verilerin deneysel yöntemle günümüz bozlak icracılarına uygulanması ve geleneksel değerlerin

korunmasına sağlayacağı katkının ölçülmesi hedeflenmiştir. Yapılan deneysel çalışmanın dil ve ses analizi kısmı da ses tekniği kriterleri çerçevesinde ses uzmanları tarafından değerlendirilerek sonuca varılmaya çalışılmıştır. Tarihsel yöntemle elde edilen veriler ışığında Türk halk müziği, halkın duygularını ve düşüncelerini söyleme şekli ve yöresel tavır özellikleri ile farklı ve özel bir karakterde ifade ettiği, her bölgeye, her şehre, hatta her ilçeye göre kendine ait öğelerle bezenmiş yapısını geleneksel üslupla yansıtan bir müzik türü olarak tanımlanmıştır. Serbest ritimli ezgiler (Uzun Havalar), Ritimli Ezgiler (Kırık Havalar) ve Karma Ezgiler (Her iki ritmik öğeninde görüldüğü karma yapıdaki ezgiler) olmak üzere üç müzikal form ile açıklanan Türk halk müziği serbest ritimli ezgiler yani uzun hava formu olarak ele alındığında yörelere göre değişen karakteristik yapılara sahip birçok çeşitle karşılaşılmaktadır. Bunlardan en önemlileri Bozlaklar, Baraklar, Yol Havaları, Hoyratlar, Gurbet Havaları v.s. dir.

Konumuz itibariyle ele aldığımız bozlaklar tarihsel anlamda incelemesi yapıldığında Orta Asya'dan Toroslar'a yeleşen Yörük ve Türkmenlerin, Abdal aşiretlerinin iskan, ölüm, haykırış, ayrılık gibi konuları bütün asi ruhunu yansıtarak seslendirdiği, orta Anadolu bölgesinde Kırşehir, Keskin, Kayseri, Konya, Ankara v.s. şehirlerinde seslendirilen bir uzun hava türü olarak tanımlanmaktadır. Bir birbuçuk oktav genişliğinde inici karaktere sahip bozlaklar, oktavın 8., 11. veya 12. perdesinden giriş yapar, adım adım çeşitli geçkiler yaparak karar sese doğru gelirler. Bu icra esnasında duyulan triller, hançere teknikleri ve ağız ve dil özellikleri, hem ses tekniği hemde müzikal özellikleri açısından incelendiğinde bozlakları diğer uzun hava türlerinden ayıran en önemli özellikler olarak görülmektedir. Bu bağlamda yapılan incelemeler, özellikle dil alanında bozlak hakkında ses tekniği ile ilgili birçok yeni verinin elde edilmesine sebep olmuştur. Bu veriler ışığında bozlakların ağız ve dil özelliklerinin daha kolay anlaşılabilmesi için bir fonetik alfabe hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu bakış açısıyla Türkiye Türkçesi ağız çalışmaları hakkında detaylı kaynak taraması yapılmış ve özellikle Orta Anadolu bölgesi ağız özellikleri hakkında yapılmış çalışmalardan yola çıkarak bozlak seslendirmesini kolaylaştıracak yeni bir fonetik alfabe hazırlanmıştır. Bunun yanı sıra bu alfabenin ses tekniği açısından anlatımları, açıklamaları ile beraber yazıya geçirilerek ses tekniği çalışması yapan solistlere kaynak teşkil etmesi sağlanmıştır.

Daha sonra bozlaklar müzikal anlamda incelenerek karakteristik özellikleri izah edilmiş ve yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Bozlaklar hakkında yapılan bu genel değerlendirmelerin ardından ses tekniği özelliklerinin ne olduğunun izah edilebilmesi için kaynak kişi analizleri yapılmış ve bozlakların en eski temsilcilerinden Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin bozlak icraları üzerine incelemeler yapılarak bozlaklarda uygulanması gereken ses tekniği çalışmaları hakkında sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçların uygulanabilirliğini kanıtlamak amacıyla hazırlanan deneysel çalışmada ise hem ses tekniği kriterlerinden hem de ağız ve dil çalışmaları sonucu elde edilen fonetik alfabe verilerinden faydalanılmıştır.

Hazırlanan alfabe sisteminin ses tekniği açısından incelenen ve izah edilmeye çalışılan bozlakların icra özelliklerini tanımlamak anlamında büyük yarar sağlayacağı düşüncesiyle başlatılan deneysel çalışmada çalışılmak üzere 10 kişilik bir denek grubu belirlenmiştir. Bu denek grubunun belirlenen kaynak kişileri dinleyerek kendi kendilerine yaptıkları çalışma sonrasında icra edecekleri bozlakların ses kayıtları yapılmıştır. Elde edilen ses kayıtlarının ses tekniği uzmanları tarafından yapılan analizlerinde bozlakların geleneksel icrasında duyulan ses tekniği ile karşılaştırılması yöntemi ile çalışılarak sonuçlar elde edilmiştir. Çıkan bu sonuçlar sonrasında

deneklerle yapılan ses tekniği ve orta Anadolu bölgesi ağzı fonetik alfabesi çalışmaları ile geçirilen eğitim döneminin ardından yapılan son ses kayıtlarıyla bozlakların icrasında uygulanması gereken ses tekniği ve ağız özellikleri hakkında elde edilen verilerin uygulanabilirliğinin geçerliliği ölçülmüş olmuştur. Ancak bu çalışmalar sırasında Türk halk müziğinin geleneksel icrasını yaşatabilmek ve kültürel değerlerini koruyabilmek maksadıyla geliştirilen teknik çalışmalar merak uyandıran bir fikir doğurmuş ve çalışmamızın tamamlanmasına az bir süre kalsa da bu fikrin uygulanabilirliğinin sorgulanması için yeni bir deneysel çalışma başlatılmıştır. Bu çalışmada dört kişilik bir denek grubu kullanılmış, bu deneklerin tarafımızdan notaya alınan bozlakları konuşma dili ile yazılmış sözleri ile hiç kaynak kişi dinlemeden çalışarak gelmeleri istenmiştir. Bu kişilerin ilk ses kayıtları ile ses tekniği ve ağız çalışması sonrası yapılan son kayıtları arasındaki fark transkripsiyonlu notasyon sisteminin Türk halk müziğinin kültürel değerlerini korumak ve yaşatmak amacıyla kullanılacak bir yöntem olup olmadığının saptanması planlanmıştır.

Yapılan bu iki deneysel çalışmanın analizleri sonucunda bozlaklarda tespit edilen ses tekniği yöntemlerinin solistler üzerinde uygulamasının başarılı sonuçlar elde edilmesini sağladığı, bunun yanı sıra oluşturulan Orta Anadolu bölgesi ağzı fonetik alfabesi ile yapılan çalışmaların eserlerin yöresel tavır özelliklerini algılamada ve uygulamada büyük kolaylık sağladığı ve kültürel değerlerin aslı gibi korunabilmesine vesile olduğu saptanmıştır.

STUDY OF BOZLAKS IN TURKISH FOLK MUSIC IN TERMS OF VOCAL TECHNIQUE

SUMMARY

This thesis, written as a doctoral thesis for I.T.U. Institute of Social Sciences Department of Musicology and Music Theory, Musicology and Music Theory Program, consists of six chapters. The object of the thesis is to study the long tune form in Turkish folk music, known as “bozlak”, in terms of vocal technique in line with its regional performance characteristics and, with an experimental method, to reveal its vocal capabilities which make it differ from other types of long tunes by analyzing its peculiar way of performance and its mannerisms.

Intended for the object of thesis, the title “Study of Bozlaks in Turkish Folk Music in Terms of Vocal Technique” was designated with the consensus of jury. Bozlak, which is a form of long tunes, which are described in Turkish folk music as melodies with free rhythm, was discussed within the context of its historical development and its place in Turkish folk music, and the data obtained were analyzed based on its dialectal and linguistic characteristics, regional performance characteristics and vocal technique characteristics. The work was supplemented with experimental studies, which are supported by comprehensive approach in light of performance measuring techniques and allow measuring of students during learning process. In experimental study, measurements in which subjects were asked to reveal their knowledge by constituting an answer or producing a product were utilized. Thus some points regarding that when, where, how and by whom bozlaks were performed, how they were understood by listeners and what are the peculiarities that modern day performers should pay attention to, were established. The object of the study was determined, with the thought that nowadays technological advances and interactions between cultures create differentiation and loss, as to carry out musicological and ethnological studies for the purpose of help survive existing cultural works with their characteristic features and to reflect to future generations the vocal technique that exists in the traditional style of bozlaks which are the basis of our subject.

In order to realize the thesis first of all bibliographic and private archival reviews were made by utilizing historical method to define the general structure of Turkish folk music and long tunes, which is a genre of it. Sources in foreign languages were translated by the author and in light of ethnologists’ knowledge; these basic points were made clear. With the same method the subject of “bozlaks”, which are a genre of long tunes, was studied in terms of its lexical meaning and its overall structure, and detailed information was obtained by exploring their status then and now. In this stage, where interesting points regarding bozlaks were established by studying their structural characteristics from a literary and musical point of view, some data that would contribute to the traditional system of education. These data are in the section in which dialectal and linguistic features as literary characteristics were discussed. These data obtained were intended to be applied to modern day bozlak performers

with an experimental method and to be measured for their contribution to conserving traditional values. Linguistic and vocal analysis of the study that was carried out was also evaluated by vocal experts within the criteria of vocal technique.

In light of data obtained with historical method Turkish folk music was defined as a genre of music in which the people express their thoughts and feelings with regional mannerisms in both vocal and instrumental performance and that reflects its nature, which is full of different elements according to every region, every city and even every town, in a traditional style. When Turkish folk music, which is defined with three musical forms being melodies with free rhythm (long tunes), rhythmic melodies (broken tunes) and mixed melodies (melodies with a combined structure in which both rhythmic elements are found), is discussed as free rhythm melodies, that is long tune form one will encounter many types having characteristic features depending on regions. The most important among them are bozlaks, baraks, road tunes, hoyrats, homesickness tunes, etc.

The bozlaks that we discuss, in a historical context, is defined as a type of long tune in which Yörüks, Türkmens and Abdal clans who migrated to Taurus Mountains from Central Asia, express subjects such as rebellion, death, cry or separation reflecting all their rebel souls. Bozlaks are performed in Central Anatolian cities such as Kırşehir, Keskin, Kayseri, Konya, and Ankara. Bozlaks, which have a descending character of a one or one and half octave register, start in the eighth, eleventh or twelfth degree and gradually move to tonic by performing various modulations. When trills, larynx techniques and dialectal and linguistic peculiarities heard during this performance examined in terms of both vocal technique and musical characteristics, they appear to be the most important features that make bozlaks different from other types of long tunes. Studies made in this context led to obtaining of many new data, especially in the field of linguistics, regarding bozlak vocal technique. In light of these data, it was decided that a phonetical alphabet be designed in order to better understand the dialectal and linguistic characteristics of bozlaks. From this point of view, a detailed literature review about dialectal studies of Turkish language was carried out and, based especially on studies regarding Central Anatolian regional dialect, a new phonetical alphabet, which would make bozlak performance easier, was arranged. In addition to this, verbalisms of this alphabet in terms of vocal technique were written down with their definitions to supply a source for performers studying vocal technique.

Bozlaks were then examined in a musical context, their characteristic features described and information was given about their structure. After these overall assessments made about bozlaks, source person analyses were conducted in order to define the features of vocal technique and results regarding vocal techniques that should be applied to bozlaks by examining bozlak performances by Muharrem Ertaş, Hacı Taşan and Çekiç Ali, who are among the oldest examples of bozlak performers, were obtained. In the experimental study carried out with the intention of proving the applicability of these results, both vocal technique criteria and phonetical alphabet data obtained from dialectal and linguistic studies were utilized.

The designed alphabetical system was applied to 10 persons designated as test subjects. Sound recordings of designated subject group's own performances after having listened to eminent source persons were made. Obtained sound recordings were analyzed by vocal technique experts and these were compared with the vocal technique heard in traditional bozlak performances. After these results come out,

vocal technique and Central Anatolian regional dialect exercises were carried out with subjects. With the latest sound recordings made after training period, the validity of applicability of data obtained about vocal technique and dialectal features which should be applied to bozlak performances was evaluated. However, during the technical studies, which were conducted in order to keep traditional bozlak performance alive and conserve cultural values, some questions were raised and to answer these questions another experimental work was begun even though a short period of time left to finish the study. In this study a subject group of four persons was employed. These subjects were asked to perform bozlaks, which were notated by the author, without listening to a source person and from the lyrics written without use of the phonetical alphabet. The difference between previous recordings of these persons and latest recordings made after dialectal study emphasized the importance of notation system with transcription.

These experimental works showed that, in scope of performance theory, with the phonetical alphabet system utilized in order to preserve the cultural values of Turkish folk music, evaluation of musical works within the concept of a traditional narrative, which tells, listens and is told, is possible.

As a result of vocal technique studies examined within the scope of bozlaks, it was determined that in order to perform the different types and genres of Turkish folk music that show differences from region to region, dialectal and linguistic studies and voice training studies are necessary. It was shown that performers, regardless of region, who were trained in line with the phonetical alphabet applications, could reflect the traditional structure as specific to contextual narrative.

The vocal capability or melodic structure employed in a Turkish folk music work is not as important as the regional characteristics of the work. That is, the important thing is not to sing beautifully but faithfully. When the place, setting and conditions of the performances of works are evaluated, the importance of phonetical alphabet in scope of music, lyrics, performance and setting becomes obvious. It was shown that studies conducted with designed Central Anatolia regional dialect phonetical alphabet provide great convenience in perceiving the regional mannerisms of the works and analyzing in which region and under what circumstances the works were performed. Thus, in this thesis it was concluded that application of phonetical alphabet to vocal technique by assessing Turkish folk music works in scope of performance theory is helpful to conserve cultural values in their original forms.

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu tez, Türk halk müziğinde bir uzun hava türü olan bozlakların ses tekniği açısından incelenerek, bilimsel veriler ışığında geleneksel söyleyiş biçimi hakkında taşıyıcı kimliğe sahip icracılara ve halk müziği çalışanlarına bilgi aktarmak amacıyla yapılmıştır. Amaca yönelik olarak Türk müziği için uygulanan ses eğitimi çalışmalarında farklı bir disiplin olan ağız çalışmalarından yararlanılmıştır. Ayrıca bu bakış açısının Türk halk müziğinde yer alan bütün kültür ürünleri için geliştirilmesi ve kulaktan dolma bilgilerle değil, bilimsel veriler ışığında geleneksel değerlerin korunmasına imkân sağlanması da araştırmanın temel prensiplerindedir.

Türk halk müziği üzerinde uygulanan ses eğitimi çalışmaları sırasında, her yörenin, her ilin kendine özgü ağız ve dil özellikleri, sesi kullanım şekilleri ve söyleyiş tavrı olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla farklı söyleyiş özelliklerine sahip bu halk türkülerinin her birinin kendi içinde irdelenerek müzikal ve edebi yönden olduğu kadar diksiyon, fonetik ve ses tekniği açısından da incelenmesi ve icrada geleneksel olandan uzaklaşmamak adına ağız ve tavır özelliklerine yönelik ses eğitimi çalışmalarıyla desteklenmesi gerekmektedir. Türk halk müziğinin çeşitlerinden biri olan uzun havalar bu bakış açısıyla kategorize edilerek, türlerinden biri olan “bozlaklar” konusunda detaylı bir araştırma yapılmıştır. Özel bir üslup ve tavra sahip bozlak icracıları ağız, dil, hançere tekniği ve ses özellikleri bakımından incelenmiş ve bu incelenme çalışmanın temel prensibi olarak belirlenmiştir.

Yapılan incelemeler sonucu, bozlakların ses tekniği ile ilgili detaylı bilgilere ulaşmak için Türk halk müziğinin yapısal özelliklerini, çeşitleri içinde yer alan uzun havaları ve uzun havaların bir türü olan bozlakların yapısal ve tarihsel özelliklerini incelemek gerektiği anlaşılmıştır. Bu maksatla araştırmada ilk olarak “Türk halk müziği” ve alt başlıkları ele alınmış, uzun hava ve bozlak terimlerinin ne ifade ettiği konusunda açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Başlı başına bir bölüm olarak sunulan bu açıklamaların

yanı sıra araştırmının ana temasını teşkil eden bozlak teriminin hem kelime anlamı hem de yapısal özellikleri bu bölümde sunulmuştur. Anlam açıklamalarının yanı sıra tarihsel ve biçimsel açıklamaların da yer aldığı bu bölümde bozlakların tarihsel süreçte nasıl ortaya çıktığı, Türkmen ve Abdalların bozlakların var oluşunda ve yaşayışındaki etkileri ve bozlakların müzikal ve edebi özelliklerine katkıları açıklanmıştır. Müzikal ve edebi yönden yapılan incelemeler daha sonraki bölümlerde incelenecek olan ses tekniği ve ağız çalışmalarına ön hazırlık teşkil edecek derecede önemle incelenmiştir. Konuları, temaları, şiirsel yapısı, ağız ve dil özelliklerinin yanı sıra, dizi ve seyir özellikleri ile bozlakların taşıdığı karakteristik yapı detaylarıyla açıklanmıştır. Bu açıklamaların yapıldığı “Bozlakların edebi açıdan incelenmesi” başlıklı ara bölümde ilgi çekici sonuçlarla karşılaşılmıştır. Yapılan ses tekniği çalışmalarını desteklemek ve taşıyıcı kimliğe sahip icracılara orta Anadolu ağız özelliklerini daha açık şekilde izah edebilmek amacıyla yapılan dil çalışmaları sırasında, Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları hakkında bilgiler edinilmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda Orta Anadolu bölgesi ağız özelliklerinin yazıyla ifade edilebileceği bir fonetik alfabe sisteminin ses tekniği çalışmaları için çok daha anlaşılır bir izah yöntemi olacağı ve bunun öğrencilerin algılamasını ve yöresel icrayı uygulamasını çok daha kolaylaştıracağı tespitine varılmıştır. Böylece ağız araştırmaları derinleştirilerek Orta Anadolu bölgesi ve özellikle Kırşehir, Keskin bölgesinde icra edilen bozlakların seslendirilebilmesi için uygun fonetik alfabe sistemi oluşturulmuştur. Türk halk müziği alanında önemli çalışmalar yapan Süleyman Şenel ve TRT eski spikerlerinden diksiyon uzmanı Emin Baykırkık’la görüşmeler yapılmış, hazırlanan fonetik alfabenin bozlakların ses kayıtları ile olan ilişkisi hakkında fikir birliğine varılmıştır. Yani, kaynak kişi kayıtlarında duyulan ağız ve dil özelliklerinin hazırladığımız alfabe ile uyumluluğu tescil edilmiştir. Daha sonra bu alfabenin en kolay şekilde anlaşılabilmesi için ses tekniği açısından izahatleri yapılmıştır. Bu aşamada ses eğitiminin anlatım disiplininden faydalanılmıştır. Böylelikle solistlere icra anlamında kolaylık sağlayacağı düşünülen orta Anadolu ağız fonetik alfabeti meydana getirilmiştir.

Tezin başlığında yer alan “bozlakların ses tekniği” cümlesinin taşıdığı ifadeyi izah edebilmek amacıyla hazırlanan üçüncü bölümde ise, bozlakların icra özellikleri hakkında açıklama yapılırken, bu icranın aslına en yakın şekilde gerçekleşebilmesi için gereken teknik bilgilerin bir araya getirilmesi hedeflenmiştir. Bozlak

seslendirmek için gereken ses tekniğinin ne olduğunun saptanması amacıyla yöresel bozlak icracılarının ses kullanım teknikleri incelenmiş ve eğitim sürecinde uygulanması gereken teknik çalışmalar izah edilmiştir. Araştırma için ses kayıtlarına ulaşabildiğimiz en eski bozlak icracıları, Orta Anadolu bölgesi bozlaklarının en önemli üç ismi Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin bozlak icraları kullanılmıştır. İkinci bölümde anlatıldığı üzere bozlakların aslında daha geniş bir alanda icra ediliyor olduğu bilgisinin yanında, en karakteristik yapısının bu üç kaynak kişinin sesinde şekillendiği ve bilindiği gerçeğinden yola çıkarak bu sınırlamanın yapılması uygun bulunmuştur. Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin elimizde var olan bütün kayıtları incelenerek bozlak söyleme şekilleri analiz edilmiş ve onların icra şekillerinden yola çıkarak bozlaklarda kullanılan ses tekniği ve icra kabiliyetini destekleyen ağız ve dil özellikleri bütün yönleriyle açıklanmıştır. Araştırmanın analiz aşamalarından birini teşkil eden bu bölümde bozlak icracılarının bozlak söyleme şekilleri irdelenmiş, çıkan sonuçlar sonrasında da bozlak icra etmek isteyen taşıyıcı kimliğe sahip icracıların kullanması gereken ağız ve dil özellikleri ile ses tekniği özelliklerinin açıklaması yapılmıştır. Ayrıca çalışmamızın niteliğini destekleyeceğini düşündüğümüz günümüz bozlak icracılarının sergilediği ses tekniği ve ağız özellikleri ile ilgili bölüm, bozlak icrasının ses sanatçıları tarafından nasıl algılandığı ve nasıl algılanması gerektiğini izah etmek açısından önemli görülmüştür. Günümüzde, geleneksel söyleme şekillerinden çok kişisel söyleme şekillerine önem verilmesi, Türk halk müziğinin icra özelliklerini olumsuz yönde etkileyecek bir düşünce sistemidir. Performans teori kapsamında değerlendirildiğinde bu sistemin yerleşmesine engel olmak ve hangi tür olursa olsun geleneksel icra özelliklerini anlatan, dinleyen ve anlatılan geleneksel anlatı kapsamında korumak tezimizin amaçlarındandır.

Çalışmanın dördüncü bölümünün başlığı, yukarıda açıklamaları yer alan bilgiler ışığında “Bozlak icrasında uygulanması gereken ses tekniği” olarak belirlenmiş ve bozlağın geleneksel icra ve tavır özelliklerinin nasıl bir bakış açısıyla, hangi ses tekniği kriterleriyle ve hangi ağız ve dil çalışmalarıyla uygulanacağını izahı yapılmıştır. Yapılan bu açıklamalar doğrultusunda ise bu kriterlerin uygulanabilirliğini ispat etmek amacıyla deneysel ve analitik araştırmalar yapılmıştır. İki aşamalı analiz çalışması şeklinde yapılandırılan bu bölümün birinci grup çalışması için bilinen 9 bozlak belirlenmiş ve bu bozlaklar seçilen 10 öğrenciye

taksim edilerek kaynak kişi dinleme yöntemiyle çalışmaları istenmiştir. Bu öğrenciler İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi bölümü öğrencileri ve mezunları arasından seçilmiştir. Öğrencilerin özellikle diğer yörelerin icrasına hâkim solistler olmalarına özen gösterilmiştir. Bu kişilere bir aylık çalışma süresi verilmiş ve bu süre sonunda profesyonel ses stüdyosunda yapılan kayıtlar ile bir bağlama eşliğinde hazırladıkları bozlak icraları kayıt edilmiştir. Yapılan bu kayıtların ses tekniği ve fonetik açıdan analizleri yapılarak aynı öğrencilerle düzenli ses eğitimi çalışmalarına başlanmıştır. Deneklerin öğrencilik durumları ve dersleri ile ilgili sıkıntı yaşamamaları için boş olduğu günler ve saatlerde gerçekleştirilebilen ses eğitimi çalışmaları, sistemli olarak sürdürülemediği olsa da karşılıklı fedakârlıklar gösterilerek en elverişli şekilde uygulanmaya çalışılmıştır. Hazırladıkları bozlaklar üzerinde uygulamaları gereken yöresel ağız, dil ve ses tekniği çalışmaları etütlerle desteklenerek tatbik edilmiş ve sonrasında tekrar stüdyo ortamında ses kayıtları yapılmıştır. Bu kayıtlar İTÜ TMDK Ses Stüdyosunda gerçekleştirilmiştir. Belirlenen kriterler doğrultusunda kayıtların analizleri yapılarak çalışmanın hangi amaca hizmet ettiği ve hangi verilerle desteklendiği veya yürütüldüğü ispat edilmiştir. Kayıtlar üzerine yapılan istatistiksel çalışmalar sonucu elde edilen verilerin soru işareti bırakmayacak şekilde değerlendirilebilmesi için, aynı kayıtlar Türk halk müziğine gönül vermiş önemli müzik adamları İTÜ TMDK Emekli Öğretim Görevlisi Yücel Paşmakçı ve TRT Sanatçısı Mehmet Erenler tarafından da değerlendirilmiş ve karşılaştırmalı istatistiksel veriler grafiklere yansıtılarak varılan sonuç açıklanmıştır. Bu sayede Türk halk müziğindeki bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi ve uygulanması gereken ses tekniği çalışmalarının belirlenmesi sağlanmıştır.

DeneySEL çalışmanın ilk analiz aşamasında elde edilen veriler bazı konularda merak uyandırmış ve ikinci bir analiz çalışmasının gereğini doğurmuştur. Birinci aşamada irdelenen ağız çalışmaları ve bunların icrada uygulanabilirliği “acaba hiç kaynak kişi dinlememiş ve bu zamana kadar bozlak seslendirmemiş bir solist adayı, ağız, dil ve ses eğitimi çalışmalarının katkısıyla ve orta Anadolu Fonetik alfabesinin yardımıyla bozlakların yöresel söyleyiş ve tavır özelliklerine uygun icra yapabilir mi?” sorusu akla gelmiştir. Bu sorunun cevabı için ikinci analiz çalışmasının yapılmasına karar verilmiştir. Çalışmanın gerçekleşmesi çok kısa bir zaman içinde olabilmektedir. Bu sebeple denek sayısı yarıya indirilerek beş kişi olarak belirlenmiştir. Çalışmanın ilk

aşamasında bozlakların icrası için hazırlanan ve fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış sözlerle düzenlenmiş bozlak notaları deneklere verilmiş ve hiç kaynak kişi dinlememeleri şartıyla sadece notasıyla hazırlık yapmaları istenmiştir. Bu hazırlık için sadece 15 günlük bir süre verilebilmiştir. Deneklerin dördü bu çalışmayı hazırlamış ve 15 gün sonra kayıtlar gerçekleştirilmiştir. Ancak deneklerden biri ağır bir rahatsızlık geçirmesi ve daha sonrasında çıkan aksilikler sebebiyle bu çalışmaya katılamamıştır. Bu nedenle ikinci çalışma dört kişi ile devam edebilmiştir.

İkinci analiz çalışmasında deneklerin seslendirebilmeleri için gereken nota yazım çalışması, büyük mütevazı tavrı ile bizimle çalışmayı kabul eden değerli hocam Yücel Paşmakçı'nın da katkılarıyla beraber hazırlanmış ve bozlakların en doğru notasyonla belgelenmesi için özen gösterilmiştir. Bu çalışmadan hemen sonra belirlenen deneklere notalar verilmiş ve hiç kaynak kişi dinlemeden çalışmaları rica edilmiştir. Bu çalışma sonucu yapılan kayıtlar kriterler bazında değerlendirilmiş ve bazı kanaatlere varılmıştır. Analizler sonucu tespit edilen eksikliklerin giderilmesi için deneklerle hiç kaynak kişi dinlememeleri ricasıyla ses tekniği, ağız ve dil çalışmaları yapılmıştır. Bu sefer kendilerine orta Anadolu ağzı fonetik alfabe sistemi ile yazılmış ve bozlakların karakteristik özelliklerinin yansıtıldığı notalar verilerek eğitim yapılmıştır. Bu eğitim sonrası İTÜ TMDK Stüdyolarında son ses kayıtları alınmıştır. Ses kayıtlarının analizleri sonucunda kaynak kişi dinlemeden Orta Anadolu ağzı fonetik alfabe sistemi ile yazılmış notasından çalışarak ve bunun yanı sıra ses tekniği, ağız ve dil çalışmaları uygulanarak bozlak seslendiren solistlerin başarılı olup olmadığı ölçülmüş olacaktır. 14 sorudan oluşan kriterlerin değerlendirilmesinin objektif bir bakış açısıyla yapıldığını desteklemek amacıyla Türk halk müziği adına önemli çalışmalar yapmış Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler'in değerlendirmelerine de yer verilmiştir.

Yapılan bu analiz çalışmalarında elde edilen sonuçlara göre, Türk halk müziğindeki bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi ve taşıyıcı kimliğe sahip icracıların uygulaması gereken ses tekniği çalışmalarının neler olduğu belirlenmiştir. Bunun yanı sıra Türk halk müziği alanında bir yenilik olarak hazırlanan orta Anadolu ağzı fonetik alfabesinin halk müziği notasyon sisteminde uygulanmasının geleneksel uslubu korumak ve yaşatmak amacıyla önemli olduğu ve bu çalışmaların bütün Türk

halk müziği eserleri üzerinde uygulanmasının ciddi bir kazanım olacağı sonucuna varılmıştır.

1.2. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan başlıca yöntemler, tarihsel, betimleme, deney, dil analizi ve icra analizi olarak belirlenmiştir. Kullanılan bu yöntemler, Türk halk müziğinin genel yapısı, “uzun hava” ve “bozlak” kavramlarının açıklanmaları gibi konu başlıklarının şekillenmesine yardımcı olmuşlardır. Kaynak tarama çalışması ile Türk halk müziğinin genel yapısı hakkında halk müziği çalışanlarının bilgilerine yer verilmiştir. Türk halk müziğinin bünyesinde yer alan uzun havaların tanımlanması ve türlerinin açıklanmasından sonra, bozlakların ne olduğu, nerede yaşadığı ve nasıl icra edildiği gibi konularda araştırmalar yapılmıştır.

Bozlaklar konusunda tarihsel yöntem kullanılarak ilk icra edildiği yerler ve şu an yaşadığı bölgelere geliş serüveni araştırılmıştır. Bu araştırmada bozlakların Türkmenler’in ve Abdal geleneğinin bir ürünü olduğu tespit edilmiş ve bu toplulukların bozlaklar hakkındaki birikimlerine yer verilmiştir.

Daha sonra betimleme yöntemine başvurulmuş bozlağın ne olduğu, nasıl icra edildiği, hangi bölgelerde yaşadığı ve nasıl icra edilmesi gerektiği konusunda cevaplar aranmaya başlanmıştır. Bu araştırmalarda bozlakların orta Anadolu bölgesinden başka Güney Anadolu bölgesi ve özellikle Çukurova’da da var olduğu tespit edilmiştir. Konu hakkında detaylı araştırmalar yapılmış ve Çukurova bozlakları hakkında birçok kaynağa rastlanmıştır. Ancak bu kaynaklarda elde edilen bilgiler Çukurova bozlaklarının müzikal anlamda orta Anadolu bozlaklarıyla bir ilgisinin olmadığını, bu bozlaklarının kendi içinde incelenmesi gereken bir konu olduğunu göstermiştir. Bu sebeple çalışmamızın sınırları sadece Orta Anadolu bölgesi hatta Kırşehir ve Kırıkkale’nin Keskin ilçesi olarak belirlenmiştir. Bu sınırlandırmada ses tekniği açısından inceleme yapacağımız bozlakların en önemli icracıları olan Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali’nin bu yörelerin sanatçıları olmalarının da payı büyüktür. Yörede bulunan insanlarla iletişim kurularak ve burada ikamet eden bölgenin önemli bozlak icracıları ile özel görüşmeler yapılarak elde ettiğimiz veriler ışığında bozlakların genel çerçevesi belirlenmiştir.

Edebi ve müzikal özellikleri hakkında bugüne kadar yapılmış olan kaynak çalışmalarından ve bozlak icra eden ustaların ses kayıtlarından yararlanılarak analizler yapılmıştır. Edebi açıdan yapılan analiz, işlediği konu ve temalar göz önüne alınarak yapılmış, ayrıca şiirsel yapısı bakımından da incelenmiştir. Ancak icra boyutuyla incelemeye aldığımız bozlaklar hakkında elde edilen en dikkat çekici veri ağız ve dil özellikleri açısından yapılan incelemeler sonucunda elde edilmiştir. Ağız araştırmaları ve ses tekniği uygulamalarının ortak bir çalışma ile değerlendirilmesinin Türk halk müziği solistlerine çok yararlı bir çalışma sistemi oluşturacağı düşünülmüştür. Çalışma Orta Anadolu bölgesi ağız ve dil özellikleri konusu araştırılarak başlatılmıştır. Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları konusundaki çalışmaların incelenmesi ile elde edilen verilerin Türk halk müziği notasyonuna uygulanması fikri ile hem repertuar hem de ses tekniği çalışmalarına büyük bir katkı sağlanacağı görüşü kazanılmıştır. Ses tekniği çalışmalarında kullanılan vokal etütlerin Türkiye Türkçesi alfabesi çerçevesinde uygulanmasının Türk halk müziğinin yöresel icralarına bir katkı sağlamadığı görüşü çerçevesinde yapılan değerlendirmede, kaynak kişilerin seslendirdiği bozlaklar üzerinde duyulan ağız özelliklerinin yazıya dökülmesi ve bunun Orta Anadolu bölgesi ağız özelliklerine uygun fonetik alfabe şeklinde yazılmasına karar verilmiştir. Yörede kullanılan “a”, “e”, “ı”, “u”, “o” gibi vokallerin ve sessiz harflerin sesletilmesi konusunda tespit edilen harf sistemi ile açıklanması olarak da açıklayabileceğimiz bu alfabe Türk halk müziği ses eğitimi çalışmalarına yansıtılırsa çok daha doğru ve başarılı sonuçlara ulaşılabileceği düşüncesiyle çalışmalar geliştirilmiştir.

Ağız ve dil analizi ile tamamlanan edebi analiz bölümünden sonra müzikal analiz bölümü hazırlanmış, bozlakların başarıyla seslendirilebilmesinde büyük önem taşıyan dizi ve seyir karakteri hakkında incelemeler yapılmıştır. Kaynak araştırmalarıyla elde edilen bütün bozlaklar tek tek incelenmiş ve kullanılan diziler ve seyir özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde yapılan açıklamaların hiç bozlak konusunda araştırma yapmamış insanlara fikir verebilmesi maksadıyla anlatım dilinin çok sade olmasına ve bozlağın kendine özgü karakteristik yapısının ne olduğunun net şekilde anlaşılabilmesine özen gösterilmiştir.

Bundan sonraki bölümde ele alınan konu ise çalışmamızın başlığını oluşturan “Türk halk müziğindeki bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi”dir. Bozlaklarda

kullanılan icra tekniğinin ve ses tekniğinin nasıl olduğu konusuna açıklık getirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya bozlak icrası hakkında icracıların fikirlerine yer verilerek başlanmıştır. Bu konuda daha önce yapılmış olan çalışmalarda elde edilen bilgilere yer verilmiş ve bu bilgiler ışığında bozlaklarda var olduğu tespit edilen müzikal özellikler ve ses özellikleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Bozlak ustalarının icralarından yola çıkarak yapılan yorumlar ve analizlerde, yapısındaki en belirgin özelliklerin tiz seslerden haykırırcasına bir eda ile esere başlayan, kıvrak bir hançere tekniğine sahip ve dinamik seyir karakteri olan bir uzun hava türü olduğu anlaşılmaktadır. İnici karakterde ve geniş ses genliğine sahip bir yapıda oluşu kaynak kişilerin bu seyri icra ederken sergiledikleri ağız, dil, hançere ve ses özellikleri, bozlakların ses tekniği açısından önemli özelliklere sahip olduğunu düşündürmektedir. Var olan bu özelliklerin izahatının en doğru şekilde yapılabilmesi için ses tekniği kriterlerinin ne olduğunun açıklanmasına ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç dolayısıyla, bozlaklarda veya herhangi bir Türk müziği eserinde uygulanması gereken ses tekniği çalışmaları hakkında bilgiler verilmiştir. Amaca yönelik çalışmaların neler olabileceği konusunda açıklamalar yapılmıştır. Betimleme yöntemi ile izah edilen ses tekniği açıklamalarından sonra ise çalışma için kaynak olarak tespit edilen Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin hayat öykülerine yer verilmiş ve bozlak icra etme şekilleri hakkında detaylı incelemeler yapılmıştır.

Yapılan bu incelemeler sonucunda bozlakların ses tekniğinin ne olduğu ve günümüzde nasıl icra edilmesi gerektiği konusunda deneysel çalışmalar başlatılmıştır. "Bozlaklarda uygulanması gereken ses tekniği" başlığıyla ele aldığımız beşinci bölümde bu maksatla deneysel çalışma yöntemi kullanılmıştır. İki denek grubu ile iki farklı deneysel çalışma gerçekleştirilmiştir. On kişiden oluşan birinci gruba belirlenen dokuz bozlak eseri kaynak kişilerin kayıtları şeklinde verilerek kendi kendilerine çalışma yapmaları istenmiştir. Bir ay süren çalışma sonunda icraları kayıt edilmiştir. Daha sonra bu kayıtların ses ve dil analizleri yapılarak denek grubuyla bire bir ses tekniği ve ağız çalışmalarına başlanmıştır. Çalışmamızın üçüncü bölümünde ortaya koyduğumuz orta Anadolu bölgesi ağız fonetik alfabesi deneklere öğretilerek icra ettikleri bozlak eserleri üzerinde uygulama yapmaları sağlanmıştır. Bu çalışmalar sonunda varılan hedef ses kayıtlarıyla tespit edilmiş ve analizleri yapılarak sonuçlandırılmıştır.

Daha sonradan oluşturulan ikinci denek grubu çalışmasında ise belirlenen beş denekten, verilen beş bozlak hakkında hiç kaynak kişi dinlemeden sadece notalarıyla çalışma yapmaları istenmiştir. Çalışmanın son dönemine rastladığı için bu deney için çok az vakit ayrılabilmiştir. On beş gün içinde sadece notalarıyla bozlak eserini öğrenmiş olduğu umut edilen deneklerin icraları stüdyo ortamında kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar tarafımızdan analiz edilmiş ve deneklerle on beş gün süren bir çalışma dönemine girilerek kendilerine orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılmış transkripsiyonlu notalar verilerek çalışmalar sürdürülmüştür. Bu kişilerin ilk nota icraları ile eğitim sonrası nota icra performanslarının değerlendirilmesi, araştırmanın sonucu için çok büyük önem arz etmektedir. Araştırmanın güvenilirliğini yükseltmek ve objektifliğini ortaya koymak amacıyla bu denek grubu için de değerli hocalarımız Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenlerden destek alınmıştır. Kendileri deneklerin gerek bireysel gerek karşılaştırmalı değerlendirmelerini yaparak araştırmanın sonucuna katkıda bulunmuşlardır.

1.3. Araştırmanın Kuramı

Bu tez, 1960'lı yıllarda İndiana Üniversitesi, Halk Bilimi Enstitüsü ve Pensilvanya Üniversitesi, Halk Bilimi ve Halk Hayatı Bölümlerinde yüksek lisans ve doktora çalışmalarını tamamlayan halkbilimci kuşağın oluşturduğu Performans teori kapsamında değerlendirilmiştir. A. Dundes, R. Abrahams, D. Ben-Amos, R. Bauman, R. Georges, D. Hymes, K. Goldstein ve H. Glassie'yi bu teoriyi geliştirenler içinde en önde gelen isimlerdir. “Bağlamsalcılar” veya Dorsonvari bir anlatımla “Amerikan Halkbilimi Çalışmalarının Muhteşem Ekibi” olarak adlandırılan bu ekibin halkbilimi çalışmaları performans teori bağlamında getirdikleri yenilikler ve performans teorisinin günümüz çalışmalarına olan katkıları göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir.

“Performans teorisinin ortaya çıkışına kadar halk biliminin kuram ve araştırma yöntemlerinin folklor olaylarına yaklaşımı, gözlem veya görüşme yoluyla metinlerinin yazıya geçirilmesi ve incelemenin de yazıya geçirilmiş metinler üzerinde yapılmasıdır. Doğal olarak metin merkezli kuramlar olarak adlandırılan bu araştırma yöntem ve kuramları doğası gereği yaşayan canlı ve sosyal bir olay olan folkloru cansız kadvralar veya yazıya geçirilmiş anlatı metinleri üzerinde

incelemekle onun anatomisine dair veya iç ve dış özelliklerine ait pek çok özelliğini ortaya koymakla beraber, belki de folklorun en önemli özelliği olan son derece canlı ve dinamik yapısını yahut yaşayışını ele almamaktaydılar. Bu nedenle de metin merkezli halk bilimi kuramları ve araştırma yöntemleri doğrultusunda yapılan çalışmaların tamamı yanlış değilse de “eksik” kalmaya mahkûm durumdaydılar”¹ Yeni bir kuramsal yapı olarak karşılaşılan performans ikili bir anlama sahiptir. Bir başka ifadeyle iki temel unsuru içermektedir. “Bunlardan birincisi “folklorun gerçekleştirilişi veya icrası” anlamıyla artistik veya sanatsal bir eylemdir (artistic action). İkincisi ise performansın icracısı, sanatın formu, dinleyici veya izleyici ile birlikte icranın gerçekleştiği çevre bütünü olarak artistik veya sanatsal olaydır (artistic event). Bu ikili yapı performans bakış açısının geliştirilmesinin temel elementleridir.”²

Halk bilimi çalışmaları içinde yapılan araştırmalar ve yorumlar insanların yaşam ile birlikte oluşturdukları kültürel yapı göz ardı edilerek sadece metin üzerinden incelenmekte, eserin yaşadığı veya yaşatılacağı ortamlar dikkate alınmamaktadır. Bunun yanlış veya eksik bir tanımlama yaratacağını fark eden halkbilimcilerin öne sürdüğü performans teori ile de eseri, icra alanlarını da düşünce içine katarak geniş perspektiften değerlendirmenin daha gerçekçi sonuçlar vereceği görüşüne varılmıştır. 19. ve 20. yy’ın sonlarına kadar halkbilimi tanımlamasında yaşanan çelişkili ve eksik bilgiler bu görüşün yayılmasına sebep olsa da bu yüzyıllarda “halk” ve “halkbilimi”, “halk bilgisi (folklor)” tanımlarında yeni bir bakış açısı geliştirilerek halkbiliminin çalışma ve araştırma alanı kısıtlı bir çerçeveden çıkarılmış, köy ve kent ayrımı yapmayan daha geniş ve dinamik bir çalışma alanı kazanmıştır.

“Performans kavramı, metni anlamak için metnin anlatıldığı ortamı anlama fikrinden doğmuş, antropoloji çalışmalarının, sözlü kültür ürünlerine uyarlanmasıyla başlamış ve gelişerek günümüzdeki şeklini almıştır. Bu yöntem ve yaklaşımlar sayesinde sözlü kültür ürünleri yorumlanabilir hâle gelip anlam ve derinlik kazanmıştır. İnceleme konusu yapılan herhangi bir sözlü kültür ürününün hangi ortam ve şartlarda icra edildiğini göz önüne alarak çalışmalar yapan bu yaklaşım, icra esnasında; icra

¹ ÇOBANOĞLU; Özkul, (1999)“Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş”, Akçağ Yay. Folkloristik Dizisi 1, Ankara, s. 301

² ÇOBANOĞLU; Özkul, (2005), “Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş”, Akçağ Yay. Folkloristik Dizisi 1, 265-317, Ankara.

mekânı, icra tarihi, icra zamanı, icra nedeni, icra biçimi, icracı kimliği gibi unsurları context (bağlam) olarak ele alır ve söz konusu bu unsurları incelemeye dâhil eder.”³

Konu hakkında halkbilimci Alan Dundes’in hazırladığı “doku, metin ve konteks” adlı makalede dile getirilen bazı açıklamalar dikkate değer niteliktedir. “Halk bilgisinde doku incelemesi, esas itibariyle dil çalışması olduğundan (her ne kadar halk oyunları ve halk sanatında dokuya ait benzerlikler varsa da) dokuya ait çalışmalar halk bilimcilerden daha çok dil bilimciler tarafından yapılmıştır. Dahası dil bilimindeki teori ve metoda ait birçok gelişme sebebiyle bazı dilbilimciler arasında halk bilgisi türlerinin sadece dokuya has karakteristiklere dayanarak tarif etmeye girişme eğilimi vardır. Bu girişim benim “dil bilime ait yanlış” diye adlandırdığım bir tespittir ki buda başka bir ifadeyle halk bilgisini inceleme ve tahlil etme işinin, dil inceleme ve tahliline indirgemek demektir.”⁴

Dundes’in metin hakkındaki söylemi şöyledir; “Bir folklor ürününün metni esas itibariyle bir masalın bir versiyonu veya tek bir anlatımı, bir atasözünün yeniden söylenmesi, bir halk türküsünün okunmasıdır. İnceleme amacına yönelik olarak metin, sözel dokusundan bağımsız olarak ele alınabilir. Bununla birlikte sözel doku bütün olarak çevrilemezken metin çevrilebilir.”⁵ Halkbilimcilerin çoğu metinle ilgili çalışmalar yapmıştır. Sözel doku ile ilgilenen dilbilimcilerin yanında performans teorisi kapsamında incelemenin üçüncü seviyesini oluşturan bağlam ise neredeyse tamamen ihmal edilmiştir. Bağlam bir eserin bizzat yaşadığı, içinde yer aldığı özel sosyal durumu anlatmaktadır. Dundes’e göre bağlam ve işlevi birbirinden ayırmak şarttır. “Öncelikle hemen folkloru kendi orijinal anadilinde derleyememenin anlamının sözel dokunun derlenmemesi demek olduğunu kaydediniz. Bağlamı derleme mecburiyetinin bir nedeni, belirli bir durumda, belirli bir metnin niçin kullanıldığını açıklamaya ciddi bir girişimde bulunmak için böyle bir bilginin gerekliliğinden dolayıdır.”⁶ Bağlamsal yapıyı (contextual structure) oluşturan en önemli iki unsur; fikrayı anlatan kişi (anlatıcı), ile o fikrayı dinleyenler (dinleyici) dir.

³ DUNDES, A, (1998). Doku, Metin ve Konteks, *Milli Folklor Dergisi* 3, s.120.

⁴ DUNDES, A, (1998). A.g.e.s.120

⁵ ÇOBANOĞLU, Özkul, (2005). s.280

⁶ ÇOBANOĞLU, Özkul, (2005). s.281

Halkın yaratılarını yaşayışları doğrultusunda değerlendirmek fikrinden yola çıkarak incelediğimizde “Alan Dundes’in daha önce gördüğümüz halkbilimi kuramlarının hemen hemen tamamına yöneltilen tenkitlerin başında gelen sadece metne dayalı çalışmalar yapmak ve folklorun içinde oluşup yaşadığı “halk”ı dikkate almayan “halksız” çalışmalar olmak eleştirilerini yukarıda ele aldığımız çalışmasıyla ortadan kaldırır. Dundes’in bu bağlamda halk ve folklor arasındaki hayati ilişkiye dikkati çekerek sözel doku, metin ve onların içinde yer aldığı şartlar bütünü anlamında bağlam’a dayalı olarak halkbilimi çalışmalarına verdiği yön, yukarıda da işaret edildiği gibi halkbilimi çalışmalarında yeni bir pragmatik çerçevenin veya yaygın adıyla “Performans Teori’nin ortaya çıkmasına son derece önemli katkılar sağlamıştır.”⁷

Performans teori çalışmalarına kadar halkbilimi çalışmaları bir “şey”, bir nesne, tamamlanmamış bir unsur olarak nitelendiriliyorken performans teoriyle birlikte halkbilimi canlı bir yapı, bir icra şeklinde düşünülerek yeni bir yaklaşım geliştirilmiştir. “Bu anlayış içinde sözlü anlatım bir sosyal olaydır ve teatral anlamda bir icra veya bir performans olan bu sosyal olay, üç temel unsurdan, anlatan, dinleyen ve anlatılan geleneksel anlatıdan oluşmaktadır.”⁸ Nitekim Dan-Ben Amos’un geliştirdiği araştırma modeli (1977) de bu üç unsuru ele almaya yöneliktir. Bu anlam ve ifade içinde ele alınan performans teori bu makalede bütünleştirici yaklaşımın desteklediği ve öğrencilerin öğrenme süreci içinde ölçülmesine imkân veren performansa dayalı ölçümler kapsamında değerlendirilmiştir. Eğitim bilimleri çerçevesinde değerlendirilen performans ölçümleri öğrenciden bilgisini bir cevap oluşturarak veya bir ürün yaparak göstermesinin istendiği ölçümlerdir.”⁹ “Performansa dayalı ölçümler, öğrenciden cevabı seçmesinin istendiği ölçümlerin tersine, öğrenciden cevabı kendisinin oluşturmasının istendiği ölçümlerdir.”¹⁰

“Bu tür ölçümler, soyutlanmış gerçeklerin tekrarını değil, bilginin aktif olarak yapılandırılmasını gerektirir. Performans ölçümleri (performance assessments), otantik ölçümler (authentic assessments) ve bireysel gelişim dosyası (portfolio)

⁷ ÇOBANOĞLU, (2005). a.g.e. s.286.

⁸ ÇOBANOĞLU,(1999). a.g.e. s.302.

⁹ CENTURY, D. N. (2002). Alternative And Traditional Assessments: Their Comparative İmpaction Students’ Attitudes And Science Learning Outcomes: An Exploratory Study. *Unpublished Doctoral dissertation*, University of Temple , USA.

¹⁰ STIGGINS, R. “Student-centered classroom assessment.” New York: (1995). Macmillan.

performansa dayalı ölçme yöntemlerinden bazılarıdır (Smith, 2003). Bu yöntemler üst düzey becerilerin kullanılmasını gerektirdiği ve öğrenciyi öğrenmeye yönlendirdiği için, bilişsel öğrenme ve motivasyon teorileri ile uyumludur; ayrıca, öğrencinin bilimsel süreç becerilerini geliştirir ve onu günlük hayat içinde yaşanan daha karmaşık problemlere hazırlar (Maeroff, 1991; Briscoe & Wells, 2002).”¹¹

Öğrenciden yapması istenilen kısa veya uzun dönemli etkinliklere performans görevleri denir. Sözel sunum yapma, deney yapma, problem çözme, proje hazırlama, model oluşturma, bir müzik aleti çalma ve bilimsel yazı veya kompozisyon (essay) yazma gibi görevler performans görevleri olabilir. “Performansa dayalı ölçümlerde öğrenci daha bağımsız düşünür ve bir cevabı doğrulamaya çalışmaz.”¹² Bu tür ölçümlerde öğrenci verilen problemi çözebilmek ya da görevi yapabilmek için ön bilgisini kullanmaya, araştırma yapmaya ve sorgulamaya ihtiyaç duyar. Bu durumda ölçme, aynı zamanda öğrenmeyi de artıran bir unsurdur.”¹³

Performans ölçümleri yoluyla bağlam olarak değerlendirilen yöresel ifadelerin yazıya geçirilmesi ve fonetik alfabe sisteminin ölçülmesine olanak sağlanmıştır. Yapılan deneysel çalışmalar ile deneklerin performans ölçümleri performans teori yardımı ile değerlendirilerek anlatılan geleneksel anlatı bozlakların icrasında fonetik alfabe çalışmasının yararları vurgulanmıştır. Bu teori kapsamında Reichel ve Moskal performansa dayalı bir ölçüm hazırlarken aşağıda verilen aşamaların takip edilmesini önermişlerdir;

- “1. Ölçülmek istenilen öğrenim hedeflerinin belirlenmesi,
2. Bu hedefler içinde kavramsal anlama, kritik düşünme ve problem çözme gibi üst düzey becerilere odaklanması,
3. Hedeflenen becerileri ölçmeye yönelik, öğrencinin kendisinin yapabilmesine veya üretebilmesine olanak tanıyan bir performans görevi hazırlanması,

---

¹¹ OGAN BEKİROĞLU; Feral, “Performansa Dayalı Ölçümler: Teori Ve Uygulama” Türk Fen Eğitimi Dergisi Yıl 5, Sayı 1, Nisan 2008, s. 115

¹² SHEPARD, L. (1991). Psychometricians’ Beliefs About Learning. *Educational Researcher*, 20(7), s. 21-27.

¹³ OGAN BEKİROĞLU, a.g.e. s. 116

4. Performans görevi altında öğrenciden istenecek kriterlerin belirlenmesi,
5. Verilen performans görevinin içeriğinin bazı öğrenciler için dezavantaj oluşturmamasına ve meyilli olmamasına dikkat edilmesi,
6. Beklentilerin öğrencilere açıkça anlatılması,
7. Öğrencilerin kendi yaptıklarını değerlendirmelerine imkân verilmesi.”¹⁴

Eğitim bilimleri ve halk bilimi çalışmaları kapsamında izah etmeye çalışılan performans teori ile çözümlenen ve “anlatılan geleneksel anlatı” olarak nitelenen bozlakların icrasında ses tekniği anlamında fonetik alfabenin kullanımının gerekliliği ortaya çıkmıştır. İzlenen kuramsal çalışma çerçevesinde yazılı kaynaklar ve ses kayıtları üzerine incelemeler yapılmış, oluşturulan fonetik alfabenin performans ölçümleri kapsamında denekler üzerinde uygulaması yapılmıştır. Günümüzde teknolojik gelişmelerin ve ülkeler arası etkileşimlerin kültürel anlamda farklılaşma veya kayıplaşma yarattığı düşüncesiyle yola çıkılmış olan bu tezin kuramsal temeli ile var olan kültür ürünlerinin kendine ait özellikleri ile yaşayabilmesi ilkesi gerçekleştirilmiş ve bozlakların geleneksel icrası bağlam çerçevesinde değerlendirilerek ses tekniği açısından önemli sonuçlar elde edilmiştir.

---

¹⁴ OGAN BEKİROĞLU; Feral, a.g.e. s.117

2. TÜRK HALK MÜZİĞİ'NİN GENEL YAPISI VE UZUN HAVALAR'IN (SERBEST RİTİMLİ EZGİLER) TANIMI VE BOZLAKLAR

Türk halk müziğindeki bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi başlıklı çalışmamızın bu bölümünde bozlakların yapısı ve müzikal özelliklerinin ne olduğunun anlaşılabilmesi için Türk halk müziğinin genel yapısı ve bu yapının elemanlarından biri olan uzun havanın (serbest ritimli ezgi) tanımı hakkında bilgiler verilecektir.

2.1. Türk Halk Müziğinin Genel Yapısı

Halk müziği, halkın duygu ve düşüncelerini, söyleme şekli ve yöresel tavır özellikleri ile farklı ve özel bir karakterde ifade ettiği, her bölgeye, her şehre, hatta her ilçeye göre kendine ait öğelerle bezenmiş yapısını geleneksel üslupla yansıtan bir müzik türüdür. Bazen türküyü yakan kişinin ağzından bazen de ilk yakıcıdan çıkıp notaya kadar ulaşmasını sağlayan taşıyıcıların vasıtasıyla arşivlere kazandırılmış halk müziği ezgileri, ilk yaratıldığı günden bugüne kadar taşıdığı geleneksel özellikleri koruması açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu kaynağın araştırılması konusunda ilk olarak 5 Mart 1915 yılında Musa Süreyya tarafından yazılar yazılmıştır. Ancak Mehmet Ali Özdemir'in tezine göre; "Nevzat Altuğ'un araştırmasında iki yazı daha vardır ki; bunlar Musa SÜREYYA'nın yazısından önce yayınlanmıştır. Birinci yazı "Türk Derneği'nde (Yıl 1, Sayı 6, 1912 <1328>) yayınlanmış ve ikinci yazı ise "Halka Doğru" dergisinde (Yıl 1 Sayı 45, Ocak 1914 <Kanunsani 1329>) Türk Halk Türküleri (Türk Şarkıları) başlığı ile yayınlanmıştır."¹⁵

Musa Süreyya Bey, Sayın Özdemir'in tercümesine göre Musiki Mecmuasındaki yazısında şöyle demektedir; "Evvel emirde bir kere ruhu milliye hakikaten ihtiva

---

¹⁵ ÖZDEMİR; Mehmet Ali, "Türk Halk Müziği Sistematiği ve Eğitim Müziği Besteciliğinde Kullanılabilirliği", T.C. Marmara Ün. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 1998, s.6

eden (öncelikle, gerçekten milli ruhu içine alan) o türkülerini cemetmeli (toplamalı, yığmalı) ki, sonra onlardan ve onların ruhlarından asar icadedilebilsin (yapıtlar yaratılabilsin). Bu hususta muvaffakiyet (başarı) bestekârın kudreti kalemiyesine, derece-i vukui ve istidadına bağlıdır. (-Bu konuda başarı, bestecinin kudretli kalemine, bilgi derecesine ve yeteneğine bağlıdır.) Ancak bu suretle milli ruh yaşar ve garp esas teganniyasına da tatbik imkânı hâsıl olur... (Batı kurallarına ve şarkî şarkı söyleme biçimlerine uygulama olanağı oluşturur.)”¹⁶ Bu bakış açısıyla ülkemizin değerli müzik adamları tarafından başlatılan halk müziği çalışmaları cumhuriyetin kurulması ile hız kazanmış ve çeşitli derleme gezileriyle daha da zenginleşmiştir. 1925 yılından bu yana süren derleme çalışmaları ve bu çalışmalardan elde edilen kaynaklar ışığında varlığını sürdüren halk müziği, bu alanda çalışan önemli müzik adamlarının yaptığı açıklamalarda şöyle tanımlanmıştır.

“Halk musikisi (müzik folkloru) ve halk musikisinin bir kolu olan türküler hem müzik notasından hem de edebiyat ve içtimaiyat yönünden milli duyguların doğmasında ve inkişafında ve sanat hayatımızın gerçekleşmesinde başlıca amil ve milli terbiye unsuru olarak değer taşımaktadır. Bu içli yurt sesleri, halkın kültür canlılığını bilhassa yurt sevgisi ve aşkını, ince ve derin bir ruh ve duygu ile ifade etmekte sırf milli ve mahalli karakterine rağmen beşeri ve üniversal değerlerini nüve halinde korumakta ve bu bakımdan yaratmak istediğimiz hümanizmanın temelini teşkil edecek mahiyet göstermektedir.”¹⁷ Sadi Yaver Ataman’ın bu açıklamasından anlaşılmalıdır ki Türk halk müziği insani ve kültürel değerlerin yaratılmasında ve yaşatılmasında, millet olmanın bilincine varılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Müzikolog, folklorcu, derlemeci ve araştırmacı Halil Bedi Yönetken ise Türk Halk Müziğinin müzikal ve edebi zenginliklerini şu şekilde anlatıyor: “Türk halk müziği, çok orijinal ve zengin bir müziktir. Modal metrik yönden olduğu kadar, yapı ve form bakımından da büyük özellik ve güzellik taşımaktadır. Zengin ve çeşitli çalgılara sahiptir. Diğer taraftan, vokal müziğin terennüm etmediği konu yok gibidir. En basit konulardan, en yüksek konu ve olaylara kadar her şey, Türk halk müziğinin terennüm alanına girmiş, bulunmaktadır. Halkımız, bazen; Estergon, Belgrat, Selanik, Budin, Cezayir gibi Türk egemenliğinin sürdüğü ve at üstünde kılıç oynattığı yerler için, bazen; Köroğlu, Genç Osman, Murat Reis ve Gazi Osman Paşa

¹⁶ ÖZDEMİR, Mehmet Ali, a.g.e.s. 7

¹⁷ ATAMAN, Sadi Yaver; “Bu Toprağın Sesi Memleket Havaları”, Şaka Matbaası, İstanbul, 1951, s.5

gibi yiğitler üstüne türküler yakmıştır. Gün olmuş, yurdun dağına-taşına, uçan kuşuna, gün olmuş, burcu burcu Anadolu kokan çiçeğine ve nice güzellikler, sevgiler üstüne türküler söylemiş, bununla da yetinilmemiş, ahlak, fazilet, felsefe, türkülerle konu olmuştur. Görülüyor ki, Türk halkı, muazzam bir sosyal fonksiyona sahip, halk ruhunun ses halinde aynası ve ifadesi olan bir sanat yaratmıştır.”¹⁸ Bu açıklamalarıyla Yönetken, Türk halk müziğinin sosyal ve psikolojik yönden taşıdığı önemli verilere dikkati çekmiştir.

“Bir sanat mahsulü olmak ve mahiyetini taşımaktan ziyade halkın duygusunu basit ve samimi cümleler halinde ifade eden bir musiki tarzı olan halk türküleri sözleri ve ezgileriyle milletin müşterek malıdır. Bu yüzdendir ki halk türküleri şifai aneler halinde ağızdan ağza yayılarak halkın anlayış ve anlatışını popüler ve içten bir eda ile ifade ederler. Bu ezgilerin mühim vasıflarından biri de yabancı tesirlerden uzak, milli unsurları ihtiva eden yerli mahsuller oluşudur. Bilhassa dikkati çekmek gerekir ki halk türküsü yalnız eğlence zevklenme musikisi olmayıp bir kültür mahsulü olarak nesilden nesile aktarılacak suretiyle bünyesinde ki ruhun ve yapısının sağlamlığını da göstermektedir.”¹⁹ Milletın kendi içinde sağladığı kültür taşıyıcı özelliğini Türk halk müziğinin günümüze kadar ulaşmasında önemli bir rol sayan Ataman’ın belirttiği gibi, Türk halk müziğinin temel yapısal özelliklerinin kuvveti bu kültürel aktarımdaki sadelik ve samimiyette açıkça ortaya çıkmaktadır. “Geleneksel Türk Halk Müziği, Türk kültürünün bir parçasıdır. Diğer kültür ürünlerimiz gibi, müzik kültürümüzün kuşaktan kuşağa aktarımı, ustadan-çırağa, babadan-oğula, sanat kültürlemesi dediğimiz yöntemle oluşur.”²⁰

Geleneksel Türk Halk Müziği adlı eserinde Mustafa Hoşsu, Muzaffer Sarısözen’in şu sözlerine yer veriyor: “İlk bakışta monoton gibi görünen halk türküleri, araştırdıkça, ezgi ve ritim yönünden renklilik ve çeşitlilik gösteren nefis bir sanat ürünleri olduğu görülür. Dünyada ne kadar doğal ve sosyal olaylar varsa, tümü halk müziğine konu olmuştur. Türk insanının, doğumundan ölümüne (beşikten-mezara) tüm yaşamını,

---

¹⁸ HOŞSU, Mustafa, “Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı”, Peker Ambalaj, Kâğıt san. Ltd. Şti. İzmir, 1997 s.5

¹⁹ ATAMAN, Sadi Yaver; a.g.e. s.5

²⁰ HOŞSU, Mustafa, a.g.e. s.4

acısını, sevincini, duygu ve düşüncesini, yurt sevgisini türkülerimizde görmek mümkündür. Özetle, halk müziğimiz, Türk halkının ortak malı ve milli kültürüdür.”²¹

Türk halk müziğinin üslup ve tavır özellikleri onu diğer müzik türlerinden ayıran en önemli özelliklerindedir. Her yörenin kendine özgü söyleme ve çalma şekli vardır. Bu özelliklerinde gözlenen farklılıklar halk müziği türlerinin birbirinden ayırt edilmesini sağlayan faktörlerdir. “Türk halk müziğini zengin kılan en önemli özelliği, üslup ya da tavır özelliğidir. Türkünün sesleri kadar, onun söyleniş biçimini belirleyen bu özellikler de önemli rol oynamaktadır. İşte bu özellikler, yöre yöre değişen karakteristik özellikleri belirler.”²²

Türk halk müziğinin anonim bir karakterde olduğu fikrini beyan eden Ahmet Gümüştekin, Türk halk müziği ile diğer Türk müziği çeşitleri arasındaki farklılığı bu bakış açısıyla dile getirirken “Halk müziği, dünyanın her tarafında o ülkenin aydınları tarafından yaratılan müzik türlerinden farklı olmuştur. Halk müziği ile aydınlar tarafından yaratılan müzik türleri arasında en önemli fark, halk müziğinin anonim olmasıdır. Halk müziği ülkenin bir ürünüdür. Milletlerin öz varlığının yüzyıllar boyunca dile gelmesinden doğmuştur.”²³ demektedir. Yüzyıllar önce yaratılmış bir halk ezgisinin günümüze kadar sözel yolla ulaşabilmesinin, kayıtlı veya yazılı bir kaynak olmadığı halde ve halk ezgilerinin yaşayışını kimden alındığı bilinmese bile sürdürülebiliyor olmasını, anonim karakterde olması ile izah eden halk bilimciler Türk halk müziğinin bu özelliği ile de diğer müzik türlerinden ayrı bir yapı sergilediğini vurgulamaktadırlar. “Önceleri kişilerin oluşturmasıyla ortaya çıkan türküler anonimlik sürecini tamamladıktan sonra toplumun malı oldular.”²⁴ Türküler, tabî ki türküyü söyleyen ilk kişi var iken ve türkü onun malı iken, başkalarıyla paylaşıldıkça savrulurken duygu ve düşünce yönünden etkilediği herkesi ilgilendirmiş ve sahibini kaybetmiştir. Zamanla yayıldığı yerlerin hislerini, seslerini alarak halkın istediği gibi değişip gelişmiştir. “Bir türkünün çeşitli varyantları oluşumundandır. İşte bunu değiştirip geliştiren şahsiyetler birbirinden etkilendiği için türküler ferdi değil mahşeri; yani bir şairin eseri değil, topluluğun yüreğinden doğmuş anonim eser

---

²¹ HOŞSU, Mustafa; a.g.e. s.4

²² ELÇİ, Armağan Coşkun; Türk Halk Müziği'nin Yapısı, www.turkuler.com, s.1

²³ GÜMÜŞTEKİN, Ahmet, “Türk Halk Müziğinin Tarihsel Gelişimi”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, www.turkuler.com, 10.08.2009, s.1

²⁴ ÇAKIR, Ahmet; Öcal, Mehmet; Ozanoğlu, Tanju; “Türk Halk Ezgileri III”, Ankara 2000, (önsöz).

sayılır.”²⁵ Türküler bir yerde doğar ama onun dilden dile, gönülden gönüle aktarımı her ferdin yaşadığı olay ve duyguya göre şekil değiştirerek genelleşir ve birinin olmaktan çıkar herkesin olur.

Türk halk müziği Anadolu’da yaşanan her türlü olayın melodik biçime dönüştüğü, kuşaktan kuşağa aktarılarak, koşma, yiğitleme, taşlama, ağıt, uzun-hava, destan, ninni, gibi çeşitlerle ve sevgi, özlem, gurbet, ayrılık, göç, kan davası, kına, nişan, ölüm, askerlik gibi temalarla işlendiği bir müzik türüdür. Türküler hangi çeşit veya türü ile hangi temayı işlerse işlesin samimi ve sıcak duyguların aktarıldığı, insanların kendisini ifade ettiği, içten bir müzik türüdür. Bu içtenlik bütün yöre ezgilerinde görülmektedir. Önemli bir diğer özelliği de, dil ve ağız özellikleri, üslup ve yöresel tavır özellikleri ile sergilediği zengin işleyiş biçimleridir. Halk müziği araştırmacılarının da belirttiği gibi işlediği konulara, temalara, melodik yapısına ve edebi yapılarına göre ayrı ayrı sınıflandırılan türküler bu sınıflandırmalar da birbirlerinden ve diğer müzik türlerinden farklılığını açıkça ortaya koymaktadır.

Türk halk müziği birçok araştırmacı tarafından konularına, temalarına, yapılarına ve ezgilerine göre çeşitli şekilde sınıflandırılmıştır. En önemli örneklerden biri Mehmet Özbek’in konuları ve yapıları bakımından türkü tasnifidir.

“Konuları Bakımından Türkü Tasnifi:

1. Lirik türküler: İnsani duyguların çok etkili ve coşkulu bir şekilde anlatıldığı türküler bu gruba girer.

- a. Aşk, sevda türküleri
- b. Gurbet türküleri (ayrılık, askerlik, mahpushane)
- c. Ağıtlar (ölüm, tabii afetler üzerine türküler)
- d. Ninniler.

2. Satirik türküler: Kişiyi veya toplumu kınayan, yeren türler bu gruptadır.

- a. Güldürücü türküler (mizahi türküler)
- b. Taşlamalar, ilenmeler.

3. Olay türküleri:

---

²⁵ GÜNEY, Eflatun Cem; “Halk Türküleri”, İstanbul 1959, s.11

- a. Tarihi türküler (destanlar, kahramanlık ve serhat türküleri)
  - b. Eşkıya türküleri (derebeyi, cinayet türküleri).
4. Tören ve mevsim türküleri:
- a. Kına, düğün, esvap giydirme töreni türküleri
  - b. İtikat ve mezhep törenleri türküleri.
5. İş meslek türküleri:
- a. Esnaf türküleri.
6. Pastoral türküler: Çoban ve kır yaşamını anlatan, tabiat güzelliklerini konu edinen bu türküler bu gruba girer.
- a. Tabiat türküleri
7. Didaktik türküler: Dinleyene bir şeyler öğreten, ders veren türkülerdir.
8. Oyun türküleri:
- a. Ritmik dans türküleri
  - b. Temsili oyun türküleri

Yapıları Bakımından Türkü Tasnifi:

1. Bentleri mani dörtlüklerinden meydana gelen türküler.
2. Bentleri iki mısralı türküler
  - a. Bentleri iki mısralı, bağlantıları olmayan türküler
  - b. Bentleri iki, bağlantıları bir mısralı türküler
  - c. Bentleri de, bağlantıları da iki mısralı türküler
  - d. Bentleri iki, bağlantıları üç mısralı türküler
  - e. Bentleri iki, bağlantıları dört mısralı türküler
  - f. Bentleri iki, bağlantıları bes mısralı türküler
  - g. Bentleri iki, bağlantıları altı mısralı türküler
3. Bentleri üç mısralı türküler
  - a. Bentleri üç mısralı, bağlantısı olmayan türküler

- b. Bentleri üç, bağlantıları bir mısralı türküler
- c. Bentleri üç, bağlantıları iki mısralı türküler
- d. Bentleri de, bağlantıları da üç mısralı türküler
- e. Bentleri üç, bağlantıları dört mısralı türküler
- f. Benden üç, bağlantıları beş mısralı türküler

4. Bentleri dört mısralı türküler

- a. Kafiye örgüsü abab, cccb vb. olanlar
- b. Kafiye örgüsü xaxa, bbba vb. olanlar
- c. Kafiye örgüsü aaab, cccb vb. olanlar
- d. Kafiye örgüsü aaax, bbbx vb. olanlar
- e. Kafiye örgüsü aaba, ccde vb. olanlar
- f. Bentleri dört, bağlantıları bir mısralı türküler
- g. Bentleri dört, bağlantıları iki mısralı türküler
- h. Bentleri dört bağlantıları üç mısralı türküler
- ı. Bentleri ve bağlantıları dört mısralı türküler
- i. Bentleri dört bağlantıları beş dizdi türküler

5. Bağlantıları her mısradan sonra tekrar edilen türküler

6. Bağlantısı başta olan türküler

7. Her bentten sonra değişik kalıpta iki ayrı bağlantısı olan türküler.”²⁶

Türkülerin daha çok edebi özellikleri açısından irdelendiği bu tasnifte müzikal özellikleri ve ezgisel yapısı dikkate alınmadığı için çok açıklayıcı bilgiler olmadığı düşünülmektedir.

Türk halk müziğinde bir diğer sınıflandırma türkülerin ezgilerine göre yapılan sınıflandırmadır. Türkülerin ezgilerine göre tasnifi genellikle aynı düşünce doğrultusunda usullü-usulsüz veya serbest ritimli-ritimsiz gibi sınıflamalar şeklinde yapılmıştır. Halil Bedii Yönetken ve Mahmut Ragıp Gazimihal, Türk Halk müziğini

---

²⁶ ÖZBEK, Mehmet; “Folklor ve Türkülerimiz”, İstanbul 1975, s.69-86

usullü ve usulsüz olarak sınıflandırmıştır. Mahmut Ragıp Gazimihal'in bu konudaki ayrımı şöyledir; "Türkülerin "Şekil" Nevileri. Türkülerin iki esas nevi vardır. Usulsüzler, usullüler. "Kırık hava; belirli bir dizisi olan ve bu dizi içerisinde belirli bir usulle seyreden ezgilerdir. Kırık havalar, anlatım ve söyleniş biçimi gibi çeşitli unsurlara göre "zeybek", "bengi", "güvende", "bar", "horon" gibi değişik isimler alırlar. Uzun hava; belirli bir dizisi olan ve bu dizi içerisinde belirli seyri bulunup, serbest bir ağızla söylenen ezgilerdir. Çoğu zaman bir solist tarafından söylenmekle beraber, "gurbet havası" gibi ezgilerde eşlikli okumaya da rastlarız. Hem yöreden yöreye, hem de okunuş üslubu bakımından uzun havalar da "maya", "hoyrat" "bozlak", "gurbet havası", "divan", "yol havası" gibi formlara, biçimlere ayrılırlar."²⁷

Süleyman Şenel, Nida Tüfekçi'nin ders notlarından derlediği makalesinde Türk halk müziğinin iki büyük forma ayrılarak uzun havalar ve kırık havalar diye adlandırıldığını belirtmiştir. Daha sonra yazdığı bir bildirisinde ise belirttiği yeni bir açıklama ile Türk halk müziğini müzikal form açısından teknik olarak üç gruba ayırabiliriz demektedir;

1- "Ritimli Ezgiler: Kırık hava olarak adlandırılan bu tür ezgilere, burada konumuz olmadığı için değinmeyeceğiz.

2- Serbest Ritimli Ezgiler: İster vokal, ister enstrümantal, isterse vokal-enstrümantal ezgiler olsun, müzikal biçim tamamen serbest bir ritimdedir.

3- Karışık, (Karma) Ritimli Ezgiler: Yine ister vokal, ister enstrümantal, isterse vokal-enstrümantal ezgiler olsun, müzikal biçimde ritimli, serbest ritimli muhtelif bölümler vardır ve bu iki ritmik yapı ezgilerin muhtelif kısımlarında görülebilir."²⁸

Şenel'in yukarıda açıkladığı yeni sınıflandırmanın eski sınıflandırma sistemine muhalefet olmak amacıyla değil, uzun hava ve kırık havanın daha net tanımlanmasını sağlamak amacıyla yaptığını da belirtmek gerekir.

---

²⁷ ELÇİ, Armağan Coşkun; a.g.e. s.1

²⁸ ŞENEL; Süleyman, "Türk Halk Müziğinde Uzun Hava Tanımları ve Bu tanımlar Etrafında Ortaya Çıkan Problemler" 4. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı Hagem Yayınları:166, Ankara 2000, , s.297,298.

2.2. Uzun Havanın Tanımı

Uzun hava, halk müziği alanında araştırma yapan birçok kişi tarafından izah edilmiştir. Uzun hava veya serbest ritimli ezgi adı altında yapılan bu izahatlar aşağıda detaylarıyla yer almaktadır. Açıklamaların ilki Seyfettin ve Sezai Asaf kardeşler tarafından yapılmıştır.

“Asaf kardeşler, 1925’te Batı Anadolu’da yaptıkları bir derleme gezisinden sonra yayımladıkları kitapta Batı Anadolu halk müziği ezgilerini uzun havalar, kadın oyun havaları, erkek oyun havaları olmak üzere üç grupta toplamıştır. Bunlardan uzun havaları, halk şairlerinin terennüm ettikleri besteler olarak nitelendirmişler ve batı müziğindeki resitatif okuyuş tarzıyla özdeşleştirmişlerdir. Ayrıca uzun havaların usul ile çalınmadığına, her sanatkârın kendi arzusuna göre serbestçe söyleyebildiğine değinmişlerdir. Böylelikle uzun hava diye tabir edilen halk müziği eserlerinin ilk olarak tarifi yapılmıştır.”²⁹

Türk halk müziğinde serbest ritimli, genellikle hüzün, acı ve keder gibi temaları işleyen müzikal zenginliklerle dolu eserlere uzun hava denilmektedir. Bu konuda halk bilimcilerin tanımlamalarına aşağıda kısaca yer verilmiştir.

“Ahmet Adnan Saygun; “... ritm itibariyle serbest olup kelimeler “resitafite müşâbi bir surette tegânni olunur” ya da “Konuşmayı yakından izleyen serbest tartılı türküler” sözleriyle uzun hava vasıflarını ortaya koyuyor.

Sadi Yaver Ataman, bir makalesinde “Serbest Ağız” tabiriyle iki belirgin özellikten söz ediyor. Bu özellikleri “Resitafite yakın ağız” ve “Parlando Rubato tarz” olarak ifade ediyor. Ataman bir başka makalesinde de “...Uzun havalar, serbest ölçülü ve yurdun her bölgesinde yakılmalarına amil olan hadise ve konularına göre isimler alan en zengin çeşitli ağızlardır.”³⁰ şeklinde, uzun havaları tanımlıyor ve uzun havaların tonal ve yapı özelliklerini genel olarak aşağıdaki şekilde göstermek mümkündür diyerek beş maddelik şu açıklamaları yapıyor.

“1) Kelime ritmine uymak suretiyle bir çeşit (Recitatif)e yakın, (Parlondo Rubato), yahut (Parlondo Reçitativo) diye bileceğimiz cinsten (okuyanın kendi zevkine

²⁹ EROĞLU, Doğaç Kürşat; TRT Repertuarındaki Kırıkkale Türkülerinin Ezgisel Yapı Makam-Ayak Nazım Türü Ve Usul Yönünden İncelenmesine Yönelik Bir Çalışma, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya 2005,s.2

³⁰ ŞENEL; Süleyman, a.g.e. s. 287-288

bırakılmış, fakat belli tavır ve üslubuna uyararak çağrılan (icra edilen) serbest ölçülü ağızlar.

2) Kuruluşu birinci tip gibi, fakat sonundaki müzik cümlesini asılı bırakarak (Of), (Oy), (Vay), (Vah), gibi uzun veya kısa süren yahut (Oy Oy), (Vah Vah), (Of Of) gibi, fakat sesle veya çalgı ile bağlantılı olanlar.

3) Yine birinci tip gibi, fakat sesle veya çalgı ile bağlantılı olanlar.

4) Yine aynı tipte, başta ortada ve sonlarda kırık hava ile bağlantıları olanlar.

5) Bu tiplere uymayan, fakat karakteristik serbest ölçülü (okuyanın keyfine tabi olmayan ağızlar.) Bu tip ezgiler tamamen ritm hissi vermemekle beraber, zaman zaman ritme girerler.”³¹

“Muzaffer Sarısözen uzun hava’yı Ölçü ve ritim bakımından serbest olduğu halde, dizisi bilinen ve dizi içindeki seyri, belli kalıplara bağlı bulunan ezgilere uzun hava denir. Şeklinde tanımlarken; Halil Bedii Yönetken “Usulsüz-Ölçüsüz” tabiri ile uzun havaların en önemli özelliğini vurguluyor ve Sadi Yaver Ataman gibi gruplama yoluyla hususiyetleri açıklıyor.”³²

“Anadolu Türk Halk musikisi, ses ve saz müziği “Vokal” ve “Enstrümantal” müzik olarak ikiye ayrıldığı gibi, Usullü ve Usulsüz (Ölçülü- Ölçüsüz) olmak üzere de iki büyük ve esas kısma bölünebilir. Usulsüz ölçüsülere genel olarak “Uzun hava” veya “Uzun Kayda” dendiği gibi, Ölçülü- Usullülere de “Kırık Hava”, bazı yerlerde “kısa hava” denir. Ve Yönetken ölçüsüz musikileri şöyle grupluyor;

1. Tamamen ölçüsüz uzun havalar. Bunlar saz refakati olduğu zamanda da saz gene ölçüsüz çalar.

2. Aralarında, baş ve sonlarında ölçülü saz kısımları, pasajlar olan uzun havalar.

3. Esasta kırık, fakat başta, arada usulsüz pasajlar olan ezgiler (Halil Bedii Yönetken, “Folklor Dersleri”, Orkestra, S. 102, 9/1971, s. 29)

Halil Bedii Yönetken, İstanbul belediye konservatuvarı öğrencileri için hazırladığı, ancak; yayımlamadığı bir başka ders notlarında da uzun havalar için şu tanımlamayı yapıyor;

³¹ ŞENEL; Süleyman, a.g.e. s. 288

³² ŞENEL; Süleyman, a.g.e. s.288-289

Belirli usulde olmayan, edebi metinlerin (şiiirleri) serbest parlando üslubunda, fakat gene de geleneksel kaidelere uyararak, çoğu zaman bir heceye bir not isabet etmek suretiyle meydana gelen havalara uzun hava denir. Nida Tüfekçi, "Türk Halk Müziği", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C.6, İletişim Yayınları, s.1483.”³³

Yukarıda görüldüğü gibi Türk halk müziğinin önde gelen müzik adamları uzun hava kavramı hakkında çeşitli tanımlamalar yapmışlardır. Yapılan bu tanımlamalardan yola çıkarak kendi araştırmalarını da ortaya koyan Süleyman Şenel’in açıklamalarına göre ise bu halk bilimcilerin tanımlamalarından varılan ortak tanım şöyle açıklanmaktadır;

“Uzun havalar birkaç çeşittir.

- a) Tamamen serbest ritimli ezgiler; vokal, enstrümantal ve vokal enstrümantal tarzda tamamen serbest ritimlidir.
- b) Tamamen ritimsiz: Bozlak, gurbet havası, aydost, hoyrat, barak vb. gibi tür ve çeşitler, bazı mahalli âşık ağızları, elezber, lavik vb. ninniler, ağıtlar bu yapıdadır.
- c) Ostinato tarzda serbest ritimli ezgiler: Serbest ritimde bir vokal ezgi okunurken arkada enstrümantal, kısa ritmik ezgiler çalması. Sürekli tekrarlanan pedal hareketler, kadans üzerine tempo tutma ya da ritmik bir tempoyu sürekli tekrarlama bu tarzın en belirgin özelliğidir. Bilhassa şehir halk müziği örneklerinde görülür.
- d) Ayaklı serbest ritimli ezgiler: Ayak birtakım serbest ritimli vokal ezgilerin önünde çalınan “hazırlık (giriş)” denilebilecek ritimli ve kısa süreli yarım ezgilerdir. Ayağın çalınmasından sonra vokal kısımlar serbest ritimle okunur. Ayak parçanın başında, arasında, sonunda, aynı ya da farklı melodiler altında bulunabilir. Birbirlerine bağlı grup ezgileri arasında serbest ritimli bu tarzı andırır biçimdedir.”³⁴

“Araştırmacıların, uzun hava adı altında verdikleri bu örnekler, yaratıldıkları ve icra edildikleri bölgelerde değişik isimlerle anılmaktadır. Bunlar genellikle ezgi, âşık,

---

³³ ŞENEL; Süleyman, a.g.e. s.290

³⁴ ŞENEL; Süleyman, Özel Görüşme, 1993.

olay, olayla ilgili şahıs, mahalli ağız, yer, ya da yöre, edebi tür, özel terimler, aşiret, vb. gibi adlarla belirtilmektedir. Yapılan çalışmalarda uzun hava örneklerinin isimlerinin verildiği, çeşit, şekil, biçim (form), ezgi, dizi ve konu gibi birbirinden farklı yaklaşımlarla değerlendirilip, ancak yeterli açıklama ve sınıflandırılmanın yapılmadığı görülmektedir. Markoff (1986) ise doktora tezinde topladığı ezgileri iki gruba ayırmıştır.

1. Vokal melodiler;

a) Bölgesel isimlere bağlı. Maya, Bozlak (Türkmen ve Afşar), Hoyrat, Barak, Yol Havası, Gurbet Havası, Yayla Havası,

b) Etnik ve kabile isimlerine bağlı: Türkmeni, Varsağı, Afşar,

c) Ağıtlar: Ağıt, Mersiye,

d) Âşıkların adlarıyla ilgili Garip, Kerem, Emralı,

e) İslami- Tasavvufi Tarikatlarla bağlı: Kalenderi,

f) Divan edebiyatından alınmış terimler: Divan Müstezat, Semai

2. Enstrümantal Melodiler;

a) Solo Enstrümantal: Köroğlu, Kerem, Gazel, Lavik, Karakoyun,

b) Vokal ve Enstrümantal Melodiler için giriş (prelüd) ve ara saz (unterlöd) melodiler: Ayak, Açış, Gezinti.”³⁵

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi uzun hava serbest ritimli bir Türk halk müziği formudur.

2.3. Bir Uzun Hava Türü “Bozlak”

Uzun havalar, seslendirildiği yöreye, konuya, eşlik edilen saza, okuyan kişiye göre birçok farklı isimler almaktadırlar. Yalnızca isminde bu genel bir anlatımı taşımaktadırlar. Yani “uzun hava” söylemi serbest ritimli ezgiler olan bozlak, hoyrat, maya, barak, yol havası, gurbet havası, ağıtlar, kalenderi, elezber vs. gibi türleri genel olarak bir başlıkta toplayabildiğimiz bir formdur. “Uzun hava terimi halk arasında yaygın değildir. Bu terim yerine bu formu belirleyen bazı tür adları halk

---

³⁵ KÜÇÜKÇELEBİ, Aylın Evin; Uzun Havalar, Kültür Bakanlığı, Ankara 2002,

arasında daha fazla yaygındır. Hoyrat, Maya, Bozlak, Elezber, Müstezat, Tecnis, Barak Havaları, Gurbet Havaları bu türlerden bazılarıdır.”³⁶ Bu uzun hava türleri isimleriyle kendisini belli eden karakteristik özelliklere sahiptir. Bu özellikler genellikle seslendirilişindeki tavır ve üslup farkıyla ayırt edilir. Okunduğu yöre ve söyleyiş üslubuyla diğer uzun hava türlerinden farklılığını anlayabildiğimiz bozlak, barak, maya, hoyrat v.s. gibi uzun hava türlerinin en doğru şekilde icra edilebilmesi için, kendine has özelliklerinin çok iyi irdelenerek bilinmesi ve icra sırasında geleneksel yapısının korunabilmesi için bu bilinenler ışığında hareket edilmesi gerekmektedir. Bozlak da karakteristik olarak kendine özgü tavırlar barındıran önemli bir uzun hava çeşididir.

2.3.1. Bozlağın Kelime Anlamı

Bozlak, öz Türkçe bir kelime olup çeşitli anlamlar taşımaktadır. Kelime anlamıyla bozlamak, haykırmak, bağırarak, inilemek ve benzeri şekilde tanımlanan bozlaklar, müzikal anlamıyla ise bir uzun hava türü olarak açıklanmaktadır. Bozlaklar hakkında bu zamana kadar birçok çalışma yapılmış ve birçok tanım elde edilmiştir. Geçmişten bugüne kadar yapılmış bu tanımlamalar bozlak teriminin anlam ve önemini tüm açıklığıyla ortaya koymaktadır. Çalışmamızın bu aşamasında uzun havaların en güzel örneklerinden biri olan bozlakların kelime anlamı üzerinde yapılmış tanımlamalara yer verilecektir.

Divan-ı Lügat-it Türk kitabında bozlak, “Bozla(dı-r); ses vermek, bağırarak, bozlamak; Bozla(tı-ur); böğürtmek”³⁷ olarak açıklanmaktadır.

“Dede korkut hikâyelerinden olan “Kam Püre Oğlu Bamsı Beyrek Destanı’nda “ağlamak, bağırarak” manasında “Bay Püre Beg ne ağlayıp bozularsın şeklinde”³⁸ açıklanmaktadır.

Doğu Türkistan sahası Uygur Türklerine ait olan “Abdurrahman Han Destanı’nda ise yine “ağladı, feryat etti” manasında “bozlidi”³⁹ diye bu kullanım görülmektedir.

³⁶ALİM; Yaşar Kemal; “Türk Halk Müziği’nde Uzun Havalar ve Kırık Havalar”,<http://www.vstplugin.com/genel-muzik-yazilari/7131>

³⁷ ATALAY; Besim, “Divan-ı Lügat-it Türk; Türk Dizini İndeksi”, T.D.K. Yay. T.T.K. Basımevi, Ankara, 1986,s.106

³⁸ ERGİN, Muharrem, “Dede Korkut Kitabı I”, Ankara 1989, s.116

³⁹ ÖZKAN, İsa, “Abdurrahman Han Destanı”, Ankara 1989, s.124

Derleme sözlüğünde, “Bozlak, Kırşehir ve Orta Anadolu’da uzun hava; Burdur ve Antalya’da bir çeşit kuş, iri serçe; Muğla ve Erzincan’da yağsız çıra, çam; Bolu, Kastamonu, Zonguldak ve Samsun’da sürülmemiş boz tarla; Kayseri’de aba, yünden örme giyecek, kısa kollu hırka; Adana ve İçel’de hikâye gibi değişik manalarda da kullanılmaktadır.”⁴⁰ şeklinde açıklanmaktadır.

Türk dil kurumunun derleme sözlüğünde Adana, Afyon, Uşak, Tokat, Niğde, İçel, Muğla Antalya illerinde “Bozulamak” devenin acı acı bağırması, deve gibi bağırarak olarak, Ankara, Kırşehir, Niğde, Isparta illerinde acı, iniltili- kuvvetli ses çıkarmak, haykırmak, ağlamak olarak tanımlanmaktadır. Hisarkaya, Polatlı, Ankara illerinde “Bozlaşmak” terimi meleşmek manasında kullanılmakta,

“Evvel göndelende oynardı kayık

Bozlaşır boz koyun, höngüşür keyik” mısralarında bu açıkça görülmektedir.

Tokel’in belirttiğine göre, “Bir Kırgız Halk türküsünde “botasın ölgen tüyüdey /bozlay bozlay kaldım men”(yavrusunu yitirmiş bir deve gibi bozlaya bozlaya, feryat figan içinde kaldım ben) denilmektedir. Çok eski bir Kazak halk türküsünde de, kopuza hitaben, “Botası ölgen narday bozla kopuz” (yavrusu ölen deve gibi bozula) söyleyişi ile karşılaşmaktayız.”⁴¹

İdris Karakuş çalışmasında bozlakların manası ile ilgili şu açıklamaları yapmaktadır. “Rivayet olunur ki, erkek deve, dişi devenin kokusunu çok uzaktan alıp bozular, böğürür; dişi deve karşılık verir. Erkek devenin bozulamasından “bozlak”, dişi devenin karşılık vermesinden “maya” kavramları ortaya çıkmıştır. Maya, dişi devenin diğer bir adıdır. Türk halk müziğinde uzun hava türleri veya tarzları olarak bilinen “bozlak” ve “maya” kavramları böyle doğmuştur denebilir.”⁴²

Ferruh Arsunar Gaziantep folklorunu ele aldığı kitabında “Bozlaşmak” kelimesi için deve yavrusunun bağirtisi tanımını yapmaktadır.

“Yaz gelende ışılşır saylağı,

Bozlaşır boz devenin daylağı,

⁴⁰ Derleme Sözlüğü, C. 2, T.D.K. Yay. T.T.K. Basımevi, Ankara, 1965, s.752

⁴¹ TOKEL; Bayram Bilge, “Neşet Ertaş Kitabı” Akçağ Yay. 2002,s.78-79

⁴² KARAKUŞ; İdris,“Türk Kültüründe Bozlaklar-I (Orta Anadolu Bozlakları”,Yüce Erek Yayınevi, Ankara 2005, s.13

Taze gelin kaç yiğidin yaylağı

Ben gidiyom kömür gözlüm kalğalan”⁴³

Görüldüğü gibi bozlaklar üzerine birçok görüş ileri sürülmüş, birçok açıklama yapılmıştır. Kelime anlamı ile ilgili yapılan bu açıklamaların haricinde bir uzun hava türü olarak ne ifade ettiği konusunda ise diğer bazı kaynaklarda şu açıklamalar yer almaktadır. Türk Ansiklopedisi’nde Bozlak, Orta ve Güney Anadolu’nun bazı bölgelerinde bir türkü makamı ve bu makamla söylenen, konusu acıklı türküler olan bir tür olarak tanımlanmıştır. Bozlağın, “ağlamak, sızlamak, feryat etmek” anlamında “bozlamak” kelimesinden geldiği, havasındaki hazin karakteriyle çok defa acıklı maceraları anlatan güftelere bağlandığı için böyle adlanmış olduğu izah edilmiştir. Bozlak melodileri için ise birçok çeşitleri bulunan “uzun havalar” grubuna girer şeklinde açıklama yapılmıştır.

Mehmet Özbek bozlağı şu şekilde tarif etmiştir: “Bozlak, Orta Anadolu, Doğu Anadolu’nun batısı ile Batı Anadolu’nun doğu kesimi ve Çukurova’nın bulunduğu geniş bir alanda yaygın olarak okunan bir uzun hava türüdür.” Bozlak, bağlama ailesi çalgılarından telli tezeneli, sazdan büyük “bozuk” adı verilen bir müzik aletiyle çalındığı için bozlak adının verildiği ihtimal dâhilindedir. Bozuk ismi de, ağızdan ağza aşınarak “Boğuzuk”, “Boğzuk”, “Bozuk” olmuştur. “Bozlak” kelimesi de “Boğuzlak”, “Boğazlak” gırtlak ile ilgili söyleniş anlamından doğma kelimedir. “Boğazlak” ve “Boğazuk” kardeş kelimelerden son söyleniş şekilleri olan “Bozuk” ve “Bozlak” kelimeleri günümüzde de söylenmektedir. Bağlamaya, bozuk denilmesi için ikinci bir faraziye de bulunanlar da vardı. Çoğur ve kopuzlara, perde bağlandıktan sonra, perdesiz duruma nazaran meydana gelen değişiklikten bozulan şekline bozuk denmiştir... şeklinde düşünenler de vardı.”(Soyyanmaz:9–10). Belki bu çalgı da yanık ve acı bir ses çıkardığı için bu adı almış olabilir. Bozlak büyük bir ihtimalle, kelime olarak “bozlamak”tan gelmez. Çünkü “bozlamak”, bağırarak, böğürmek anlamında kullanılmıştır.”⁴⁴

⁴³ ARSUNAR; Ferruh, “Gaziantep Folkloru” M.E.B. Eski Eserler ve Müzeler Umum müdürlüğü Yay. M.E. Basımevi, İstanbul, 1962, s. 5

⁴⁴ TEKEL; Fatih, “Aşıklık Geleneği İçinde Keskinli Hacı Taşan Hayatı, Sanatı, Eserleri”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara–2007, s.63

Bayram Bilge Tokel bozlağın barak ve mayada, olduğu gibi etimolojik yönden, Yörük Türkmenler'in konar-göçerlik üzerine kurulu hayatlarında oldukça fonksiyonel olan hayvan isimleriyle ilgili olduğunu düşünmektedir. Hayatlarının temel eksenini yayladan kışlağa, kışlaktan yaylağa göçün oluşturduğu konar-göçerlikte sürdüren develerin, en çok ihtiyaç duyulan ve gündelik hayatın bir parçası olan rolleri olduğu görüşündedir. “Bilindiği gibi deve, yavrusundan ayrıldığı ya da onu yitirdiği zaman duyduğu müthiş keder ve acı ile çok "ıhı"lar, üzülür ve iniler. Yukarıdaki Kırgız ve Kazak Türklerine ait koşuklarda da devenin aynı özelliği ile anıldığını ve ağlamanın, feryad etmenin, üzülmünün sembolü olarak kullanıldığını görüyoruz. Âşık Seyrani'nin şiirleri arasında karşımıza çıkan bir dörtlük buna güzel bir örnek:

Birbirine âşık koyun kuzular
Köşeğin özleyen deve bozular
Yaralarım göz göz olmuş sızılar
Fitiller içinde yaram beldedir.”⁴⁵

Anlam bakımından açıklamaya çalıştığımız bozlağın tanımını yapan bütün kaynakları incelediğimizde, tarihsel anlamda önemli bir rolü olduğunu gözlemlemek mümkündür. Bu aşamada elde edilen bilgilerin zenginliği ve kaynakların taşıdığı derin anlam, çok uzun bir geçmişe sahip olduğu anlaşılan bozlakların tarihsel gelişim sürecine yer vermenin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

2.3.2. Tarihsel Süreçte Bozlakların Ortaya Çıkışı

Birçok yazılı kaynaktan alınan bilgiler doğrultusunda incelediğimiz bozlakların hangi tarihte doğduğu hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte, göç yoluyla gelip Orta Anadolu'ya yerleşen Yörük Türkmenlerin söylediği bir uzun hava türü olduğu ve sonrasında buralara yerleşen abdallarca sürdürüldüğü anlaşılmaktadır. Özellikle melodik yapısı ve hançeresindeki benzerlik sebebiyle Türkmenler tarafından Azerbaycan üzerinden Anadolu'ya getirildiği düşüncesi bile vardır. Azerbaycan isimli çalışmasında Kerim Öder bu konuya şöyle yer vermiştir; “Azerbaycan dediğimiz sahada yaşayanların büyük çoğunluğu Azerilerdir. Bunlar, XI. yy başlarından XIV. yy.a kadar bu bölgeye gelmiş Oğuz Türkleri ile diğer çeşitli Türk

⁴⁵ TOKEL, Bayram Bilge, “Neşet Ertaş Kitabı”, Akçağ Yayınları, Ankara, 2002.s.79-80

boylarının mensuplarıdır. Kozanlı, Tekelü, Baharlı, Kaçar, Varsak, Avşar, Dulkadirli, Kozak vs. İsimler Azarbaycan'daki çeşitli Türkmen boylarından bazılarıdır.”⁴⁶

Gazimihal bozlaklar hakkında şu bilgileri paylaşıyor; “Türkiye dışında yalnız Başkurlarda bozlak oranının telaffuzi ile <Bozdak> denilen kahramani bir türkü ve ezgi varmış. Rivayete göre; bu ezgi ve türkünün sahibi Ruslar tarafından Sibiryaya ya sürülmüş. Giderken mini mini yavrusunu dizlerine oturtarak bu acıklı ezgiyi okumuş. Bu kahramanın adı güya <Bozdak> imiş. Ora Türklerinde bozlak ağzının yaygınlığı hakkında başkaca malumat bulunsa bu rivayeti o kahramanın bozlak ağzından bir türkü yakmış olduğu şeklinde izah edebilirdik. Çağatay edebiyatında yalnızca <Bozuk> adlı bir nevi kopuz çalgısının bahsi geçerken, onun da bozlak ile alakası olması gerekir. Çağatayca da <Bozağ> aynı zamanda usulsüz, düzensiz demektir.”⁴⁷

Fatih Tekel çalışmasında bozlakların başlangıç tarihi hakkında şu bilgileri vermektedir. “Orta Anadolu’da yaşadığı tarih kesin olarak bilinmeyen Keskinli Halil ile İlhamî mahlasıyla şiirler yazan Kırşehirli Âşık Said’in (1835–1910) söylediği bozlaklar meşhurdur. Buna göre XIX. Yüzyılda bozlak söylenmektedir. Bozlaklar “bozuk” adı verilen bir çalgı ile çalındığı için bozlak adının verildiğini kabul ettiğimiz takdirde tarihini çok daha eskilere dayandırmak icap eder. Hal böyle olunca bozlaklar için belli bir başlangıç tarihi vermek mümkün değildir.”⁴⁸

Bozlaklar, Türk milletinin uzun yıllardır yaşadığı sosyo kültürel ve etnik değişimlerle beraber sürdürmeye çalıştığı dinî, coğrafi, edebî, sosyal ve kültürel hayatının etkisi sonucunda büyük bir ihtimalle Orta Asya’da doğmuşlardır. Sonrasında Türkler’in Horasan’dan Anadolu’ya göçleri ile Anadolu’da özellikle Türkmen boylarının yerleştiği Orta Anadolu, Orta Toroslar ve Çukurova’nın Toroslar’a bakan kesimlerinde güçlü bir topluluk olarak geniş insan kitleleri halinde yaşamışlardır.

Gazimihal Müzik Ansiklopedisi için yazdığı uzun havalar maddesinde bozlakları şu şekilde tanımlıyor; “Bozlak, uzun havaların bir türüdür. Hikâye edici bir hali vardır. Avşar oymaklarına hastır. Yörükler hep bir ağızdan da bozlak söyler, o zaman hafif tertip bir ritm olur. İniltiyle haykırmak anlamına “bolamak” fiiliyle alakalı bir kelime

⁴⁶ ÖDER; Kerim, “Azerbaycan”, Boğaziçi Yay. İstanbul 1982, s.13

⁴⁷ GAZİMİHAL; M. Ragıp, a.g.e., s.4-5

⁴⁸ TEKEL; Fatih,, a.g.e.,s.64

olsa gerek. Orta Anadolu'da bilhassa uzun hava halindedir. Çankırı, Kastamonu da bozuk tabiri bu anlamdadır.”⁴⁹

Boratav da bozlakları şu şekilde açıklamıştır. “Bozlaklar yurdumuzda Güney ve Orta Anadolu'da bilhassa Türkmen boylarının dolaştığı veya yerleştiği yerlerde görülmektedir.”⁵⁰ Türkmen boylarının Anadolu'ya özellikle Orta Anadolu'ya yapmış oldukları göçler sonucunda yerleşmeleri ve bu bölgede hayatlarını devam ettirmeleri bozlaklarında bu bölgede yoğunlaşmasını sağlamıştır.

Görüldüğü gibi bozlakların ne zaman nerede doğduğu konusunda kesin yargılar elimizde bulunmamaktadır. Ancak elde edilen kaynaklardan anlaşılan odur ki Türkmenler'in müzikal belleğinde var olan bozlaklar, Orta Asyadan Türkiye'ye göç sırasında Türkmen topluluklar tarafından Orta Anadolu'ya ve çevresine taşınmış ve burada yerleşen Türkmen topluluklarından olan abdallar tarafından icra edilerek günümüze kadar ulaşmış bir uzun hava türüdür. Türkmenlerin sosyal ve kültürel yapısı ile tarihteki gelişim aşamaları hakkında bazı bilgilere yer vermek bu aşamada şekillenebilecek soru işaretlerini aydınlatacaktır.

2.3.2.1. Bozlak Taşıyıcı Kimliğiyle Türkmenler

Türkler, Orta Asya'da beliren kuraklık, kıtlık, yoğun nüfus artışı, boylar arasında yaşanan savaş ve çekişmeler yüzünden göçe yönelmişlerdir. Ortaya çıkan ekonomik sorunlar karşısında fazla direnmeyerek daha verimli topraklar elde etmek amacıyla, sosyo-kültürel dokunun güdülediği maceraperest ruhun da etkisiyle göç etmişlerdir. Bunun haricinde, Türkler'in hareketli sosyal yaşamları ile Çin ve Moğol baskısı da Türkler'i Batı'ya göçe zorlayan etkenlerdendir. “Kısacası; kuraklığında etkisiyle beliren kıtlık, nüfus fazlalığı ve yurt daralmaları, savaşlar ve şiddete dayalı baskılar ile yeni yurtlara ulaşma isteği başta olmak üzere çok çeşitli etkenler dolayısıyla Türkler, Orta Asya'dan batıya doğru uzun yıllar süren bir göç yaşamışlardır.”⁵¹

Bu dönemde yaşanan yoğun göç olgusunda Türk boyları arasında oluşan en büyük akın değişik bölgelerle birlikte Anadolu'ya olmuştur. “Bu göç dalgası içerisinde göçebe hayatı yaşayan ve daha sonraki siyasal, kültürel, sosyal, dinsel süreçte aktif

⁴⁹ GAZİMİHAL; M. Ragıp, “Uzun hava”, Müzik Ansiklopedisi, C. 2, S. 14, 22.8.1947, Duygu Matb. İstanbul, s. 2

⁵⁰ BORATAV, Pertev Naili, “Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği”, İstanbul 1988, s.54

⁵¹ SALMAN; Hüseyin, ‘Türk Adı, Türklerin Anayurdu ve Göçler’, Türk Kültürü ve Tarihi, Editör: Cemil Öztürk, Ankara, 2004, s. 5

olarak bulunacak olan Türkmenler de yer almıştır. Bu dönemde özellikle, Anadolu'da Kızılırmak'ın doğu ve güneyine doğru gelen Türk nüfusuna Türkmen denilmekteydi.”⁵²

Eröz, çalışmasında ‘Türkmen’ ifadesinin, Dinsel içerikli sosyo-kültürel bir ayırım terminolojisi olarak, ilk zamanlar Müslüman olan Türk anlamında kullanıldığını belirtmektedir. “Bundan başka; ‘Türk’ ve ‘men’ den oluşan Türkmen kelimesinin halis Türk anlamına da geldiği görüşü vardır. Oğuz Türklerinin bu isimlendirmeyi uzun süre kullanmadığı, hemen hiçbir isimlendirmede ‘Türkmen’ deyimini ve ‘Türk’ adını kullanmadığı bilinmektedir. Bunun yerine, çoğunlukla kişi/önder, boy veya öbek isimlerinin tercih edildiği, Türkmen boylarının kendi boy adlarıyla ifade edildikleri dikkat çekmektedir.”⁵³

Ethem Ruhi Fıglalı da, Türkmen ifadesinin özellikle göçer Türkler için kullanıldığını ve bu isimlendirmenin yerleşik halk ile göçerler arasında bir ayırıştırma deyimine olduğuna işaret etmektedir.⁵⁴ Kemal Demiray da hazırladığı temel Türkçe sözlükte hayvancılıkla geçinen göçebe Türkmen oymağı ya da bu oymaktan olan kimselere de Yörük denildiğini belirtmiştir.

Türkmenlerin bu göçer yoluyla Orta Anadolu'ya taşıdıkları bozlaklar zamanla bu yörelerin havaları olarak kalmış ve yerleşmiştir. Başlangıçta Türkmenler olmak üzere bazı Türk boyları arasında doğan bu köklü gelenek daha sonraları özellikle Abdallar tarafından hayatlarının önemli parçası olarak yaşatılmış ve günümüze kadar sürdürülmüştür. Türkmenlerin bugüne kadar taşımış olduğu en doğal kültürlerinden biri olan bozlakların abdal aşiretleri ile hala yaşamakta olduğu bir gerçektir.

“Köprülü'nün "eski asistanım Abdulkadir Bey'in yine Antep'te toplayıp hususi surette bana vermiş olduğu malumat" diyerek naklettiği Prof.Dr. Abdulkadir Karahan'ın tesbitleri de şöyle: "Her Türkmen aşiretinin davul zurna çalan abdalları varmış. Yani gevende: "guyende" ler. Elbeyli aşireti ve Türkmenler Sivas ve Kemah taraflarından sürgün olarak buralara geldikleri zaman, seksen bin çadır halkı imişler ve bunların da

---

⁵² İNBAŞI; Mehmet, ‘XVI-XVII. Yüzyıllarda Bulgaristan'daki Yörük Yerleşmeleri’, Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk-Bulgar İlişkileri Sempozyumu, Eskişehir,2005

⁵³ ERÖZ Mehmet, “Türk Kültürü Araştırmaları”, Kutluğ Yayınları, İstanbul, 1977, s. 111

⁵⁴ FIĞLALI; Ethem Ruhi, Türkiye’de Alevilik Bektaşilik, s. 85-86

beş yüz kadar abdalları varmış. Hatta şimdi de Elbeyli abdalları ve Türkmen abdalları birbirinden ayrı imiş.”⁵⁵

Bu aşamada abdal nedir ve abdallar nerelerde yaşamaktadır konularına açıklık getirmenin doğru olacağı düşünülmüştür. Detaylı bir araştırma sonucu bozlakların Anadolu’ya yerleşmesinde ve yaşamasında önemli katkıları olan abdalların kim oldukları hakkında birçok kaynaktan bilgiler elde edilmiş ve aşağıda sunulmuştur.

2.3.2.2. Bozlak Taşıyıcı Kimliğiyle Abdallar

Türkmen boylarından olan abdallar, temiz yürekli, saf, iyiliksever ve fedakâr insanlar olarak bilinen kişilerdir. Abdal sözcüğünün ne anlama geldiği hakkında yapılan incelemede birçok kaynaktan bu konuya yer verildiğine rastlanmıştır. Bunlardan bahsetmek gerekirse; “Abdal sözcüğü, değişmek, değiştirmek, bir şeyi bir şeyin karşılığında o şeyin yerine koymak anlamına gelen Arapça “b-d-l” fiil kökünden bir şeyin yerini tutan, karşılık, vekil, tanık, temsilci gibi anlamlara gelen “bedel” sözcüğünün çoğuludur. Genel olarak zahid, derviş, dindar insan, ermiş, kalender insanlar için kullanılır. Budalâ da denir. Tasavvuf dilinde dinî hiyerarşide önemli bir pozisyonu işgal eden zatlar için kullanılır.”⁵⁶ Olarak açıklamalar yer almaktadır.

Bir başka çalışmada “Kelime olarak Badal’ın B D L çoğulu olması ihtimali mevcuttur. “Tanrıya yaranmak için dünyadan ayrılmış, zahit, veli” manalarının bulunduğu “Abdal” kelimesi daha sonraları muhtevasını genişleterek, “Veli, Sofu, Derviş” manalarını kazanmıştır. “Abdal” kelimesi XII. ve XIV. yüzyıllarda İranda yazılmış metinlerde genel olarak derviş manasında kullanılmıştır. XV. Yy da ise bu deyim “Meczip, Divane” manalarında kullanıldığı görülmektedir. Daha sonra XVI. Yy da abdal deyimine benzer serseri dervişler kastedilmiştir. Abdal kelime ve kavramının İrandan çok Anadolu Türkleri arasında yayılmış ve kullanılmış olduğu tarihi belgelerden anlaşılmaktadır. Abdal kelimesi ile birlikte aynı anlamı veren “Torlak, Haydari, Cavlaki, Kalenderi” deyimlerinin birbirlerinin yerine kullanıldığı da görülür.”⁵⁷ şeklinde açıklanmaktadır.

⁵⁵ TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e. , s.59

⁵⁶ OKUMUŞ; Ejder, Doç. Dr. “Türkiyede Marjinal Bir Grup Olarak Abdallar” ,SBArD, Eylül 2005, Sayı 6, s. 599

⁵⁷ PARLAK; Erol, a.g.e. s.9

Milli Eğitim Bakanlığı'nın örnekleriyle Türkçe sözlüğünde “Abdal” sözcüğünün anlamına ilişkin şu bilgilere yer almaktadır.

1. Gönlünü Allah' a vermiş, dünya ile ilgisini kesmiş gezici derviş. Bunlar eskiden “Yâ Hû” diye seslenerek dolaşırlardı.
2. Temiz yürekli, saf derun.
3. Yoksul.
4. Bir şeye akıl yormaz, kalender yaşayışlı ve derviş kimse. Aynı sözlükte Abdalân (Abdallar) ise, tarikat inancında Allah'a varma yollarının en yüksek seviyelerine varan kimseler olarak tanımlanır.

Enver Konukçu yazdığı eserinde abdal sözcüğü ile ilgili şu açıklamaları yapmaktadır. “Abdal sözcüğü tarihte ilk kez M. IV. asırda Akhunlar için kullanılmıştır. Hint kaynaklarında “Akhun, Huna, Eftalid, Abdal”, Çin kaynaklarında “Yetha”, Bizans kaynaklarında “Ephtalit, Abdal, Neftalit”, Ermeni kaynaklarında “Hepital”, Sanskritçe kaynaklarda “Huna”, Sasanilerle sıkı teması olan İslâm kaynaklarında ise “Heyâtıla, Hebâtıla” olarak geçer. Süryani kaynaklarında “Eftalit” ve “Abdal” olarak karşımıza çıkmaktadır.”⁵⁸

Zeki Velidi Togan da “Umumi Türk Tarihine Giriş” adlı eserinde Karluk ve Kencine Türklerinin ecdadı sayılan Abdal yahut Heptal=Eftalit denilen bir kavmin Usunlar doğusunda, Doğu Tiyensan'da yaşamış olduğunu belirtmektedir.

“Bunlardan başka Çin kaynaklarında isimlerinin “Hua” olduğu; Heptalların Miladî 425 yıllarında kuvvet kazanarak Batı Türkistan ve Amuderya'yı geçerek Yu-e-çi'lerin bir kolu olan Kuşanların memleketini ele geçirerek 427'de Sasani-İran hükümdarı Behram ile savaştıkları hatta 465 Sasani Feyruz'un bu Abdalların (Heptal, Eftalit) yardımıyla İran tahtına çıktığı belirtilmektedir. Hintlilerle savaşarak Pencab'ı ele geçirip Varvaliz'i başkent yapan böylece Usunlular ülkesinde siyasî otoriteyi sağlamış olan Abdalların (Eftalit) hâkimiyetleri Hindistan hududundan, doğuda Khoten, Kuzeyde Cungarya sınırlarına kadar uzamıştır. Kuşanların Doğu Türkistan tarafından Kuzey Hindistan'a geçenleri {Akhun, Abdallar, Heptal (Eftal çoğul

---

⁵⁸ KONUKÇU; Enver; “Kuşan ve Akhunlar Tarihi”, Atatürk Üniversitesi yayınları, Erzurum 1973, s. 39-44.

şekliyle Eftalit)} birkaç asır sonra milliyetlerini kaybederek bölge halkına karışmışlardır.”⁵⁹

“554-555 tarihlerinde yazılmış olan Zacharias Rhetor’un tarihinde kuzeyde oturan barbarlar (yabancılar) sayılırken, “Khulas, Abdal, Eftalit (Akhun) kaydı geçmektedir.”⁶⁰

Türk Dil kurumunun yayınlamış olduğu Türkçe sözlükte ise Abdal sözcüğü; Safevîler devrinde İran’da yaşayan Türk oymaklarından biri; Anadolu’da yaşayan bir takım oymaklara verilen ad: Geygel Abdalları. Abdal, eskiden bazı gezgin dervişlere verilen ad olarak tanımlanmaktadır. “Dağ yürümezse abdal yürür.” (Atasözü)

“Varıp yaslanayım Hacı Bektaş’a

Abdalın olayım çullar içinde” (Gevheri)

Abdallara Anadolu Türkmenleri arasında Gegel de denilir.”⁶¹

Kırşehir yöresi Abdalları’nın dini inançları üzerine bir araştırma yapan Saim Ayata’nın doktora tez çalışmasında elde ettiği bilgiler Abdal ismine VI. asrın sonlarında Batı Afganistan’da Kandahar civarında yaşayan bir kabile olarak “Abdal” veya “Abdâlî” şeklinde rastladığı şeklindedir. Bu kabilelerin bu ismi eski dedeleri olan Abdal veya Avdal’dan aldıkları bilgisi yer almaktadır. “Köprülü, Afgan Abdalileri ismiyle bir zamanlar yine buralarda hüküm sürmüş olan Eftalit veya Eptalit, Evtalit, Abdela- adlı Türkler arasında bir ilişki olması ihtimalini ileri sürmüştür. Yukarıdaki bilgilere dayanarak Köprülü “ Bizim tahminimize göre, Afgan Abdalları –yani Abdal: Durranîler- Tıpkı Afgan Galzailerî –yani Kalaçlar- gibi, Eftalit devletini kurmuş olan Türklerin soyundandır” demektedir.”⁶²

Kelime anlamı dışında abdalların yaşam şekli hakkındaki açıklamalar ele alındığında ise Faruk Sümeri’in yazısında şöyle bilgiler yer almaktadır. “Abdal adıyla anılan grupların varlığı, 12. yüzyıl sonlarından itibaren Orta Asya ve Anadolu’da belirlemeye başlamıştır. M. Fuat Köprülü, Abdalların Eftalitlerin devamı olduğunu

⁵⁹ TOGAN; Z. Velidi; “Umumi Türk Tarihine Giriş”, 3st. Ün. Ed. Fak. Yay. No: 1534, 3stanbul 1981, C. I, s. 46.

⁶⁰ KONUKÇU; Enver, a.g.e. s. 113.

⁶¹ YÖRÜKAN; T. (1998). Dipnotlar. Anadolu’da Alevîler ve Tahtacılar. (Haz. T. Yörükan). Ankara: KBY. S.403

⁶² AYATA; Saim, “Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma” Erciyes Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, Temmuz 2006, Kayseri, s.7

söylemektedir.”⁶³ Süleyman Uludağ ise L. Lockhart’ın Encyclopaedia of Islam’a yazdığı ‘Abdali’ maddesini de kaynak göstererek; çok daha önceleri Afganistan’da Eftalit veya Akhun diye bilinen Türklerin Abdal adını kullandıklarını belirtmektedir. Yine, İran taraflarında Abdal adıyla bilinen Türkmen boylarının olduğu belirtilmektedir. Faruk Sümer ise, Aral gölünün kıyısından yaşayan Oğuz boylarından birinin obasının adının Abdal adını taşıdığını söylemektedir.”⁶⁴

12. ve 13. yüzyılda Selçuklular döneminde Horasan’dan Anadolu’ya gelen Abdal oymakları, belgelerde “Türkmen taifesi” olarak gösterilmiş ve hem Türkmen aşiretleri, hem de Türkmen cemaatleri başlığı altında zikredilmişlerdir. Abdallar, soy itibariyle Türkmen’dirler. Köprülü, Abdalların Türkmen oluşlarına delil olarak, öncelikle Türkçe konuşmalarına ve Türklerin kadim şifahi geleneklerini yaşatmalarına bağlamaktadır. “Abdal saz şairleri arasında hâlâ Dede Korkut destanları bakiyelerinin yaşamakta olması bilakis Türklüklerini gösterecek kuvvetli delillerden biridir”⁶⁵

Yüksek lisans çalışması olarak sunulan Erdem Özdemir’in çalışmasında, “İlçeye ilk yerleşen Türkmenlerden olduklarını iddia eden Abdallar, atalarının Musul’dan geldiğini söylemektedirler. Bugün araştırmacılar Abdalân’ın (Akhunlar) da içinde bulunduğu pek çok Hun aşiretlerinin serencamı hakkında bilgilere ulaşabilmektedirler. Buna göre bu gruplar İran Azerbaycan’ı, Tacikistan ve Doğu Türkeli bölgelerinin oymaklarından gelmektedirler. Uzun süre Horasan’da yerleşmişlerdir. Hindistan’da kurulmuş bir Türk devleti olan Gazneliler ile Selçuklular’ın çatışmalarında, Çağrı Bey’in komutasındaki Selçuklular ile birlikte Gazneliler’e karşı koyarak 1040 yılında Dandanakan savaşının kazanılmasında etken olmuşlar ve Gazneliler’in mağlubiyetinden sonra Anadolu’ya geçmişler, buralarda yurtluklar edinmişlerdir. Gazne Sultanı Mahmut tarafından Türkistan’dan göçüp Selçuklular’a katılan Türkmen ve Yörüklerin perişan edildiği, yapılan savaşta sayısı 4000 e varan esir ve ölü olduğu kaynaklara yansımıştır. Gazneli yurdunda kalan Türkmenlerin, daha sonra Irak, Azerbaycan ve Doğu Anadolu’ya birçok akınlar yaparak çok maceralı bir hayat geçirdikleri ifade edilmektedir. (Kocadağ, 2003,26) Osmanlı Devleti Musul vilayetinin, günümüz Irak sınırları içinde Erbil-

⁶³ SÜMER; M. Faruk, ‘abdali’ maddesi, Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi, s. 49

⁶⁴ SÜMER; Faruk, Oğuzlar-Türkmenler, Ankara, 1972, s.326

⁶⁵ KÖPRÜLÜ; Mehmet Fuat, a.g.e. s.363

Süleymaniye’de ve İran sınırları içinde Hemedan iline bağlı Abdalan adlı yerleşim bölgeleri bulunması dikkat çekicidir. Eldeki bilgiler ışığında Hindistan’da kurulmuş bir Türk devleti olan Gazneli yurdundan Selçuklu obasıyla Musul üzerinden Anadolu’ya gelen gruplar içerisinde kendilerine Muslucalı diyenlerin bulunması garip değildir.”⁶⁶ Demektedir.

Diğer Türkmen oba ve aşiretleri gibi bugün Anadolu’nun birçok yerinde Abdal obalarına, köylerine rastlamak mümkündür. Yaşayış tarzları bakımından aynı dini akidelere bağlı olmakla birlikte Alevilerden ayrıldıkları gözlenmektedir. Nitekim Köprülü bu görüşü kuvvetlendirmek üzere şu ifadeleri kullanmaktadır: “Ayinlerinde görülen özelliklerin Alevi zümrelerindeki bir farkı yoktur. Hatta çok nadir olmakla beraber Alevilerin onların ayinine ve onların diğer Alevilerin ayinlerine iştirak ettikleri olur. Demek oluyor ki; akide itibarıyla bunların Alevi Türkmenlerden bir farkı yoktur”⁶⁷

Bu bilgilerin haricinde Türk dünyası kitabında Hüseyin Namık Orkun Abdallar’ın Türkmenlerden Çaudar (çavdar) oymağına mensup olduğunu belirtmektedir. Çaudarlar’ın Ülsü’nün sol sahillerinin muhtelif yerlerinde Kunduz’un Astrabad ve Üstyurttan Paropamis’e kadar olan yerlerde oturduklarını söylemektedir. Abdallar: İğdir, Essenli, Kara Çaudar, Bozacı, Buruncuk ve Şeyh adlı kabilelerden oluşmaktadır. Bunun haricinde kısmen Kızıl-Takı, Buldumsuz, Porsu çevresinde göçebelik ederler.”⁶⁸

“1121 yılında Balışeyh’te ilk camiinin yapıldığının belirlendiği Kırıkkale, 1127 yılından itibaren de kesin olarak bir Türkmen yerleşim bölgesi haline gelmiştir. 1701 yılında Bayat boyundan Pehlivanlı aşiretinden 15000 çadırlık bir grup da yöreye gelmiştir. Kırıkkale ve çevresi, Kırıkkaleli bir bilim adamına göre (Atalay 1996, 159-160); işgal görmemiş, etnik dağınıklığı az, dini homojenliği belirgin, Türkiye’nin en az kültür değişimi geçirmiş, kültür safiyetini korumuş bir yöremizdir.”⁶⁹

Yukarıda tarihsel olarak açıklamaya çalıştığımız Abdal teriminin hem dini, hem siyasi hem de sanatsal bir yönü olduğu anlaşılmaktadır. Ancak geniş anlamlar ifade

---

⁶⁶ÖZDEMİR; Erdem, “Emirdağ Musiki Geleneğinde Abdallar ve Yeni Onaltı Türkü” Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Haziran – 2008, s.21

⁶⁷KÖPRÜLÜ; Mehmet Fuat, a.g.e. s.356

⁶⁸ORKUN; Hüseyin Namık, Türk Dünyası s:III

⁶⁹TAN; Nail, TURHAN; Salih, “Kırıkkale Halk Müziği”, Ankara 2000, s. 9-10

eden ve tarihte önemli bir yere sahip olan Abdalların sanatsal yönü hakkında bilgi vermeyi konumuzun özünden çıkmamak maksadıyla daha uygun bulduk.

Elde ettiğimiz bir bilgiye göre, XVII. yy da Osmanlı idaresinin sahip çıktığı Kadızadeler adındaki şeriatçı zihniyet ile tasavvufçuların karşı karşıya gelmeleri ve kadızadelerin musiki ve sema'ın günah olduğu görüşünü yaymaları sonucu saz çalan abdalların işleri aksamaya ve sıkıntı çekmeye başlamışlardır. Yapılan bu olumsuz propagandalar sonucunda abdallar ekonomik açıdan büyük sıkıntılar çekmeye başlamış ve yoksullaşmışlardır. "XVIII. yüzyıldan itibaren ise Abdal kelimesi artık 'serseri, dilenen, muhtaç manasında kullanılmaya başlanmıştır. Bir dönemler Türkmen beylerinin himayesinde onların düğünlerinde çalan, sünnetlerini yapan Abdallar, Fırka-i İslâhiye'den sonra şehir ve köyleri dolaşarak, düğünlerde derneklerde çalgı çalmışlar, sünnet yapmışlar ve hatta oynayıp çoluk çocuklarının günlük nafakasını çıkartmaya çalışmışlardır.

Baki Yaşa Altınak "Abdallar" adlı makalesinde Abdallar'ın Kırşehirdeki yaşamı hakkında şu açıklamaları yapmaktadır. "Kırşehir Yozgat, Kaman, Keskin, Hacıbektaş, Avanos ve Ortaköy yöresinde yoğunlaşan Abdallar, Fırka-i İslahiyeden sonra kendileri gibi diğer Türkmen ailelerde birlikte Kırşehir merkez olmak üzere orta Anadolu'ya gelmişler. Kırşehir'in yağmurlu Büyükoba, Hacıbektaş'ın Engel, Avanos'un Büyüklü, ortaköy'ün Kümbet köyelerine yerleşmişlerdir. Horasan'dan yağmur Dede'nin başkanlığında Anadolu'ya geldikleri bildirilen Abdalların, Kırşehir' in yağmurlu köyüne oturdukları zaman başkanları ulu kişi yağmur dedenin adını bu köye verdikleri savı ise abdallar hakkında araştırma yapanların bu savı önemseyip konunun üzerinde ısrarla durması gerekir.

XVIII. yüzyıl başlarında Anadolu'nun güneydoğusunda Türkmen aşiretlerinin arasında diğer meslek gruplarının yanı sıra, Abdal saz şairlerinin bulunduğu, bunların Türklüklerinden en ufak bir şüphe bulunmadığı ve hala eski Türk şaman geleneklerinin izlerini taşıdıklarını bildiren kaynaklar ise bizim yukarıda belirttiğimiz bu savımızı doğrulamaktadır."⁷⁰

Abdallar Türk halk kültürüne çok önemli katkılarda bulunmuş insanlardır. Dede Korkut ve Hoca Ahmet Yesevi gibi kopuzlarıyla halka yol gösteren, halkın hürmet

---

⁷⁰ ALTINOK; Baki Yaşa, "Abdallar", <http://www.turkuler.com/thm/abdallar.asp>

ve saygı ile davrandığı bu ataların geleneğini devam ettiren birer temsilci olarak görülürler. Dede korkut kopuzu ile övgüler vererek halka güç verip, manen güçlerine güç katmaktaydı. “Çünkü Türklerde "Kopuz, Orta Asya ve Anadolu sazlarının, ünlü ve şanlı bir atasıdır. Bu da bize Anadolu Türklerinin ve Anadolu Türk kültürünün köksüz olmadıklarını göstermektedir. Diğer yandan İslamiyet'in Türkler arasında yayılmaya başladığı dönemlerde, Arap ve İran kültür emperyalizmini çabuk fark eden, Hoca Ahmed Yesevi, Türk kültürünü korumak amacıyla "Hikmet" adını verdiği Türkçe şiirlerini dervişleri vasıtasıyla en uzak bölgelerdeki Türk topluluklarına ulaştırmayı başarmıştır. Bu Hikmetler Türkler arasında düşünce, dil ve inanç birliğinin kurulmasında büyük faydalar sağlamıştır. Türklerin Anadolu'ya gelmelerinden sonra da yine bu gelenekte beslenen Türk edebiyatı önemli aşamalar kaydetmiştir. Bu gelenek ise Milli tarzın en kuvvetli temsilcisi Yunus'tan Aşık Paşa'ya, Pir Sultan'dan Karacoğlan'a, Aşık Ömer'den Köroğlu'na, Dadaloğlu'dan Aşık Sülük Hüseyin'e, kadar ulaşmıştır. Diğer yandan saz çalmasını bilmeyen fakat iyi şiir yazan şairler, On altıncı yüzyıldan itibaren yazdıkları şiirlerini saz çalan şairlere intikal ettirerek kendi ad ve şöhretlerinin yayılmasına çaba sarf etmişlerdir. On sekizinci yüzyılda halk arasında popülerite kazanan saz şairliği, saz çalmasını bilmeyen birçok şairi saz çalmaya mecbur kılmıştır. Çünkü sazsız sözden fazla zevk almayan halk, saz çalmayan bir şairin şiirlerinin yayılmasına öncülük etmemiştir.

Bu nedenle, yazdıklarını sazla söyleyen şairler, yukarıda da belirtildiği gibi, Kadızadelerin menfi propagandalarına rağmen, büyük şehirlerde, kahvelerde, meclislerde, konaklarda hatta saraylarda sevilen ve aranan bir sınıf oluşturmuşlardır. Yine bu gruba dâhil, pek şiir yazmayan fakat diğer âşıkların tabiat, göç, savaş, iskân, gurbet v.s. konularını işleyen şiirlerini besteleyip çalan ve usta yorumlarıyla geniş halk kitlelerine sevdiren, bir Abdal topluluğunun varlığı, pek çok örnekleriyle bugün de canlı olarak yaşatılmaktadır. Bulduk ve Yusuf ustadan Muharrem Ertaş'a, Hacı Taşan'dan Çekiç Ali'ye, intikal eden bu gelenek, günümüzde Abdalların yaşayan temsilcisi olarak, Neşet Ertaş'la devam etmektedir.”⁷¹

“Abdallar ekseriyetle yerleşik ve kısmen göçebe yaşarlar. Anadolu'nun muhtelif yerlerinde bir takım Abdal köy ve obaları vardır. Göçebe abdallar yılın belirli mevsimlerinde yer yer dolaşarak köy kıyılarında geçici olarak otururlar. Güney,

---

⁷¹ ALTINOK; Baki Yaşa, a.g.e. s.3

Güneybatı ve Orta Anadolu, Anadolu'daki başlıca coğrafi dağılışı yerlerini teşkil eder.”⁷² Abdallar bu göçebe yaşayışlarında karşılaştıkları aşiret ve iskân olaylarını anlatan türkülerin yaşatılmasında önemli katkıları bulunan Türkmen topluluklarıdır.

Bu yörelerde genellikle <Ustalar mahallesi> denilmesinin nedeni de yöre halkının Abdallara kimi zaman usta demesinden kaynaklanmaktadır. Gaziantep dâhilinde yaşayan Türkmenler üzerinde kıymetli incelemeler yapan Ali Rıza Yalman'ın Topal Abdal isimli bir saz şairinden aldığı bilgiye göre; Abdallar beş çeşittir.

a) Fakçılar: Bunlar, aşiret av avlayan Abdallardır.

b) Tencili Abdal: Cambazlık, kuyumculuk, üfürükçülük yapan ve böyle geçinen abdallardır.

c) Beğdili Abdal: Türkmenlere yamak ve yardımcı olan abdallardır.

d) Gurbet ve Cesis Abdal: Sepetçi abdallarıdır. Bunlar adetlerine göre geceleyin ateş ve ışık yakmazla, yazın çadırda yatmazlar.

e) Karduman Abdalları: Mısırlı İbrahim Paşanın iskân işlerine bakan beye Mısırdan gönderdiği musiki ve oyun heyetinin kalıntılarıdır.”⁷³

Abdalların geçimlerini müzikle sağladıklarını anlatan Özönder çalışmasında şu bilgileri paylaşmaktadır. “Abdallar, genellikle müzisyenlik yaparak geçimlerini sağlarlar. Düğün, nişan, sünnet gibi törenlerde eğlenenin temel direğini teşkil eden Abdal sanatçılar buralarda tatminkâr paralar kazanırlar. <Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz> atasözü de onların müzisyenlikle tanındığını göstermektedir. Törenlere çağırılma ihtimali her an mümkün olduğu için, Abdal yurtları kolay ve çabuk ulaşılabilecek yerlerde kurulmakta ve konaklanan yer, çevre köylere hemen bildirilmektedir. Törenlere çağırılan müzik grupları genellikle yakın akrabalarından kurulmakta ve kazanılan paralar başta ihtiyacı olanlar, dullar, öksüzler, ihtiyarlar olmak üzere pay edilmektedir. Ayrıca Abdallar yabancılarla da her şeylerini rahatlıkla paylaşabilecek bir misafirperverlik anlayışına sahiptirler.”⁷⁴

⁷² ÖZÖNDER; Doç. Dr. M. Cihat, “Simbiyotik bir cemaat. Andısırın Çevresi Çevresi Abdallara” Türk Folklor Araştırmaları 1988/1, Kültür ve Turizm Bakanlığı M.F.A.D. Yayınları: 90, Özbek Mat., Ankara, 1988, s.55-57.

⁷³ YALMAN (YALGIN); Ali Rıza, “Cenupta Türkmen Oymakları”, (Haz. Sabahat Emir), C.1, Ankara, 1977, s.18-19

⁷⁴ ÖZÖNDER; Doç. Dr. M. Cihat, a.g.e. , s.60

Abdallar, Ankara'nın Keskin kazası ile Kırıkkale ve Kırşehir yörelerinde yaşamış ve yüzyıllar boyunca sevgi dolu, inançlı yürekleri ile bozlak geleneğine sınımsız sarılmışlar, bu geleneğe omuz vererek, güç vererek kalitesinin artmasına ve yaşadıkları bu yörenin bozlağın merkezi olmasında büyük katkı sağlamışlardır. "Bozlak onlar için ayrı bir önem taşımaktadır. Bozlak çalıp söylerken, dinlerken başka duygulanır, bozlağa ve bozlak çalıp söyleyene başkaca bir sevgi, saygı duyarlar. Keskinli Abdal sanatçı Hacı Taşan'la yakın dostluğu olan ve sık sık onun muhabbetlerinde bulunan Arif Sağ bu konudaki gözlemlerini anlatırken, toplumun Hacı Taşan'ı büyük bir lider gibi görmekte olduğunu ve ona bir padişah gibi, bir kral gibi saygı duyduklarını, Hacı oturduğu zaman teb'asının mutlaka ayakta beklediğini ve o oturun demeden kimsenin oturmadığını, o çalıp söylerken de yine ayakta beklediklerini, sazı bırakmadıkça kimsenin konuşmadığını, izin vermedikçe saz çalıp söylemediklerini hatta sigara dahi içmediklerini söylüyor. İşte abdallar bu saygı sevgi ve gönül vermişlikle büyük bozlak ustaları yetiştirmişler, bozlağın yaygınlaşmasında, geniş kitlelerce sevilmesinde en önemli etken olmuşlardır. Kendilerine has ağızları ile çalıp söyledikleri Bozlaklar çoğu zaman bir Türkmen sanatçınınkinden çok daha duygulu, çok daha ifadeli ve sanat yönünden çok daha zengindir. Üstün saz ve hançere tekniklerinin yanında bugün bu yörelerde yerleşmiş bir deyim olarak kendi adlarıyla bilinen bir saz düzeni (Abdal düzeni) ve bozlak türü (Teber ağız bozlak) da vardır."

Türkmenler ve bir Türkmen topluluğu olan Abdallar hakkında edinilen bilgiler ışığında, bozlakların kökeni ve müzikal anlamdaki gelişim süreçlerini tarihsel bakış açısıyla kavramak daha doğru ve açıklayıcı olacaktır düşüncesiyle verilen bu bilgilerden anlaşılmaktadır ki; bozlaklar 12.yy dan bu yana hayatlarını sürdüren abdal topluluklarının gerek hayat mücadelesi, gerekse Yörük kimlikleriyle yaşadıkları, sosyal yaşamlarını idame ettirebilmek amacıyla yaptıkları göçler sırasında icra ettikleri ve bu göçler sonrası yerleştikleri orta Anadolu havalisinde var olduğu tespit edilen bir uzun hava türüdür.

2.3.3. Bozlakların Bugün Yaşadığı Yörelere

Bozlaklar, Türkmenlerin göç ederek yerleştikleri Orta Anadolu ve Güney Anadolu bölgesinin bir bölümünde abdal topluluklarının katkılarıyla yaşamakta ve yayılmaktadırlar. En önemli bozlak merkezleri Kırşehir, Kırıkkale ve özellikle

ilçelerinden biri olan Keskin, Ankara, Çorum, Çankırı, Kayseri, Yozgat, Niğde, Aksaray, Konya ve Nevşehir'dir. Ancak bunlardan Kırşehir ve Keskin en önemli olanlarıdır.

Kırşehir, XI. yy.da Türk egemenliğine girmiş ve Asya'dan getirilen Türk özelliklerini devam ettiren, geliştiren, tanıtan önemli bir Türk ili olmuştur.”⁷⁵ Orta Anadolu bölgesinde yer alan Kırşehir batıda Ankara, güneyde Aksaray ve Nevşehir, doğuda Yozgat, kuzeyde Kırıkkale illeri ile komşudur. “XIII-XIV. yüzyıllarda gül bahçeleriyle ün yapan şehrin adı “Gülşehri” iken kırılaşan doğası dolayısıyla önce “Kırşehri”, sonra da “Kırşehir” olmuştur. Selçuklu döneminde şehre hem “Gülşehri” hem de “Kırşehri” dendiği bilinmektedir.”⁷⁶ Kırşehir, Anadolu'daki önemli Türkmen merkezlerindedir. Türk kültürü ve medeniyetinin, Türk dili ve edebiyatının oluşmasında, gelenek ve göreneklerin yerleşmesi, korunmasında çok önemli rol oynayan Kırşehir “Ahiliğin” merkezi olmuştur. “Bu teşkilatın kurucusu Ahi Evran buraya yerleşmiş, diğer taraftan Babailiğin kurucusu İlyas Baba buraya gelmiş, onun torunu tanınmış mutasavvıf şair Âşık Paşa burada yaşamış ve burada ölmüş, Mevlana'nın tilmizlerinden Süleyman Türkmani ve Mehmet Aksarayı Kırşehir'e gelerek Mevlevi tekkeleri kurmuşlardır. Ahi Evran'ın arkadaşı Hacı Bektaş Veli Kırşehir de yaşamıştır. Bektaşilikte bu havalide hemen aynı zamanda kurulmuştur. Hacı Bektaş Veli'nin dergâhı ve türbesi Kırşehir'in güney doğusunda onun ismini taşıyan bir ilçede bulunmaktadır.”⁷⁷ Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Şeyh Ahmet Gülşehri, Âşık Paşa, Âşık Musa, Âşık Seyit, Âşık Seyfullah, Âşık Hasan (Nebioğlu), Âşık Boyacı (Esat Hüseyin Canitez), Hamit'li Dursun Kaya gibi büyük ozanların yurdu Kırşehir, Yağmurlulu Yusuf (Deveci), Sarı Veli, Muharrem Ertaş, Çekiç Ali, Neşet Ertaş, Bulduk Usta, Mazlum Usta, Ahmet Ertaş, Sarı Veli, Haydar Garip, Haydar Deveci, Duran Deveci, Abidin Ertem, Aydın Çekiç, Veli Ertem, Bektaş Akyol, Ayvaz Başaran, Resul Başaran, Durmuş Garip gibi birçok saz ve söz ustası da yetiştirmiştir. “Kırşehir'in kadın ozanı da çoktur. Fatma Çiçek, Fikriye Asil, Fatma Kaplan, Cemile Narcioğlu Kırşehir'in yetiştirdiği kadın ozanlardan birkaçıdır.”⁷⁸

⁷⁵ SÜRMELE, İlyas, “İmiz Kırşehir”, Filiz Yayınları, Ankara 1971 s. 32-33

⁷⁶ TEKEL; Fatih. A.g.e. s.3

⁷⁷ BASINOĞLU; Etem, “Çeşitli Yönleriyle Kırşehir” Filiz Yayınları, Nurdoğan Mtb. İstanbuli 1981, s.22-24

⁷⁸ BULUT; H. Valit, “Kırşehir Ozanları” Filiz Yay. Gürsan Matb. Ankara, 1983, s.5-8.

Önemli bozlak merkezlerinden bir diğeri de Kırıkkale iline bağı Keskin ilçesidir. Eski bir Oğuz - Türkmen yerleşim bölgesi olan Kırıkkale'nin ilçesi olan Keskin 1891 yılında Kırşehir Sancağı'na bağı bir ilçe iken 1930 yılında Ankara'ya bağı bir ilçe durumundadır. Kuzeyde Kırıkkale ili ve Balışeyh ilçesi, doğuda Çiçekdağı ve Delice ilçesi, batıda Karakeçili, güneyde Çelebi ve Kırşehir ilinin Kaman ve Akpınar ilçeleri ile komşu olan Kırıkkale 21 Haziran 1989 yılında kabul edilen bir kanunla il olmuştur. “Keskin Denek Dağı yakınlarında kurulmuş olmasından dolayı önceleri “Denek Madeni” adını almış, daha sonra “Keskin Madeni” denilmiştir. Bir dönemler “Kalecik Keskin’i”, “Dinek Keskin’i” veya “Keskin Kazası” olarak da bilinen bu ilçe ilerleyen zamanlarda Orta Anadolu Abdal Geleneğinin önemli bir merkezi haline gelmiştir. Hacı Taşan’la başlayan bu gelenek Erol Cöke, Seyit Çevik ve Taşan Kardeşler gibi mahallî sanatçılarla gelişimine devam etmiştir. Kaynak kişisi Hacı Taşan olan parçaları Seyit Çevik ve Erol Cöke kemanyla, Taşan Kardeşler de yine keman, saz, davul, zurna gibi çalgılarla çalıp söyleyerek hem bu müzik geleneğini sürdürmüşler hem de Hacı Taşan’ın besteleyip söylediği parçaları yaşatmışlardır.”⁷⁹

Kırşehir ve Keskin’in haricinde Çorum, Kayseri, Yozgat, Ankara, Konya ve çevre illerinde de görülen bozlaklar Yörük yaşayış kültüründen dolayı bu şehirlerin dışında dahi tespit edilen örnekleriyle yaşamaktadır. Bu anlamda en çarpıcı örnek Güney Anadolu’da Çukurova’da tespit edilen bozlaklardır. “Çukurova’da Bozlaklar, Öksüz Ali, Barak Dağı, Türkmeni, Avşar, Dadaloğlu, Elbeyli Karacaoğlan, Deli boran Çukurova bozlağı gibi çeşitler gösterirler, Kadirli ve Kozan çevresinde yaygın olan, sözleri Dadaloğlu’na ait bozlakların ezgi karakterlerinde yiğitlik, mertlik ifade eden motiflere rastlanır. Çukurova Bozlaklarında Orta Anadolu Bozlaklarının etkisi de görülür. Daha çok Karaisalı ve Aladağ gibi yerleşim merkezlerinde okunan Bozlaklarda bu etki hemen göze çarpar. Çukurova Bozlakları inici karakter gösterirler. (Yani dik seslerden başlayarak pes seslerde karar kılar.) Bozlak söylerken genelde "Ahey" şeklinde bir giriş yapılır. İncelediğimiz Çukurova Bozlaklarının ses sınırı oldukça geniştir. Çukurova’da "Bozlak söylemek" tabiri gelişmemiştir; türkü çığırmak, uzun hava çığırmak, senir havası çığırmak veya Karacaoğlan çığırmak gibi

---

⁷⁹ TEKEL;Fatih, a.g.e. s.11

tabirler daha çok yaygınlık kazanmıştır. Hatta Karaisalı bölgesinde Bozlaklar Senir Havası olarak adlandırılırlar.”⁸⁰

Bu bölgede görülen bozlak adındaki uzun havaların melodik yapısı, üslup ve tavır özellikleri incelendiğinde orta Anadolu bozlaklarıyla aralarında ortak olarak tespit edilen en büyük özelliğin konularına dair olduğu görülmüştür. Çünkü bütün bu bölgeler Türkmenlerin göç ederek yerleştiği ve aynı sıkıntılarla hayata direnen abdal topluluklarının bulunduğu bölgelerdir. Bu bölgelerde var olduğu düşünülen ancak kaynak yetersizliği yüzünden detaylarıyla inceleyemediğimiz Çukurova bozlaklarının müzikal açıdan icra özelliklerinin ve yapısal özelliklerinin detaylarıyla incelenmesi ve var olan kültürel zenginliğin açıkça ortaya konması için çalışma yapılması en büyük dileğimizdir. Çünkü kaynak yetersizliği ve konunun kendi içindeki özel hususiyetleri bulunması sebebiyle Çukurova bölgesi bozlaklarına bu çalışmada yer verilememiştir.

Bozlaklar hakkında yaptığı yüksek lisans tezinde Erol Parlak, Çukurova’da var olduğu söylenen bozlak türünün bozlak geleneğinden çok bozlak ifadesi taşıyan uzun hava olarak değerlendirilmesi gerektiği ve köklü bir bozlak geleneğinin bu bölgede olmadığını düşündüğünü belirtmektedir. Bozlak ifadesinin bir deyim karmaşası sebebiyle kullanıldığını ve iskân olayları sonucu bölgeye yerleşen Türkmen ve özellikle Avşarlar’ın söylediği uzun havaların bozlak olarak isimlendirildiğini ve bozlakların Avşarlarla özdeşleştirilerek genellenmesinin ve Avşarlar’ın görüldüğü her yöreye bu tanımlamanın yerleştirilmesinin yanlış olduğunu belirtmektedir.

Yukarıda tespit edilen veriler ışığında bir Yörük Türkmen geleneği olduğu tespit edilen ve geniş bir alanda varlığını hissettiren bozlakların asıl karakteristik yapısı itibariyle Kırşehir, Kırıkkale, Keskin, Konya, Niğde, Ankara, Çorum, Çankırı v.b. gibi orta Anadolu il ve ilçelerinde icra edilen bir uzun hava türü olduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda, Türk halk müziğindeki bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi başlıklı araştırmamız çerçevesinde Kırşehir ve Keskin yörelerinde icra edilen bozlaklar üzerinde odaklanmanın ve bu yörelere ait bozlak karakteri taşıyan uzun havalar üzerinde incelemeler yapmanın daha doğru olacağı düşünülmektedir.

---

⁸⁰ ATILGAN; Halil, “Çukurova Türkülerinin Müzik Yapısı”, Çukurova Türküleri, s.457-458

2.3.4. Bozlakların Edebi Açısından İncelenmesi

Bozlaklar hakkında yapılan edebi incelemede, eserlerde işlenen konular, temalar ve şiirsel yapı ele alınmıştır. İki başlık halinde yapılan bu incelemenin sonrasında üçüncü bir başlık olarak müzikal karakterini birinci derecede etkileyen ağız ve dil özelliklerine açıklık getirilmiştir. Ses tekniği açısından yapılacak olan incelemeye son derece yardımcı olacağı düşüncesiyle hazırlanan bu bölüm çok gerekli ve önemli bulunmaktadır.

2.3.4.1. Konuları ve Temaları Açısından Bozlakların İncelenmesi

Bozlaklar konuları ve temaları bakımından incelendiğinde isyan ve haykırış ifadeleri taşıyan acı, keder, kızgınlık, ölüm, ayrılık gibi konuların işlendiği eserler olarak tespit edilmektedir. Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden Türkmenlerin yaşadıkları ferdi ve sosyal acıları, kederleri, üzüntüleri, ayrılıkları, yenilgileri ve ölümleri anlattıkları bir ifade biçimi, müzikal bir kalıp, bir türdür. Başlangıçta her açıdan tam bir ağıt özelliği gösteren bozlaklar, zaman içinde konu, üslup ve ifade yönünden hayli çeşitlenmiş ve zenginleşmiş olmasına rağmen, temeldeki ağıt hüznünü ve lirizmini her zaman muhafaza etmiştir. Sergilediği eleştirel anlatım özelliği ile “Taşlama”; yiğitçe ve kahramanca anlatımı ile “Koçaklama”; ölüm, acı, keder ifadelerinin anlatımı ile ise “Ağıt” nazım türünü bozlakların edebi yapısında bulmak mümkündür.

Taşlama Örneği

Yağmur yağdı da yine bulandı hava
Ezelden Gamlıydın sen Çukurova
Gitti erlerimiz boş kaldı yuva
Çukur'un kilidi beyler nic'oldu

Dokuz boğum da kargımın boyu
Düşmana at sürmek ecdadın soyu
Binmiş Abidinin varıyom deyi
Boynu uzun Arap atlar nic'oldu

Kılıç kabzesinde kınalı parmak
Ne yaman müşküldür yardan ayrılmak
Hepimiz kırılılık yurdumuz vermek
Silahına güvenenler nic'olu

Arşın arşın çuha şalvar giyenler
Kazan kazan pilavları yiyenler
Sen ölme de ben ölüyüm diyenler
Emmim dayım yiğenlerim nic'oldu

Koçaklama Örneği:

Aşağıdan Yusuf Paşam gelirken
Düşmanına göğüs geren merd olur
Şahin Kocasa da vermez avını
Aslı kurttur, kurt yavrusu kurt olur.

Ağıt Türünde Bozlaklara Bir Örnek:

Son bakışım oldu Toklumen'in köyüne
Ağlayarak indim of ırmak gıyına
Kan gibi akıyo da baktım suyuna
Ağla anam gaderime yazıma
Hem canıma gıydım hem de guzuma

Attım kendimi de yokuşa çıktım
Şu fani dünyaya bir dane baktım
Canımdan osandım dünyamdan bezdim
Ağla anam gaderime yazıma
Hem canıma gıydım hem de guzuma

Bozlakların işlediği konular ve aldığı isimler hakkında açıklamalar yapan Karakuş, icra edildiği ortamın bu özelliklerini nasıl etkilediği hakkında şöyle söylemektedir. "Bozlak çoğunlukla Türkmenler'in aşiret kavgalarında, düğün, toy gibi eğlencelerinde, muhabbet âlemlerinde söylenir. Bu sebeple bozlakların söylendiği ortama göre konusu değişir. Türk insanının hareketlerini, mizacını, yiğitliğini ve

insana verdiği değeri, vatan sevgisini, aşkını, hasretini, tabiat sevgisini, acısını, savaşlarını, hastalık ve ölümünü mısra mısra işleyip sazın tellerine veren bozlak, folklor malzemesi olarak henüz işlenmiş değildir. Dağları, çiçekleri, bağ ve bahçeleri, turnaları, gelini, evlat acısını, güzelliği, yiğitliği, savaşları, hastalığı ve ölümü, Kızılırmak'ı, Denek Dağı'nı, Şeker Dağı'nı, gurbeti ve âşığın gezdiği yerleri konu edinen bozlakta Türkmen boyları arasında hüsrarla, ölümle sona eren hazin maceralar, sevdiği kıza kavuşamayan yiğidin aşkı, gurbette sıla hasreti çeken bir insanın tutuşan yüreğinin feryadı dile getirilir. Bozlaklar yazıldığı kimseler veya hikâyenin kahramanları ile yörelere göre de ad alırlar: Ahmet Bey Bozlağı, Hacı Bey Bozlağı, Kızılırmak Bozlağı, Türkmen Bozlağı, Avşar Bozlağı...⁸¹

Bu konuda Erol Parlak, bozlakların isimlendirilmesi başlığıyla aşiret ve boy ismiyle anılanlar, doğadaki coğrafi yapıların ve çeşitli varlıkların isimlerini alanlar, kişilerin adları ile anılanlar, yöre ismi ile anılanlar ve aydoslar olarak sınıflandırma yapmıştır. İşlediği konular ve seslendirildiği yöreler, seslendiren kişiler ve aydost nitelendirmesi göz önüne alınarak yapılan bu sınıflandırmalar öncelikle konuları bakımından incelenen bozlaklara bir izah niteliği taşımaktadır. Ancak bu noktada esas kabul edilmesi gereken özelliklerinden biri İdris Karakuş'un çalışmasında belirttiği gibi bozlakların, konusu itibarıyla hep acı, hüznün, kızgınlık, isyan, hüsrana, ayrılık v.b. duyguları yansıtan bir uzun hava türü olduğudur. Hiç mutluluk veya sevinç ifadesi yansıtan bozlağa rastlanmamış olması önemli bir detaydır.

2.3.4.2. Şiirsel Yapı Açısından Bozlakları'nın İncelenmesi

Bozlaklar şiirsel yapı açısından incelendiğinde nazım biçiminin koşma olduğu ve bu nazım biçiminin konuları içinde yer alan Koçaklama, Taşlama, Ağıt gibi nazım şekillerinde yapısal özellikler gösterdiği tespit edilmiştir. Genellikle 11'li hece ölçüsü ile koşma tarzında olduğu anlaşılan eserlerin hece kurulumları 4+4+3 veya 6+5 şeklindedir. Manilerden oluşan bozlaklar da vardır ancak ağırlıklı olarak koşma tarzında tespit edilmektedir. Dörtlüklerden oluştuğu gibi üçlük ve ikili bağlantılardan oluşan bozlaklara da rastlanmaktadır. Birkaç bozlak eseri ile bu yapıların yer aldığı örnekler aşağıda sunulmuştur.

---

⁸¹ KARAKUŞ, İdris, a.g.e. s.15

AYDOST

Yöre: Kırşehir

Söz: Âşık SAİD

Müzik: Muharrem ERTAŞ

Kafiye Şeması: aaab cccb dddb

Hece Ölçüsü: 11

Turnam nerden gelin Şam'dan Maraş'tan

Kanadın kalkmıyor borandan kıştan

Tatlı canı sakın alıcı kuştan

Yoldurma tellerin yadlara aydost

Bahar selleriyle sökün eyleyin

Seher yelleriyle selam söyleyin

Hallarımı vefasıza demeyin

Yoldurma tellerin yadlara aydost

Hüseyin serini saldı çöllere

Bir yâr için düştü dilden dillere

Sırrını faş etme hoyrat ellere

Yoldurma tellerin yadlara aydost

Bu yapının haricinde üçlüklerden kurulu ikili bağlantılardan oluşan bozlak yapılarına da sıklıkla rastlanmaktadır. Yine 11'li hece ölçüsüne sahip olan bu bozlaklar bozlakların karakteristik konu, tema ve söyleyiş üslubunu her yönüyle yansıtmaktadır.

KOVA KOVA İNDİRDİLER YAZIYA

Yöre: Orta Anadolu

Kaynak Kişi: Neşet ERTAŞ

Kafiye Seması: aaa nn bbb nn

Hece Ölçüsü: 11

Gova gova indirdiler yazıya

Dut ettiler algın ala tazıya

İş başa düşünce bakmaz guzuya

Gaç guzulu ceylan gaç avcı geldi

Avcılar elinden gaç guzun galdı

Zalım avcı düşmüş gelir izine

Alganlar akıtmış iki dizine

Mor sinekler gonmuş ahu gözüne

Gaç guzulu ceylan gaç avcı geldi

Avcılar elinden gaç guzun galdı

“Bozlaklarda asıl unsur nazım kısmıdır. Anlatılmak istenen nazımla anlatılır. Nesir kısmı, konuda bütünlüğü sağlamak amacıyla oluşturulur ve ikinci plandadır. Bozlakların nesir kısımları kalıplaşmıştır ve yöre ağzı ile anlatılır. Bozlaklarda belirli bir nazım şekli yoktur. Mani şeklinde düzenlenmiş bozlaklar var ise de genellikle koşmalar ve 11’li hece vezni ile yazılmış şiirler özellikle de koçaklamalar daha kolay söylenir.”⁸²

2.3.4.3. Ağız ve Dil Özellikleri Açısından İncelenmesi

Bozlaklar, uzun hava türü olarak ele alındığında dizisi ve dizi içinde tespit edilen geçkiler, seyir karakteri ve hançere tekniğinin yanı sıra ağız ve dil özellikleriyle de diğer uzun hava türleri gibi farklı özellikler taşımaktadır. İcrasında tespit edilen bu farklı karakteristik yapının elemanları olarak ses, söyleyiş, dil ve ağız özelliklerinin fonetik anlamda mutlaka incelenmesi ve tespit edilmesi gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler sebebiyle evlerimize giren televizyon, radyo, bilgisayar gibi donanımlar Türkçenin yapısını çok etkilemektedir. Olumlu olduğu kadar olumsuz da hissedilen bu etkinin Türkçenin ağız özelliklerine yapmış olduğu tahribatlar da göz ardı edilmeyecek boyutlardadır. Teknoloji şehirlere olduğu kadar köylere, kasabalara da girmiş, yörelere özgü söyleyiş biçimlerinin değişmesine ve bu değişikliklerin kültürel alt yapıya zarar vermesine sebep olmuştur. Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde yaşayan yöre insanlarının kaynaklık ettiği bu ağız ve dil çalışmalarına, kültürel birikimlerin teknolojik gelişmeler sonucunda kaybolmasını engellemek maksadıyla ağırlık verilmelidir. Bu doğrultuda sadece dil bilimcilerin değil ses eğitimcilerin de ortak çalışmalar yaparak bu konudaki yanlışlıkları düzeltmeleri veya eksikleri tamamlamaları gerekmektedir. Yapılan çalışmalar da yazılı kaynaklarla belirtilmeli ve açıklamaların anlaşılır olmasına özen gösterilmelidir. Bu bakış açısından hareketle hedefe yönelik olarak, bozlakların gelecek nesillerce de korunup asıl kimliğini bozmadan devam ettirmesini sağlayacak nitelikte olduğu düşünülen orta Anadolu ağzı fonetik alfabesinin oluşturulmasına çalışılmıştır.

Kültürel kaynakların aslı gibi korunabilmesi maksadıyla yapılan bu çalışmanın başında fark edilmiştir ki, bu alanda yapılan çalışmalar çok yenidir. Göçler, kültürlerin birbirinden etkileşimleri ve gelişen teknoloji sonucu kaybolmaya yüz tutan değerlerin korunması esası da göz önüne alındığında ise çok kıymetlidir.

---

⁸² TEKEL, Fatih, a.g.e. s.65

“Cumhuriyetin ilk dönemlerinde Atatürk’ün belirttiği gibi, “Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması milli dilin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili dillerin en zenginlerindedir, yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkesini yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtaracaktır. Görüşünden yola çıkan Atatürk 1928 de yazı 1932 de de dil inkılâbını gerçekleştirmiştir.

1932 de Türk Dil Kurumu’nun kurulmasından sonra 26 Eylül - 8 Ekim 1932 tarihleri arasında yapılan 1. Türk Dil Kurultayında alınan şu kararlar, Türk dilinin tarihi üzerindeki araştırmalar yanında ağız ve lehçeler üzerinde de çalışmalar yapılmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.”⁸³

“1- Yazılı belgeleri halk arasında yaşayan dil unsurlarını araştırarak derlemek, büyük Türk sözlüğünü yapmak; Türk lehçelerini içine alacak bir Türk sözlüğü meydana getirmek.

2- Türk lehçelerindeki kelimelerin derlenerek lehçeler lügatı, terim lügatı ve Türk gramerinin hemen hazırlanması.”⁸⁴

AĞIZ:

Ağız, bir dilin konuşma seslerinin yöre ve bölgelere göre değişiklik göstermesidir. Türkçenin bugün diksiyon açısından kabul edilen konuşma şeklinin (buna İstanbul Türkçesi, Türkiye Türkçesi vb. gibi isimlendirmeler verilmektedir) yanı sıra bazı yörelerde duyulan farklı söyleyiş biçimleri ağız özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır. “eller”=”iller” gibi. Bu kültürel birikim Anadolu topraklarının bütünü düşünüldüğünde küçümsenemeyecek kadar zengin bir halde karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’deki yedi bölgenin yedisinin de aralarında farklı ağız özellikleri olduğu gibi kendi içlerinde şehirden şehire, köyden köye de farklılıklar gösterebilmektedirler. Bu ağızlar günlük yaşamda yaşadığı çevrenin içinde kalarak varlığını devam ettirmekte ancak bir kültür ürünü olarak Türk halk müziği eserleri içinde tüm ülkeye hatta ülke dışına çıkarak kendisini fark ettirmektedir. Türk halk müziğinin yöresel tavır özelliklerini ve yöreler arası farklı icra şekillerini vurgulamakta önemli rolü olduğu

⁸³ BİRAY; Yrd. Doç. Dr. Nergis, “Cumhuriyet Döneminde Ağız ve Lehçeler Üzerinde Yapılan Çalışmalar” Karaman Dil Kültür ve Sanat Dergisi, Karaman Valiliği Yayınları, Karaman 2005, s.214

⁸⁴ KORKMAZ; Zeynep, “Dilde “İlericilik” ve Gericilik Üzerine II”, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I TDK Yay. Ankara 1995, s.770-773, Atatürk ve Türk Dili Belgeler, TDK Yayınları, Ankara 1992, s.207

düşünülen “ağız” çalışmalarına bu bakış açısından hareketle daha fazla önem verilmelidir.

“Türkiye’deki ağız araştırmaları ile ilgili ilk yayın V. A. Maksimov tarafından yapılmıştır. Bu çalışma 1867 yılında St. Petersburg’da basılmış olan *Opıt izslėdovanija tyurskich dialektov v Chudavendigarė i Karamanii*’dir. Bunu J. Thury, I. Konoś, M. Hartmann, K. Foy, V. Pisarev, L. Bonelli, F. Giese, F. Vincze’nin çalışmaları takip etmiştir. (Korkmaz, 1995: 199). Hâliyle bu çalışmalar, günümüz için yalnızca tarihî bir yadigâr olmaktan öteye herhangi bir anlam ifade etmemektedir.”⁸⁵

Anadolu ağızları konusunda 19. yy.’da yabancı araştırmacılar tarafından başlatılan bu çalışmalardan sonra 1932 yılında “Türk Dilini Tetkik Cemiyeti” kurularak Türkçe ile ilgili problemler gündeme getirilmiş ve Türkçeyi bilim ve kültür dili yapmak için çalışmalar başlatılmıştır. “Dil Kurumu’nun ağızlarla ilgili ilk önemli çalışması, Anadolu ağızlarından yazı diline girmemiş kelimelerin derlenmesi olmuştur. 1933-1935 yılları arasında derlenen 150 binden fazla kelimeyi içeren *Türkiye’de Halk Ağzından Söz Derleme Dergisi* 1939-1949 yılları arasında yayımlanmıştır. Fakat bu dergi gerek düzenleniş bakımından gerekse kelimelerin anlamlarını ve ağızlardaki söyleyiş biçimlerini doğru olarak vermesi bakımından bilimsellikten uzaktı. Ayrıca Anadolu ağızlarındaki bütün kelimeler de derlenebilmiş değildi. Bu yüzden 1952 yılında, Türk Dil Kurumu, eldeki sözlük malzemesini yeniden düzenleme ve yeni derleme çalışmalarına girişti. Bu defa, köy öğretmenlerine, bölgedeki uzman sayılabilecek kişilere başvurularak sekiz yılda 450 bin kelime derlendi. Böylece bu yeni malzeme ile eski malzeme harmanlanarak 13 ciltten oluşacak *Derleme Sözlüğü*’nün temeli atılmış oldu. 1963-1975 yılları arasında A-K arası yapıldı. K ile Z arasındaki ciltler de 1979’da bitirildi. Sözlüğün Ek-I cildi ise 1982’de yayımlandı. Bu eser, kelime, anlamlandırma ve madde başı düzeylerindeki birtakım eksik ve kusurlarına rağmen (Eren, 1990: 1-78) Türkiye Türkçesi ağızlarının söz hazinesini gösteren en önemli başvuru kaynağı olma özelliğini korumaktadır.”⁸⁶

---

⁸⁵ AKAR, Ali, “Ağız Araştırmalarında Yöntem Sorunları” Turkish Studies /Türkoloji Dergisi 1 (2006), Sayı: 2 s.1-2

⁸⁶ AKAR, Ali, a.g.e.; s.2

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında yapılan bu ağız araştırmaları Ahmet Caferoğlu'nun çalışmalarıyla sürmüş ve devam etmiştir. Caferoğlu'nun derlemeleri dışında bu yıllarda Ömer Asım Aksoy'u 1945-1946 yıllarında hazırladığı 3 ciltlik Gaziantep Ağzı ve K. Edip Kürkçüoğlu'nun 1945 yılında hazırladığı Urfa Ağzı, şevket Beysanoğlu'nun 1966 yılında hazırladığı Diyarbakır Ağzı adlı kitaplar, yalnızca kent merkezli hazırlanmış olmalarına rağmen önemli birer kaynak olarak varsayılmaktadırlar. Bunlardan en çok Ömer Asım Aksoy'un "Gaziantep Ağzı'ndaki söz varlığı incelemesi" alışması Türkiye ağız araştırmalarına önemli katkılar sağlamıştır. Zeynep Korkmaz'ın 1956 yılında basılan "Güney-batı Anadolu Ağzları: Sesbilgisi" adlı eseri ise Türkiye ağız araştırmalarında önemli bir yer teşkil eder.

Ancak bu çalışmalarda kullanılan transkripsiyon işaretlerinin birbirinden farklı oluşu ve bu anlamda ortak bir dilin geliştirilmemiş oluşu, yapılan çalışmaların bireysel denemeler olarak kalmasına ve birliktelikten veya ortak dilden uzak bir anlayışla ifadelendirilmesine sebep vermektedir. Ağız araştırmalarında esas amaç fonetik farklılaşmaların tespit edilmesidir. Bu anlamda fonetik farklılıkların herkes tarafından anlaşılabilieceği ortak bir alfabenin oluşturulması önem arz etmektedir.

Ses bilgisi araştırmalarının yapıldığı ağız araştırmalarında seslerin doğru ve ayrıntılı tespiti, hazırlanacak fonetik alfabe sisteminde gösterilen işaretlerin açıklayıcılığı ile mümkün olacaktır. Ancak bu zamana kadar yapılan çalışmalarda bu anlamda eksiklikler görölmektedir. "Anadolu ağızları üzerinde bugün için ilkel olarak görebileceğimiz yöntemlerle yapılmaya başlanan çalışmalar, aradan geçen yaklaşık 70 yılda, yayımlanan yeni araştırmalar ve gelişen teknolojik imkânlar ile büyük bir mesafe kat etmiştir. Bu süre içinde konu ile ilgili binlerce lisans ve lisansüstü tez hazırlanmış, kitap ve makale yayımlanmış; hatta sadece ağız araştırmaları ile ilgili olarak tertip edilen sempozyum, konferans ve çalıştaylarda bildiriler sunulup tartışmalar yapılmıştır."⁸⁷

Nurettin Demir'in "Ağız dokümantasyonu niçin gereklidir?" adlı bildirisinde belirttiği gibi en kısa tanımıyla ağızlar bir dilin bölgesel iz taşıyan varyantları anlamındadırlar ve dil içerisinde kendine özgü işlevleri yerine getirirler. Bu nedenle

---

⁸⁷ DEMİRAY; Erdinç, "Ağız Araştırmalarında Transkripsiyon İşaretlerinin Farklı Kullanılması Sorunu", Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Yeni Türk Dili Araştırmaları, s.200

var olan standartlara yaklaşımlar da ağızların yok olması gibi bir şey söz konusu değildir. Ancak ulaşım ve iletişim imkânlarıyla bilişim teknolojisindeki gelişmeler, okullaşmalar, göçler, prestijli varyantların etkisi gibi nedenlere bağlı olarak ağızlar, tarihin hiçbir döneminde olmadığı kadar hızlı ve köklü bir değişimden geçmektedirler. Bu nedenle mümkün olduğu kadar çok ağzın mümkün olan bütün imkânlar kullanılarak vakit kaybetmeden belgelenmesi gerektiği hususu üzerinde özellikle duran Demir, ağızları belgelemek için önemli nedenin olduğunu belirtmiştir;

“1. İnsanoğlu yüzyıllar içerisinde bazen acı tecrübelerle kazanmış olduğu bilgi ve deneyimi gelecek kuşaklara öncelikle sözlü olarak aktarır. Bu gerçek, Türkçenin ağızlarını konuşanlar için de geçerlidir. Bir ağzın yok olmasıyla birlikte o ağızla üretilmiş bilgi de yok olmakta, gelecek nesillere aktarılmamaktadır. Türkçe konuşanların yüzyıllar içerisinde biriktirmiş oldukları bilgi birikiminin kayıt altına alınması için ağızların dokümantasyonu büyük önem taşımaktadır.

2. Ağızlar gerek eşzamanlı gerekse artzamanlı dil incelemeleri için çok önemli veriler sunar. Ağız verileri, yazılı belge olmadığı durumlarda, bilinmeyen yönlerin aydınlatılmasına, yazılı belgelerdeki dil durumunun daha ayrıntılı incelenmesine de katkı sağlar. Standart dilde artık tamamlanmış bazı gelişmelerin geçtiği aşamaları ağızlar yardımıyla yakından izleyebilir. Aynı şekilde ağızlar dil ilişkileri, Türkçenin akrabalık ilişkileri, Türkçenin tarih içerisinde ayrışması gibi hususların incelenmesinde de çok önemlidir. Standart dilde kullanılmayan birçok özelliği barındırırlar. Bildiride ayrıntılandırılacak başka nedenlerle de ağız dokümantasyonu dil incelemeleri için kaçınılmazdır.

3. Ağızlar öncelikle yerel konuşma biçimleridir; ancak ders kitapları, hukuk metinleri, devlet yönetimi gibi belli alanlar dışında her yerde karşımıza çıkarlar ve kültür hayatında önemli bir rol oynarlar. Kültür hayatında oynadıkları rolün incelenmesi ve pekiştirilmesi açısından da ağızların dokümantasyonu büyük önem taşır.”⁸⁸

---

⁸⁸ DEMİR; Nurettin, “Ağız Dökümantasyonu Niçin Gereklidir?”, Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildiri Özetleri, s.7-8

Ancak ağız kavramının korunması ve geleceğe taşınması amacıyla yapılan bu çalışmalardan bahsetmeden önce anlam kargaşası yarattığı düşünülen şive ve lehçe konularına da açıklık getirmeyi önemli buluyoruz.

Ağız kavramının, edebiyat bilimcileri ve folklorcular tarafından yapılmış birçok izahı vardır. Bu izahatlar araştırılırken fark edilmiştir ki ağız konusu beraberinde şive ve lehçe konularının da açıklanmasını mecbur bırakmaktadır. Çünkü birçok dil bilimci tarafından yapılan kafa karıştırıcı tanımlamalar bu üç kavramın birbiri ile karıştırılmasına sebep olmaktadır. Yüksek lisans çalışmamız sırasında detaylarıyla incelediğimiz bu konuya tezimizin bu aşamasında konuya açıklık getireceği düşüncesiyle yer vermeyi uygun bulduk.

Dil bilimci Muharrem Ergin şive ve ağız kavramlarının tanımını şöyle yapmaktadır. “Şive bir dilin, bilinen tarihi seyri içinde ayrılmış olup bazı ses ve şekil ayrılıkları gösteren kolları, bir kavmin ayrı kabilelerinin birbirinden farklı konuşmalarıdır. Ağız ise bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklılıklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verdiğimiz addır.”⁸⁹

Bir başka tanımla ağız “Bir ülkede geçerli olan genel bir şive içinde, o ülkenin çeşitli bölge ve kentlerindeki konuşma dilinde görülen söyleyiş farkları”⁹⁰ olarak açıklanmaktadır.

Görüldüğü gibi ağız, şive içinde ele alınan bir kavramdır. Örnek verecek olursak, Türkiye Türkçesi bir şive, Karadeniz ağzı ise bölgeler arasındaki farklı söyleyişleri gösteren bir ağızdır. Yörelere ve bölgeler arasındaki bu ağız farklılıkları, konuşma ve işitme organlarının, coğrafi özelliklerin ve toplumsal yaşayışın çeşitli etkilerinden ortaya çıkmaktadır.

“Anadolu ağızları üzerinde ilk sınıflandırma denemesini İ. Künos yapmıştır. 1896 yılında yaptığı sınıflandırmada Künos, ağızları şu gruplara ayırmıştır. Ancak bu gruplandırma her hangi bir ilmî esasa göre yapılmış değildir:

1. İzmir ile Bursa arasında Zeybekçe.

2. Kastamonu ağzı.

---

⁸⁹ ERGİN; Muharrem, “Türk Dil Bilgisi”, İst. 1962, s.8-9.

⁹⁰ ÖZKIRIMLI; Atilla, “Türk Edebiyatı Ansiklopedisi”, C.1.C.4., Cem Yayınevi. 1987, C.1, s.43.

3. Karadeniz'in doğu kıyılarına doğru Lazca.
4. Harputça.
5. Mersin'le Konya arasında Karamanlıca.
6. Kızılırmak havzasında Ankara ağzı.
7. Anadolu'da dağınık olarak yaşıyan yörük ve Türkmenler.”⁹¹

Ağızlar konusunda bir başka sınıflandırma da Ahmet Caferoğlu tarafından yapılmıştır. A. Caferoğlu Rumeli ağızlarının dışındaki Anadolu ağızlarını şu gruplara ayırmıştır:

- “1- Güneybatı ağızları (Bandırma’dan başlayarak Antalya dolaylarına kadar)
- 2- Orta Anadolu ağızları (Afyonkarahisar’dan Erzurum’a ve Malatya’ya kadar)
- 3- Doğu Ağızları (Erzurum ve Malatya’nın doğusundan sınıra kadar, azeri tesiri altında ağızlar)
- 4- Karadeniz ağızları (Rize’den başlayarak Samsun’a kadar)
- 5- Güneydoğu ağızları (Buraya Gaziantep, Adana ve Antalya havalisi ağızları girmektedir)
- 6- Kastamonu ağzı (Bu ağız kendi başına bir özellik taşıdığından, ayrı bir grup teşkil eder mahiyettedir.)
- 7- Karaman ağızları (Bu ağız da tamamıyla ayrı bir grup halindedir.)”⁹²

Edebiyatçıların ağız konusundaki tanımlamaları halk müzik bilimcileri tarafından da bilinmektedir. Ancak THM’de mevcut olan ağız kavramının çok daha özel ve geniş anlamları mevcuttur. şöyle ki dilcilerin daha ziyade diyalekt bazında ele aldığı konu THM’de diyalektin yanı sıra yansıtılan mahalli, yöresel ve bölgesel tüm özellikleri içine alır. Türk Halk müziğinde ağızlar hem anlamları hem de seslendirilişleri açısından ayrıntıları ile işlenmektedir. Örneğin konuşma Türkçesine geçmemiş birçok kelimenin Türk halk müziği eserleri içinde var olduğu ve yok olmaya yüz tutmuş değerlerin bu vesileyle korunduğu görölmektedir. Türk halk müziğinin dil ve

---

⁹¹ <http://www.edebiyatsanat.com/dil-bilgisi/61-dil-tarihi/458-turkiye-turkcesi.html>

⁹² Meydan Larousse, C.1, s.482.

tavır özellikleri açısından üstlendiği kültürel zenginlikler de göz önüne alındığında ağız kavramının önemi açıkça görülmektedir.

TRT İstanbul radyosunda bölge sanatçılığı yapmış olan yazar Ümit Kaynar “ağız” kavramını THM’nin müziksel özelliklerinden biri olarak tanımlamaktadır.

“Bugün kullanıldığı anlamda THM’de “ağız” daha daralmış bir “ezgisel özelliktir. Çeşitli bölge kent yerleşim biriminde THM’nin genel karakterine uymak üzere farklı “söyleyiş biçimleri” vardır. Bu farklı söyleyiş biçimlerine “ağız” denir. Esasen yerel özellikler bir araya gelerek THM’nin “genel müzik yapısı”nı oluşturur. Halk müziğini ilgilendirdiği yönüyle “ses lehçesi” diyebileceğimiz ağız, zaman zaman “şive” olarak da kullanılır. Şu farkla ki lehçe ve şivede sözcüklerde morfolojik (şekilsel) farklar oluşurken, “ağız”da fonetik (ses bilimsel) farklar ve anlam farklılıkları oluşmaktadır.”⁹³

THM’de kullanılan ağız kavramını Süleyman Şenel şöyle açıklamaktadır. “Tek başına hem bir diyalekt kullanımı, hem bir melodik kalıp, hem yöresel tavır ve hem de kişisel bir üslup olan ağız çoğu zaman sözle anlatılamayacak bir icra şeklidir.”⁹⁴

Ağız Türkçe içinde, bir bölgede görülen söyleyiş farklarının adıdır. Söyleyiş farkları da salt bölgeler ya da kentler arasında görülmez. Köyler arasında bile bu tür ayrılıklara rastlanabilir. Söz konusu olan, biçimsel bir başkalık değil, bir ses değişimidir. Söz gelimi, Karadeniz ağzında (g) sesinin (c) gibi çıkarıldığı görülür: "Celdum, cittum". Aynı ağızda, ekteki düz seslinin (ı), yuvarlak sesli (u) olması da bir ağız özelliğidir. Ağız dediğimiz bu söyleyiş farklarının oluşumunda, kişilerin konuşma ve işitme organlarından coğrafi özelliklere, toplumsal yaşayışa dek çeşitli etkenler söz konusudur.

Bu araştırmaların haricinde ses eğitimi çalışmaları yapan ses uzmanlarının Türkçe içindeki ağızlar konusunda hiçbir çalışma yapmamış oldukları fark edilmiştir. Fonetik anlamda sadece İstanbul Türkçesinin dil yapısı üzerine çalışmalarda buldukları belirlenmiştir. Türk halk müziği gibi yörelerin özelliklerini korumak ve geleceğe taşımak gibi bir misyonu olan kültür ürününün haricinde kalan müzik türleri

⁹³ Ümit KAYNAR, Türk Halk Kültürü ve Halk Müziği, İst. 1996 s 99-100.

⁹⁴ Süleyman ŞENEL Özel Görüşme 1994.

için İstanbul Türkçesi fonetik yapısının mutlaka incelenmesi ve uygulaması gerektiği bir gerçektir. Bu anlamda ses bilimcilerin bu konuda çalışmalar yapması çok değerlidir. Ancak geleneksel müziklerle uğraşan halk müziği sanatçılarının ses eğitimcilerle ortak bir platformda bir araya gelerek Türkiye Türkçesi ağız yapısı hakkında mutlaka çalışma yapması gerekmektedir. Bu mantık doğrultusunda ses eğitimi disiplininin bugüne kadar yapmış olduğu çalışmalardan faydalanarak, açıkladığı fonetik ve dil çalışmalarına bir göz atmanın, Türk halk müziğindeki yöresel ağızları fonetik ve dil çalışmaları çerçevesinde ele almanın ağız çalışmalarına çok büyük katkı sağlayacağı düşüncesindeyiz.

FONETİK:

Volkan Coşkun'un fonetik ve fonetik laboratuvarları konulu çalışmasında detaylarıyla incelenen Fonetik: "Sosyal ve fen bilimleri metotlarıyla düzenli veya düzensiz işleyen organizmaların ürettiği seslerin nasıl meydana getirildiğini, ne gibi nitelik ve niceliklere sahip olduğunu, dil içinde nasıl bir araya geldiğini, ses dalgaları vasıtasıyla nasıl aktarıldığını ve ses dalgalarının nasıl duyulduğunu araştıran bir bilim dalıdır. İnsan sesiyle uğraşan fonetik; fizyolojik fonetik, söyleyiş fonetiği, akustik fonetik, dinleyiş fonetiği olmak üzere dört ana sahaya ayrılır"⁹⁵ şeklinde açıklanmaktadır. Alt kategoriler olarak açıklanan fizyolojik fonetik, anatomi bilim dalı ile ilişkili olarak konuşmayı ve işitmeyi gerçekleştiren organların yapısını ve işleyişini inceler. Akustik fonetik, akustik bilim dalının elemanları olan frekans, periyod, tını, rezonans, ses şiddeti gibi tanımların ışığında sesin akustik yapısını inceler. "Söyleyiş fonetiği, insan sesinin oluşmasını sağlayan organların hareketlerini inceler ve ünsüzleri sınıflandırırken hareketsiz olan organ isimlerini kullanır. Ünlüleri sınıflandırırken ise ağzın açıklığına, dilin bölümlerine, dudakların ve kasların durumuna göre bir sınıflandırma yapar. Söyleyiş fonetiği bu sınıflandırmaları doğru olarak yapabilmek için, hem fizyolojik fonetikten hem de akustik fonetikten faydalanmak zorundadır. Dinleyiş fonetiği ise insan seslerinin duyulmasını sağlayan duyma organlarımızın yapısı ve işleyişiyle duyma esnasındaki akustik olayları araştırır."⁹⁶

---

⁹⁵ COŞKUN; Yrd. Doç. Dr. Volkan, "Fonetik ve Fonetik Laboratuvarları", Türk Dili, S. 581, Mayıs 2000 s.391

⁹⁶ COŞKUN; Yrd. Doç. Dr. Volkan, a.g.e. s. 398

Aycan Özçimen tarafından yapılan diğer tanıma göre, “Fonetik (Ses Bilgisi), Konuşulan dilin sesleri ve diğer dil bilimleriyle olan bağlantılarını inceleyen bir bilim dalıdır. Diksiyon ise daha geniş bir kapsamda yer alarak, ses organlarının doğru sesi elde edebilecek şekilde eğitilebilmesini, güzel ve etkili söyleyişin tüm özelliklerini öğretmek bu konuda beceri elde edilmesini sağlar. Fonetik ve diksiyon; duygu ve düşünceleri yerli yerinde ifade edebilmek, Türkçe’yi en doğru şekliyle kullanabilmek, sesi doğru ve güçlü kullanabilmek, yönlendirilmek istenilen amaç doğrultusunda sözleri daha etkili bir şekilde karşıya ulaştırabilmek için başvurulması gerekli iki önemli faktördür.”⁹⁷

Saip Egüz “Toplu ses eğitimi” adlı çalışmasında fonetik için “dildeki seslerin nasıl oluştuğunu, bunların yazıyla saptanmasını, seslerin zaman ve yerlere göre geçirdiği evrimi araştırıp, standart dili ortaya çıkarmaya çalışan bir bilimdir” olarak açıklama yapmıştır. Bu açıklamayla dilin yazıya dökülürken de belirlenmiş bir ortak dili olması gerektiğini vurgulayan Egüz, bunun olabilmesi için vokal ve konsonların doğru bir şekilde tanımlanması ve ifade edilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Ünlüler (Vokaller-Sesli Harfler): Türk dilinin fonetiği içinde söylenirken hiçbir engelle karşılaşmadan direkt çıkan sese vokal başka bir deyişle ünlü, başka bir deyişle sesli harf denir. A,e, ı, i,u,ü,o,ö Türk dilinde yer alan ünlülerdir. “Ağzımızdan çıkan her ses bir ünlüye bağlıdır. Şu halde sesli harflerin, vokallerin ses üzerinde büyük etkisi olacaktır. Aynı ton değişik vokallerle farklı tınlayacaktır. Çünkü vokallerin de koyu ve aydınlık, kapalı ve açık olanları vardır.”⁹⁸ Saadet İkesus’un yanı sıra Ayşe Meral Töreyn de ünlülerin, özgür ve gürültüsüz sesler olduğunu çünkü ünlülerin çıkışında ciğerlerden gelen havanın, ağız ya da burun boşluğunda bir engele rastlamaksızın dışarı çıktığını, konuşma organlarının herhangi bir yerinde kapanma veya daralma olmadığını, bu nedenle de herhangi bir hışırtıya da rastlanmadığını söylemektedir. Detaylarıyla incelendiğinde ise Türkçede ünlüler çıkış noktasına ve boğumlanma bölgesine göre şu şekilde sınıflandırılırlar:

- Ön veya art,

⁹⁷ ÖZÇİMEN; Aycan, “Etkili – Anlaşılır Konuşma Eğitimi İçin Gerekli Temel Faktörler” Selçuk Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi,Sayı:26 Konya, 2008, s. 164

⁹⁸ İKESUS; Saadet, “Ses Eğitimi ve Korunması”, M. E. B. Devlet Konservatuarı Yayınları Serisi, Ankara 1964, s.33

- Alçak veya yüksek (geniş veya dar) ,
- Yuvarlak veya yayık (düz) "olarak nitelendirilebilir."⁹⁹
- Bunlar daha detaylı izah edildiklerinde şöyle gruplandırılırlar:

Ön ünlüler (dil öne sürülmüş durumda) : e, i, ö, ü

Art ünlüler (dil arkaya çekilmiş durumda) : a, ı, o, u

Alçak ünlüler (dil alçak durumda) : a, o, e, ö

Yüksek ünlüler (dil yüksek durumda) : ı, i, u, ü

Düz ünlüler: a, e, ı, i

Yuvarlak ünlüler: o, ö, u, ü

Çizelge 3.1: Türkçe'deki ünlüler şeması.

	Düz		Yuvarlak	
	Alçak	Yüksek	Alçak	Yüksek
Ön ünlüler	e	i	ö	ü
Art ünlüler	a	ı	o	u

Gül Sabar ise ünlüleri, tonu taşıyan, melodiyi ortaya çıkaranlardır şeklinde tanımlamaktadır. “Hangisini ele alırsak alalım her ünlünün kendisine has bir tınısal formu vardır; bazısı açık, bazısı koyu, bazısı yuvarlak, bazısı ince ve dar tınlama özelliğine sahiptir. Bu başka dillerde değişiklik gösterebilir.” Şeklindeki ifadesiyle de dilin farklı toplumlara ve dillere göre değişkenliğini ortaya koymaktadır. Ünlülerin teker teker nasıl şekillendiklerine dair bilgi vermek amacıyla Gül Sabar’ın Sesimiz adlı eserinden özet yapmayı uygun bulduk.

“1-“A” Ünlüsü

Alfabenin ilk harfi “a” açık ve güçlü, gür tınlayan bir ünlüdür. Bir orta damak ünlüsü olan “a” ön tarafta “e-i”, arka tarafta da “o-u” ünlüleri arasında bulunur. Söylenirken dil doğal duruşunu hafifçe değiştirir, arkaya doğru biraz yükselir, dudaklar açık,

⁹⁹ TANSU, Muzaffer, “Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe”, TDK yayınları, Ankara, 1963,

hareketsiz yanaklar gevşek, çene açıktır. Medyan Larousse “a” ünlüsünü işte böyle açıklıyor. Dilimizde iki türlü “a” vardır: kalın a (kadın, çaba) ve ince a (laf, lastik).

Birçok şan eğitimcisi, çalışmalarını, göğüs rejisterini ortaya koyan bu ünlü ile başlatmayı ve geliştirmeyi yeğler. Çünkü “a” bu eğitimcilere göre bütün ünlülerin temeli, gırtlığı, dili ve yüz kaslarını en az gerilim ile kullanan yegane ünlüdür.

2-“E” Ünlüsü

Bu ünlü düz ve geniştir; dil ve damağın ön tarafında, açık ve kapalı olarak artiküle edilir. Söylenirken dil yükselir, dudaklar aralık, yana doğru açılımlıdır, çene az açıktır. İki türüdür “e”: Açık e (yel, sene) kapalı e(gece, pencere)

Bazı ses eğitimcileri çalışmalarına “e” ünlüsü ile başlamayı yeğler, çünkü “e” onlar için genellikle orta rejisterdeki pozisyonu iyi olan ve önde tınlayan bir ünlüdür ve işte bu nedenle öğrenciye, sesin oturması gereken yeri hissettirecek, kemiksi tınısı yakalamasında etkili olacaktır.

3-“İ” Ünlüsü

“İ” ince dar, düz bir ünlüdür, dil ve damağın ön tarafında konuşulur. Artiküle edilirken dudakların köşesi kulaklara doğru açılır, dil damağın iki yanına dayanarak dar bir geçitten ünlüyü iletir,”i” ünlüsü de “e” ünlüsünün özelliklerini taşıyan ama daha parlak ve keskin tınlı bir orta ses ünlüsüdür.

“E” ve “i” yi iyi artiküle edemeyenin orta seslerini gerektiği gibi oturtamama sorunu olacaktır.

Özellikle “i” doğru tınladığı zaman sesin metalik tınısını kazanmasına çok yardımcıdır. Yalnız abartılmamalıdır, yoksa sesi sivriltilir ve sıkıştırılır. Ses sıkışık haliyle kullanıldığında gırtlığın pozisyonuna zarar verir, ters hareket oluşmasına neden olur.

4-“O” Ünlüsü

Kalın, geniş, yuvarlak bir ünlüdür. Söylenirken çene ve dil “a” ünlüsünde olduğu gibidir. Dudaklar yuvarlak bir ağız açıklığı oluşturur. İki türüdür: kalın “o” (oda,ova), ince “o” (lokma normal).

“O” , “a” ya oranla çok parlak ve çok güçlü tınlamayan bir ünlüdür, özü müzik diliyle pianodur,bu nedenle kafa seslerini sağlamlaştırmak ve pasajları halletmede

kullanılır.”u” ya oranla daha güçlüdür. “A” ünlüsüne yakın pozisyonda kullanıldığı zaman göğüs sesini uyarır.

5-“U” Ünlüsü

Kalın, dar ve yuvarlak bir ünlüdür, ağız açıklığı küçük bir yuvarlak şeklindedir. İki türüdür: kalın “u” (uyku, uçurum), ince “u” (lütfen).

“U” çok parlak ve gür tınlamaz, kapalı bir ünlüdür, şarkıcının pes seslerini hissetmesinde etkilidir, özü pianodur, “o” ünlüsünde olduğu gibi kafa seslerini sağlamlaştırmada ve pasajları halletmede çok yardımcıdır. Sadece “u” veya gereğinden fazla “u” kullanılırsa seste pesleşme eğilimi ortaya çıkabilir.

6-“Ü” Ünlüsü

İnce, dar ve yuvarlak bir ünlüdür, söylenirken çene açık, dil ileri doğru yüksektir. Dudakların alt ve üst köşeleri birbirine yaklaşır büzülür. Her dilin alfabesinde yer almaz.

“Ü” özellikle kadın seslerinde kafa sesi ve pasajlar için “o” ve “u” nun yanında kullanılması gereken, güzel, sıcak ve yuvarlak tınlayabilen bir ünlüdür.

7-“Ö” Ünlüsü

İnce, geniş ve yuvarlak bir ünlüdür. Söylenirken çene açık, dil yüksek, dudaklar ünlüyü oluşturmak için yuvarlak pozisyonadadır.

Bu ünlü ses çalışmalarında zaman zaman “e” yi koyultmak, tizlere çıkarken “e”nin gırtlığı sıkıştırmasını önlemek için yardımcı olarak kullanılır.

8-“I” Ünlüsü

Kalın, dar, düz bir ünlüdür. Söylenirken boğumlama noktası damağın arka bölümündedir, dil damağın arkasına toplanarak dar bir geçitten ünlüye yol verir.

Sesi önde tutan bir ünlü olmadığı için ses çalışmalarının aranan ünlüsü değildir. Söylenmek zorunda kalındığı zaman melodik yapıdaki yerine göre yardımcı ünlülerle kaynaştırılarak gırtlığı sıkıştırmaması sağlanır.”¹⁰⁰

Bu sekiz ünlünün Türkiye Türkçesinde, diksiyon ve ses eğitimi çalışmaları çerçevesinde nasıl yer aldığı yukarıda verilen bilgilerde detaylarıyla anlatılmaktadır.

---

¹⁰⁰ SABAR; Gül, “Sesimiz ve Eğitimi”, Pan Yayıncılık, İstanbul, 2008, s.57-59

Ünsüzler (Konsonlar-Sessiz Harfler): Sessiz harf olarak bilinen ünsüzler mutlaka bir ünlünün arkadaşlığında duyulan harflerdir. “Vokallerin dışında kalan seslere konson (sessiz) adını veriyoruz. Konsonların oluşumunda hava ve ses akımın, ses geçidinde belirli bir takıntıya uğrar. Ses yolunda belirli bir darlık, gevşek ya da gergin bir kapantı olur. Konsonların bir bölümü sesli; bir bölümü de sessizdir, sesli ve sessiz konsonlar arasında aynı zamanda kuvvet farkı da vardır. Sessiz konsonları çıkarırken ses yolu daha sıkıntılı bir durum alır. Bu yüzden daha fazla kuvvet harcarız. Konsonlar hançerenin sonundan başlayarak dudaklara kadar ağız boşluğunun çeşitli noktalarında oluşur. Konsonların oluşumunda en önemli etken dildir. Bütün dillerde, konsonların sayısı vokallerden çoktur. Konsonlar oluşurken, ses yoluna takıldıkları için vokallerden daha serttirler.”¹⁰¹ Saip Egüz’ün bu açıklamalarından da anlaşılacağı gibi dil üzerinde ünsüzlerin en az ünlüler kadar önemli fonksiyonu vardır. Bu yönüyle detaylı olarak açıklandığında ses eğitimi için de ne denli önemli bir rol oynadığı açıkça gözler önüne serilmiş olacaktır. “Ağız boşluğunun çeşitli noktalarında sesin önüne konulan bir takım engellerle elde edilir. Bu engeller kendilerini hâsıl eden engelin yerine göre gruplara ayrılırlar. Dil dudak ve damak sessiz harfleri.

- “- Dil yardımı ile elde edilenler: R,C,Ç,L,N,S,T,Z,Ş,J
- Dudak yardımı ile elde edilenler: M,B,P,F,V
- Damakla elde edilenler: G,K,H dir.

Sessiz harflerin şandaki rolü çok büyüktür. Bunların iyi telaffuzu gerekir. Böylece özel olarak geniş aralıklarda, tiz tonları güvenle oturtmak kolaylaşır, söylenilen sözler iyi anlaşılır. Ancak bunu yaparken nefesin akışını bozmamak gerekir. Artikülasyon, hiçbir zaman kesik kesik söylemeğe yol açmamalıdır. Aşırı artikülasyon yapanlarda, durmadan frenlenen havanın baskısı geri teperek gırtlığa zarar verir. Çok tiz tonlarda sessiz harflerin fazla artiküle edilmesi de gayet zordur.

Fakat ne olursa olsun iyi bir şarkıcının sessiz harfleri, hakkını vererek kullanması gerekir. İyi artiküle etmek, şarkı söylemeyi kolaylaştırır.

---

¹⁰¹ EGÜZ, Saip, a.g.e. , s.42

Her zaman göz önünde tutulması gereken en önemli nokta, sesin geçtiği yolu, bir boru gibi yuvarlak ve açık tutabilmektir.”¹⁰²

Ses eğitimi çalışmaları içinde önemli bir yere sahip olan sessiz harflerin sesli harflerle en doğru şekilde uyumunu sağlayabilmek amacıyla detaylarına yer vermeyi uygun bulduk. Bu anlamda yapılan birçok çalışma mevcut olsa da Gül Sabar’ın yapmış olduğu incelemenin ses tekniği çalışmaları adına en belirgin ve açıklayıcı çalışma olduğu düşüncesiyle bu aşamada yer vermeyi uygun bulduk.

“B-M-P Ünsüzleri(Dudak Ünsüzleri)

Dudakların şekillendirdiği “b-m-p”, önlerine ünlü konup konuşulduğu zaman çene ritmik açılımlar yapar.

Bu ünsüzlerin söylenişi biraz abartılırsa birlikte söylenen ünlü, ünsüzün şekillendiği yerde, yani dudakların bulunduğu ön bölümde hafif patlama yaparak tınlayacaktır. Sesi öne yerleştirmenin duygusunu yaşatmak için çalışmalarda bol kullanılan ünsüzlerdendir (pa pa, bo bo, ma me, mi, vb). Özellikle “m” çok güzel tınlayabilen bir ünsüzdür; dişleri birbirinden ayrı tutarak, yani çeneyi açarak, kapalı dudakla “mmm-mmm” diye tınlatan bu ünsüz rezonatörleri çalıştırır, ses tellerinin ürettiği titreşimleri hissetmemizi sağlar.

2-“F-V“ Ünsüzleri (Dudak-Diş Ünsüzleri)

Bu ünsüzleri dudak ve dişler ortaklaşa oluşturur. Bunlar da birlikte söylenen ünlüleri diş ve dudakların yer aldığı bölgede, önde tutmaya yardımcıdır. Dudak açıp-kapama tembelliği olanların bu ünsüzleri kullanması başlangıç için rahatlık sağlayabilir.

3-“N” (Dil ucu-Diş) “L – R”(Dil ucu-Damak) Ünsüzleri

Dil, bu ünsüzleri sert damakta, ön dişlerin sıralandığı ön bölümde şekillendirir.

“L-n-r” dili çalıştırarak rahatlatır. Bunlar “m” gibi tınlayabilen ünlülerdir, üst –ön damak bölgesinin, özellikle “l ve n” burun kökü bölgesinin hissedilmesini yardımcıdır.

4- “T-D” (Dil Ucu-Diş) Ünsüzleri

---

¹⁰² İKESUS; Saadet, a.g.e. s. 34

Dil, dişle birleşerek şekillendirir bu ünsüzleri. Dil dişlere ufak bir baskı uygular, geri çekiliği zaman arkadan gelen ünlü hafif bir patlama yaparak çıkar. Bunlar da önduygusunu ve ön-damak (sert damak) yerini belirtmeye yardımcıdır.

5- “C-S-Z” (Diş-Dil ucu), “J-Ş” (Dil sırtı-Diş-Damak) Ünsüzleri

Bu ünsüzler dil ucu ve dişler arasından hava üfleyerek oluşturulur. Ünlülerle çalışırken çene ritmik açılımlar yapar, gırtlak rahat, gerilimden uzak kalır. “C” ünsüzü dişlerin fazla kapanmasına neden olur, bu da çeneyi sıkıştırabilir.

6- “Y” (Dil sırtı-Damak) Ünsüzü

Dilin orta bölümünün damakla şekillendirdiği “y” ünlüler için çok uygun bir bağlantı görevini yerine getirir, ağızdaki nefesin kaçmasını önler, ekonomik nefes kullanımına yardımcı olur.

7- “G-K “ (Dil sırtı-Geri Damak) Ünsüzleri

Dil bu ünsüzleri damağın gerisinde, daha çok yumuşak damak bölgesine yakın yerde şekillendirir.

“G” kubbe duygusunu yerleştirmeye yardımcı olur ama bu ünsüzlerin dil kökünü devreye sokabileceği endişesiyle çok dikkatli kullanılmasında yarar vardır, genellikle önemli noktalar anlaşıldıktan sonra çalışılması daha doğru olacaktır.

8- “H” (Gırtlak) Ünsüzü

Bu ünsüz boğazdan hava üfleyerek oluşturulur, tını yoktur, hava vardır, yani gırtlak açık kalarak hava salıverir.

Sıkışık boğazı açmak, rahatlatmak için yararlı olabilir ama ilk ses çalışmalarında, özellikle iyi kapanmayan ses telleri söz konusu ise önceleri hiç kullanılmaması daha doğru olur.”¹⁰³

Bu açıklamalar genel ses eğitimi ve dil bilgisi kurallarının uygulandığı eğitim ve bilgi sisteminin diksiyon kuralları çerçevesinde yaptığı açıklamalardır. Bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi konulu bu tezde ise üzerinde durduğumuz en

---

¹⁰³ SABAR; Gül, a.g.e., s.60-61

önemli konulardan biri olan bozlakların ağız ve dil özellikleri ile ilgili incelemeler yapılmıştır. Yapılan incelemelerle Türkiye Türkçesinde yer alan orta Anadolu bölgesi ağzının ünlü ve ünsüzleri hakkında ses eğitimi disiplini açısından açıklamalar geliştirilmiş ve bu açıklamaların yazılı olarak izah edilebilmesi için gereken fonetik alfabe sistemi çerçevesinde şekillenmesi ve uygulanma önerisi oluşturulmuştur.

Alfabe konuşma dilinin seslerini yazıya geçirmek için kullanılan işaretler olarak tanımlanmaktadır. Fonetik alfabe ise bir dilin seslerini onların tınlama özelliğini de belirten işaretlerle yazıya aktarmak olarak tanımlanmaktadır. “Tanımlardan da anlaşılacağı üzere sesleri karşılamada kısmen göreceli ses değerlerini temsil eden standart yazı alfabeleri, seslerin tespit edilebilen bütün niteliklerini de dikkate alarak yürütülen ağız araştırmaları alanındaki çalışmalarda yetersiz kalacak ve ihtiyaçları karşılamak için geliştirilerek yeni işaretler sistemi oluşturulacaktır. Bu yeni işaretler sistemi de transkripsiyon alfabesi olarak adlandırılmaktadır. Ağız çalışmalarında transkripsiyon harflerinin kullanımı ile oluşturulan yazılara da çevriyazı (çeviri yazı) denilmekte ve “Bir kelimeyi, bir yazılı metni veya bir konuşmayı, onların telaffuzdaki ses değerlerini dikkate alan özel alfabe işaretleri kullanarak yazıya geçirme...”¹⁰⁴ olarak tanımlanmaktadır.

“Çevriyazı terimi yerine aynı anlama gelen fonetik yazı, ses yazısı ve transkripsiyon terimleri de kullanılmaktadır. “Transkripsiyon: Bir dildeki kelimelerin başka bir dilin alfabesi ile ve belirli işaretler kullanarak yazılması anlamına gelmektedir.” Bu anlamda Arap harfleri ile yazılmış Osmanlıca metinlerin Latin harflerine çevrilerek yazılması Transkripsiyon olarak açıklanmaktadır. Ancak bir dilin fonetik haritasının çıkarılabilmesi için ağızlardaki ana seslerin değişik telaffuzları ile tespitinde mecburiyet vardır. Araştırmacılar bu ihtiyaçtan yola çıkarak değişik işaretlemeler yoluna gitmişlerse de ne yazık ki, bu konuda Osmanlı metinlerinin aktarımında olduğu gibi, bir birlik sağlanabilmiş değildir. Değişik telaffuzları tespit etmek amacıyla fonetik transkripsiyonlu metinlere dayanan eserler, bilim dünyasında sözlü halk edebiyatı ürünlerinin orijinal kullanımıyla bir belge teşkil etmesi bakımından

---

¹⁰⁴ KORKMAZ; Zeynep, Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yay. 575, Ankara 2003, s. 59.

önemli olmakla beraber, eski metinlerin anlaşılmasında da önemli katkılar sağlamaktadır.”¹⁰⁵

Bu açıklamalardan da faydalanılarak öncelikle Orta Anadolu bölgesi ağızları hakkında ve özellikle üzerinde çalışılan bozlakların ağız özellikleri hakkında bir fonetik alfabe oluşturulmaya çalışılmıştır. Tabii bu alfabe oluşturulurken bugüne kadar yapılmış olan çalışmalardan da yararlanılmıştır. Yörelere bazında araştırmalar yapan dil bilimcilerin çalışmaları üzerine yapılan incelemeler sonucunda Ahmet Caferoğlu, Leyla Karahan, Ahmet Günşen, Zeynep Korkmaz, Ercan Alkaya, Tuncer Gülensoy, Ahmet Buran, Ali Akar, Volkan Coşkun, Nurettin Demir, A. Bican Ercilasun, Efrasiyap Gemalmaz, Mukim Sağır, gibi araştırmacıların ağız araştırmaları ve özellikle Orta Anadolu ağız özelliklerine yönelik çalışmalar yaptıkları tespit edilmiştir. Çeviri yazı dili oluşturmak amacıyla yapılmış olan bu çalışmaların hepsinde yazarların kendi düşünceleri ve açıklamaları doğrultusunda çeviri yazıya dökülmüş bilgilere rastlanmıştır. Bu konuda çalışan dil bilimciler bu alfabe karmaşasını çözümlenebilmek amacıyla ortak bir ağız alfabesi oluşturabilmek için bazı çalışmalar yapmışlar ancak çözümsüz kaldıklarından dolayı, sonuca ulaşabilmek için bütün dil bilimcilerin ortak bir çalışma yapmasının gerekli olduğuna dikkat çekmişlerdir. Dil bilimcilerin bakış açısından hareketle ses eğitimi disiplininin anlatım kuralları doğrultusunda yapılan bu çalışmada da bozlakların ağız özelliklerine özgü yeni ve farklı bir fonetik alfabe sistemi oluşturulmuştur. Bozlakların en önemli icra bölgeleri olan Kırşehir ve Keskin yörelerini temel alarak oluşturulan bu alfabe çalışmasında orta Anadolu bölgesi ağızları üzerine çalışma yapan dil bilimcilerin fikirlerinden faydalanılmıştır.

“Orta Anadolu ağızlarında önseste patlamalı artdamak sesteşi k nın ünlüleşmesi yaygındır: Gonya, Garaman, Gırşehar, Gayseri, Gastambolu, goyun, gazmak gibi. Yazı lehçesinde ancak birtakımı ünlüleşmiş olan öbür bazı patlamalı önses sesteşleri de burada yukarıdaki gelişme ile tutarlı olarak daha çok ünlüleşmiş görülür: kendi > gendi, kişi > gişi, tuz > duz, taban > daban, tilki > dikli, tepmek > dempek gibi. Buna karşılık Eski Türkçeden beri önseste hemen daima ünlü olarak görülen patlamalı çift

---

¹⁰⁵ DELİCE; H. İbrahim, “Anadolu ve Rumeli Ağızları Metinlerinde Kullanılan Seslerin Transkripsiyonu Meselesi”, Türklük Bilimi Araştırmaları 1, 1995, s.120

dudak sesteşi b yine tutarlı olarak b > p değişmesine çok yerde uymamıştır: biliç barmak bastırma bişmek gibi.”¹⁰⁶

“Orta Anadolu ağızlarından bazılarında patlamalı öndamak seslerinden k ve g ince sıradan kelimelerde özellikle ö ve ü seslileri yanında artdamağa kayarlar ve bu seslileri de bir derece kalınlaştırırlar: kömür > kömür, göz > göz, öküz > öküz göstertmek > göstütmek, büyük > büyük gibi. Böylece burada Türkçenin ön - artdamak sesteşleri arasındaki düzenli bakışım zedelenmiş olur.”¹⁰⁷

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşıldığı gibi orta Anadolu yöresinde “k” sessizi genellikle “g” ünsüzü haline dönüşerek seslendirilir. (Garişmiş laleye çimenin dağlar). Bu dönüşüme uğrayan g ünsüzünün sonrasında gelen “a,e,ı,i,u,ü,o,ö” gibi ünlülerin arka yumuşak damakta tınladığı tespit edilmiştir. Bu değişime uğramayan “k” sessizleri ise hırıltılı “k” ile biten bir duyumu tınlamaktadır. (Takhdir böyle imiş). “b” ve “p” sessizleri birbirine yakın ses özellikleri ve patlama noktaları dolayısıyla dikkate alındığında, yöredeki seslendirilişi “p” sessizi olarak arada kalmış bir duyum sergilemektedir. (Neden gariḫ gariḫ ötersin bülbül). Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi örnekleri ile izah etmeye çalıştığımız değişim gösteren haflerin yazı diline geçirilebilmesi ve bu yazıların anlaşılır ve sesletilebilir hale gelmesi çok önemlidir. Özellikle ses eğitimi çalışmalarında Türk halk müziğinin yöresel tavır özelliklerine özgü ses etütlerinin yapılabilmesi ve bunların yöre ile bağlantısının görsel olarak da desteklenmesi amacıyla hazırlanmış bu alfabe doğru ve açıklayıcı bilgilerle izah edildiğinde icrayı kolaylaştırıcı bir yöntem olacaktır. Bu amaçla Türk halk müziği notasyonunda yer almasının icracılara yardımcı olacağı düşüncesiyle geliştirilen orta Anadolu ağızı fonetik alfabesinin ses tekniği kuralları çerçevesinde detaylarıyla izah edildiği anlatımı aşağıda ye almaktadır.

¹⁰⁶ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, 1977 s.133-134.

¹⁰⁷ Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, s.133-134.

Çizelge 3.2: Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti.

ORTA ANADOLU AĞZI FONETİK ALFABESİ			
Karakter	Özet Açıklama	Açıklaması	Örnek
ɑ	açık a	Çok açık ağızla söylenen ön damakta tınlayan a	(açar)
á	ön damak a'sı	Ön damakta tınlayan açık ağızla söylenen a	(cáhil)
à	arka damak a'sı	Dil alt damağa dayalı, arkada yumuşak damakta duyulan açık a	(gàrdàş)
ă	hışırtilı arka damak a'sı	Arkada yumuşak damakta tınlayan hışırtilı a	(dăğlăr)
ã	o gibi a	Dudaklar yuvarlak pozisyonda ağzın içi o gibi geniş açık ve ön damakta tınlayan a	(çây)
ã	ı gibi a	Dudaklar neredeyse ı pozisyonunda kapalı, ağız içi a şeklinde açık duyulan a	(kârışık)
æ	e gibi a	Dil kökü üstte yumuşak damağa yakın tınlayan e gibi a	(yævru)
ɸ	b-p arası	Dudakların ucunda tınlayan b ile p arası duyulan	(tabıp)
ɛ	yayvan açık e	Çok açık ağızla söylenen, ön damakta duyulan e	(çiçekler)
ê	açık e	Yukarı doğru geniş açık ağızla ön damakta duyulan e	(èllêr)
è	i gibi e	Dil kökü üst yumuşak damağa yakın, ön damakta duyulan e	(èllêr)
ë	ö gibi e	Dil aşağı doğru geniş, dudaklar yuvarlak pozisyonda kalın ve açık duyulan e	(çây bënim)
ğ:	arka damak g'si	Dilin en arkasında, üstteki yumuşak damakla dil kökünün birleştiği noktada patlayan g	(gardaş)
g	ön damak g'si	Dilin ortasının üstte sert damağa dayandığı pozisyonda çıkan g	(gel)
ḡ	nazal bölgede tınlayan g	Dil neredeyse tamamen üst damağa bitişik, kafa rezonatörlerinin yardımı ile duyulan g	(ḡönül)
ĥ	ğ gibi h	"H" sesinin vurgulanmadığı yumuşadığı pozisyonda duyulan h	(Aĥmet)
ħ	Hıriltılı h	Arka damakta patlayan hıriltılı h	(ħayın)
ı̄	u gibi ı	Dudak u gibi yuvarlatılmış pozisyonda duyulan ı	(ı̄sındım)
í	i gibi ı	"i" ünlüsü gibi duyulan ı	(anæciğim)

Çizelge 3.2(Devam): Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti.

ı	Arka damak ı'sı	Dilin arkasında dil köküne yakın duyulan ı	(ıSSIZ)
î	e gibi i	Dil kökü üstte yumuşak damağa dayalı, dil ortasından itibaren alt damağa yakın, iki yana e gibi açık dudakla söylenen i	(iyi)
ï	ü gibi i	Dudaklar ü pozisyonunda ön damakta duyulan i	(gelİRİM)
ƙ	h bitişli k	Hırıltılı h ile biten k	(taƘdir)
k	arka damak patlamalı k	Dil kökü ile üstte yumuşak damağın birleştiği noktada patlayan k	(kahir)
ƙ	ön damak patlamalı k	Dilin arkası üst damağa yapışık, ön damakta küçük boşlukta duyulan k	(ƙâğıt)
ŋ	arka damak patlamalı n	"n" harfinin sonunda g sesi duyulur	(seniŋ)
ñ	yumuşak n	"ğ" gibi duyulan n den önce ğ söylenen n	(göñül)
ö	u gibi o	Dudaklar kapalı o gibi, dil u pozisyonunda o	(göva göva)
ò	arka damak o'su	Arkada yumuşak damakta tınlayan hışırtılı o	(dağlar òy)
õ	e gibi ö	Dil orta yükseklikte yayvan pozisyonda duruyorken e gibi tınlayan ö	(gõç eyledi)
đ	t-d arası t	"t" patlamalı biten d	(yedđi)
ŵ	u gibi biten v	Dudağın yuvarlanarak kapandığı v	(yæŵru)

Aşağıda Kırşehir yöresi bozlak icracılarından Çekiç Ali'nin kaynaklık ettiği "Doğar yaz ayları" isimli bozlağın orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile yazılmış sözleri yer almaktadır. Bozlaklar üzerinde yapılan incelemeler sonucu elde edilen bilgiler ışığında hazırlanan bu alfabe ile bozlak icrasında kullanılması gereken ağız yapısının ses tekniği kuralları ile şekillenmesi sağlanacak ve solistlerin bu icra için sergilemeleri gereken artikülasyon, dil ve damak hareketleri hakkında detaylı bilgiler verilmiş olacaktır.

Doğar Yaz Ayları

Çekiç Ali

döğár yæz æylæri dâ çiçekler açar

ellêr yæylæsínâ dâ nõy õy õõõy yávrúynán göçer

ácêp bizim ğuzulæri dâ nõy õy õõõy kimlêr seçer

âĝlámâ ænæcígím æĝlámâ dâ nõy õy õõõy buyumuş ğádêr õy

tâKdir böylëyimiş oy oy ooõy sâbrëylê pedêr

yárin báyrám ğêlîr dê nælêm dirilir

ánâ bábâ dá yávrúõyõysunâ şarîlîr

yêtim olánlárîñ dâ nõy õy õõõy boynu burulur

âĝlámâ ænæcígím æĝlámâ dâ nõy õy õõõy buyumuş ğádêr

tâKdir böyleyimis zâlim oy oy ooõy sâbrëĝeyle pedêr

2.3.5.Bozlakların Müzikal Açıdan İncelenmesi

Bozlaklar eserin en tiz sesinden haykırıcısına bir ifade ile seslendirilmeye başlayan, inici karakterde bir uzun hava türüdür. Başlangıç sesleri genellikle 8., 11. veya 12. seslerdir. Bir oktavı aşan ses genliği ile icra anlamında kabiliyet gerektiren bir yapı sergilemektedir. 5-6 ses genliğinde olan bozlaklar da vardır ancak karakteristik yapısını tam olarak yansıtmadığı için fazla önemsenmemiştir. Kalıplaşmış bir ifadesi olduğu düşünülse de, dizi bakımından detaylarıyla incelendiğinde farklı geçki ve seyir özelliklerine rastlanmaktadır. Bu farklılıklar ve bozlak yapısındaki özellikler birçok çalışmada ele alınmış ve bazı sonuçlar elde edilmiştir.

Literatür taraması sırasında “TRT repertuarındaki Kırıkkale türkülerinin ezgisel yapı makam - ayak nazım türü ve usul yönünden incelemesine yönelik bir çalışma” başlığıyla incelediğimiz Kürşat Eroğlu’nun yüksek lisans tezinde, bozlaklar hakkında yapılmış çalışmalardan biri olan Sayın Karakaya’nın Konya Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsünde, “Türk Halk Müziğinde Bozlak Kavramı” üzerine hazırladığı Yüksek Lisans Tezine rastladık. Bu tezin sonuç bölümünü bozlakların

yapısı hakkında genel bilgi veren bir çalışma olması sebebiyle tamamen buraya yansıtmayı uygun gördük.

“Bozlakların ezgisel yapısına bakıldığında, geçki ve karara gidiş biçimi incelendiğinde şu özelliklerle karşılaşılır.

—Bozlaklar genellikle inici bir yapıya sahiptir.

— Geniş bir ses alanı ve dizisi vardır.

—Seyire genellikle 8. ve 11. sesler arasında başlar.

—Bozlaklar inici bir yapıya sahip olduğundan birinci derece güçlüsü tiz durak lâ (8. derece) sesidir.

—Bozlaklar iki ayrı ana dizi şeklinde oluşmakla birlikte her iki dizi içerisinde de çok sık geçkiler yapılır.

—Bozlaklar inici bir yapıya sahip olduğundan birinci derece güçlü Lâ (8. derece) sesinden sonra asma karar perdeleri sırasıyla 6. derece Fa#, 4.derece Re ve 2. derece Si ♭ sesleridir. Ayrıca bu özellik sadece Avşar bozlakları için geçerlidir.

—Türkmen bozlaklarının birinci derece güçlüsü yine 8. derece Lâ sesidir. Diğer asma karar perdeleri ise sırasıyla 6. derece Fa, 3. derece Do ve 2. derece si ♭ sesleridir. Bu belirtilen asma karar perdeleri seyir esnasında, bozlağa karakteristik özelliğini kazandıran kimlik perdeleridir.

—Yedenli (sol) karar hiçbir bozlakta kullanılmaz. Karara 2. derece si ♭ sesinden yapılan trille gidilir.

Kürdî makamı ve dizisinin kullanıldığı uzun havaların neden bozlaklara eşdeğer olmadığı konusunda ise aynı tez çalışmasında şu görüşler dile getirmiştir:

—Herhangi bir makamı anlatmak ya da tarif edebilmek için dizi tek başına yeterli değildir. Başka bir ifadeyle, makamı oluşturan aslında dizi değil, seyir ve geçkileridir. Buna örnek olarak Hüseyinî makamı ve Muhayyer makamını gösterebiliriz. Her iki makamın dizisi ve arızaları aynıdır. Hüseyinî makamı inici-çıkıcı iken, Muhayyer makamı tamamen inici bir makamdır. Bu sebeple sadece dizi esas alınarak bir makam karşılığı şeklinde gösterilemez.

—Kürdî makamının özellikleri incelendiğinde, makamın en başta “çıkıcı” bir yapıya sahip olduğu görülür. Oysaki bozlakların seyir yapılarına bakıldığında tamamen “inici” bir yapı göze çarpar. Sadece bu farklılık bile tek başına bozlak ve kürdî makamı arasında önemli bir fark olduğunu gösterir.

—Kürdî Makamı, durak (dügâh-lâ) veya (nevâ-re) sesinden başlar bozlaklar ise sekizinci ve onbirinci seslerden başlar.

—Bozlakların melodik yapılarının oluşturulmasında iki ayrı dizi kullanıldığından (iki farklı ana makam) sadece “si ḅ” arızası alan bir kürdî dizisi ile ifade edilemez. Ayrıca, bozlakların seyir esnasında yaptığı sık ve değişik makamlardaki geçkiler kürdî makamında yoktur.”¹⁰⁸

Bozlak ile kürdî makamı arasında kurulmak istenen bağ ile ilgili olarak Bayram Bilge Tokel şöyle açıklama yapmaktadır. “Bazı sözde müzik teorisi kitapları ile ansiklopedilerin ilgili maddelerinde geçen “kürdî makamına tekabül eden si ḅ arızası alan bir dizi”nin makam anlamında “bozlak dizisi” “bozlak ayağı” olarak anılması da yanlıştır. (Ana Britannica, “bozlak” maddesi ve aynı görüşü tekrarlayan Halil Atılğan’ın A.F. c.2, s.380’deki yazısı).

Bir kere makam sırf notalardan ibaret olmadığı gibi, halk müziğinde ayağın makam karşılığı kullanılması da yanlıştır. Öte yandan bozlaklar bir tek makamda değil, çeşitli makamlarda icra edilen ve hatta bazen orijinal makam seyirleri gösteren bir müzikal formdur. (Muharrem Ertaş’ın okuduğu “Taramış Zülfünü Kırkmiş Kabadan” sözleriyle başlayan bozlak ile Neşet Ertaş’ın okuduğu “Bir Yaratmış Allah tüm insanları” ve Hacı Taşan’ın bazı bozlakları orijinal makam seyirleri gösteren bozlaklardan birkaçı. Neşet Ertaş’ın söz ve müziği kendisine ait, ölçülü olmasına rağmen bozlak üslubuna yakın bir tarzda okuduğu, Hacı Taşan’ın ardından söylediği “Taşan geliyor” adlı ağıtın makamının da bilinen ve sık kullanılan bir makam olmadığını da söyleyelim.”¹⁰⁹

Bu aşamada bozlaklarda kullanıldığı tespit edilen mevcut dizileri belirlemek gerekmektedir. Bu konuda birçok çalışma yapılmış ve bazı tespitlere varılmıştır. Bunlardan Atınç Emnalar’ın hazırladığı “Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı” isimli kaynakta bozlak dizisi aşağıdaki gibi gösterilmektedir. Ancak elde

¹⁰⁸ EROĞLU, Doğaç Kürşat; a.g.e. s. 4-5

¹⁰⁹ TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e., s.79

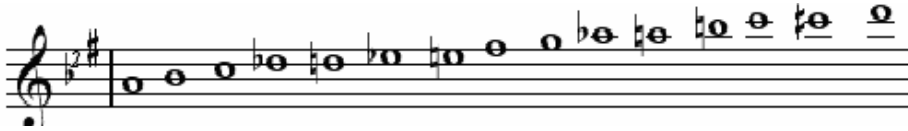
edilen kaynaklar sadece bu dizinin bozlak dizisi olarak belirtilmesinin yeterli olmadığını göstermektedir.

Şekil 3.1 : Atınç Emnalar'ın belirlediği Bozlak Dizisi.

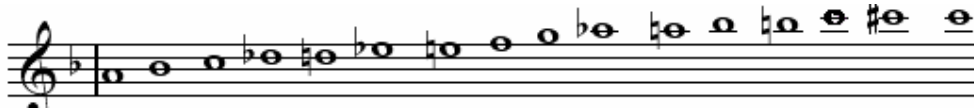
Karakaya ise bozlak dizilerini aşağıda yer aldığı şekilde Avşar bozlakları ve Türkmen bozlakları dizisi olarak sınıflandırmıştır ancak bu da kısıtlı bir açıklama olarak kalmıştır.

Avşar Bozlakları Dizisi:

Şekil 3.2 : Hüseyinî-Muhayyer Makamı Dizilerine Benzeyen Bozlaklar.

Türkmen Bozlakları Dizisi:

Şekil 3.3 : Muhayyer Kürdî-Kürdili Hicazkâr Dizilerine Benzeyen Bozlaklar.

Bu konuda Erol Parlak'ın 1990 yılında yapmış olduğu yüksek lisans tezinde de detaylı açıklamalar yer almaktadır. Bu açıklamalara göre Bozlaklarda görülen ses dizileri üçe ayrılmaktadır.

1. Orta Anadolu bozlak dizileri

1.1.Karakteristik Orta Anadolu Bozlak Dizileri

1.2.Avşar ve Cerit bozlak dizileri

1.3.Diğerleri

2.Türkmeni bozlak dizileri

3.Avşar bozlak dizileri

¹¹⁰ EMNALAR, Atınç, Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1998

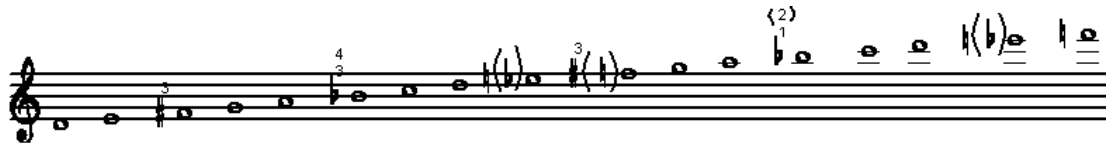
Karakteristik Orta Anadolu Bozlak Dizileri: “Karakteristik Orta Anadolu Bozlak dizileri bir ana dizi ile bu dizinin belirli derecelerde yapılan “garip” geçkisi sonucu renklendirilmiş çeşitli şekillerinden meydana gelmektedir. “Lâ”sesini eksen olarak alırsak “ana dizi” şöyledir.

Şekil 3.4 : Erol Parlak’ın belirlediği Karakteristik Bozlak Dizisi.

Parlak’a göre bu dizide “si $\flat$ ” sesi karakter belirleyici olarak görülmektedir. Si $\flat$ sesi genellikle beş koma olabildiği gibi bazen dört bazen de üç koma haline dönüşmektedir. Bir çok örnekte karşılaştığımız bu dizi zaman zaman 3.,4.,5.,7.,8. derecelerde yapılan “garip” geçkisiyle oldukça renklenmekte ve zenginleşmektedir. Tüm bunların yanında Parlak’ın açıklamalarına göre yapılan bu geçkiler diziye yeni bir şekil veriyormuş gibi görünse de ana dizinin türevleri olmaktan ileri gidememektedir.

Avşar ve Cerit bozlak dizileri: “Toroslar ve Çukurova kültüründen zorunlu iskânla bu yöreye gelen Avşar ve Cerit aşiretlerinin yaşadığı olaylar ve bu olayların müziklerindeki ifade tarzı Orta Anadolu sanatçıları çok etkilemiş, aslen bozlak olmayan bu ezgileri kendi potaları içinde yoğurup bozlak haline getirmişlerdir. Bu bozlakları çala söyleye dizi yöreye o kadar yerleşmiştir ki, zaman zaman Avşar ve Cerit orijinli konuların dışına çıkarak bu dizide kendi örneklerini de vermişlerdir. Avşar ve Cerit bozlaklarında uzun havanın orjinal hüvviyeti, seyir tarzı, müzikal edası korunmuş, yalnızca ikinci derece olan si $\flat$ sesi bir veya iki koma pesleşmiş, Orta Anadolu ses ve saz icra tarzlarında yeni bir söyleyiş şekli oluşmuş, yöreye yayılmıştır. Bu bozlakların dizisi şöyledir.

Şekil 3.5 : Erol Parlak’ın belirlediği Avşar Cerit Bozlak dizisi.”¹¹²

¹¹¹ PARLAK; Erol, a.g.e. s.83

Parlak yukarıda gösterilen bozlak dizisine verilebilecek en önemli örnek olarak “Gine Göç Eyledi Avşar Elleri” adıyla yörede “Avşar Bozlağı” olarak bilinen bozlak ile “Cerit Irakkadan Sökün Edince” dizeleriyle başlayan “Cerit Bozlağı”nı veriyor.

Diğerleri: “Orta Anadolu bozlakları içerisinde, dizisi;

Şekil 3.6 : Erol Parlak’ın diğerleri başlığıyla belirlediği dizi.

Karar sesi si¹ olan “Kısmet Kalktı Bu Ellerde Durulmaz” dizeleriyle başlayan Kırşehir’in “Aydost” bozlağı, sazı ve sesindeki iki ayrı seyir tarzı ve tavrıyla ilginç bir örnek teşkil etmektedir.”¹¹³

Erol Parlak yüksek lisans tezinde bunların haricinde var olan ancak bozlak olup olmadığı tartışılan bazı dizileri de ele almıştır. Bu diziler hakkındaki rivayetlere değindikten sonra Türkmeni ve Avşar bozlak dizilerini açıklamaya çalışan Parlak, Türkmeni bozlak dizisi olarak Orta Toroslar ve Çukurova’nın Toroslar’a bakan kesimlerindeki Türkmenler arasında çalınıp söylenen ve adı “Türkmeni” olarak yerleşmiş olan bozlaklardan bahsetmektedir. Bunun haricinde Avşar Bozlak dizileri adı altında Orta Anadolu dışındaki Avşarlar arasında görülen bozlak dizilerinden bahsetmektedir ki çalışmamız sadece Orta Anadolu ve hatta Kırşehir, Keskin ekseninde sürdürüldüğü için bu izahatlere burada yer verilmesine gerek duyulmamıştır.

Çalışmamızın bu aşamasına kadar bozlakların müzikal özellikleri ile ilgili yapılan diğer çalışmalara yer verilmiştir. Bundan sonraki bölümde araştırmanın çerçevesi doğrultusunda solist adaylarına açıklayıcı bilgi kazandırmak amacıyla yapılan müzikal inceleme sonuçları paylaşılacaktır.

Notaların yazımı ve izahı için, geleneksel Türk müziği üzerine yapılan incelenmeler doğrultusunda, eserlerin dizi ve seyir özellikleri Türk müziği notasyonunda kullanılan “la” sesi ekseninde açıklanmıştır. Bu bakış açısı özellikle 1926 yılında

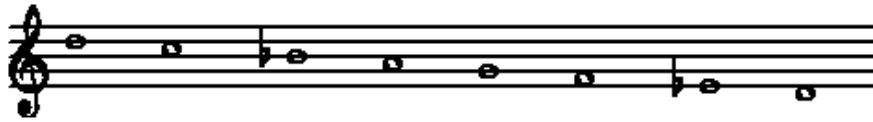
¹¹² PARLAK; Erol, a.g.e. s.84

¹¹³ PARLAK; Erol, a.g.e. s.85

derleme çalışmaları yapan Dar'ül Elhan mensuplarının çalışmaları sırasında ve sonrasında ürettiği ayak veya diziler kapsamında da aynı mantıkla kullanılmış ve türküler genellikle “la” sesi ekseninde notaya alınmıştır. Farklı bir yaklaşım olarak bu notaların açıklamaları sırasında geleneksel Türk müziğinde kullanılan sistem temel alınarak perde isimlendirmeleri (düğâh, buselik, çargâh, vs.) şeklinde yapılmıştır. Bu noktada belirtmek gereken önemli bir konu da şudur ki; Türk halk müziğinin terminolojisinde kullanılacak kavramlar boyutunda, bireyler arasında olduğu gibi kurumlar arasında da farklı anlayışlar mevcuttur. Bu farklı anlayışlar açısından çelişkilere mahal vermemesi amacıyla bu çalışmada analizlerin açıklamaları yukarıda izah edilen yöntem doğrultusunda yapılmıştır ve karar sesi “la” eksenli yazılan notalar birinci derece düğâh perdesi adı altında izah edilmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi bozlaklar konusunda yapılmış çalışmalarda pek çok görüş ve tanımlama vardır. Bu eserlerin dizi yapısı ve seyir karakteri hakkında yapılan araştırmalar ve üzerinde çalıştığımız bozlak incelemeleri sonucunda bozlakların genel özellikleri ve seyir karakteri hakkında tespitlere varılması hedeflenmektedir. Bozlakların başarıyla icra edilebilmesi için seyir karakterine hâkim olmak gerektiği göz önüne alındığında, çalışmamızın bu aşaması solistler için önem arz etmektedir. Yapılan incelemeler aşağıda detaylarıyla yer almaktadır.

Birçok araştırmanın verileri ile aynı görüş doğrultusunda varılan sonuca göre bozlakların ana dizisi aşağıda belirtildiği gibidir.

Şekil 3.7 : Bozlaklarda tespit edilen birinci tip dizi.

İnici karakter sergileyen dizi, “re” üzerinde karar veren ve donanımında mi $\flat$ ve si $\flat$ görülen dizidir. Birinci derece re perdesi üzerine kurulan kürdi çeşnisi ile dördüncü derece sol perdesi üzerine kurulan buselik çeşnisinin birleşmesinden oluşan dizi olarak izah edilmektedir.

Yapılan incelemeler bozlakların bu dizi çerçevesinde şekillendiğini ancak her eserin kendi karakteristik özelliklerini yansıtan geçkilerle şekillenerek yeni bir dizi haline geldiğini göstermektedir. Bu diziler bozlaklara zengin ve ayrıcalıklı bir ifade

katmaktadırlar. Bu dizilerin ve içinde tespit edilen geçkilerin incelenmesi sonucu varılan bilgiler aşağıda detaylarıyla izah edilmektedir.

Bozlaklar inici seyir karakterinde, bir-birbuçuk oktav ses genliğine sahip eserlerdir. Var olan bu geniş yapının en tiz sesinden yani tiz durak perdesinden başlayan bozlaklar, bu bölgede çeşitli müzikal geçkiler yaparak farklı müzikal özellikler sergilemektedirler.

Söz gelimi birinci tip bozlak dizisinin gösterdiği seyir özelliklerinin yanında beşinci derece üzerinde hicaz çeşnisinin görüldüğü yapılara rastlanmaktadır.

Şekil. 3.8 :Beşinci derece üzerine kurulan hicaz çeşnisi.

Bu bozlakların karara giderken aşağıdaki gibi bir yapı sergilediği tespit edilmiştir. Bu yapı itibariyle karar ses re perdesi üzerinde nihavent çeşnisi olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 3.9 :Bozklarda görülen 1. tip karara gidiş ifadesi.

“Zeynebin”(Ek CD 1, 31. Eser/ Notası için bkz. Ek1), “Gıratınan İndim”(Ek CD 2, 1.Eser) , “Seher Vakti” ”(Ek CD 2, 2.Eser) ve “Gönül Ne Gezersin Seyran Yerinde” ”(Ek CD 2, 3.Eser) v.b. bozlakları bu geçkilerin görüldüğü örneklerdir.

Şekil 3.10 : Zeynebin bozlağından bir bölüm.

Yine birinci tip bozlak dizisinin gösterdiği seyir özelliklerinde tespit edilen bir başka çeşni de dördüncü derece sol perdesi üzerinde görülen kürdi çeşnisidir.

Şekil 3.11: Dördüncü derece üzerine kurulan kürdi çeşnisi.

Bu çeşninin görüldüğü eserlerin çoğunun karara giderken önce “la $\flat$ ” sonrasında “sol $\flat$ ” seslerini vurgulayarak karar sesine “mi $\flat$ ” notasında yaptıkları tril ile gelmektedirler.

Şekil 3.12 : Bozlaklarda görülen 2. tip karara gidiş ifadesi.

“Sarı Yazma” (Ek 2. CD 30.Eser), “Doğar Yaz Ayları” (Ek 2. CD 37. Eser), “Deverek Dağı (Ek 2. CD 34. Eser)”, “Kızılırmak”, “Girdim Tünele”, “Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz” (Ek 2. CD35. Eser) isimli bozlaklar bu tür geçkilerin tespit edildiği bozlaklara örnek teşkil etmektedir.

Şekil 3.13 :Sarı Yazma Bozlağından bir bölüm.

Birinci tip bozlak dizisine ek olarak tiz durak ve civarında çeşitli geçkiler yapan ve karara doğru zengin çeşnilerle seyir yapısını sürdüren bir bozlak türü daha tespit edilmiştir. Bu bozlak yapısında belirlenen çeşniler şöyledir.

Şekil 3.14 : Bozlaklarda tespit edilen geçki çeşitleri.

Yukarıda konu edilen bozlak yapısının görüldüğü eserler “Başında pare pare garın var senin” (Ek 2. CD 29. Eser) ve “Neyleyim yalan dünyayı” isimli bozlaklardır.

İlk ölçüde re perdesi üzerinde hicaz çeşni görülmektedir; ikinci ölçüde bozlakların genişleme bölgesi olarak tespit edilen, tiz durak re sesi üzerindeki kürdi çeşnisidir; üçüncü ölçüde yer alan çeşni ise yine genişleme bölgesinde tiz durak re perdesi üzerindeki kürdi çeşni vurgulanırken sol $\flat$ perdesinin geçki olarak kullanıldığı çeşnidir.

Dördüncü ölçü olarak yer alan yapı, dizinin yedinci derecesi do perdesi üzerinde oluşan kürdi çeşnisidir.

Beşinci ölçüde, dördüncü derece sol perdesi üzerindeki hicaz çeşni, altıncı ölçüde ise karar perdesi re sesi üzerine kurulan, seyir esnasında önce la $\flat$ perdesinin, daha sonra sol $\flat$ perdesinin vurgulandığı çeşnidir.

Bozlakların müzikal özelliklerini incelediğimiz, bu bölümde anlattığımız birinci tip bozlak dizisine ek olarak farklı zamanlarda ve şekillerde duyduğumuz bu geçkilerin haricinde, bozlak ifadesini yitirmeden bu dizinin dışına taşmış bazı farklı tip bozlak dizileri de tespit edilmiştir.

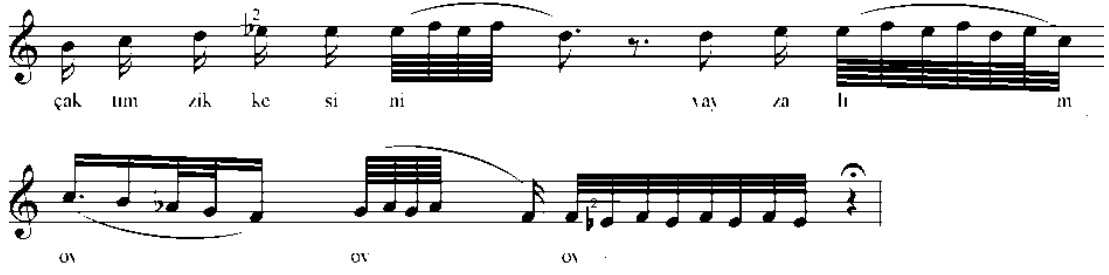
Farklı tip olarak incelemeye alınan bozlak dizilerinden ilki, mi $\flat^2$ alan ve güçlü perdesi olarak kabul edilen sol perdesi üzerinde hicaz çeşni görülen dizidir.

Şekil 3.15 : Mi $\flat^2$ alan ve sol perdesi üzerinde hicaz geçkisinin görüldüğü bozlak dizisi.

“Kırat” (Ek 2. CD 36. Eser), “Neden Garip Garip Ötersin Bülbül” ,“Yalan Dünyadan Usandım” bozlakları bu yapıya örnek teşkil eden bozlaklardır. Bu aşamada belirtmek gerekir ki, dizinin ana karakterinde yer alan mi $\flat^2$ sesi bozlağın seyir sahası içerisinde gerek karara giderken gerekse birinci tip diziyi vurgulamak amacıyla mi $\flat^3$ ve mi $\flat^4$ sesleri ile değişkenlik göstererek farklı bir dizi izlenimi yansıtır.

Şekil 3.16 : Kırat bozlağından bir bölüm.

Bozlakların seyir karakteri hakkında yapılan araştırma sırasında birinci tip bozlak dizisinin haricinde var olduğu tespit edilen bir başka tip bozlak dizisi ise, dizinin on birinci perdesinden esere başlayan ve donanımında sadece mi² alan re kararlı dizidir. İnici karakterde olmasından dolayı Muhayyer dizisi şeklinde de izah edilebilir.

Şekil 3.17 : Donanımında mi² alan bozlak dizisi.

“Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” (Ek 2. CD 32. Eser), “Yağmur Yağdı Yine Bulandı Hava” ”(Ek CD 2, 9.) “Aşağıdan Yusuf Paşan Geliyor”, “Yine Geldim Dinek Dağına”, isimli uzun havalar bu dizi karakterindeki bozlaklara örnek teşkil ederler. Bu dizinin eser içindeki işlenişini “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” bozlağında görülmektedir.

Buraya kadar yapılan incelemeler göstermiştir ki, bozlaklar müzikal yapılarıyla karakteristik bir seyir ve dizi özelliği göstermektedir. Bu özel yapı üzerindeki incelemelerin sonuçları aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır.

- Bozlaklar inici seyir karakterine sahiptir;
- Tiz durak ve civarından seyire başlar;
- Seyire giriş bölümünde Aydest, Aman, Of Of gibi nidalar görülür.
- Bozlakların görüldüğü üç tip dizi vardır.
- Birinci tip bozlak dizisi yukarıda belirtildiği gibi birinci derece re sesi üzerinde kurulan kürdi çeşnisi ve dördüncü derece sol sesi üzerinde kurulan buselik çeşnisinin birleşiminden meydana gelir.

- En çok karşılaşılan geçkiler, la sesi üzerinde kurulan hicaz çeşnisi, sol sesi üzerinde kurulan kürdi çeşnisi, sol sesi üzerinde kurulan buselik çeşnisi ve la sesi üzerinde kurulan kürdi çeşnileridir.
- Bozlakların karara giderken uyguladığı karakteristik bir yapı olduğu ve neredeyse bütün bozlakların bu yapıda uygulanan çeşnilerden biri ile karara vardığı görülmektedir.

Şekil 3.18 : Bozlaklarda karar perdesine inerken tespit edilen final çeşnileri.

- Bu yapının haricinde tespit edilen diğer tip bozlak dizilerinden en önemlisi karara mi^2 notasıyla giden bozlaklardır. Seyir özelliği itibariyle bu bozlakların donanımında mi^2 görüldüğü halde karar sesine giderken mi^3 hatta mi^4 sesleri ile pestleşen hareketli bir yapı sergilediği görülmektedir.
- Üçüncü tip bozlak dizisi ise, dizinin on birinci perdesinden esere başlayan ve donanımında sadece mi^2 alan re kararlı dizidir. İnici karakterde olmasından dolayı Muhayyer dizisi şeklinde de izah edilebilir.
- Seyir karakteri ile gösterdiği dizi ve geçkilerle yapısını incelediğimiz bozlakların müzikal anlamda en önemli özelliklerinden birisi de trill ve gırtlak namelerindeki kıvraklıktır. Bozlaklar genellikle keskin hatların hâkim olduğu bir tavırla seslendirilmektedir. Oldukça kıvrak ve dinamik bir yapıdadır. Diğer uzun havalardan yanında en ayırt edici özelliği, uzun ve sade cümlelerin ardından gelen, bir süslememiş veya bitiriş cümlesiymiş gibi duyulan kendine özgü trill ve gırtlak nameleridir. Bu yapısı ile ağır bir şekilde söylenen ve gırtlak hareketlerini notaların içine yedire yedire dinlediğimiz diğer uzun hava türlerinden ayrılmaktadır.

3. BOZLAKLARIN SES TEKNİĞİ VE İCRA ÖZELLİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Bozlaklar, bir veya genellikle bir buçuk oktav ses genliğinde seslendirilen, inici karakterde, kelime anlamında olduğu gibi haykırırcasına yüksek sesle ve tiz tonlarda söylenen, kendine ait gırtlak yapısı, hançere, ağız ve dil özellikleriyle diğer uzun hava türlerinden farklı ve özel bir yapıya sahiptir.

Bayram Bilge Tokel, Neşet Ertaş için yazdığı kitabında bozlağın tarifini Muharrem Ertaş'ın ustalığına övgüler sunarak şöyle yapıyor; “Bozlak herkesçe bilinen, ölçülü, tartılı söylenen bir müzik olmaktan daha çok ölçüye tartıya pek gelmeyen bir çığlıktır, feryattır, figandır. Önceden belirlenmiş tüm kaide ve kuralların sınırlarını zorlayarak, her bir cümlesi, her bir notası hatta her bir “an”ı yeni bir duruma işaret eden, yeni ve farklı bir idrake kapı aralayan canlı, tabii, yaşanan bir şeydir bozlak. Belki de bundan dolayı sanattan ziyade hayata benzer ve bundan dolayı bilinen bir "şey" olmaktan çok yaşanan bir haldir bozlak çığırmaq. Evet, bozlak söylenmez, o ancak yaşanır; ya da ancak yaşayanlar, “önce”yi ve “an”ı yaşayanlar bozlak çığırabilirler.”¹¹⁴

Bozlaklar genellikle giriş bölümünde söylenen “aydost”, “aman aman”, “of of” gibi nidalarla başlar. Hazırlık mahiyetinde kullanıldığı düşünülen bu sözcükler söyleyene cesaret veren bir hissiyat barındırır. Çok güçlü bir ses tonu ile sanki haykırıyormuş gibi bir ifade ile söylenen bozlaklar ilk söylenmeye başladığı andan itibaren dinleyeni etkisi altına alan bir yapıya sahiptir. Öyle ki; hayranlık uyandıran bir kabiliyetin ürünü olan bu güçlü üslubu dinlemek büyük bir zevktir. “Bozlak söylemek için sağlam, net, pürüzsüz, uzun ve çok kuvvetli bir ses gereklidir. Genel olarak bozlak söylenirken dörtlüklerde 1. ve 3. mısralara yüksek ses tonu ile girildiğinden mısra sonlarına doğru ses tonu düşer; nefes tükenmeden ani bir kesiş yapıp yarım nefes aldıktan sonra mısra sonundaki kafiyeli kelime (bu kelime üç

¹¹⁴ TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e. s. 95

heceli ise) biraz daha yüksek bir sesle tekrar edilir. Tekrar edilen bu kelime iki heceli ise üç heceye tamamlamak için tekrardan önce “vay” ünlemi kullanılır. Bu “vay” ünlemi aynı zamanda nefes almayı da kolaylaştırır. İkinci ve dördüncü mısralarda birinci ve üçüncü mısralara nazaran ses tonu düşük olur. Diğer dörtlüklerde de aynı şeyler uygulanır.”¹¹⁵

Yukarıda konu edilen bu özel hususiyetler, bozlak icrasının ses tekniği açısından incelenmesi gereğini açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca yapılacak bu incelemeler ile Türk müziğinde uygulanan ses eğitimi çalışmalarına önemli katkılar sağlanacaktır.

Eserin 8, 11 veya 12. derecesinden başladığı tespit edilen bozlak dizileri ve geçkilerinin ustalık gerektiren ses kabiliyeti ile söylenmesi gereği ses tekniği açısından önemli bir veridir. Sözü edilen ses kabiliyetinin değerleri, özellikleri nelerdir bunlar detaylarıyla incelenmelidir. Yörenin kendine özgü hançere ve trill özellikleri, ağız ve dil özellikleri, icra edecek kişinin sesinin karakteristik özellikleri bozlakların diğer uzun havalarla olan farkını açıkça ortaya koyacak niteliklerdir. Bu tezde bozlaklar bu özellikleri ile dikkate alınarak incelenecek ve karakteristik söyleyiş şekli ortaya çıkarılacaktır.

Ses tekniği, şarkı veya türkü söyleyen kişinin sesini kullanma şekli ve bu kullanım sırasında uyguladığı teknik becerileri kapsar. Bu teknik beceriler solistlerin ses sağlığını olumlu etkileyecek nitelikte olmalı ve sağlıklı, kontrollü bir ses yaratmak için solistler gereken bilgiler ile donanmalıdır. Bu amaçla Türk halk müziği icrası için uğraşan yeni nesil solistlerin bu teknik kazanımları elde ederek geleneksel icra şekillerine yansıtılabilmeleri ve bunu geleneksel üslubu bozmadan başarabilmeleri gerekmektedir. Bunun için de ses eğitimi anlamında bilimsel verilerle edinilmiş bazı ses özelliklerine hâkim olmaları ve Türk halk müziğinin diğer müzik türlerinden farklılığını ortaya koyan ağız ve dil çalışmalarıyla bunu birleştirerek icralarına yansıtılmaları gerekmektedir.

“İnsanın sesi, doğada var olan en renkli, kendini ifade yeteneği en yüksek iletişim aracıdır. Aslında hepimiz, sesimiz söz konusu olunca, ses sanatçıları kadar yetenekliyiz. Düz konuşmanın dışında, sesimizin olağanüstü ifade yeteneğiyle duygularımızı ifade ediyoruz. Sesimizle sevgi ve nefretimizi belli ediyor, ince ince alay ediyor, değer verdiğimizizi ya da küçümsediğimizi belli ediyoruz. Tüm bunları,

---

¹¹⁵ KARAKUŞ, İdris, a.g.e. s.16

ses tonumuzu, sesimizin gücünü, tınısını, vurguyu, telaffuzu ve konuşma hızını değiştirerek yapabiliyoruz. Sesimizin bu yetenekleri sayesinde söylediklerimize kimi zaman farklı anlamlar katabiliyor, bambaşka etkiler yaratabiliyoruz. Sesimiz gerçekten de olağanüstü bir enstrüman. Önemli olan, bu enstrümanımızı doğru çalmamız, onun yeteneklerinin farkına varmamız ve ona iyi bakmamızdır. Bir ses tekniğine sahip olmak için nefes sisteminizi tanımalı ve tam bir kontrol sağlamalısınız. Diyafram adalenizi, ses kaslarınızı, larenks ve farenks dediğimiz ağız ve burun boşluklarını, yumuşak damağınızı, dil ve dudaklarınızı iyi kullanıyor olmanız gerekir.”¹¹⁶ Ayşegül Yılmaz Gönenç’in yazısında belirttiği gibi, ses vücudun bütün organlarında olduğu gibi bir çalışma sistemi ile oluşur ve bu oluşum bilinçsiz olduğu gibi yeni bilimsel ve sanatsal çalışmalar sayesinde artık bilinçli olarak da meydana gelebilmektedir. Bu bilgiler ışığında sesiyle uğraşan insanların bu bilimsel verileri göz ardı etmesi ve önemsememesi söz konusu bile olmamalıdır. Geleneksel üslup unsurları taşıyan Türk halk müziği gibi milli ve kültürel değerlerin gelecek nesillerce de doğru ve sağlıklı icra edilebilmesini sağlamak amacıyla bu çalışmaların yapılması, bilimsel ve sanatsal çalışmalara yapılacak en büyük katkı olacaktır.

Bu teknik bilgilerin en doğru şekilde tespit edilebilmesi, ses tekniği anlamında önemli görülen bazı verilerin halk müziğine kaynaklık eden kişilerin verileri ışığında yeniden gözden geçirilmesi ve en doğru sonuca ulaşılabilmesi için deneysel ve sanatsal sorgulamaların yapılması gerekmektedir. Bu bakış açısıyla ses tekniği incelemelerine, bozlak icrasında en eski ve en doğru icrayı sergilediğine inanılan ustaların ses tekniği özelliklerinin tespit ve analiz çalışmaları ile başlanmıştır. Ses tekniği açısından dikkat edilecek hususlar şu şekilde belirlenmiştir;

1. Sesin cinsi:

Kadın sesleri:

Soprano (Dramatik, Lirik, Koloratür)

Mezzosoprano (Lirik, Dramatik)

Kontralto (Oratoryo kontraltosu, Sahne kontraltosu)

Erkek Sesleri:

Tenor (Dramatik, Lirik, Leger)

---

¹¹⁶ YILMAZ GÖNENÇ; Ayşegül, “Kişiliğimizin Aynası Sesimiz”, Bilim ve Teknik Dergisi, Aralık 1999, s.71

Bariton (Dramatik, Lirik)

Bas (Bassprofondo, Baskantat, Basbuffa, Basbariton)

2. Sesin oluşum mekanizması:

Ses, vücudun bütün organlarının mükemmel bir uyum içinde çalışmasından meydana gelir. Bu uyumlu çalışmanın nasıl meydana geldiği önemli bir konudur. Bu konu hakkında Kızıldeli hazırladığı tez çalışmasında şöyle bir açıklama yapmaktadır; “İnsanın kendisini dolaysız ifade etmesini sağlayan ses; karın ve kaburga kasları ile diyaframın denetimi ve desteğinde, akciğerlerden gelen havanın gırtlaktaki ses tellerini titreştirerek ses dalgaları oluşturması ve bu ses dalgalarının, göğüs, gırtlak, ağız, geniz ve yüzdeki (frontal ve nazal) sinüs boşluklarında tınlaması ile oluşur. Dolayısıyla kasıklardan dudakların ucuna kadar hemen hemen bütün organlar, sinir sisteminin de yardımıyla sesi oluşturmak için, birbirlerini destekleyerek uyum içinde çalışırlar.”¹¹⁷

Ses oluşumunda rol oynayan üç önemli sistem vardır. Bu üç sistem birçok araştırmacı ses ve foniatrı uzmanı tarafından farklı şekillerde tanımlanmaktadır.

“Bazı uzmanlar ses çıkarma sistemimizin üç bazıları ise dört bölümden oluştuğunu belirtmektedir. 1. Aktivatör, jeneratör diyebileceğimiz solunum sistemi, 2. Vibratuar sistem, larenks, 3. Rezonatör sistem, supraglottik havalı boşluklar.”¹¹⁸ ile 4. Dil, diş, damak ve dudaklardan oluşan artikulator sistem. İnsan sesi, akciğerlerden gelen havanın, larenks içerisinde ses tellerini titreştirmesiyle oluşmaktadır. Oluşan bu ilk ses, farenks, ağız ve sinüs boşluklarında tını kazanmakta, dil, diş, damak ve dudaklar oluşan sesin anlam kazanmasını sağlamaktadır.”¹¹⁹

Çevik ise sesin oluşum mekanizmasını anlatırken sistem yerine aygıt kavramını kullanmış ve sesi bir enstrüman gibi düşündüğünü belirtmiştir. “İnsanda ses sistemi (fonasyon sistemi) bir nefesli çalgıya benzetilebilir. Bu sistem içinde üç aygıt yer almaktadır.

---

¹¹⁷ KIZILDELI; Nurdan, “Programlı Bir Ses Eğitimine Bağlı Olarak, Solunum Mekanizmasının Sesin Algısal, Görsel, Akustik Ve Aerodinamik Özellikleri Üzerine Etkileri” Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Doktora Tezi, Ankara 2008, s.7

¹¹⁸ŞENOCAK, Prof.Dr. Fikri, “K.B.B’da Semptom Ve Sendromlar” İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fak. Yay. , İstanbul: 1983 s. 417

¹¹⁹GÖĞÜŞ; İsmail, “Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Anadal Ses Eğitimi Programlarının Etkinliği. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul:1994, s.15

- Solunum Aygıtı (Aktivatör)-Üfleyici (Soluk borusu, akciğerler, diyafram, kaburgalar ve karın kasları)
- Titreşim Aygıtı (Ses jeneratörü)-Verici (Larenks-gırtlak)
- Yankı Aygıtı (Rezonatör)-Yansıtıcı (Soluk borusu, göğüs, gırtlak bölgesi, yutak, ağız, alt çene, damak, burun ve sinüsler)

Bu üçlünün eşgüdüm içinde çalışmasını sinir sistemi denetler”¹²⁰

Lunchsinger ve Arnold’ın Voice- Speech – Language Clinical Communicology, Its Physiology and Patalogy konulu çalışmasında da sesin oluşum mekanizmasının üç bölümden meydana geldiği belirtilmektedir.

“İnsan sesinin oluşmasında üç temel sistem vardır. Bunlar;

1. Solunum Sistemi (Burun, burun boşluğu (nazal kavite), ağız boşluğu (oral kavite) , yutak (farenks), soluk borusu, bronşlar, akciğerler, diyafram, kaburgalar ve karın kasları, pelvik taban ve kalça kasları (glutealler),
2. Titreşim Sistemi (ses jeneratörü-larenks (gırtlak), ses telleri; Akciğerlerden atılan havayı gerçek bir sese dönüştürürler),
3. Rezonatör Sistemi (soluk borusu, göğüs, gırtlak bölgesi, yutak, ağız, damak, burun ve sinüslerden oluşur. Ses telleri tarafından meydana getirilen sesi şekillendiren bir filtre gibi davranarak ses renginin (timbre) biçimlenmesine doğrudan katkıda bulunurlar)”¹²¹

Yukarıda birçok kaynaktan alınan bilgiler gösteriyor ki, sesin oluşumunda kullanılan üç sistem var ve bu sistemi hareket ettiren beyin sistemin en önemli parçasını oluşturmakta. Bu parçaların tek tek önemli fonksiyonları olsa da sesin en güzel ve en sağlıklı kullanımını sağlayan durumun sistemin bütün parçalarının ahenk içinde çalışmasıyla oluşacağı bir gerçektir. “Bu sistem veya organlar grubu sesin meydana gelmesinde yalnız başlarına çalışsalar da, yinede gerekli kriterlerin oluşması için birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sistemlerin düzenli ve ahenkli çalışmasını sağlayacak en önemli organımızda beyindir. Beyin yönetici vasfı ile organizma içerisindeki tüm fonksiyonları kontrol eder. Bunların içinde işitme merkezi ve

¹²⁰ÇEVİK, S., “Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri” Yurtrenkleri Yayınevi, Ankara: 1999, s.16-17

¹²¹LUNCHSINGER, R., ARNOLD, G.E.,“Voice-Speech-Language Clinical Communicology, Its Physiology And Patalogy”, Wadsworth Publishing Company Inch. , Belmont California,1965, s.3

konuşma merkezide mevcuttur. Bu sayede şarkı söyleme becerimizde önemli rolü oynar.”¹²²

Bundan başka ses üretiminde önemli olan bir başka husus da psikolojik yapıdır. “Ses üretimi hem fizyolojik hem de psikolojik işlem gerektirir. Ses üretimi için fizyolojik olarak sadece larenks bölgesinin değil, boyun, sırt ve bütün vücut olmak üzere bütün kas gruplarının dengeli çalışması gereklidir.”¹²³ “Ses kaslarının aşırı gerginliğinden veya rahatlığından kaçınmak gerekir. Spikerler ve şarkıcılar iyi ses üretebilmek için özellikle göğüs, boğaz ve yüz kaslarındaki gerginliği giderebilmek için eğitime ihtiyaç duyarlar. En iyi ses kalitesi için, larenks ve farenks kaslarının gerginlikten uzak olması gerekir.”¹²⁴

Bu açıklamalar gösteriyor ki ses üretmek sanıldığı kadar sıradan bir iş değildir ve özel bir sistemdir. Birbiriyle ahenk içinde çalışması gereken ses sistemini detaylarıyla bilmek ses sanatçısına veya sesini kullanan profesyonellere ömür boyu güven ve başarı kazandıracaktır. Bu uyumlu mekanizmanın çalışıp çalışmadığı veya nasıl çalışması gerektiği, bu çalışmada ses tekniği açısından önemsenen diğer bir başlıktır.

3. Sesin kullanımındaki teknik beceriler:

Sesin kullanımındaki teknik beceriler ses tekniğinin uygulanması aşamasında karşılaşılan özelliklerdir. Ses tekniği çalışmalarının temelinde bazı vokaliz ve etüt çalışmaları yer almaktadır. Yapılan bu çalışmaların icraya yansıyor yansımadığı veya hangi çalışmanın icraya destek niteliği taşıyor taşımadığı bu bölümde incelenecek diğer bir analiz çalışmasını oluşturmaktadır. Ses eğitimi başlığıyla uygulanan ses tekniği çalışmaları incelendiğinde farklı farklı birçok tekniğe rastlanmaktadır. Nefes, Rezonans, Legato, Staccato, Vibrato, Mask bölge, Gırtlak çalışmaları olarak yapılan bu çalışmalardan hangilerinin bozlak ses tekniğini geliştirici ve destekleyici olduğu sorusu bu çalışmanın sonuçlarını destekleyecek nitelikler taşıyacaktır. Bu çalışmalardan kısaca bahsetmek gerekirse;

---

¹²² ŞENYAYLA; Rüstem Semih, a.g.e. s.12

¹²³ WILSON; K., "Voice Problems of Children", M.A. The Williams and Wilkins Company, 1972

¹²⁴ CHONG; Hyun Ju, "Relationships Between Vocal Characteristics and Self- Esteem: Quantitative and Qualitative Studies" Submitted to the Department of Music and Dance and the Faculty of the Graduate School of the University of Kansas in Partial Fulfilment of the Requirement for the degree of Doctor of Philosophy (Music Education), February 2000, p.4-5

Nefes Çalışmaları: Diyafram nefesinin doğru kullanımı ses sanatının ana damarını oluşturan konulardan birisidir. Akciğerlerin alt tarafına doğru diyafram zarı ile karın boşluğunun bulunduğu bölgede depolan nefes, büyük bir kontrol gücüyle ağır ağır, istenilen güçte ve şiddette ses tellerine iletilir. Bu mekanizmayı destekleyen alt karın bölgesi de bu mekanizmada direksiyon görevi yapar. Uygulama aşamasında bu yapı ses üretiminin en temel organlarından biri olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Solunum basit bir olay gibi gözükür, çünkü bilinçli bir eylem değildir, kendiliğinden oluşur. Ancak "bilinçaltı refleks" karmaşık bir olaydır. Vücudun ihtiyacına göre ayarlanır. Normal olarak konuşurken nasıl soluk alıp vereceğinizi düşünmeye gerek duymayız ancak şarkı söylerken, sunum yaparken v.b. gibi diğer performanslarda kişinin bilinçli ve etkili bir solunum kontrolünü başarması gerekir.

Bu sebeple bu aşamada solunuma yarayan organlar hakkında bilgi alınması faydalı olacaktır düşüncesi ile Şenocak'ın incelemelerinden bir bölüm sunuyoruz.

“Solunum Aygıtı: Burun Boşlukları, Farenks, Ağız Boşluğu, Larenks, Trakea, Bronş ve Bronşialler, Alveolar (keseler), Akciğerler, Plevra

Göğüs Kafesi Oluşumları: Spinal Kolum, 12 Çift Kaburga

Solunum Adaleleri: Diyafram (inspirasyonda etkin kas), Eksternal interkostal (kaburga dışı kasları), Pektoralis majör ve minör, Kostal kaldırmacılar, Serratus anterior, posterior, Boyun aksesuar kasları (en önemlisi; sternokleidostoiol)

Ekspirasyon (soluk verme) Kasları: Abdominal (karın) kaslar, Abdominal internal kas, Abdominal eksternal kas, Abdominal transvers, Rectus abdominals, İnternal interkostal (kaburga içi kasları), Posterior inferior serratus”¹²⁵

Görüldüğü gibi kafada bulunan boşluklardan, pelvis kaslarına kadar uzanan detaylı bir yolculuğun ürünü olan diyafram nefesi, vücudun uyum içinde çalışmasının olumlu bir göstergesidir.

“Akciğerlerin alt bölgesinden itibaren dolmaya başlayan hava, ciğerleri aşağıya ve yanlara doğru genişletmektedir. Ciğerlerin bu hareketi ile kubbe şeklindeki diyafram aşağı doğru hareket etmekte ve karın öne, yana ve arkaya doğru genişlemektedir. Bu

---

¹²⁵ ŞENOCAK, Fikri, “Fonasyonun Anatomik ve Fizyolojik Özellikleri Otolarengolojide ve Sanat Dallarında Disfoniler”, Uluslararası Sempozyum. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları İstanbul 1990, s.16

soluk şeklinde, alınan soluk hacmi çok fazla olmakta ve ciğerlerin en geniş açılımı sağlanmaktadır. En altta yer alan serbest uçlu kaburgalar sebebiyle alt kısımda genişleme daha rahat olmaktadır.”¹²⁶ Profesyoneller için yeterli miktarda, doğru ve uzun soluklu nefes almak insanların şarkı söylerken günlük hayatta kullandıkları nefes şekline farklı olduğu için önem verdikleri ve öğrenmek için çaba harcadıkları bir sistemdir. Ancak bundan daha önemlisi bu alınan soluğun nasıl harcanacağıdır. “Soluk kontrolü; Şarkı söyleme sırasında bir cümleyi koparmadan ya da bütünlüğünü bozmadan tamamlayabilmek için soluk verme kasları vasıtasıyla soluğun denetimli bir şekilde boşaltılmasıdır. İyi bir ses için önem taşımaktadır. Bağlı söylenen uzun cümleler, çabuk söylenmesi gereken pasajlar ve kaliteli ses üretimi için iyi bir soluk kontrolü ve desteği gereklidir.”¹²⁷

Solunumun işleyişi sırasında fark edilmiştir ki, pelvis kaslarının doğal hayatta solunumu destekleyici bir özelliği vardır. Elinizi göbeğinizin alt bölgesine yerleştirdiğiniz sırada öksürürseniz veya kahkaha atarsanız bu sırada pelvis kaslarının vermiş olduğu tepkiyi hissedebilirsiniz. Bu hareket alınan nefesin öksürüğe yansması veya kahkaha eyleminin daha belirgin hale gelmesi için doğal olarak oluşan bir harekettir. Öyleyse şarkı söylerken de bu hareketin içsel olarak işlevde olduğu düşünülmelidir. Yapılan detaylı çalışmalar sonrasında bu kasları destekleyici gücün diyafram bölgesine alınan nefesin aynen kalması için harcanan çaba sırasında üretildiği tespit edilmiştir. Yani alınan doğru şarkı solunumu harcanırken şişen karın ve sırt bölgesinin hemen inmemesi için uygulanan bir kalış hareketi pelvis kaslarının şarkı nefesine etkisini daha etkin bir şekilde yapabilmesi için önemli bir detay olarak görülmektedir. Bu solunum işleyişi ile uzun soluklu, kendine güvenli ve sese destek olabilecek güçte nefes kullanımına ulaşıldığı açıkça görülmektedir.

Rezonans Çalışması: Yukarıda sesin oluşum mekanizması başlığıyla konu edilen rezonatör boşlukların doğru ve işlevsel kullanımını sağlamak amacıyla uygulanan etüt çalışmalarını anlatmaktadır.

---

¹²⁶ MARTIN, S., DARNLEY, L. “The Teaching Voice”, Whurr Publishers Ltd. London: 1996, s.36-46

¹²⁷ YİĞİT, Nalan., “Fonasyon Sistemindeki Anatomik Yapıların Ses Üzerindeki Etkileri” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü., Ankara 1998, s.10.

Ses Eğitmeni Tülin Malkoç doktora tezinde rezonans çalışmasının önemini şoye açıklamaktadır; “Ses eğitimine yeni başlayan öğrenciler, rezonansın nasıl kullanılacağını zamanla öğrenebilirler. Rezonans çalışmalarını yapmak, disiplin, sabır, dikkat ve zaman ister. Öğrencilerin çoğu seslerinin boru gibi çıktığını söyleyerek, rezonans çalışmalarına hemen geçmek isterler. Oysa her ses eğitimi çalışması ve yaptırılan egzersizler gelişi güzel olmayıp hep bir amaca yöneliktir. Ses rengini kazanmaya ve sınırlar belirlenmeye başladığı zaman rezonans çalışmaları da kendine seste yn bulacaktır. Bütün bunların öncesinde öğrencinin rezonans boşluklarını kullanır hale gelmesi demek, sesini oluşturan kasların çalışmasını ve birbirleriyle iletişimini olumlu olarak egzersizlere dökmesi demektir.

Rezonans boşlukları da kişinin ağız yapısına uygun olarak hareket kazanır ve şekil farklılığına uğrar. Vokal ve konsonantları farklı boğumlayan öğrenciler, harflerin ağız yapılarında doğru şartlarda boğumlanması ve onları tizde ve peslerde kullanabilmeleri doğrultusunda, notaların ses renklerine göre açıklık koyuluk, parlaklık kazanmasıyla kendilerinde oluşacak rezonansa zemin hazırlarlar. Ses eğitimi birçok temel ilkeler üzerine kurulmuştur. Doğru nitelikleri oluşturarak çalışmalar yapabilmek, sesin rezonansının oluşmasını ve zamanla yerleşmesini sağlayacaktır.”¹²⁸

Rezonans çalışmasında en önemli nokta rejister bölgeler arasındaki geçişin belli edilmeden ve sesin kalitesinde düşüş göstermeden başarabilmektir. Bunun başarılabilmesinin önemini İkesus şoye dile getirmektedir; “şan eğitiminde amacımız, bu rejisterlerin birbirlerine pürüzsüz şekilde perinleşmesini sağlamaktır. İşlenmemiş halde iken birbirinden ayrı renk ve karakterler gösteren bu gruplar, en pes tondan en tiz tona kadar ölçülü bir bezeyişle srebilmelidir. Açıkça belli olan geçiş tonları dinleyenler üzerinde fena etki bırakır. Ses sanatçısının sesi kırılmamalı, przlenmemeli, kof tonları olmamalıdır. Bütün tonları dolgun , parlak ve metalik olmalıdır. Bunları elde etmek için yapılacak en doğru şeyler rejister üzerinde ısrarla durmadan sınırdan birkaç ton önce bir sonraki rejistere geçmeyi denemektir. Bu denemeler sırasında ses kırılmaları olacaktır. Bundan çekinmeden egzersizlere devam etmekle beraber, grtlakta bir rahatsızlık veya acıma duyunca hemen

¹²⁸ MALKOÇ; Tülin, “Ses Eğitiminin Ergenlik Döneminde Ses Fonksiyonları zerindeki Etkisi”, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 1998

susmalıdır. Hançere aynı şeyi tekrarladıkça kendine en kolay ve iyi yolu bulacaktır. Bazı geçiş tonları her iki rejisterde de yani iki ayrı karakterde söylenebilecektir. Bunlara Amphoter tonları denir. Bir üst rejistere elden geldiği kadar çabuk geçilmelidir. Böylece ses telleri boş yere fazla gerilmeden kurtulurlar. Çıkan tonlar daha estetik olur.”¹²⁹

Legato Çalışması: Legato İtalyanca Legare (bağlamak) kelimesinden türemiş bir sözcüktür. Bağlanmış veya bağlı anlamında kullanılır. Şarkı söylerken bir sesin sonrasında gelen diğer ses ile bağlı olarak söylenmesi anlamını taşır.

“Legato bir önceki tonun, öbürü başlayıncaya kadar tınlaması ve bu tınlamanın yine kesintiye uğramadan izleyen diğer tona bağlanmasıdır. Yani bu işlem yapılırken ton yuvarlak ve renkli olmalı, bağlama sırasında yuvarlaklık ve renkte değişim olmamalı, nefeste hiçbir engelle karşılaşmadan akan sesin desteği görevini yerine getirmeli, tonların arasındaki aralıklar aşağı veya yukarı, belirgin bir kaydırmayla tınlatılırken bu geçişlerin kulağa hoş gelen bir bağlantı oluşturmasına dikkat edilmelidir.”¹³⁰

Bu çalışmanın başarı ile gerçekleşebilmesi için en önemli husus rejister bölgeleri arasındaki geçişin kusursuz yapılabilmesi olmasıdır. Özellikler orta rejistirda kendisini belli eden bu durum ses tekniğinin başarısını destekler niteliktedir.

Staccato Çalışması: İtalyanca bir sözcük olan Staccato notaların birbirinden ayrı ayrı ve tek tek söylenmesidir. Kesik kesik bir ifade taşır.

Legato çalışmasının devamı gibi görülen staccato çalışması legato da olduğu gibi devam eden nefes sırasında notaların kesik kesik tek tek söylenebilmesi demektir. “Staccatolarda nefes parçalanmasına meydan verilmemeli, Staccatoların Legatolarda olduğu gibi, uzayan bir nefesin üzerine, söz ve seslerin bu defa tek tek dizilmesi istenmelidir.”¹³¹

Staccato uygulamalarının başarısında nüans çalışmalarının da etkisi vardır. “Doğru yapılan “forte staccato” sesin gelişmesine, büyümesine, “piano staccato” esnekliğine ve ajilitesine katkıda bulunur. Ama forte ve piano staccato çalışmaların, hem hafif

¹²⁹ İKESUS ALTAN; Saadet, “Ses Eğitimi ve Korunması”, Devlet Konservatuvarı Yayınları Serisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1965, s.35

¹³⁰ SABAR; Gül, a.g.e. s.120

¹³¹ EGÜZ; Saip, a.g.e. s.80

hem de güçlü seslerle sesin özelliklerine zarar vermeyecek şekilde yürütülmesine dikkat edilmelidir.”¹³²

Vibrato Çalışması: “Şarkı sesi tınısının özelliği olan “Vibrato”, sesin saniyede 5-8 kez ton (perde) ve şiddet yüksekliğinin değişimidir. Normal bir vibratonun genişliği ¼ ton kadardır. Ancak bu genişlik şarkıcının solunumuna, salonun akustik yapısına yorgunluk derecesine, eserin özelliğine ve yorumlama anlayışına göre değişmektedir.(Cura, Karcı, Apaydın, Kanoğlu, 1990)”¹³³

Bir sesinin kendi içinde aşağı yukarı salınım hareketi olarak düşünülen vibrato bazı insanlarda doğuştan var olan bir özelliktir, bazı insanlar ise bunu kazanabilmek için büyük çabalar harcar. Bu özelliğin elde edilmesi için şarkı söylemek için gereken diğer özellikleri seste kazanmış olmak gerekir. Bu kazanımlar icra aşamasının etkili elemanlarından biri olan vibratonun başarısını doğrudan etkileyecektir. “Vibrato tonun / ses perdesinin düzeyli titreşimidir, sesin volüm ve tibre/renk ve kalitesindeki düzeyinde hiçbir değişme olmaksızın, boyun, çene ve dil kaslarının gerilimsiz pozisyonunda, iyi bir nefes ayarı ile üretilir. Tona esneklik, yumuşaklık ve zenginlik veren bir ölçüde oluşur. Çalışmaya yeni başlamış olan sesin vibrasyon yapması isterse seste sahte titreşim oluşur, ses yerine oturdukça, nefes, destek, fonasyon ve rezonans doğru uygulandıkça vibrasyon kendiliğinden gelişir.”¹³⁴

“Ses eğitimi çalışmalarında öğrencilerin en çabuk beklentisi vibratonun hemen oluşması için geçen sürenin boyutudur. Oysaki vibrato rezonans bölgelerinin iyi kullanılmasıyla oluşur. Aynı zamanda sesin rengini kazanması ile kendini belli eder. Ender olarak öğrencilerin bazılarında renkli bir ses ve doğal bir vibratonun olduğu gözlemlenmektedir. Bazen de bazı öğrencilerin seslerini vibrato özelliği kazanmasını sağlamak amacıyla doğal olmayan bir şekilde titrettikleri gözlenmektedir. Oysa sesin vibrato kazanması diğer özelliklerin kazanılmasında olduğu gibi, düzenli çalışmayı gerektirir.”¹³⁵

Mask Bölgesi Çalışması: Mask bölgesi ifadesi ile ses eğitiminde rezonans bölgeleri olarak tarif ettiğimiz boşluklardan yüzün ön bölümünde bulunan dil, dişler, ön

¹³² SABAR; Gül, a.g.e. s.122

¹³³ ÇEVİK, Suna, “Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri” Doruk Yayıncılık, Emel Matbaacılık, Ankara 1997, s.38

¹³⁴ SABAR; Gül, a.g.e. s. 123

¹³⁵ MALKOÇ; Tülin, a.g.e. s.138

damak, burun ve alın boşluğunda bulunan sinüs boşluklarında sesin tınlaması için gerekli çalışmanın yapılması demektir.

“Maske orta tonların yeridir, bu tonlar çıkarken çarptığı yer ön sert damaktır, burun kökü, iki göz arasındır, örneğin soprano sesin orta tonları sol 2 ye kadar maskede olması gerekir, daha sonraki aralıklar artık kafaya yerleşecektir, maskede duyumsanmayacak ama tını çizgisi maskeden kopuk da olmayacaktır. Bu ses yukarı tonlardan aşağıya / peslere inerken yukarı çıkışta kullandığı yerleri dönüş yolu olarak yine kullanacak demektir.”¹³⁶

Gırtlak Çalışması: Gırtlak çalışması sese nota haricinde katılan, çarpma ve süsleme gibi birçok şekilde karşılaşılabilecek notaların seslendirilmesi ile oluşur. Çarpmalar, triller, gibi süsleme türleri gırtlak çalışmalarının, hançere yeteneğini geliştirme çalışmalarının önemli etütlerini oluştururlar.

Çarpma: Çarpma, bir notanın üstten veya alttan farklı değerlerde olabilen başka notalar ile bütünleşmesidir. Notada resmen değil ama yarısı kadar küçültülmüş bir karakter ile üzerine (/) işareti çekilerek gösterilmiş olan ve bir bağ işareti ile asıl notaya olan bağlılığı belli edilen bir şekilde görülür. “Abanmak, dayanmak anlamına gelen İtalyanca appoggiare fiilinden gelir. Abantı, akora katılan yabancı bir notadan ibarettir. Düzenin kendi notasından bir veya yarım ton aralıkta bulunur. Asli notanın üst tarafında bulunana üst appoggiatur, alt tarafında olanına ise alt appoggiatur denilir. Kendi meslek dilimizde üst abantı, alt abantı diyebiliriz. Çarpma türleri; kısa çarpma, uzun çarpma, çift çarpma, üçte iki çarpma, üstten kısa çarpma vb.”¹³⁷ Ses tekniği açısından vibrato çalışmasına benzer. Esas ton tutulurken çarpma yapılacak tona ön damak hareketiyle diyafram desteğinin uyumlu çalışması sonucu ses gösterilir. Esas olan asıl tonun tınlamasıdır. Bu unutulmadan çarpma yapılacak sese vurgu yapılarak geri çekilir. Bu çalışma yapılırken de en önemli nokta doğru kullanılan nefes tekniğidir.

Tril Çalışması: Tril sesin büyük ya da küçük ikili aralığında gerçekleştirdiği ton değişikliğinin gırtlak desteği ile şekillenmesidir. Burada larenks bölgesinin doğru çalışması ve jeneratör bölgenin dengeli desteği çok önemlidir.

---

¹³⁶ SABAR; Gül, a.g.e. s. 126

¹³⁷ KARTAL; Mustafa, a.g.e. s.127

“İlke şudur. Alıştırma müzikal bakımdan mükemmel olarak temiz olduğu sürece yavaş tempoda kalınmalıdır. Tril vuruşunun her ses ve ritminin belirsizliği böylece önlenmiş olur. Ses dudaklarının basıncındaki ya da nefesteki her gereksiz gerilim iyi bir tril yapılabilmesini engeller. Bu trillerin aşılabilmesi kesin bir başarı ölçüsüdür. Doğru Tril kendiliğinden oluşur. Trillerin hızı değişebilir. Birçok şarkıcının yaptığı gibi bir eşit tril (eğer tamamıyla bir tremolo söz konusu değilse) iyi bir eğitim hedefi olamaz. Daha çok bütün tempolara ve yavaştan hızlı trile geçişe hâkim olunması gerekir. Tarihsel “trillo” yani aynı sesin hızlı tempoda hızlanarak tekrarlanması bir şarkıcıyı tam bir profesyonel şarkıcı yapmak için gereklidir. Sesin mükemmel bir uyuşum oluşturabilmesine crescendo ve decrescendolu triller yardımcı olur. Tril yaparken kişinin kendine yapabileceği yardım şudur. Ben aynı anda hem aşağıdaki hem yukarıdaki sesteyim. Tını sesin diğer ses elemanlarından bağımsız özelliğidir. Bu özellikler sesin durağan ve sürekli özelliğidir. Bir şarkıcının vibratosu sesinin tınısıyla ilgili değildir.”¹³⁸

Türk müziğinde hemen hemen her eserde rastladığımız bu çalışma ses tekniği anlamında da en çok önemsenmesi gereken çalışma olarak düşünülmektedir. Larenks bölgesinde yapılacak en ufak yanlış hareket sesin bütününün karakterini etkileyecektir ve başarısız bir teknik duyum ortaya çıkmış olacaktır. Bunun önlenmesi için Gül Sabar’ın önerisi şöyledir; “Doğasında trili hazır olamayan sesler çalışırken gırtlak kaslarına ağır tempoda tam ses kullanarak tril aralıkları öğretmeli, gırtlak olunca da zamanla tempoyu hızlandırıp sesi hafifletmeli ve tril sonsuzdan başlayıp sonsuza giden crescendo ve decrescendolarla olabildiğince doğal yapısına kavuşturmalıdır.”¹³⁹ Bu önerilen yöntem Türk halk müziğinde ve diğer Türk müziği türlerinde uygulandığında başarılı sonuçlar elde edilmektedir. Hançere tekniği anlamında farklılıklar arz eden kendine özgü birçok yapı ile karşılaştığımız Türk müziği için bu çalışma önem arz etmektedir.

Yukarıda detaylarıyla ifade edilen bu ses tekniği çalışmaları bir solistin ses eğitimi aşamasında uygulaması ve kazanması gereken ses kabiliyetleri olarak ele alınmıştır. Ses eğitimi çalışmalarının temel karakterinde var olan bu çalışmaların hangisinin

---

¹³⁸ SCHMIDT- GADEN; Gerhard, “Wege Der Stimmbildung”, Musikverlag Max Hieber, München MH 0025, 1992, s.74

¹³⁹ SABAR, Gül, a.g.e. s. 123

bozlak türü uzun havalar üzerinde uygulanabilir nitelikte olduğu kaynak kişilerin ses tekniği incelemelerinden sonra ortaya çıkarılacaktır.

Ancak bunların yanı sıra Türk halk müziği ses eğitimi çalışmalarında önemsenen başka bir husus da, türkülerin yörelere göre gösterdiği farklı ağız ve dil özellikleri incelendiğinde boğumlanma noktalarında tespit edilen farklılıklardır. Artikülasyon çalışmalarıyla bu farklılıkların fark ettirilmesi ve yörelere özgü ağız ve dil özelliklerinin repertuar derslerinden önce solist adaylarına izah edilerek uygulamalı etütlerin yapılması önemli görülmektedir. Burada bozlaklar ekseninde açıklayacağımız bu uygulamalar için bir çözüm önerisi olarak hazırladığımız “Orta Anadolu Ağız Fonetik Alfabeti”nin ses eğitimi çalışmalarında etütler üzerinde uygulanmasının doğru olacağı düşüncesindeyiz. Yukarıda açıklanan ses tekniği bilgileri ile donanmış bir solistin en doğru bozlak icrasına erişebilmesi için ağız çalışmaları ile eğitilmesinin icrayı geleneksel olana en yakın halde sunmanın bir yolu olarak görüyoruz. Bu öneri araştırmanın deneysel aşamasında detaylı bir şekilde incelenecektir. Böylelikle bozlak icra etmek isteyen solist adaylarına yapmaları gereken çalışmalar konusunda bilgiler verilmiş olacaktır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle isimleriyle Türk halk müziği ve bozlak geleneğine damgasını vurmuş üç kaynak kişi Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin icralarının ses tekniği açısından değerlendirilmesi yapılacaktır. Daha sonra günümüzde yapılan bozlak icralarındaki yanlışlıklar tespit edilerek bir çözüm önerisi olarak hazırlanan “Bozlakların ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları ile icrasına yönelik hazırlanan eğitim sistemi”nin geçerli olup olmadığı hususundaki veriler paylaşılacaktır.

3.1. Geleneksel Bozlak İcracıları

Bozlak, orta Anadolu bölgesine ait bir uzun hava türü olarak, gerek usta yorumcuları, gerek söyleyiş tarzı, gerek ağız ve dil özellikleri gerekse hançere tekniği ile Türk halk müziği geleneğinde önemli özellikler gösteren bir yapıdadır. Ses icrası anlamında gösterdiği bu özel hususiyetler usta icracılarının ezgilerinde açıkça duyulmaktadır. Bu bölümde bozlak seslendirmesiyle usta olarak nitelendirilen icracıların ses kabiliyetinde tespit edilen ses tekniği özellikleri incelenecektir. Tespit edilen özelliklerin teknik izahatları yapılarak bozlak icrası için uygulanması gereken ses eğitimi kriterleri ve çalışma prensipleri açıklanmış olacaktır.

Çalışma, elimizde mevcut olan ulaşabildiğimiz en eski kaynak olarak Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin ses kayıtları üzerinden hazırlanmıştır. Bu aşamada teker teker ses özelliklerini inceleyeceğimiz usta icracıların hayat hikâyeleri ve müzikal birikimlerine yer vermeyi uygun buluyoruz.

3.1.1. Muharrem Ertaş'ın Hayatı ve Müzik Yaşantısı

Şekil. 3.19 : Muharrem Ertaş.

Ay dost deyince yeri göğü inleyen
Muharrem ustaydı bunu dinleten
Gönül yıkmaz bilerekten, bilmeden
İnsan velisini neyledin dünya?

Neşet Ertaş'ın, babasının ardından söylediği bu ağıt / bozlakta belirttiği gibi sesiyle yeri göğü inleyen, bütün hayatını bozlaklarla dile getiren, bozlakların bugüne ulaşmasında kaynak kişi sıfatıyla katkıda bulunan Muharrem Ertaş, bozlak icracılarının en önemlilerindedir.

1913 yılında Kırşehir'in Yağmurlu Büyük Oba köyünde doğan Muharrem Ertaş, zurnacı Kara Ahmet ile Ayşe Hanım'ın beş çocuğundan biridir. Rivayete göre Ertaş'ın ataları asırlar önce Horasan'dan gelip daha sonra Yağmurlu Büyükoba köyüne yerleşen Deveci kabilesindedir. Yağmurlu'daki aşiretler, 1940'lı yılların başlarında başka köylere göçerler. Uzun süre köy köy dolaştıktan sonra Kırşehir'in merkez Bağbaşı mahallesine gelip yerleşen aşiretlerin Yağmurlu Büyükoba'da bıraktıkları o tek aile, daha sonra Muharem Ertaş'ın ustası olacak olan Yusuf

Usta'dır. Atalarından kendisine kalan belki de biricik zenginliği olan geleneksel hayatı şehirde yaşayamayacağına inanan Yusuf Usta, kim bilir belki de "artık yeter göçtüğümüz" diyerek ebedi göç gününü köyünde beklemiş ve orada ölmüştür.

Muharrem Ertaş, henüz yedi-sekiz yaşlarında iken ilk bağlama derslerini dayısı Bulduk Usta'dan alır. Fakat o, yörenin anonim ezgilerinin yanı sıra, daha çok Toklumenli Âşık Said'in (1835-1910) şiirlerini çalıp söyleyen zamanın ünlü saz ve ses ustası Yusuf Usta'dan çok şey öğrenir. Kendisi o günleri şöyle anlatıyor.

"Çalıp söyleme merakım küçük yaşlarda başladı. Bulduk adındaki dayımın çok güzel sesi vardı. Bir köyde türkü söyledi mi diğer köyde dinlenirdi. Hatta seferberlikte asker kaçaklarını yakalamak için subaylar dayımı yanlarına alır köy köy dolaşırlarmış. Dayıma türkü söylettirip kendileri de pusuya yatarlar ve dayımın sesine dağlardan köye inen kaçakları yakalarlarmış. Derken Yusuf Usta beni çok severdi, merakımı görünce beni yanına aldı. Her gittiği yere götürürdü. Düğünlerde, bayramlarda, eğlencelerde yanından ayırmayarak ustalarından öğrendiğini bana da öğretirdi. Yedi yıl onunla çalıştıktan sonra artık tek başıma çalıp söylemeye başladım."¹⁴⁰

Mansur Kaynak Muharrem Ertaş'ın hayatı ile ilgili yazdığı kitabında Ertaş'la ilgili şöyle söylemektedir; "15 yaşından sonra sazını ve sesini geliştiren repertuarında ki parçaları artıran Ertaş yörenin aranılan müzisyeni olmuştur. Gün geçtikçe ünü Kırşehir, Yozgat ve Ankara'ya kadar yayılmıştır. Bu yıllarda eşi Hatice Hanım ile evlenen Muharrem Ertaş eşinin ölümü üzerine Kırşehir'i terk etmiş Çiçekdağı, Yerköy, Keskin ve Kırtıllar gibi yerleşim alanlarında sanatına devam etmiştir. Kırtılların köyünde Döne Hanımla evlenmiş Çiçekdağı'nın İbikli köyüne yerleşmiştir. Bu eşinden Necati, Neşet, Ayşe, Nadiye ve Muhterem adında beş çocuğu olmuştur. Gerek sesi gerek sazı ile yerli ve yabancı birçok bilim adamı, araştırmacı ve uzmanların dikkatini çekmiştir."¹⁴¹

Kalktı göç eyledi Avşar elleri bozlağı ile ismini tarihin sayfalarına yazdıran Muharrem Ertaş hakkında "Bozlak'ın Sesi Kırşehir" adlı kitapta şöyle söz edilmektedir. "Muharrem Ertaş, Osmanlı'ya kafa tutan Avşar Türkmenleri'nin ünlü şairi Dadaloğlu'nun "Ferman Padişahın dağlar bizimdir" deyişini havalandırıp Abidin Ertem'in deyimiyle Bozlağı Çukurova'dan Kırşehir'e indiren ozan olarak

¹⁴⁰ TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e., s. 69

¹⁴¹ KAYNAK; Mansur , "Muharrem Ertaş Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler", Ankara, THM Yay., 1989, No:3 s. 6

kendini tanıtmıştır. Repertuarlarında oyun ve halay türküleri başta olmak üzere Karacaoğlan'dan, Kerem'den, Âşık Garip'ten, Pir Sultan Abdal'dan ve Âşık Said'den pek çok türkü okuduğu bilinmektedir.”¹⁴²

Tokel'in belirttiği gibi “Bozlak okumadaki tavır, üslup, yorum ve çalıp söyleme tekniğinin ne kadarı kendinden öncekilerden tevarüs etmiştir bilemiyoruz ama adeta bozlak okumak için yaratılmış bir ses olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü ses genişliği, rengi ve tınısının yanı sıra, gırtlak nağmeleri, çarpma, titretme ve trilleri, kendine has kullanma teknikleri ve bütün bunların yanında iyi bir bozlak icracısı için olmazsa olmaz şartlardan biri olan “yiğitçe eda”sı ile o elbette ki gelmiş geçmiş en büyük bozlak okuyucusudur.”¹⁴³

Muharrem Ertaş, bozlak icrasındaki ustalığını kendi ustası Yusuf ustadan aldığı gibi kendi yetiştirdiği çıraklarına aktarmaktan da geri kalmamış ve bu geleneğin yaşaması için oğlu Neşet Ertaş'ın haricinde Hacı Taşan gibi değerlerin de yetişmesinde önemli rol oynamıştır. “Muharrem Ertaş, Hacı Taşan'ı yanına alarak bugün hâlâ bu müziğin hem öğrenildiği, hem de en çok icra edildiği mekânlar olan düğünlere götürmüştür. “Düğün çalgıcılığı” o dönemde usta-çırak ilişkisi bakımından önemli bir olgudur. Hacı Taşan bu şekilde hocası Muharrem Ertaş'ın bulunduğu meclislerde kendini yetiştirmiştir. İyi bir şekilde saz çalmayı öğrenen Hacı Taşan daha sonra ustası Muharrem Ertaş'ın yanından ayrılarak bu geleneğin önemli bir temsilcisi haline gelmiştir.”¹⁴⁴

Bozlak adındaki serbest ritimli ezgilerin kayıtlı olarak bilinen en eski ve en usta sanatçılarından olan Muharrem Ertaş 1984 yılının 3 Aralık gününde Kırşehir'in Bağbaşı Mahallesiindeki gecekonduunda 71 yaşında hayata gözlerini yummuştur.

Halk musikisi repertuarına girmiş olan Muharrem Ertaş'a ait olduğu tespit edilen bozlakların bazılarının isimleri şöyledir:

“Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri”(Dadaloğlu),

“Yağmur Yağdı Yine Bulandı Hava”,

“Şu Yalan Dünyadan Usandım Doydum”(Pir Sultan),

---

¹⁴² “Bozkır'ın Sesi Kırşehir”, Sincan Kırşehirililer Derneği, Ankara, 2003, yıl 1, sayı 1, s.22-23

¹⁴³ TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e. s. 89

¹⁴⁴ TEKEL; Fatih, a.g.e. s.33-35

“Güzel İzmir Duman Gitmez Başından”(Anonim),
“Gönül Ne Gezersin Seyran Yerinde”(Karacaoğlan),
“Ağ Elleri Sala Sala Gelen Yar”(Âşık Said/Karacaoğlan),
“Bad-ı Saba Bir Mevlayı Sorarsan”(Karacaoğlan),
“Aşağıdan Kalktı Bir Akça Geyik”(Âşık Said),
“Kısmet Kalktı Bu Ellerde Durulmaz “(Pir Sultan),
“Kova Kova İndirdiler Yazıya”(Âşık Kerem),
“Ağ Odana Kara Taban Yatırdım”(Anonim/ Ağıt),
“Vuruldum Arkadaş Yaktın Sen Beni”(Âşık Garip),
“Akşam Oldu Kırat Yemez Yemini”(Anonim/Ağıt),
“Neden Garip Garip Ötersin Bülbül” (Anonim),
“Seher Vakti Bülbül Öter Ekseri”(Karacaoğlan),
“Bu Yıl Bu Dağların Kan Erimez” (Pir Sultan)
“Ağ Elleri Boğum Boğum Kınalı”(Karacaoğlan),
“Taze Haber Geldi Dostun Elinden”(Âşık Said),
“Aldı Dert Beni” Bozlak (Pir Sultan)
“Yüklendi Barhanam Çekildi Göçüm”(Anonim/Necib’in Ağıtı),
“Tor Şahin Misali” Bozlak (Anonim)
“Yeni Geldim Dinek Dağı Gurbetten” Bozlak (Dadaloğlu)

Bütün bu bilgiler ışığında bozlak ustası Muharrem Ertaş’ın icrasını ses tekniği açısından incelemek, bozlak icra edebilmek için gereken ses özelliklerini açıklamak ve bozlakların icra prensiplerini vurgulamak anlamında önemlidir.

3.1.2. Muharrem Ertaş’ın İcrasının Ses Tekniği Açısından İncelenmesi

Muharrem Ertaş, bozlakların geniş ses aralığı ve ustalık isteyen söyleme şekli göz önüne alındığında ses özellikleri ve üslubuyla dikkati çeken bir solist olarak karşımıza çıkmaktadır. Ses eğitimi disiplini açısından ele alındığında “leger tenor”

ses karakteri gösteren Muharrem Ertaş geniş ses genliği ve bunu icrada sergileyebilme kabiliyetiyle dikkati çekmektedir.

Şekil 3.20 : Leger Tenor Ses Genliği.

Legger tenor en tiz erkek sesi olup en önemli ses özellikleri, tiz bölgelerdeki sese hâkimiyeti ve o bölgede sesini ustaca kullanarak triller, çarpmalar ve vibrasyonlarda zorlanmadan yeteneğini gösterebilmesidir. “Üçlü “do””nun üzerindeki “re” ye kadar çıkan bu hafif tenorlar kuvvetli olmaktan çok hareketlidirler.”¹⁴⁵ Muharrem Ertaş da tiz seslerde sergilediği usta ses kabiliyetiyle sanki yıllarca ses tekniği çalışmış bir ses sanatçısı edasıyla bozlak söylemekte ve kendisine hayran bırakacak kadar temiz ve berrak bir sesle icra yapmaktadır.

“Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” adlı bozlak icrasında piyanoya göre “fa” karar sesinde icra yaptığı tespit edilen Ertaş’ın icradaki ses aralığı aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir.

Şekil 3.21 : Muharrem Ertaş’ın Seslendirdiği “Avşar Elleri” Bozlağı Ses Genliği.

Bozlak icrasının kendine ait söyleyiş üslubu olan bağırırçasına, haykırırçasına bir eda ile uzun havaya giriş yapma özelliği, Muharrem Ertaş’ın sesinde açıkça duyulmaktadır. Bu esnadaki rahat söyleyiş tavrı insanları kendisine hayran bırakmaktadır. Anlatımda haykırırçasına bağırarak söyleme şekli olarak ifade edilebile Muharrem Ertaş’ın icrasında “bağırma” eyleminin uyandırdığı acı çekermiş gibi bir ifade duyulmamaktadır. Ustaca sergilenen bu icrayı, sahip olduğu ses cinsinin karakteristik özelliklerinden olduğu kadar doğuştan yapısında var olan diyafram nefesini kullanabilme becerisinden de kaynaklandığı düşünülmektedir. Çoğu insanda doğuştan var olan bu nefes tekniği yıllar geçtikçe güncel yaşamda

¹⁴⁵ KARTAL; Mustafa, “Ses Teknikleri”, Sistem Yayıncılık ve Matb. San. Tic. A.Ş., s. 94

sergilenen bazı yanlışlar sebebiyle kaybolmakta ve ne yazık ki sonradan kazanılması da güç olmaktadır. Ancak Muharrem Ertaş gibi çok küçük yaşlardan beri türkü söyleyen ve bu sayede kendiliğinden oluşan yeteneği olumlu yönde kullanan insanlar, bu yanlışlıklara düşmeyen örneklerdir. Muharrem Ertaş'ın bozlak söyleme şeklinde yansıttığı icraya göre diyafram nefesi kullandığı açıkça duyulmaktadır. Kendisinin görüntülü kayıtları elimizde bulunmadığı halde bunu tespit edebiliyor olmamızın sebebi, sesindeki güven ve tiz seslerde ton tutmak için gösterdiği rahatlık ve kuvvettir.

Ertaş'ın icrasını irdelemeye devam ettiğimizde tiz seslerden kontrollü ve kendine güvenli bir şekilde yaptığı ses girişinin ardından, pes tonlara iniş için adım adım ustaca gösterdiği ses hâkimiyeti dikkati çekmektedir. Bozlakların icra özelliklerinden biri olan triller ve çarpmalar, solistin doğru ve kontrollü ses kullanımını vurgulayan fonksiyonlardır. Muharrem Ertaş'ın tiz bölgelerde kafa rezonatörlerinin yardımıyla tınlayan sesinin orta ve göğüs rejistirdaki ses ile uyumlu bir şekilde kaynaştığı ve pes tonlarda kullanılan göğüs rezonatörlerinin doğru bir şekilde ağız boşluğunda tınlatıldığı görülmektedir. Seste rezonatör boşluklardan her birinin ses rejistirinin mükemmel yapısını etkileyici rolü vardır. Tenor seslerin geçiş tonu olan dördüncü oktav fa veya fa# seslerinden sonraki bölgede (Bkz. Şekil 4.4.) başlayan bozlak girişlerini ustaca duyabildiğimiz Muharrem Ertaş yorumu, sanatçının pes bölgelere inerken gösterdiği ses becerisi ile göğüs rezonatörleri ve kafa rezonatörleri arasında kurduğu muntazam bağı açıkça belirtmeye yetmektedir.

Şekil.3.22 : Tenor seslerin geçiş tonları.

Bu özelliklerden başka tespit edilen diğer bir konu ağız yapısındaki hâkimiyettir. Sanatçı tiz tonlardan başlayan bozlak icrasını ses tekniğinin önemli kaidelerinden olan ağız açıklığı gibi bir avantajı kullanarak kolaylıkla aşabilmektedir. Kullanılan kelime sıkışık veya geniş, hangi harfle söyleniyorsa söylensin sanatçı bu aşamada ağızını ustaca kullanarak açmakta, böylece sesin gür ve daha net çıkmasını sağlamaktadır. Bozlak ifadesini güçlendiren bu tavır aslında bütün icra türlerinde

icrayı kuvvetlendirici unsur olarak kullanılmalıdır. Bu anlamda ses icrasının doğal yapısını, gözlemleyebildiğimiz Muharrem Ertaş'ın ses karakteri, ses tekniği açısından değerli bir örnektir.

Bu örneği daha özellikli bir şekilde incelemek maksadıyla seslendirdiği “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” isimli bozlağı ses eğitimi kriterlerini baz alarak incelemeyi ve irdelemeyi uygun bulduk.

Eser Şekil 4.3.de görüldüğü gibi “fa” kararlı olup başlangıç sesi “sib” olarak tespit edilmektedir. Bu noktada sergilediği kontrollü ve kendinden emin ses hâkimiyeti, tiz bölgelerdeki ses kabiliyetini açıkça ortaya koymakta ve ses cinsinin özelliklerini tamamen yansıtmaktadır. Eser dizinin en tiz sesinden giriş yapmasına rağmen sözler açıkça anlaşılmalıdır. İlk satırın bitişinde sergilediği hançere tekniği bozlakların belirleyici icra özelliklerindedir. İkinci satırın icrasında nefes hâkimiyeti dikkati çekmektedir. Sözlerdeki anlam bütünlüğünün gözetildiği açıkça hissedilen bu satırda söz müzik ilişkisindeki bütünlük nefes tekniğine bağlı olarak sağlanmaktadır. Uzun ve konuşurcasına ifade edilen üçüncü satırın sonuna kadar sergilenen bu yapının finalinde gösterilen hançere tekniği yine bozlakların karakteristik özelliklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. “Arap atlarında yakın ider iragi” derken seslendirdiği triller ve ağız özellikleri dikkati çekmektedir. Dördüncü mısradaki ise ses sahasının genişliğini kanıtlar derecede duyulan pes seslerdeki hâkimiyet ve bu seslerde bile eserin icra özelliklerini yansıtabiliyor olması önemli teknik tespitlerdir.

Bir solistin Muharrem Ertaş'ın bu icrasında duyulan özellikleri yansıtabilmesi için bozlaklarda uygulanması gereken ses tekniği çalışmaları başlığıyla incelediğimiz bölümde izah ettiğimiz Solunum sistemini ve Rezonans sistemini iyi bilmesi, Legato, Tril, Gırtlak, Mask bölge, Çarpma çalışmalarını, detaylarıyla yapmış olması gerekmektedir. Vokal anlamda rezonatör boşlukların önemini bilmeli ve bunu ağız ve dil çalışmalarına da yansıtarak yörenin ağız özelliklerini yansıtabilmelidir. Yani “Staccato” çalışması haricindeki bütün teknik bilgiler başarılı bir bozlak icrası için gereklidir.

Ertaş'ın ses kullanım şeklinde dikkati çeken ve negatif bir izlenim bırakan tek konu sesinin tınladığı bölgenin fazlasıyla burundan çıkıyormuş gibi duyuluyor olmasıdır. Sanatçı kafa rezonatörlerinin işleyişindeki rahatlığı burun boşluklarını daha baskın kullanarak sergilediğinde rezonans sadece burun boşluğuna sıkışarak çıktığından ters

ve itici gelen bir duyum ortaya çıkmaktadır. Bu durumun, o dönemde sabahtan akşama kadar ses icrası yapan mahalli sanatçıların seslerini muhafaza edebilmek maksadıyla geliştirdikleri bir korunma yöntemi olduğunu düşünüyoruz.

Bozlak, icra edilmesi zor ve ustalık isteyen bir uzun hava türüdür. Bu zorlukları aşabilmek için gereken ses tekniği kaidelerinin solistler tarafından iyice kavranması ve uygulamada bu kurallar doğrultusunda en başarılı icraya ulaşmak için çalışmalar yapılması gereklidir. Muharrem Ertaş küçük yaşlarda başladığı icranın ve bozlaklara olan hâkimiyetinin avantajlarını icrasında sergilemekte ve bunu ustaca ortaya koymaktadır. Bu başarıda bir icraya ulaşmak için çok çalışmak gerektiği ve sesin hâkimiyetini elde etmek için sese olduğu kadar müziğe de hâkim olmak gerektiğini hiç bir solist unutmamalıdır.

Ayrıca nota anlamında ne kadar doğru, ses güzelliğiyle ne kadar başarılı olursa olsun bir solistin bozlak gibi karakteristik eserleri layıkıyla seslendirebilmesi için dikkat etmesi gereken en önemli hususiyetlerden biri de yöresel ağız ve dil özellikleridir. İcra edilecek yörenin ağız ve dil özellikleri konusunda araştırma yapmamış veya eğitim almamış bir solistin Türk halk müziğinin hiçbir ezgisini hakkıyla seslendiremeyeceği tavır ve üslup konusunda eksik kalacağı düşünülmektedir. Hazırlanan bu tez ile bu konunun detaylandırılması gerekliliği de vurgulanmaktadır.

3.1.3. Hacı Taşan'ın Hayatı ve Müzik Yaşantısı

Şekil 3.23 : Hacı Taşan.

Bozlak'ın en önemli ustalarından biri olan Hacı Taşan 7 Mart 1930 tarihinde, o tarihlerde Ankara'ya bağlı olan Keskin ilçesinin Hacı Ali Obası köyünde doğmuştur. Halk arasında "Hacel obası" olarak söylenen bu köyün asıl adı "Hacı Ali Obası" dır. 12 yaşına kadar köyünden dışarı çıkmayan ve köyünde okul olmadığı için okuma ve

yazmayı kendi gayretleriyle öğrenen Hacı Taşan okuma yazmayı yerlere ve duvarlara çöplerle yazı yazarak öğrenmiş küçük yaştan itibaren müziğe duyduğu ilgi ile büyümüştür. “Sonraki yıllarda müziğe ilgisi devam eden Hacı Taşan, anne ve babasının teşvikiyle 14 yaşında saz çalmaya başlamıştır. Kendisi de bir davul ustası olan Hacı Taşan’ın babası Abdullah Çavuş Yağmurlu Köyünden Yusuf Usta’ya bir saz yaptırarak oğlunu saz ile tanıştırmış ve daha sonra onu “Emaneti senindir” diyerek o zaman Keskin’in Seyifli köyünde ikamet eden Muharrem Ertaş’ın yanına bırakmıştır. Hacı Taşan, hocası Muharrem Ertaş’ın bulunduğu meclislerde kendini yetiştirmiş, saz çalmayı iyi bir şekilde öğrenmiştir. Muharrem Ertaş, Hacı Taşan’ı belli bir seviyeye getirdikten sonra ona Abdallık sanatını en ince ayrıntılarına kadar öğretmiştir. Hacı Taşan kendini iyi bir şekilde geliştirdikten sonra ustasının yanından ayrılmıştır. Hacı Taşan ustasının yanından ayrıldıktan sonra iki yıl daha çalışarak kendi kendini geliştirmeye devam etmiştir. Yöresindeki düğünlere gitmeye başlayan Hacı Taşan kısa sürede halkının haklı takdirini ve beğenisini kazanmıştır.”¹⁴⁶

Hacı Taşan’ın ustası Muharrem Ertaş kadar tiz ve güçlü bir sesi yoktur. Ancak sahip olduğu ses rengi ve sınırları itibariyle güçlü bir sese sahip olduğunu söylemek gerekir. “Önemli olan daha ziyade bu sesi kullanma tavır ve tekniğinden doğan üsluptur ki bu konu da ismi, “üslup sahibi mahalli sanatçılar”ın başında anılsa yeridir. Gür ve dolu bir ses, sesi bazen öne, bazen geriye atan bir ağız ve nefes kullanımı, özellikle tizlerde başarıyla uyguladığı kafa sesi, bazen sert bazen yumuşak trillerden oluşan gırtlak nağmeleri ve doğal vibrasyonlarla zenginleşen renkli bir okuyuş tarzı... Ve hemen hemen bütün bu tekniklerin ya da benzerlerinin bağlamaya adaptasyonu ile ortaya çıkan lirik ve canlı bir bağlama çalma üslubu...

Orta Anadolu abdal müzik geleneğinde kendine has bir çizginin temsilcisi olan Hacı Taşan’ın sanatı ile ilgili elbette çok şey söylenebilir. Kendisiyle beraber Çekiç Ali ve Neşet Ertaş gibi sanatçıların da ustası olan Muharrem Ertaş’ın Hacı Taşan üzerindeki bariz etkisini biliyoruz. Fakat Hacı Taşan’ın hiçbir zaman taklide düşmediğini, kendi tavır ve üslubunu kısa zamanda bulduğunu ve kendi ustalığını konuşturduğunu söylemek gerekir.”¹⁴⁷

---

¹⁴⁶TONGA, Necati, “Keskinli Hacı Taşan’ın Hayatı ve Sanatı Üzerine”, Türk Yurdu Dergisi, c.21, sayı:167, Temmuz 2001, s.40

¹⁴⁷TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e. s.106

Hacı Taşan genellikle kendi yöresine ait türküleri söylemiştir. Yozgat, Şereflikoçhisar, Kırıkkale, Kaman ve Kırşehir yörelerinin halay ve bozlak havalarını kendine ait üslubuyla çalıp söylemiştir. “Kendine has üslubunda çalıp söylediği bozlaklarla, bozlakların gelişmesi, sevilmesi, yaygınlaşması ve özellikle Keskin yöresinin önemli bir bozlak merkezi olmasında büyük katkıları olmuştur. Seri, temiz çalışmanın yanındaki zengin ifade tarzı ve yanık sesiyle gönülleri fetheden Hacı Taşan 11.03.1983 de aramızdan ayrılmıştır.”¹⁴⁸

Türk Halk Müziği Repertuarına Hacı Taşan’ın kazandırdığı bozlaklar şöyledir:

Başında Pare Pare Karın Var (Anonim)

Nahnti Gasemna'da Taksimde Mevla (Anonim)

Akşamdan mı Geçtin Kinah Özü (Anonim)

Ben Ölürsem Karaları Bağlama (Anonim)

Cerit Irakka'dan Sökün Edince (Anonim)

Giyindim Kuşandım Gittim Düğüne (Anonim)

Açtım Perdeyi de Turnamı Gördüm (Anonim)

Ben Gidiyom Emanetin Allah'a (Anonim)

Bizim Elden Geçti m'ola Obalar (Anonim)

Çok Zaman Sabrettim (Anonim)

Her Ana Doğurmaz (Anonim)

Koçu'nun Dağına (Anonim)

Kır Atınan indim (Anonim)

Doğar Yaz Ayları (Âşık Seyfullah)

Ankara'dan Çıktım Sabah Namazı (Anonim)

Hilebaz Demişler (Anonim)

Aşağıdan Yusuf Paşam Geliyor (Dadaloğlu)

Ankara'da Yedim Taze Meyvayı (Anonim)

---

¹⁴⁸ PARLAK; Erol, a.g.e. s. 100

Babına Da Deli Gönül Babına (Karacoğlan)

3.1.4. Hacı Taşan'ın İcrasının Ses Tekniği Açısından İncelenmesi

Hacı Taşan, Muharrem Ertaş'ın öğrencilerinden biri olarak nam salmış daha sonra kendi ses icrasını ispat etmiş bir kaynak kişidir. Ses cinsi “Lirik tenor” dur.

Şekil 3.24 : Lirik Tenor Ses Genliği.

İncelediğimiz bozlaklarda piyanoya göre Şekil 4.5 te belirtildiği gibi “do” veya “re” sesini karar sesi olarak seçen sanatçı bu karar sesi dolayısıyla en fazla “sol” sesine kadar çıkan icralar sergilemektedir ve bu ses sahasında ustaca kullandığı ses tekniği ile önemli bir bozlak ustası olarak yer edinmiştir.

Çok geniş bir ses genliğine sahip değildir. Bir bir-buçuk oktav ses kapasitesiyle çok geniş olmayan bozlak icralarını başarıyla sergileyebilmektedir. Çünkü geçiş tonları olarak ifade edilen “fa”, “fa#” notalarını başarıyla sergileyen sanatçı bu bölgede çok başarılı ses özellikleri göstermekte, daha tiz notalarda sesini çok fazla kullanmamaktadır. “La” sesine kadar var olduğu düşünölen ses aralığının esas karakteristik yapısı “do” ile “sol” sesi arasında kalan orta tonlarda açığa çıkmaktadır.

Pes tonlara inildikçe ses hâkimiyetini göğüs rezonatörüne kaydıran sanatçının bu seslerde çok başarılı olduğu düşünölmektedir. Şöyle ki; pes seslerde arka yumuşak damakta tınlamaya başlayan sesin üst bölgelerden gelen parlak ve kendinden emin havası bu söyleyiş şekli yüzünden pes bölgelerde kaybolmaktadır. Tiz bölgelerde ön damakta parlak, açıkçağızla ve kafa rezonatörü ile göğüs rezonatörü arasındaki mükemmel bağlantıyı göstererek iniş yapabilen bir sesin, pes bölgelere geldiğinde de aynı dinamizmi koruyarak ön damak gerginliğini düşürmemesi ve kafa rezonatörlerinin göğüs rejisterine olan katkısını bırakmaması gerekmektedir. Nefes desteğinin çok etkili olduğu bilinen bu durumu yaratabilmek için hem iyi bir ses hâkimiyetine hem de iyi bir nefes tekniğine sahip olmak gerekiyor. Hacı Taşan'ın nefes tekniği de Muharrem Ertaş'ta olduğu gibi son derece başarılıdır. Seslendirdiği bozlaklar bütünü ile ele alındığında kelimeler arası bağlantıların vurgulanışı ve kelimelerin bölünmemesi, nefes tekniği olarak başarılarını kanıtlar niteliktedir. Yine

de Hacı Taşan'ın pes bölgelerde zorlanıyormuşçasına duyulan sesi nefes tekniğine de yansımakta ve pes seslerde ses hâkimiyetini biraz özensiz sergilediği düşünülmektedir. Aslında bu durum çoğu solistin düştüğü bir tuzaktır. Tiz seslerin vurgusuna verilen önem ve ehemmiyet pes sesler için geçerliliğini yitirerek sonuca gidiliyor edasıyla ses hâkimiyeti yitirmeye ve dikkatsizleşmeye başlar. Bu yanlış düşmemek eğitim almış solistlerin göz ardı etmemesi gereken bir durumdur.

Hacı Taşan'ın seslendirdiği “Başında Pare Pare Karın Var Senin” adlı bozlak ses eğitimi kriterleri açısından incelendiğinde şu sonuçlarla karşılaşılmaktadır; (Ek CD 1-29.)

Taşan “do” akorttan seslendirdiği esere en tiz sesi olan “fa” sesinden başlamaktadır. Bozlakların karakteristik özelliklerinde görüldüğü gibi konuşurcasına resitative söz girişinin son cümlesinin uzun tutulması ve sonunda yapılan gırtlak namesi ile bozlakların yapısal özelliklerini vurgulamaktadır. Bu aşamada gösterdiği ağız ve dil özellikleri hem fonetik anlamda hem de rezonatör bölgelerin vurgusu anlamında önemlidir. Rejister geçişlerini başarıyla sergilediği görülen Taşan'ın sergilediği triller ve gırtlak nameleri bozlakların yapısını açıkça ortaya koymaktadır. Pes seslere gelindiğinde sesin arka planda kalması sınırlarını zorlayacak bölgelerde kaldığını göstermektedir.

Hacı Taşan'ın teknik anlamda başardıkları incelendiğinde, yaptığı triller ve çarpmalardaki başarısının bozlak icracıların en iyileri arasına girmesini destekler nitelikte olduğu gözlenmektedir. Ağızını açarak söyleyişi ile sözlerin tane tane anlaşılır olmasına özen göstermesi ve dışarıya daha parlak ve net çıkarttığı sesler sayesinde kontrollü ve kendinden emin bir solistlik sergilemesi, yeni nesil solistler için örnek alınacak bir durumdur.

3.1.5. Çekiç Ali'nin Hayatı ve Müzik Yaşantısı

Şekil 3.25: Çekiç Ali.

Çekiç Ali, 1933 yılında Kırşehir'in kazası Kaman'ın Meşe köyünde Ali Çekiç ismiyle dünyaya gelmiştir. Çevikliği ve ataklığının yanı sıra, saz çalışındaki canlılık ve dinamizminden dolayı Çekiç lakabını almış olan Ali'nin asıl soyadı da Ersan'dır. Altı kardeş olan Çekiç Ali'nin annesi Döne babası Musa'dır. "Muharrem Ertaş'ı yetiştiren Yusuf Usta Çekiç Ali'nin dayısıdır. Çekiç Ali Muharrem Ertaş'la aynı mecliste pek çalıp söylememiştir. Muharrem Ertaş'ın ışığı ile Çekiç Ali'nin ışığı aynıdır. Çünkü ikisinin de ustası ortaktır. Çekiç Ali de Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Neşet Ertaş gibi küçük yaşlarda yöre düğünlerine çalgıcı olarak giderek meslekte kendini yetiştirmiştir. Neşet Ertaş babası olmadan tek başına düğün çalmaya ilk olarak Çekiç Ali'nin yanında gittiği söylenir."¹⁴⁹

"Çekiç Ali'yi saz çalışında ki asil üslubuyla diğer sanatçılardan ayrılan bir sanatçıdır. Sazını çalışında bazen uda, bazen cümbüşe benzer sesler duyarız ve parmaklarının teller üzerinde kelebekler gibi uçtuğunu hissederiz."¹⁵⁰

Çekiç Ali henüz olgunluk döneminin başları sayılabilecek yaşta, 41 yaşında 13 Eylül 1971'de beyin felcinden hayata gözlerini kapar.

"Çekiç Ali'nin okuduğu eserler şunlardır:

Kızılırmak (Âşık Said)

Dostlar İle Bozuk Gitti Aramız/Bozlak(Anonim)

Şu Yalan Dünyadan Usandım (Pir Sultan)

¹⁴⁹ KALKAN Emir, "XX. Yüzyıl Türk Halk Sairleri Antolojisi", Ankara, KB Yay., 1991. S.309

¹⁵⁰ YAĞMUR; Fatih, a.g.e. s.563-564

Doğar Yaz Ayları (Âşık Seyfullah)
Geleli Gülmedim Ben Bu Cihane (Âşık Seyfullah Değirmenci)
Zeynebin Ağıtı (Âşık Seyfullah Değirmenci)
Yorulduğum da Yol Üstüne Oturdum (Anonim)
Girdim Tünele de Dayalı Kürek (Anonim)
Sarı Yazma Yakışmaz mı Güzele (Âşık Seyfullah Değirmenci)
Yaz Gelipte Yaz Ayları Doğunca (Âşık Seyfullah Değirmenci)
Başında Pare Pare Karın Var (Anonim)
Üzerinden Keklik Gibi (Âşık Seyfullah Değirmenci)
Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz (Âşık Seyfullah Değirmenci)¹⁵¹

3.1.6. Çekiç Ali'nin Sesinin Ses Tekniği Açısından İncelenmesi

Çekiç Ali de her gerçek sanatçıda gördüğümüz gibi, bozlakların etkileyici icra özelliklerini kendi iç dünyasında yoğurarak kişisel zevk ve üslup süzgecinden geçirmiş ve ustasını taklit etmeyen ama ondan aldığı ilhamla yeni bir zevk ve güzellik peşinde olan bir sanatçı portresi ortaya koymaktadır. Bu portre aynı zamanda oldukça başarılı ve pek çok yönden de orijinal bir sentezdir. Kendisinin ses kabiliyeti Muharrem Ertaş'ta gördüğümüz gibi net ve kontrollüdür. Ertaş gibi tiz ses sahasına sahip bozlaklar seslendirmiştir. Seslendirdiği bozlaklarda ses özellikleri “lirik tenor” olarak tespit edilmiştir. Yine gerek jeneratör, gerek rezonatör, gerekse vibratör sistemleri kullanımındaki usta tavrı dikkati çekecek niteliktedir. Özellikle tiz seslerdeki kuvvetli ve güvenli nefes ve ses kullanımı, trillerdeki ve hançere tekniğindeki hâkimiyet dikkat çekicidir. Yöre ağzının fonetiğine göre şekillenen ağız ve dil yapısı bozlaklarda açıkça görülmektedir.

Çekiç Ali'nin sesi Muharrem Ertaş kadar heybetli değildir ancak Çekiç Ali'nin sesi, kelimenin tam anlamıyla lirik, duygulu ve yanık bir sestir. “Çok yumuşak bir gırtlak vardır ve yöre müzisyenlerinin hepsinde karşımıza çıkan ses çarpmaları, orijinal gırtlak nağmeleri, titreme ve triller, kelimelerin telaffuz ve vurgularındaki hususilik Çekiç Ali'de en rafine şekliyle karşımıza çıkar. Fakat onun asıl orijinal yönü, saz

---

¹⁵¹ TEKEL; Fatih, a.g.e. s.38

çalma teknik ve üslubunda kendini gösterir. Çekiç Ali'nin sazından bazen ud'a bazen cümbüş'e benzer sesler ve nameler duyarız. Özellikle bozlak açışlarında bazen öylesine seri müzik cümleleri ile karşılaşırız ki, parmakların ve tezenelerin teller üzerinde adeta, kelebekler gibi uçtuğunu hissederiz. Çekiç Ali'nin 1960'lı yıllarda, Bayram Aracı ile birlikte son derece seri ve hızlı bağlama çalmayı yaygınlaştıran sanatçılardan biri olduğunu da söyleyelim. Çekiç Ali'nin kendine has bu tavır ve edasının özellikle oğlu Aydın Çekiç'te devam ettiğini görüyoruz. Aydın Çekiç, sesi ve bağlaması ile Kırşehir yöresi türkü ve havalarının günümüzdeki başarılı icracılarından biri olarak babasının çizgisini başarıyla sürdürmekte.”¹⁵²

Bu özellikler ışığında “Zeynebim” adlı bozlak icrasını irdelediğimiz Çekiç Ali'nin icra özellikleri ses eğitimi açısından şöyle değerlendirilmektedir; (Ek.CD 1 31)

Eser, girişte tipik bozlak ifadeleri taşımakta ve konuşur gibi seslendirilen ilk mısranın sonunda yapılan trill ve hançere tekniği ile kendisini göstermektedir. “sol” karar sesiyle seslendirdiği eseri ses karakterinin özellikleri doğrultusunda zorlanmadan doğru rejister ve rezonatörleri kullanarak seslendirmektedir. Ses tekniği anlamında trill ve hançere tekniğini, çarpma ve legato çalışmalarını duyabildiğimiz icra sırasında solunum kontrolünün başarısı da göz ardı edilmeyecek niteliktedir. Fonetik yapı incelendiğinde oluşturulan Orta Anadolu fonetik alfabesinin yapısal özelliklerini tamamen duyabildiğimiz görülmektedir.

Çekiç Ali'nin okuduğu türküler, yörenin karakteristik ezgileri olmakla birlikte, çoğunlukla oyun türküleri ve oyun havalarından oluşmaktadır. Yörede yaşanmış acılı, trajik olaylar üzerine söylenmiş anonim söz ve ezgilerin yer aldığı ağıtların yanı sıra, Toklumenli Âşık Said'in (1835–1910) ve daha çok da Âşık Said'in oğlu Âşık Seyfullah'ın şiirleri üzerine söylenmiş bozlaklardan ibarettir.

3.2. Günümüz Bozlak İcracıları

Bozlaklar Orta Asya'dan günümüze kadar taşınan geleneksel üslubu ile Orta Anadolu bölgesinin kendine özgü yapısal özellikleriyle bezenmiş uzun hava türlerinden birisidir. Bu uzun hava türünün karakteristik özelliklerini icralarında duyabildiğimiz geleneksel bozlak icracılarının ekolünün günümüze kadar taşınmasına katkıda bulunan birçok mahalli ve şehirli sanatçı vardır. Bunlardan en

---

¹⁵² TOKEL; Bayram Bilge, a.g.e. s.114-116

önemlisi Muharrem Ertaş'ın oğlu Neşet Ertaş'tır. Onun gibi bu geleneği yaşatmaya çalışan mahalli sanatçılar, Mazlum Usta, Aydın Çekiç (Çekiç Ali'nin oğlu), Abidin Ertem, Veli Ertem, Bektaş Akyol, Ayvaz Başaran, Durmuş Garip, Resul Başaran, Musa Çekiç, Sahir Ertaş, Zafer Ertaş, Birol ve Burhan Ertaş, Aşır Çevik, Kamil Öge, Seyit Çevik, Seyfettin Taşan, Kudret Taşan, Metin Öge, Hakkı Baran, Haydar Baran, Erol Cöke, Halil Cöke, Vedat Cöke, Haydar Cöke, Muharrem Çevik, Kara Süleyman Altaş, Bahri Altaş, Ekrem Çelebi, Haydar Akyol, Aydın Ertürk, Musa Akyol, Tufan Altaş, İsmail Altunsaray, Mesut Dağlı vs. gibi bozlak icracıları vardır. Ayrıca yöre sanatçılarının yanı sıra, yörenin insanı olmadığı halde bu uzun hava türüne merak salmış ve icra eden Türk halk müziği sanatçıları da vardır. Ümit Tokcan, Mehmet Erenler, Emel Taşçıoğlu, Gülşen Kutlu, Erol Parlak bunların en önemlilerindedir.

Günümüz Türk halk müziği sanatçıları bozlaklar için kaynak kişi addedilen Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'den aldıkları bayrağı en doğru şekilde devam ettirmeye çalışılıyor olsalar da bazı değişik ve farklı tavrı özellikleri göze çarpmıyor değildir. Müzik, günün şartlarına göre şekillenen ve gelişen çağın getirdiklerini hemen bünyesine alan bir sanat dalıdır. Türk halk müziği de bu gelişmelerden en çok etkilenen müzik türü olarak dikkati çekmektedir. Geleneksel bozlak icrasının en önemli ustalarından biri olan Neşet Ertaş da Almanya ya gittiği dönemde bu kültürel gelişimin ve değişimin etkisini müziğine yansıtarak kendine özgü bozlak icra şeklini geliştirmiştir. İnsanların beğenisine sunduğu bu söyleyiş üslubu ve eserler insanların ruh haline yakın ve yaşam şartlarını yansıtan ifadeler taşıyınca ilgilerini çekmiş ve çok beğenilmiştir. Neşet Ertaş mükemmel ses hâkimiyeti ile ses tekniği anlamında da önemli bir örnektir. Kendisi bu özelliğini bütün mütevazı tavrı ile reddederek babası Muharrem Ustanın yanında kendi solistliğinin konu bile edilmeyecek seviyede olduğunu söylese de, sesinin güzelliği yadsınamaz bir gerçektir. Neşet Ertaş gibi bozlak söyleme yeteneğine sahip diğer yöre sanatçıları da bu özellikleri kendilerinde barındırmakta ve bozlak geleneğini yaşatmak için uğraşmaktadırlar. Ancak yukarıda belirttiğimiz gibi çağın getirdikleri doğrultusunda hareket ederek geleneksel yapıda bozulmalara yol açmak o kültürün deforme olmasına da sebep olabilir. Neşet Ertaş gibi, geleneksel icracılarla dizdize icra yapma şansına sahip olmuş diğer bozlak icracılarının da bozlsksrın üslubu ve tavrı özellikleri üzerinde farklılaşmalar yarattığı düşünülmektedir. Muharrem

Ertaş'tan aslını dinlediğimiz bir bozlağın Ekrem Çelebi veya Neşet Ertaş'tan farklı bir üslup ile yansıtılabildiği gözlemlenebilmektedir. Gerek enstrümanların, örneğin akustik bağlama yerine elektronik bağlamanın kullanılmasının, gerek se seslendirilen mekân ve o mekândaki dinleyici profiline göre şekillenebilen icra tarzının gün geçtikçe orjinal olan üzerinde tahribat yarattığı düşünülmektedir. Ancak icra anlamında farklılaşma olarak adlandırılabilir olan bu değişikliklerin yanında ses tekniği açısından incelendiğinde sesin kullanımı olarak büyük farklılıklar olmadığı göze çarpmaktadır.

Bunun yanısıra günümüz bozlak icracılarını incelediğimizde ise artık hemen hemen hiç birisinin yöresel ağız ve dil özelliklerine ve bozlak icrasında kullanmaları gereken ses tekniğine yeterli önemi vermediklerini görüyoruz. Oysaki Türk halk müziği, bünyesinde barındırdığı yöresel ve icrasal farklı tavır özellikleri ile yaşayan bir müzik türüdür. Türk halk müziği icra etmek için güzel ve geniş bir ses kapasitesine sahip olmak yeterli değildir. Geleneksel müzikler üzerine araştırma yapan kişiler, halk müziğinin yörelere göre değişen icra özelliklerinin her yerde aslına en yakın şekilde icraya yansması gerektiğini düşünürler. Bozlak icrasında da bakış açısı aynı olmalıdır. Sadece ses genişliği değil ağız ve dil özellikleri sesin çıkış noktasındaki teknik özellikler mutlaka icraya yansıtılmalıdır.

Yöre insanı olmayan günümüz halk müziği sanatçılarının bozlak icraları incelendiğinde yöre sanatçılarını dinledikleri halde sadece notasyon ve müzikal değerler anlamında kendilerine itibar ettikleri ancak yörenin ses ve ağız özelliklerine yeterli önemi göstermedikleri tespit edilmiştir. Bu kişilerin icraları üzerine yapılan analizlerde, kişilerin bozlak icra ederken dikkat etmesi gereken ağız ve dil özelliklerine yeterli önemi vermedikleri, giriş sesindeki isyanı, haykırışı yansıtmanın veya hançere tekniğindeki keskin ve kıvrak gırtlak incelikleri göstermenin önemsenmediği, sıradan bir uzun hava icrası yapıyormuşçasına tavır sergilendiği görülmektedir. Ancak uzun havaların seslendirilmesinde yöre tavrının ve ağız özelliklerinin önemsenmediği bir icranın doğru olmadığı düşünülmektedir. Her yörenin kendine özgü artikülasyon özellikleri, gırtlak oluşumu, hançere ve ses tekniği vardır. Bunun dikkate alınmadığı bir halk müziği icrası gerçeği yansıtılmamaktadır. Ege bölgesinin efe tavrının tiz bir sestem icra sergileyerek verilebileceğinin düşünülmesi gibi veya bir gurbet havasının naif ve ince tavır

özelliklerinin, bozlak veya barak icrasında sergilenemeyeceğinin bilinmesi gibi gerçekler vardır. Bu gerçekler doğrultusunda icra sergilemek halk müziği sanatçılarının görevidir. Geleneksel olana önem veren ve onun üzerinde inceleme yapan kişilerin icrası Türk halk müziğinin yaşamasını ve gelecek nesillere hakiki değerleriyle yansımaları sağlayacaktır. Bunun önemli örneklerinden biri Mehmet Erenler diğeri ise Erol Parlaktır. Yöre sanatçısı olmadıkları halde bozlakların ağız ve dil özelliklerini aslına en yakın şekilde yansıtmaya çalıştıkları icralarında duyulmaktadır. Şu an yörede doğup kendi kültürünü yaymaya çalışan yeni nesil bozlak sanatçılarını incelediğimizde genellikle kendi yöresel özelliklerini korumaya çalıştıklarını, ancak bunu gerek eşlik edilen enstrümanlarla gerekse icra şekilleriyle daha günümüz dinleyenlerine hitap edebilecek boyutlara getirdikleri gözlenmektedir. Kaynak kişi olarak incelediğimiz bozlak ustalarının yerel söyleyişleri üzerinde yapılan incelemelerde, örneğin Muharrem Ertaş'ın burun tınısı çok yoğun bir şekilde kullandığı duyulmaktadır. Ancak yeni nesil bozlak icracılarında bu tavır yoktur. Çünkü Muharrem Ertaş kadar tiz ses sahasında icra sergilememektedirler. Bu bozlak sanatçılarının kendi ses kapasitelerine ve kabiliyetlerine göre daha pest sesten icra sergiledikleri ve bu sebeple bir buçuk oktavı bulan bozlak icralarının pest bölgelerinde zorlandıkları veya seslerini teknik anlamda yanlış kullandıkları tespit edilmektedir. Buna örnek olarak Tufan Altaş, İsmail Altunsaray, Mesut Dağlı gibi yeni nesil bozlak icracılarının çok berrak ve temiz çıkarabilecekleri ses kapasiteleri olduğu halde, yanlış ses tekniği kullanımıyla seslerini zedeledikleri düşünülmektedir.

Bu anlamda İsmail Altunsaray'la yapılan röportajda kendisi şu ifadeleri kullanmıştır. “Bozlak icracılarının konuşma sesleri hep kısıktır. Neşet Ertaş bir istisnadır ancak Muharrem Ertaş ve diğeri bozlak icracılarının konuşma seslerinde ve bozlak okuyuşlarında pes seslerinde kısıklık duyulmaktadır ve bu yörenin insanların ses karakterinin böyle olduğunu ve kısık ses yapısının ses eğitimiyle çözülemeyeceğini düşünüyorum. Bence sorun nefes tekniğindedir. Doğru nefes kullanımı bozlak seslendirmeyi kuvvetlendirecek unsurdur. Bende bu açıdan kendimde eksiklikler hissediyorum.”¹⁵³ İsmail Altunsaray ile daha sonra yaptığımız ses tekniği çalışmalarında pes seslerinin aslında kısık çıkmayabileceğini, bunun için kullanması gereken ses tekniğinin bu durumu ortadan kaldırdığını ispat etmiş bulunuyoruz.

---

¹⁵³ İsmail Altunsaray ile Özel Görüşme, 08.07.2009 Yer: İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü

Ustaların pes seslerinde kısıklık olduğu görüşünü de beraber incelediğimizde kaynak kişilerin kayıtlarda kullandıkları seslerin son derece pes olduğunu bu sebeple geniş ses aralığına sahip bozlakların seslendirilmesinde tiz bölgeyi düşünürken pes tonlara önem vermedikleri ortaya çıkmıştır.

Günümüz bozlak icracılarından Ümit Tokcan ile yaptığımız görüşmede de bozlak icrası konusunda kendisi bizimle şu fikirleri paylaşmıştır. “Bozlak icrası çok zor bir uzun hava türüdür. İcra edebilmek için çok uzun zaman çalışmak gerekir. Ben Neriman Tüfekçi ve Nida Tüfekçi ile çalışmalar yaptığım dönemde kendi kendime gizli gizli yaptığım çalışmalarla bozlak icra etmek için girişimlerde bulundum çünkü çok etkileyici buluyordum. Çalışmam neredeyse bir yıl sürdü. Ancak en doğru performansa bu süre içinde erişebildim. Günümüz insanların dinleyebileceği performansa ulaştıktan sonra da başarıya ulaşmış oldum. Artık bozlak öğrenmek isteyen solist adayları benim bozlak söyleyişimden çalışma yaparak daha kolay öğrenebileceklerdir.”¹⁵⁴ Sayın Tokcan’ında belirttiği gibi bozlak icra etmesi zor bir uzun hava türüdür. Ancak en önemli özelliği kaynak kişinin ağız ve dil özelliklerini icraya yansıtılabilmektir. Kendisi buna en yakın icrayı sergilemeye çalışan solistlerimizdendir. Ancak ağız, dil ve hançere özellikleri açısından incelendiğinde yörenin özellikleri ile bağdaşmayan teknik yanlışlıklarla karşılaşmaktadır. Orta Anadolu, Karadeniz, Ege ve doğu Anadolu’nun gırtlak özellikleri ayrı ayrı incelendiğinde notada aynı ancak artikülasyon ve hançere oluşum bölgesinde farklı yapılarda olduğu görülmektedir. Rumeli ve Ege’de nazal kavitede oluşan hançere özelliğinin yanı sıra, orta Anadolu da daha gırtlığa yakın yani dilin arka kısmında şekillenen bir hançere kullanıldığı görülmektedir. İşte bu farklı özellikler icraya yansımazsa geleneksel icra tahrip edilmiş olur.

Günümüz solistlerinin bozlak icra edebilme özellikleri hakkında Yücel Paşmakçı ile yaptığımız özel görüşmede kendisi bugün bozlak söyleyen solistlerin çoğunun kendi bildiği gibi ses ifadeleri kullanarak icra yaptıklarını, aslında kaynak kişinin özelliklerinden feyz alarak özel bir ağız ve dil çalışması yapılmasının daha doğru olacağını belirtmektedir. Neşet Ertaş’ın dâhil günümüzde bozlak icrasını değişikliğe uğratarak veya kendinden katmalar yaparak farklılaştırdığını belirten Paşmakçı, yöre insanının diğer müzik türlerinden etkilenmesinin doğal bir güdü olduğunu ancak

---

¹⁵⁴ Ümit Tokcan İle Özel Görüşme, 16.12.2009 , Yer: TRT İstanbul Radyosu

bunu geleneksel üslup ve tavır özelliklerine yansıtmanın, geleneksel değerlere zarar verecek bir eylem olduğunu belirtmektedir. Kendisiyle paylaştığımız fonetik alfabe çalışmasının Türk halk müziği notasyon sistemi için çok önemli bir bilimsel veri olduğunu ve bu verilerin solist adaylarına zenginlik katacak bir çalışma özelliği taşıdığını belirtmiştir.

Bu görüşler ışığında çalışmamızın konusu olan bozlak icrasında uygulanması gereken ses tekniğinin izahatının yapılması, bütün bozlak söylemek isteyen solist adaylarına yol gösterici olacaktır ve geleneksel üslubun korunması ve seslendirilebilmesine yönelik çalışmalara açıklık getirilmiş olacaktır. Ağız, dil, ses rengi ve hançere özellikleri açısından kendine özgü ifadeler taşıyan Türk halk müziği ürünlerini ve konumuz olan bozlakları aslına en yakın şekilde icra etmek eserler üzerinde uygulanan doğu ses tekniği ile mümkündür. Bu anlamda sadece notasyon olarak icrayı tespit etmek yeterli değildir. Fonetik alfabe çalışmalarının notaya yansıtılması icracıya rehber olacak önemde değer taşımaktadır. Bununla ilgili yapılan çalışmalar analiz bölümünde açıklanmaktadır.

4. BOZLAK İCRASINDA UYGULANMASI GEREKEN SES TEKNİĞİ

Buraya kadar ele alınan bölümlerde, Türk halk müziğinin bir çeşidi olan uzun havaların “bozlak” türünün müzikal ve edebi özellikleri hakkında çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalarda bozlakların edebi özellikleri şiirsel, yapısal, ağız ve dil özellikleri olarak, müzikal özellikleri ise seyir ve dizi özellikleri olarak incelenmiştir. Ayrıca bugüne kadar yapılan bozlak icraları üzerinden bozlakların ses tekniği ve icra özellikleri hakkında bazı veriler elde edilmiştir.

Beşinci bölüm olarak ele alınan “Bozlak İcrasında Uygulanması Gereken Ses Tekniği” başlıklı bu bölümde ise, bozlak icra etmek isteyen solistlerin uygulaması gereken ses tekniği ele alınacak ve bu tekniğin işlevsel olup olmadığı konusuna açıklık getirmek amacıyla deneysel ve analitik çalışmalar yapılacaktır.

Yukarıda belirtilen amaç doğrultusunda bozlak icra ederken karşılaşılabilecek problemleri ortaya çıkarabilmek ve bu problemlere karşı çözüm önerisi geliştirebilmek amacıyla, iki aşamalı iki deneysel çalışma geliştirilmiştir. Bu çalışmalarda aşağıda yer alan soruların cevapları aranmıştır.

1. Çalışma:

- a. Sadece yöreye özgü kaynak kişilerden bozlak dinleyerek yöresel tavır özelliklerine uygun bozlak icra edebilmek mümkün müdür?
- b. Bir solist bozlak söyleyebilme çalışması yaparken nelere dikkat etmelidir?
- c. Seslendirilecek eserin ses genliği ne kadar önemlidir?
- d. Bozlakların yöresel tavır özelliklerini yansıtabilmek için gırtlak nameleri ve hançere tekniği önemli midir?

- e. Bozlakların seslendirilmesinde ses tekniği açısından ağız ve dil yapısı ne kadar önemlidir?
- f. Yreyi tanımayan solistler yre ağzına adapte olabilmek için nasıl çalışmalıdır?
- g. Bozlak seslendirebilmek için ses tekniği çalışmalarına ihtiyaç var mıdır ve hangi tekniklerden faydalanılmalıdır?
- h. Orta Anadolu ağzı fonetik alfabetini biliyor olmanın bozlak icrasına etkileri nelerdir?
- i. Kaynak kişi dinleyerek bozlak seslendirebilmek için kadınların dinlediği kaynak kişinin erkek oluğu veya erkeklerin dinlediği kaynak kişinin kadın oluğu ne kadar önemlidir?

2. Çalışma:

- a. Sadece notası ile çalışarak bozlak icra edebilmek mümkün müdür?
- b. Notasyonda İstanbul Türkçesiyle yazılmış olan sözler icrayı ne yönde etkilemektedir?
- c. Notasıyla bozlak öğrenebilmek için ne tür çalışmalar yapmak gerekmektedir?
- d. Orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile yazılmış bozlak notasını seslendiren bir solist kaynak kişi dinlemeden başarılı performans gösterebilir mi?
- e. Notasyon hazırlanırken, yöresel tavır özelliklerinin nota üzerinde nüans işaretleri ile belirtilmesi mümkün müdür ve solistin icrasını olumlu etkiler mi?

Bozlak icrasında uygulanması gereken ses tekniği konusuna açıklık getirebilmek için, bu icra için aranan kriterleri açıklamanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu konuyu bundan önceki bölümlerde detaylarıyla izah ettiğimiz bilgiler ışığında şu şekilde özetleyebiliriz.

Bozlak, inici seyir karakteri ile dikkati çeken, eserin en tiz sesinden gür ve kendinden emin bir tavırla başladığı dinamik yapıyı, bütün eser boyunca sürdüren, sakin giden müzikal yapının son cümlelerinde kıvrak gırtlak hareketleri ve hançere tekniği ile kendisini belli eden bir uzun hava türüdür. Özelliklerini maddeler halinde sıralamak gerekirse;

1. Bir - bir buçuk oktavı bulan ses genliğine sahiptir ve iyi bir ses tekniği gerektirir.
2. Kafa sesi ile göğüs sesi arasındaki bağlantı yani orta rejisterin kullanımı bozlak icrasında çok önemlidir.
3. Trilleri zor olan bozlakların hançere kabiliyetine sahip olabilmek için ses eğitimi çalışmalarında trill etütlerine çok zaman ayrılması gerekir.
4. Yöreden yöreye değişen ağız ve dil özelliklerine dikkat edilmesi ve bozlak icrasında dikkat edilmesi gereken ağız ve dil kriterlerine uyulması gerekir. Aksi takdirde bütün uzun havalar birbirine benzer ve karakteristik yapıları kaybolur.

Bozlakların tipik özelliklerini anlatmaya çalıştığımız bu açıklamada yörenin önde gelen üç bozlak ustasının icra şeklinden faydalandığımızı bir kez daha belirtmeyi uygun buluyoruz. Aradığımız bu kriterlerin uygulanabilirliğini tespit etmek amacıyla iki deneysel çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarla daha önce bozlak icra etmiş veya etmemiş ve yöre insanı olan ya da olmayan deneklerin, kaynak kişi dinleyerek çalıştığı bozlak söyleme şekli ile kaynak kişiyi dinlemenin yanında ses eğitimi aldıktan sonra sergilediği söyleme şekli arasındaki farklılıklar tespit edilmiş olacaktır. Uzman görüşlerine de yer verdiğimiz analiz çalışmasından elde edilen istatistiksel veriler, tezde savunulan görüş doğrultusunda büyük önem arz etmektedir ve tezin sonuç bölümünde detaylarıyla yer alacaktır.

4.1. Birinci Denek Grubu

Birinci çalışmada, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı Ses Eğitimi bölümü öğrencileri ve mezunlarından oluşan 10 kişilik bir denek grubu ile çalışılmıştır. Bu kişilere bozlakların tipik özelliklerini gösteren ve yörede önemli olduğu düşünülen dokuz tane eser birer birer taksim edilmiştir. Bu bozlakların seyir

karakteri ve dizisi itibariyle farklı özellikler gösteren eserler olmasına dikkat edilmiştir. Tespit edilen bozlaklar şunlardır;

1. Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri (Muharrem Ertaş)
2. Sarı Yazma (Çekiç Ali)
3. Başında Pare Pare Garın Var Senin (Hacı Taşan)
4. Doğar Yaz Ayları (Çekiç Ali)
5. Deverek Dağı (Çekiç Ali)
6. Aman Şad Olup Gülmüyor (Çekiç Ali)
7. Kırat (Muharrem Ertaş)
8. Ankara'da Yedim Taze Meyvayı (Hacı Taşan)
9. Nerde Galdı Vatanımız Elimiz (Çekiç Ali)

Çalışılan bozlakların denekler tarafından hiç söylenmemiş olmasına özen gösterilmiştir. Deneklere kaynak kişilerin kayıtları verilmiş ve bu yöntemle bozlağı öğrenmeleri istenmiştir. Bu kişiler bir ay gibi bir süre içinde bozlakları seslendirebilmek için çalışmışlardır. Daha sonra bu çalışmalar Kadıköy'de bulunan Stüdyo FM stüdyolarında kayıt altına alınmıştır. Çalışma orta Anadolu bölgesinin en önemli bozlak icracılarından Muharrem Ertaş, Çekiç Ali ve Hacı Taşan'ın söyleme şekilleri temel alınarak hazırlanmıştır. Ulaşılmak istenen icra veya örnek alınan temel bozlak icraları bu üç isim ile sınırlandırılmıştır.

Belirlenen 10 öğrencinin müzikal geçmişı ve bozlaklar üzerindeki tecrübelerini belirlemek amacıyla anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışmasında deneklerin ne tür müzikler dinlediği, ailelerinin hangi müzik türlerinden hoşlandığı ve deneklerin halk müziği ve bozlaklar hakkındaki birikimlerinin ne olduğu gibi sorular sorulmuştur. Bu şekilde deneklerin sosyal yaşantılarıyla bağlantılı olarak uzun havalara ve yöresel kimliği çok güçlü olan bozlaklara nasıl uyum sağlayacakları, sosyal ve kültürel birikimlerinin bu konuda yeterli olup olmadığı anlaşılmış olacaktır. Deneklerin orta Anadolu bölgesi veya diğer bölge türkülerinin icrasına ve hatta başka

müzik türlerinin icrasına hâkim olup olmamaları bozlak icrasında ne kadar etkilidir sonuç sonuç olarak tespit edilecektir.

Bu anket çalışmasından sonra ele alınacak analiz bölümünde deneklerin kayıt altına alınan ilk söyleme şekilleri, hazırlanan 14 soruluk kriterler ışığında sorgulanarak ölçülecektir. Bu ölçümler ilk olarak tarafımızdan yapılacak, daha sonra uzman görüşü almak maksadıyla halk müziğine gönül vermiş iki önemli müzik adamı Sayın Yücel Paşmakçı ve Sayın Mehmet Erenler'in görüşleri doğrultusunda değerlendirilecektir. Yapılan üç değerlendirmenin sonuçları karşılaştırılarak sonuç bölümünde işlenecektir.

4.1.1. Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Değerlendirilmesi

Bu bölümde deneklerle yapılan anket çalışmalarına ve deneklerin kendi kendilerine yaptıkları çalışmaların ses kayıtlarının incelenmesine yer verilecektir. Denekler için üç bölümden oluşan bir anket hazırlanmıştır. *Kişisel Bilgiler, Aile İle İlgili Bilgiler* ve *Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler* olarak hazırlanan anket çalışması ile deneklerin sosyal ve kültürel birikimlerinin ölçülmesi hedeflenmiştir.

Yapılan çalışmada, deneklerin kaynak kişi dinleyerek hazırlamış oldukları bozlak icraları analiz edilmiştir. Bu analiz için 14 kriter belirlenmiş ve bu kriterler *Başarısız (1 Puan)*, *Orta Başarılı (2 Puan)*, *Başarılı (3 Puan)* ve *Çok Başarılı (4 Puan)* olarak değerlendirilmiştir. Bu değerler, bozlaklarda tespit edilen tavır ve karakteristik özellikler, ağız ve dil özelliği, hançere ve gırtlak tekniği, uygulanması gereken ses tekniği gibi kriterlerin, beklenen ölçülerde icraya yansımaları aşamasında, hiç gerçekleşmezse *Başarısız*, biraz gerçekleşirse *Orta Başarılı*, gerçekleşirse *Başarılı*, çok daha iyi gerçekleşirse *Çok Başarılı* olarak işaretlenecektir. Zaten eğitim sürecinde olup belirli bir icra kapasitesine sahip olan deneklerin, ilk icra denemelerinde vermiş oldukları kayıtlar bu şekilde değerlendirilecektir. Her bir kriter için deneğin aldığı X işareti, o değerlendirme bölümünün puan değeri bazında hesaplanarak toplam kriter sayısı 14'e bölünecektir. Elde edilen ortalama puan, deneğin başarı veya başarısızlık ortalamasını gösterecektir. Tarafımızdan yapılacak değerlendirmenin ardından, halk müziğinin ustaları olarak kabul edilen, konu hakkında uzman olarak nitelendirilen İTÜ Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı

emekli öğretim görevlisi Yücel Paşmakçı ve TRT İstanbul Radyosu sanatçısı Mehmet Erenler'in görüşlerine yer verilecektir. Yapılan çalışmada bu üç analitik bakış açısının karşılaştırılması sonucunda, kaynak kişi dinleyerek bozlak icra etmeye çalışan deneklerin ve hem kaynak kişi dinleyen hem de ses eğitimi, ağız ve hançere eğitimi alan deneklerin başarı ortalaması elde edilmiş ve karşılaştırılmış olacaktır.

Denek 1: Mehmet Azmi Saral, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Mehmet Azmi SARAL ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.1)

Çizelge 4.1: Mehmet Azmi Saral Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	MEHMET AZMİ SARAL
Yaşı	24
Memleketi	Trabzon / Of
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul 6 yıldır
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Trabzon / Of
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	5 yıl
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	2.sınıf
Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Emine
Annenizin Memleketi	Trabzon / Of
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Yok
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Yok
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Hiç Dinlemez
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Yok
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Yok
Baba Adı	İrfan
Babanızın Memleketi	Trabzon
Babanızın Mesleği	Çiftçi
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Amatör olarak radyoyu özellikle takip eder
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Evet

Çizelge 4.1 (Devam): Mehmet Azmi Saral Anketi.

Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	TRT sanatçıları
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği
Dinlediği Sanatçılar	Ümit Tokcan, Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali, Gülşen Kutlu, Melihat Gülses, Yaşar Özel
Seslendireceği Bozlak	Başında Pare Pare Garın Var Senin
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Re
Çalıştığı Eğitmenler	Ayşegül ALTIOK
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Yazımı Kışa Çevirdin, Zalım Poyraz, Zülûf Dökülmüş Yüze, Acem Kızı
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Birçok kez seslendirdim
Hangi Yörelere Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Karadeniz, Orta Anadolu
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Dinleyici olarak inceledim
Bilinen Bozlak Ustaları	Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali, Ümit Tokcan,
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Yok

Çizelge 4.1'deki veriler incelendiğinde, 1. Denek Mehmet Azmi'nin sosyo-kültürel açıdan Türk müziği ile iç içe yaşayan bir solist adayı olduğu anlaşılmaktadır. Memleketi Karadeniz türkülerine olduğu kadar orta Anadolu bölgesi türkülerine de ilgili olduğu gözlenmektedir. Halk müziği ve bozlaklar hakkındaki birikimleri ölçüldüğünde, uzun hava söyleme tecrübesi olduğu tespit edilen deneğin, Orta Anadolu türkülerini ve sanatçıları hakkında bilgi sahibi olduğu, ancak daha çok dinleyici olarak ilgilendiği görülmektedir. Bu deneğin verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.2: Denek 1'in Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi

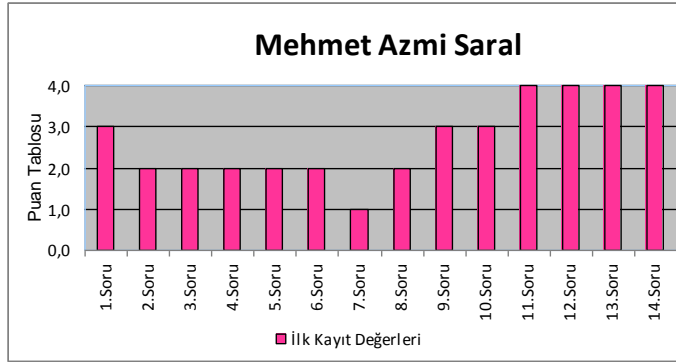
SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hañçere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hañçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		

Çizelge 4.2 (Devam) : Denek 1'in Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	1	12	9	16
	Ortalama Puan	2,7			

Çizelge 4.2'ye göre Mehmet Azmi Saral'ın ses analizi değerlendirme ortalama puanı “2,70” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.3 : 1. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek ses tekniği hakkında donanımlı olup, diyafram nefesini kullanabilme ve onu dengeli bir şekilde esere yansıtabilme sorgusunda ve göğüs sesi ile kafa sesi arasındaki bağlantıyı kurabilme sorgusunda *çok başarılı* bulunmuştur. Eserin ritmik yapı ve temposunu doğru ifade edebilme sorgusunda *başarılı* olarak değerlendirilmiş olan denek bunların yanı sıra bozlakların karakteristik özelliğini bilme, kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme, bozlakların tril ve hançere tekniğini bilme, bozlakların tril ve hançere tekniğini eserde uygulayabilme ve bozlakların ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi sorgusunda *orta başarılı* olduğu

tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra bozlakların ağız ve dil özelliklerini esere yansıtılması sorgusunda denek *başarısız* bulunmuştur.

Denek 2: Fındık Buse Katılmış, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Fındık Buse Katılmış ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek.2. CD.2)

Çizelge 4.4 : Fındık Buse Katılmış Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
<u>SORULAR</u>	<u>CEVAPLAR</u>
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	FINDIK BUSE KATILMIŞ
Yaşı	19
Memleketi	ERZİNCAN
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İSTANBUL, 19 YIL
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Etiler Ali Yalkın İÖO, İ.T.Ü. T.M.D.K Çalgı Eğitim Bölümü Lise Devresi
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	2004
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	1. Sınıf
Çaldığı Enstrüman	Bağlama, piyano
Ses Tonu	Soprano
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Arife
Annenizin Memleketi	Tokat
Annenizin Mesleği	Vefat
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	"
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	"
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	"
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	"
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	"
Baba Adı	Yaşar
Babanızın Memleketi	Erzincan
Babanızın Mesleği	Saatçi
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Hayır
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Ali Ekber Çiçek, Musa Eroğlu, Arif Sağ, Neşet Ertaş....

Çizelge 4.4 (Devam) : Fındık Buse Katılmış Anketi.

Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği
Dinlediği Sanatçılar	Neriman Tüfekçi, Nida Tüfekçi, Celal Güzelses, Muharrem Ertaş, Çekiç Ali, Davut Sulari, Ali Ekber Çiçek, Cengiz Özkan, Erkan Oğur, Aysun Gültekin....
Seslendireceği Bozlak	Sarı Yazma
Seslendireceği Bozlak'ın Tonu	DO
Çalıştığı Eğitimciler	Erdoğan Eskimez, Erol Köker, Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Arpa Buğday Çec Olur, Açıl Ey Ömrümün Varı, Bir Of Çeksem.....
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	3 yıl
Hangi Yörelere Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Kütahya, Elazığ, Gaziantep, Kerkük
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	4 ay
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş, Çekiç Ali, Hacı Taşan, Neşet Ertaş...
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan

Çizelge 4.4 'e göre 2. Denek Fındık Buse lise çağlarında başladığı ve üniversitede hala sürdürmekte olduğu müzik eğitimi dolayısıyla özellikle Türk halk müziği alanında donanımlı ve başarılı bir solist adaydır. Kendisinin ve ailesinin dinlediği sanatçılar göz önüne alındığında Türk halk müziği ile alakası açıkça görülmektedir. Türk halk müziği ve bozlaklar hakkındaki birikimleri sorgulandığında, yöresinin türkülerine ilgili olduğu kadar Orta Anadolu bölgesi türkülerine ve sanatçılarına da ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Uzun hava seslendirmek için çalışmalarda bulunmuş olan deneğin bozlaklarla 4 aydır ilgileniyor olması da önemli bir veridir. Bu deneğin verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.5 : Denek 2'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

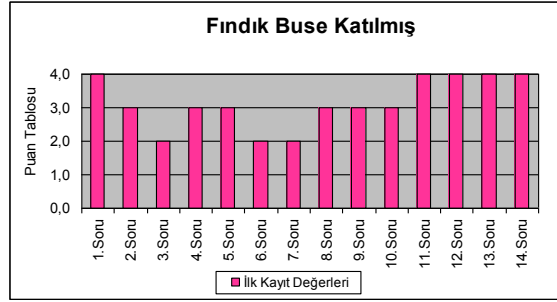
SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	

Çizelge 4.5 (Devam) : Denek 2'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	0	6	18	20
	Ortalama Puan	3,1			

Çizelge 4.5'e göre Fındık Buse Katılmış ses analizi değerlendirme ortalama puanı "3,10" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.6: 2. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Bu grafiği özetlemek gerekirse, uzun hava seslendirme becerisi ve sesini teknik kullanabilme becerisi sorgusunda *çok başarılı* olan denek, bozlakların karakteristik özelliklerini bilme, trill ve hançere tekniğini uygulayabilme becerisi sorgusunda *başarılı*, ağız ve dil özelliklerini bilme ve eserde uygulayabilme becerisi sorgusunda *orta başarılı* bulunmuştur. Denek hiçbir kriter sorgusunda *başarısız* bulunmamıştır.

Denek 3: Egemen SEKMEN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaşlıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Egemen Sekmen ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD 3)

Çizelge 4.7 : Egemen Sekmen Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Egemen Sekmen
Yaşı	27
Memleketi	Zonguldak/Ereğli
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul - 5 Yıl
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	İlk ve Orta Öğretim; Kdz. Ereğli Lise; Bolu
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	15
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	2
Çaldığı Enstrüman	Bağlama Ve Piyano
Ses Tonu	Lirik Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Sevil
Annenizin Memleketi	Zonguldak/Ereğli
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Evet
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Türk Halk Müziği
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Ümit Tokcan, Aysun Gültekin, Hayal Has, Mehmet Seske
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Vedat
Babanızın Memleketi	Mersin- Tarsus
Babanızın Mesleği	İşçi Emeklisi
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Evet
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Orhan Hakalmaz , Neşet Ertaş
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Halk Müziği Ve Güncel Müzik Türleri
Dinlediği Sanatçılar	Enrique Iglesias, Amr Diab, Celine Dion, Sertap Erener, İbrahim Tatlıses, Kubat, Cengiz Özkan, Ajda Pekkan, Gülşen
Seslendireceği Bozlak	Zeynebim
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Fa
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Açıl Ey Ömrümün Varı, Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber..
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Yok
Hangi Yörelere Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Belirli Bir Yöre Üzerine Çalışması Yoktur.
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Yok
Bilinen Bozlak Ustaları	Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Çekiç Ali

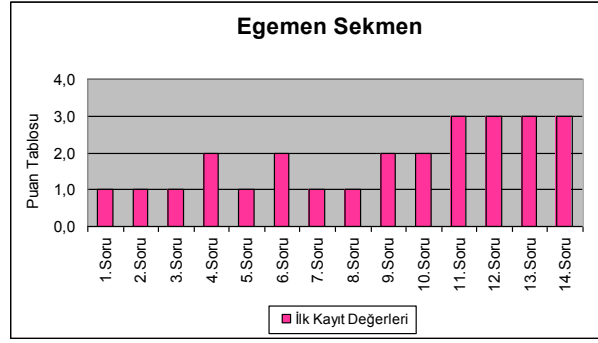
Çizelge 4.7'e göre 3. denek Egemen, sosyal yaşantısı ve bunun kültürel birikimine yansımaları açısından incelendiğinde, popüler kültür ürünleri ile ilgilenen bir solist adayı olarak anlaşılmaktadır. Ailesinin Türk halk müziği sanatçıları dinliyor olmasının etkisiyle Türk halk müziği ile ilgilenen deneğin bu ilgisi kulak dolgunluğunun haricinde icraya çok fazla yansımamıştır. Deneğin Türk halk müziği hakkındaki bilgi birikimini uygulama aşamasında gösterememesinin sebebi, kendi icrasındaki popüler müzik unsurlarının ağır basması olarak görülmektedir. Uzun hava seslendirme deneyimi de olmayan deneğin Türk halk müziği icrasında kültürel altyapısındaki bu çeşitlilik ve popüler öğelerin baskın çıkması sonucu zorluklar yaşadığı düşünülmektedir. Deneğin ilk çalışma sonrası yapılan ses kaydı analizleri şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.8 : Denek 3'ün verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	COK BASARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	7	6	12	0
	Ortalama Puan	1,78			

Çizelge 4.8'e göre Egemen Sekmen ses analizi değerlendirmesi ortalama puanı "1,78" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.9: 3. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse, Egemen uzun hava seslendirme becerisi sorgusunda *başarısız* olduğundan, bozlakların karakteristik özelliklerini bilme, kaynak kişi dinleyerek eser öğrenebilme ayrıca bozlakların trill ve hançere özelliklerini, ağız ve dil özelliklerini sergileyebilme ve dolayısıyla bozlakların karakteristik özelliklerini tam olarak yansıtabilme sorgusunda *başarısız* bulunmuştur. Bozlakların ağız ve dil özelliklerini, hançere özelliklerini bilme yetisi ve seyir özelliğini yansıtabilme özelliği sorgusunda *orta başarılı*, ses tekniği açısından diyafram nefesini, göğüs ve kafa sesini uyumlu kullanabilme ve kendi ses sınırını eserde başarıyla sergileyebilme sorgusunda ise *başarılı* bulunmuştur. Denek hiçbir kriter sorgusunda *çok başarılı* bulunmamıştır.

Denek 4: Mehmet Salih İNAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Salih İnan ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD. 4)

Çizelge 4.10: Mehmet Salih İnan Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	MEHMET SALİH İNAN
Yaşı	23
Memleketi	Ağrı
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul (2)
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Ağrı
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	6
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	1
Çaldığı Enstrüman	Bağlama

Çizelge 4.10 (Devam) : Mehmet Salih İnan Anketi.

Ses Tonu	Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Naciye İNAN
Annenizin Memleketi	Ağrı - Eleşkirt
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Evet
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Evet
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Thm
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Mükerrem Kemertaş, Aysun Gültekin, İzzet Altınmeşe, Belkıs Akkale, Mehmet Seske, Emel Taşçıoğlu...
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Hasan İNAN
Babanızın Memleketi	Ağrı
Babanızın Mesleği	Emekli
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Evet
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Nadiren
Babanız ne tür müzikler dinler?	Thm
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Celal Güzelses, Kazancı Bedih, Seyfettin Sucu, Kenan Temiz, İbrahim Tatlıses, Burhan Çağan, İzzet Altınmeşe...
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Thm, Tsm
Dinlediği Sanatçılar	Celal Güzelses, Hafız Burhan, Münir Nurettin Selçuk, Muharrem Ertaş, Zaralı Halil, Mükerrem Kemertaş, İzzet Altınmeşe...
Seslendireceği Bozlak	Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Mi
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül ALTIOK
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Başımda Altın Tacım, Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber, Zülüf Dökülmüş Yüze, Vay Bana Vaylar Bana, Niğde Bağları, Karanfil Ocak Ocak...
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	İyi
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Doğu Anadolu
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Orta Derece
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş, Çekiç Ali, Hacı Taşan, Neşet Ertaş...
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Muharrem ERTAŞ

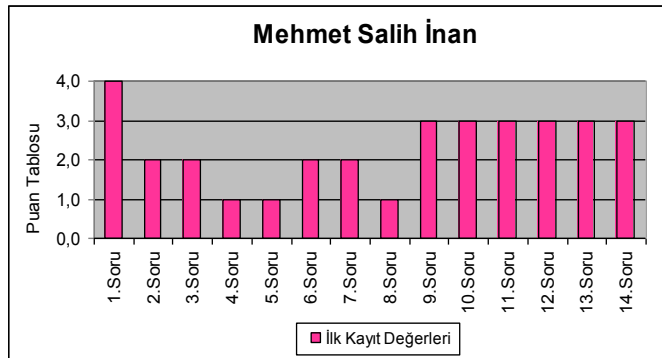
Çizelge 4.10'a göre 4. Denek Mehmet Salih, sosyo-kültürel açıdan incelendiğinde Doğu Anadolu bölgesinde doğup büyümüş Türk halk müziği ile iç içe yaşamış bir solist adaydır. Ailesinin de halk müziği ile özellikle de Doğu Anadolu türküleriyle ilgili olduğunu öğrendiğimiz deneğin daha çok hoyratlar, baraklar üzerine çalışma yapmıştır ve bu çalışmaya kadar hiç bozlak seslendirmemiştir. Bu deneğin verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.11: Denek 4'ün verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	3	8	18	4
	Ortalama Puan	2,36			

Çizelge 4.11'e göre Mehmet Salih İnan'ın ses analizi değerlendirmesi, ortalama puanı "2,36" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.12: 4. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse, denek uzun hava seslendirme becerisi sorgusunda *çok başarılı* bulunmuştur. Ancak kendi yöresinin ağız ve hançere özelliklerine ve tavır özelliklerine olan hâkimiyeti bozlak icrasını olumsuz etkilemektedir. Bozlakların trill

ve hançere özelliklerini ve buna bağlı olarak karakteristik özelliklerini yansıtamadığından *başarısız* bulunmuştur. Bozlaklar hakkında fikir sahibi olma ve kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme, bozlakların ağız ve dil özelliklerini bilme ve icrada yansıtabilme sorgusunda *orta başarılı*, eseri ritmik ve melodik açıdan doğru seslendirme, doğru ifade edebilme ve ses tekniği açısından nefes dengesini ve rejisturlar arasındaki bağlantıyı kurabilme sorgusunda *başarılı* bulunmuştur.

Denek 5: Elif AVCI, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Ankarada Yedim Taze Meyvayı

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Elif Avcı ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.5)

Çizelge 4.13: Elif Avcı Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	ELİF AVCI
Yaşı	19
Memleketi	Malatya
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul (1990-Halen)
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	İstanbul
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	2005
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	Ses Eğitimi 3. Yy
Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Metzo Soprano
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Seher
Annenizin Memleketi	Sinop
Annenizin Mesleği	Stilist
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Bir Dinleyici Olarak Evet
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Beğendiği Bir Türküye Eşlik Etmek (Mırıldanmak) Haricinde Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Kendi Tabiriyle ; Kulağına Hoş Gelen Her Tür
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Funda Arar - Candan Erçetin - Hüseyin Turan- Sertap Erener - Onur Şan
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Necati
Babanızın Memleketi	Malatya
Babanızın Mesleği	Restaurant İşletmecisi

Çizelge 4.13 (Devam) : Elif Avcı Anketi.

Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Bir Dinleyici Olarak Evet
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği - Klasik Türk Musikisi - Fantezi / Arabesk
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Belkıs Akkale - İbrahim Tatlıses - Melihat Gülses - Hüner Coşkun
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Türk Halk Müziği - Klasik Türk Musikisi - Jazz
Dinlediği Sanatçılar	(Mahalli Sanatçılar Haricinde) Emel Taşçıoğlu - Gülşen Kutlu - Aysun Gültekin - Asım Kuzuluk - Nazlı Öksüz - Erol Köker - Mehmet Özbek - Ümit Tokçan - Celal Bakar - Sevim Seçkin - Adile Kurt Karatepe Vs.
Seslendireceği Bozlak	Ankara'da Yedim Taze Meyvayı
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Do
Çalıştığı Eğitmenler	Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Garmı Yağmış Yüce Dağlar Başına , Ahirim Sensin , Gine Yeşillendi Niğde Bağları - Hapishanelere Güneş Doğmuyor - Helkemi Suya Daldırdım - Bulut Bulut Üstüne Vs
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Birçok Konser , Sınav Ve Sunumlarda Tercihlerimin İlk Sırasında Yer Alır.
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Malatya, Arguvan
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Yaklaşık 2 Sene Ustalar Ve Radyo Sanatçılarından Geçerek .
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş - Çekiç Ali - Hacı Taşan - Ahmet Gazi Ayhan
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Keskinli Hacı Taşan

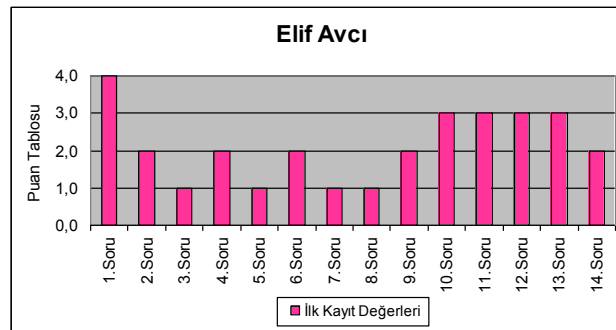
Çizelge 4.13'e göre 5. denek Elif beş yıl gibi bir süredir Türk halk müziği ile ilgilenen bir solist adaydır. Genç nesil bir Türk halk müziği solist adayı olarak TRT Türk halk müziği sanatçıları dinleyen Elif, popüler kültürün ailesi üzerindeki etkilerini icrasında hissettirmekte ve Türk halk müziğinin geleneksel yapısından çok popüler yapısıyla ilgilenmektedir. Denek uzun hava seslendirme tecrübesine sahiptir. Ancak TRT Kurum sanatçılarının ve halk müziğindeki kaynak kişiler yerine türkü taşıyıcı sıfatına sahip sanatçıların etkisinde kalan Elif bu durumun geleneksel türkü icrasındaki yansımalarını açıkça hissettirmektedir. Yine bozlaklar konusunda bilgi sahibi olan ve kaynak kişiden çok günümüz bozlak icracılarından bozlak öğrenmiş olan Elif'in, günümüz bozlak söyleme şekli ile kaynak kişilerin bozlak söyleme şekli arasında yaşadığı çelişki tezimizin analiz bölümünde açıkça fark edilmektedir. Bu denegın kendisine verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizi aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.14: Denek 5'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	4	10	12	4
	Ortalama Puan	2.14			

Çizelge 4.14'e göre Elif Avcı'nın ses analizi değerlendirilmesi, ortalama puanı "2,14" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.15: 5. Deneyin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse, denek uzun hava seslendirme tecrübesiyle çok başarılı bulunmuştur. Bozlaklara özgü ağız ve dil yapısını eserde uygulayabilme, tril ve hançere özelliklerini eserde uygulayabilme ve kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme becerisi sorgusunda ise başarısız bulunmuştur. Bozlakların ağız ve

dil özelliklerini, tril ve hançere özelliklerini, karakteristik özelliklerini bilme yetisi ve bunların yanı sıra, eserin ritmik yapı ve temposunu doğru ifade edebilme ve kendi ses sınırlarını eserde yansıtabilme becerisi sorgusunda *orta başarılı* bulunurken, eserin seyir özelliklerini doğru ifade edebilme ve ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanabilme, nefes dengesini eser içinde yansıtabilme, kafa rejistırı ile göğüs rejistırı arasındaki bağlantıyı uyumlu kullanabilme sorgusunda *başarılı* bulunmuştur.

Denek 6: Emine ÇAKAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Deverek Dağı

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Emine Çakan ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.6)

Çizelge 4.16: Emine Çakan Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	EMİNE ÇAKAN
Yaşı	24
Memleketi	Tunceli
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul (16)
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	İstanbul
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	Yaklaşık 10 yıldır
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	2. sınıf
Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses TONU	Soprano
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Güllüzar
Annenizin Memleketi	Tunceli
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Evet
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Evet
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Türk Halk müziği
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Yöresel Sanatçılar
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Hacı
Babanızın Memleketi	Tunceli
Babanızın Mesleği	Emekli

Çizelge 4.16: Emine Çakan Anketi.

Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Evet
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Evet
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk halk müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Yöresel Sanatçılar
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Her türlü müziği dinlerim ama daha çok halk müziği
Dinlediği Sanatçılar	Mahalli Sanatçılar, TRT sanatçıları
Seslendireceği Bozlak	Deverek Dağı
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Do
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Ankara'da Yedim Taze Meyvayı, Gönül Dağı, Zülûf Dökülmüş Yüze,
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Seslendirdim
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Belirli bir yöreye ait çalışması yoktur
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Yok
Bilinen Bozlak Ustaları	Neşet Ertaş, Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Yok

Çizelge 4.16'ya göre 6. Denek Emine 10 yıldır müzikle ilgilenen bir solist adaydır. Türk halk müziği ile ilgilenen denek, bunun yanı sıra diğer müzik türlerini de dinlemekten hoşlanmaktadır. Anket verilerine göre aile yaşantısında Türk halk müziği ile ilgilenen fertlerin olduğu ve bu kişilerin genellikle halk müziğinin kaynak kişilerini takip ediyor olduğu anlaşılmaktadır. Ancak denegin daha çok günümüz halk müziği sanatçıları icralarına önem verdiği anlaşılmaktadır. Uzun hava seslendirme tecrübesi olduğu halde, bozlak seslendirme tecrübesinin olmadığı görülmektedir. Bozlak ustaları hakkında genel bir bilgiye sahip olduğu anlaşılan denegin verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.17: Denek 6'nın Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

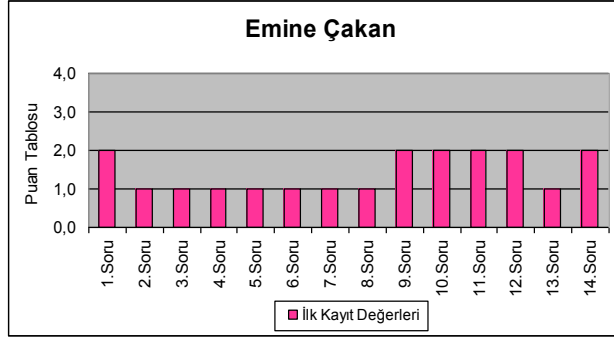
SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	COK BASARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			

Çizelge 4.17 (Devam) : Denek 6'nın Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağz ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7	Bozlakların Ağz ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniğı Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniğı İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniğı Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi	X			
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
Toplam Puan		9	10	0	0
Ortalama Puan		1,35			

Çizelge 4.17'ye göre Emine Çakan'ın ses analizi değerlendirme, ortalama puanı "1,35" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.18: 6. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiğı.

Özetlemek gerekirse, bu kriterler temel alındığında deneğin bozlakların karakteristik özelliklerini bilmediğı, kaynak kişiden bozlak öğrenme ve seslendirebilme becerisine, bozlakların trill ve haççere tekniğini bilme yetisi ve uygulayabilme becerisine, bozlakların ağz ve dil özelliklerini bilme yetisi ve uygulayabilme becerisine, Orta Anadolu fonetik alfabesini uygulayabilme ve eserin karakteristik özelliklerini yansıtabilme sorgularında *başarısız* olduğu tespit edilmiştir. Bunların haricinde ses tekniğı açısından göğüs ve kafa rejistırı arasındaki bağlantıyı kurabilme ve kendi ses sınırını eserde kullanabilme sorgusunda *başarısız* bulunmuştur. Eserin ritmik yapı ve temposunu, seyir özelliklerini ifade edebilme açısından ve ses tekniğı

açısından diyafram nefesini kullanabilme ve eser içinde nefes dengesini sağlayabilme becerisi sorgusunda ise *orta başarılı* bulunmuştur.

Denek 7: Turgut BALBAY, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Turgut Balbay ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.7)

Çizelge 4.19: Turgut BALBAY Anket çalışması.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Turgut Balbay
Yaşı	23
Memleketi	Konya
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul 2 Yıl
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Konya Ereğli
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	11
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	1.Sınıf
Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Lirik Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Ümmügülsüm
Annenizin Memleketi	Konya
Annenizin Mesleği	Hayır
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Evet
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Türkü
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	İzzet Altınmeşe İbrahim Tatlıses
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Mehmet
Babanızın Memleketi	Konya
Babanızın Mesleği	Hayır
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Hayır
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türkü

Çizelge 4.19 (Devam) : Turgut BALBAY Anket çalışması.

Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	İzzet Altınmeşe, İbrahim Tatlises
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Bozlaklar ve Deyişler
Dinlediği Sanatçılar	Neşet Ertaş , Tufan Altaş , Musa Eroğlu ,Yüksel Abalı Oglu Nida Tüfekçi ,Rıza Konyalı
Seslendireceği Bozlak	Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Mi Bemol
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Niğde Bağları, Gel Yanıma Gel....
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Evet
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Orta Anadolu
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Çok Bozlak Okudum .Ancak Bir Araştırma Yapmadım.
Bilinen Bozlak Ustaları	Hacı Taşan, Muhareem Ertaş, Bahri Altaş, Tufan Altaş, Kamil Abalıoğlu, Kamil Çoke, Erol Çoke.
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Tufan Altaş, Yüksel Abalıoğlu

Çizelge 4.19'a göre Turgut Balbay yöresi itibariyle bozlaklara en yakın deneklerimizden birisidir. Konya Ereğli'de doğup büyümüş olan denegin çocuk yaşlarından beri bozlaklarla ilgilendiği, bölgede ün yapmış veya yapmamış birçok bozlak ustasını dinleme ve hatta kendileriyle çalışma fırsatı bulduğu anlaşılmaktadır. Ailesi de Türk halk müziği ile ilgili olan denegimizin birçok kez bozlak seslendirmiş olması analizimiz açısından önemli bir veridir. Bu denegin verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.20: Denek 7'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

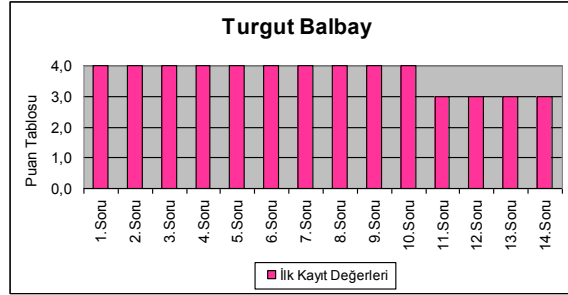
SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X

Çizelge 4.20 (Devam) : Denek 7'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarında Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
Toplam Puan		0	0	12	40
Ortalama Puan		3,71			

Çizelge 4.20'ye göre Turgut Balbay'ın ses analizi değerlendirme ortalama puanı "3,71" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.21: 7. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek, Orta Anadolu bölgesi uzun hava türü olan bozlaklara ve onun karakteristik özelliklerine çok hâkim olması sebebiyle genel olarak *çok başarılı* bulunmuştur. Ses tekniği açısından diyafram nefesinin kullanımı, eserde nefes dengesini ayarlayabilmesi, kafa rejistiri ile göğüs rejistiri arasındaki bağlantıyı kurabilmesi sorgusunda *başarılı* bulunmuştur. Deneğin yörenin insanı olmasının verdiği olumlu katkının yanı sıra kaynak kişi dinleyerek geliştirmiş olduğu bu icra şekli ses eğitimi çalışmalarlarıyla desteklendiğinde çok daha başarılı bir sonuç elde edilmiş olacaktır.

Denek 8: Umut ÜNAL, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kırat

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Umut Ünal ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.8)

Çizelge 4.22: Umut Ünal Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Umut Ünal
Yaşı	21
Memleketi	Elazığ
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul 21 Yıl
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Şirinevler İlköğretim Okulu,İTÜ TMDK Çalgı Eğitim (lise)
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	8
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	4.Sınıf
Çaldığı Enstrüman	Bağlama, Gitar, Piyano
Ses Tonu	Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	İlknur
Annenizin Memleketi	Filibe
Annenizin Mesleği	Çalışmıyor
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Evet
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Thm,Tsm,Pop,Özgün
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Sezen Aksu,Zeki Müren,İbrahim Tatlıses Vb.
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Ferit
Babanızın Memleketi	Elazığ
Babanızın Mesleği	Tekstil
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Evet
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Evet
Babanız ne tür müzikler dinler?	Thm,Tsm,Pop,Özgün
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Neşet Ertaş,Müzeyyen Senar,Mustafa Keser ,Julio Iglesias vb.
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Thm,Tsm,Pop,Özgün
Dinlediği Sanatçılar	Arif Sağ,Neşet Ertaş,Musa Eroğlu,Müzeyyen Senar,Zeki Müren,Erol Parlak,Sezen Aksu,Sertab Erener vb.
Seslendireceği Bozlak	Kırat Bozlağı
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Re
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Ahirim Sensin, Yazımı Kışa Çevirdin,Şad Olup Gülmedim,Zahidem,Aman Ak Elleri Sala Sala Gelen Yar vs.
Uzun Hava Seslendirme Tecrübe	Evet
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Belirli bir yöreye ait çalışması yoktur.
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tec	Hayır
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş,Neşet Ertaş,Çekiç Ali vb.
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Neşet Ertaş.

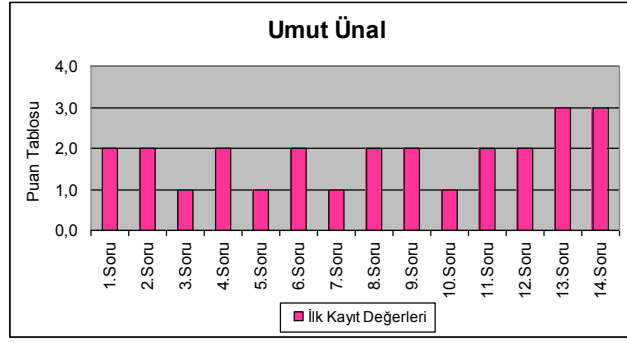
Çizelge 4.22'ye göre 8. Denek Umut Ünal Elazığ kökenli ancak İstanbul'da doğup büyümüş bir solist adayı olarak, lise çağlarından beri Türk halk müziği eğitimi almaktadır. Ancak bunun yanı sıra popüler müzik dinleyen ve icra eden solist, sosyo-kültürel açıdan iki kültür arasında kalmış, gelenekten kopmayan ancak popülist yaklaşımların etkisinde kalan bir bakış açısına sahiptir. Daha önce uzun hava seslendirmiş olan denek'in bozlaklar hakkında çalışması bulunmamaktadır. Neşet Ertaş üzerine özel incelemeler yapmış olmasından dolayı Orta Anadolu türkülerini ve bozlaklarını bilmektedir. Ancak hiç icra etmemiştir. Bu denek'in verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.23: Denek 8'nin Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	COK BASARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	4	16	8	0
	Ortalama Puan	2			

Çizelge 4.23'e göre Umut Ünal'ın ses analizi değerlendirilmesi ortalama puanı **"2,00"** olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.24: 8. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek, bozlakların karakteristik özelliklerini bilme ve seslendirebilme, tril ve hançere tekniğini bilme, ağız ve dil özelliklerinin ne olduğunu bilme, eserin ritmik yapısını ve temposunu yansıtabilme, ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanarak nefes dengesini sağlayabilme sorgusunda *orta başarılı* bulunmuştur. Kaynak kişilerden bozlak öğrenip seslendirebilme, bozlakların tril ve hançere özelliklerini uygulayabilme, bozlakların ağız ve dil özelliklerini uygulayabilme, eserin seyir özelliklerini rahat ve doğru ifade edebilme sorgusunda ise *başarısız* bulunmuş, ses tekniği açısından kafa ve göğüs rejistırı arasındaki uyumluluğu yakaladığı için ve kendi ses sınırlarını belirleyebildiği için ise *başarılı* bulunmuştur.

Denek 9: Mehmet ARLAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Arlan ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.9)

Çizelge 4.25: Mehmet Arlan Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	MEHMET ARLAN
Yaşı	24
Memleketi	Tokat
Yaşadığı Şehir ve Yılı	1986-1993 Tokat,1993 ten beri İstanbul
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	İlkokul 1 Tokat İlkokul 8 e kadar İstanbul Ümraniye Yenidoğan, Lise İstanbul Sancaktepe
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	1990-2010 ve devam ediyor
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	4 (8. Yarıyıl)

Çizelge 4.25 (Devam) : Mehmet Arlan Anketi.

Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Dramatik Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Elif
Annenizin Memleketi	Tokat
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Çok fazla değil
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Mutfakta
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Halk Müziği
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Sevcan Orhan , Aşık Veysel, Mahsuni Şerif vs.
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Ali
Babanızın Memleketi	Tokat
Babanızın Mesleği	İnşaat
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Çok az
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Halk Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Mahsuni Şerif, Davut Sulari, Feyzullah Çınar, Yıldırım Çınar vs.
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Türk halk müziği Değiş ağırlıklı ve anonimler
Dinlediği Sanatçılar	Aşık Veysel, Mahsuni Şerif, Davut Sulari, Muhlis Akarsu, Barış Manço
Seslendireceği Bozlak	Aman gine göç eyledi avşar elleri
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Re
Çalıştığı Eğitmenler	İsmail Altunsaray, Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Repertuarda geçilen bir kaç kırık hava, 3, 4 tane bozlak
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Birkaç Değiş uzun hava, birer tane gurbet, barak, hoyrat, divan
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Bütün yörelerin deyişleri üzerine özel çalışmalar yapmaktadır.
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Repertuarda 1 yarıyıld toplamda 4 eser
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Çekiç Ali Şekip Şahadoğlu
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Yok

Çizelge 4.25'e göre Mehmet Arlan, Türk halk müziği ile yoğun olarak ilgilenen, gerek uzun hava gerek kırık hava birikimi olan, özel ilgi alanı olan deyişlerin icrasında kendisini yetiştirmiş bir solist adaydır. Yaptığı çalışmalar incelendiğinde bozlaklar ve diğer türler hakkında da bilgi sahibi olduğu, kaynak kişi araştırmaları sebebiyle geleneksel tavırlar üzerine çalışmaları olduğu gözlenmektedir. Bu deneğin

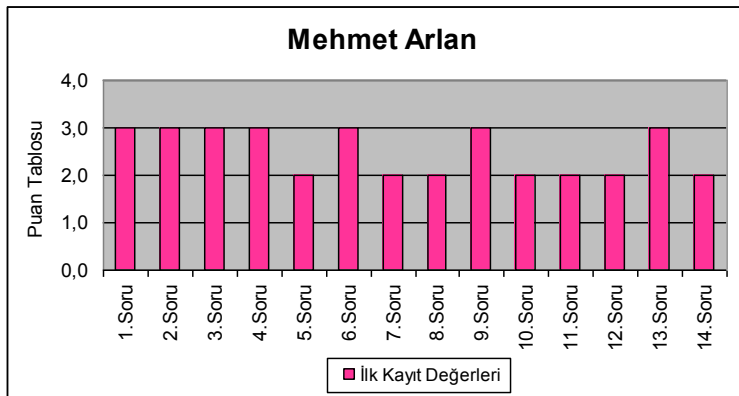
verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.26: Denek 9'un Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	COK BASARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
Toplam Puan		0	14	21	0
Ortalama Puan		2,5			

Çizelge 4.26'ya göre Mehmet Arlan'ın ses analizi değerlendirme ortalama puanı "2,50" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.27: 9. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek, uzun hava seslendirme tecrübesi, bozlakların karakteristik özelliklerini bilme yetisi, kaynak kişiden eser öğrenip seslendirebilme becerisi, bozlakların tril ve hançere tekniğini bilme yetisi, ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi, eserin ritmik yapı ve temposunu doğru ifade edebilme ve ses tekniği açısından kafa rejistırı ile göğüs rejistırı arasındaki uyumu sağlayabilme sorgusunda *başarılı* bulunmuş, ancak bozlakların trill ve hançere özelliklerini uygulayabilme, ağız ve dil özelliklerini uygulayabilme, söyleme esnasında eserin karakteristik özelliklerini yansıtabilme, seyir özelliklerini rahat ifade edebilme, ses tekniği açısından diyafram nefesini doğru kullanabilme, nefes dengesini eserde yansıtabilme, ses sınırını eserde kullanabilme sorgusunda ise *orta başarılı* bulunmuştur.

Denek 10: Ayşegül ALTIOK, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1995 yılı Mezunu

Seslendirdiği Bozlak: Doğan Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Ayşegül ALTIOK ile yapılan anketin ve çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.10)

Çizelge 4.28: Ayşegül Altıok Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Ayşegül Altıok
Yaşı	35
Memleketi	Samsun
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul 19yıldır
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Samsun İstiklal İlköğretim Okulu ve Samsun Ondokuz Mayıs Lisesi
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	1988
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	Mezun
Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Lirik Soprano
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Emine Aslıhan
Annenizin Memleketi	Samsun
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Hiç
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Popüler Müzik, Türk Sanat Müziği ve yabancı müzik
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Şebnem Ferah, Tarkan, Sezen Aksu, Perihan Altındağ Sözeri, Ebru Gündeş

Çizelge 4.28 (Devam) : Ayşegül Altıok Anketi.

Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Yılmaz
Babanızın Memleketi	Samsun
Babanızın Mesleği	Özel Sektörde Yönetici
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Hiç
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Sanat Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Tüm TSM Sanatçıları
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Türk Sanat Müziği, Türkçe Sözlü hafif müzik, Türk halk müziği
Dinlediği Sanatçılar	Şebnem Ferah, Ajda Pekkan, Bedia Akartürk, Fatih Erkoç, Doğan Canku, Sezen Aksu, Sibel Can, Ebru Gündeş, Hamiyet Yüceses, Münevver Özdemir
Seslendireceği Bozlak	Doğar Yaz Ayları
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Do#
Çalıştığı Eğitimci	Ayşe Sezerman
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Züluf dökülmüş yüze, Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber, Gesi Bağları, Kesik Çayır...
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Bir kere bir konserde
Hangi Yöre Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Rumeli, Konya, Ege
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Bu zamana kadar hiç
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Neşet Ertaş, Çekiç Ali
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Yok

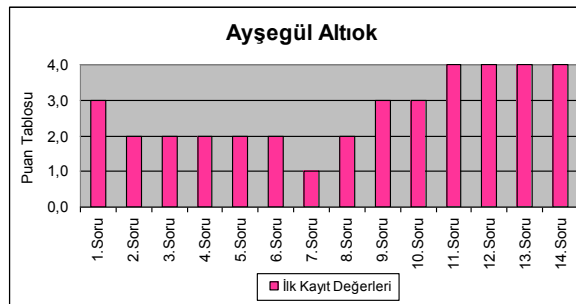
Çizelge 4.28'e göre 10. Denek Ayşegül Türk halk müziği ile üniversite yıllarında ilgilenmeye başlamıştır. Sosyo-kültürel açıdan değerlendirildiğinde doğup büyüdüğü yıllardan üniversite çağlarına kadar Türk sanat müziği ile iç içe olan bir solist adaydır. Türk halk müziği birikimi olmayan deneğin popüler müzik ürünlerine olan ilgisi ve icra kabiliyeti dolayısıyla da icra anlamında Türk halk müziğinin değerlerini yansıtamayacağı düşünülebilir. Ancak 19 yıldır Türk halk müziğinin içinde olduğu düşünüldüğünde elde etmiş olacağı bilgi birikimi, bu alandaki gelişimini ve bunun icraya yansımalarını ortaya koyacaktır. Uzun hava seslendirme tecrübesi olduğu halde bozlaklar hakkında yapılan bu doktora çalışmasına kadar hiç bozlak seslendirme tecrübesi olmayan deneğin çalışmalar sonucunda sergileyeceği performans analizleri etkileyecek nitelikte görülmektedir. Bu deneğin verilen bozlak ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.29: Denek 10'un Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	1	12	9	16
	Ortalama Puan	2,71			

Çizelge 4.29'e göre Ayşegül Altıok'un ses analizi değerlendirme, ortalama puanı "2,71" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.30: 10. Deneğin Analiz Değerlendirme Grafiği.

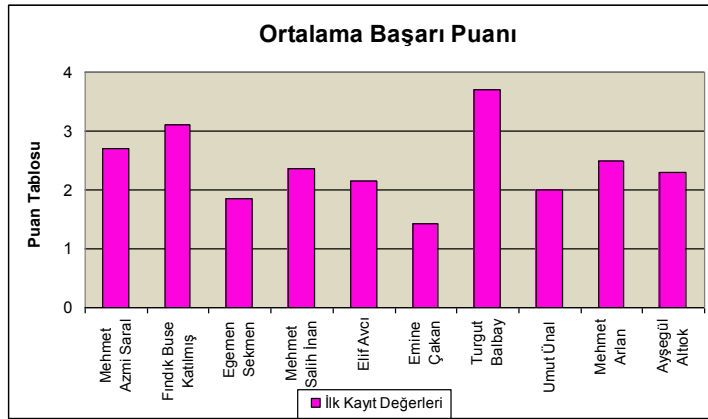

Özetlemek gerekirse, uzun hava seslendirme becerisi *başarılı* olan denek, yöreye ait kaynak kişilerden eser öğrenip seslendirebilme, eserin karakteristik özelliklerini yansıtabilme, eserin ritmik yapısı ve temposunu yansıtabilme ve eserin seyir özelliklerini doğru ifade edebilme, bozlakların tril ve hançere özelliklerini

seslendirebilme, bozlakların karakteristik özelliklerini, tril ve hançere özelliklerini, ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi sorgusunda *orta başarılı*, bozlakların ağız ve dil özelliklerini uygulayabilme becerisi sorgusunda ise *başarısız* bulunmuştur. Ses tekniği olarak diyafram tekniğini kullanabilme, nefes dengesini eserde yansıtabilme, kafa rejistırı ile göğüs rejistırı arasındaki uyumu sağlayabilme ve kendi ses sınırını eserde uygulayabilme becerisi sorgusunda ise *çok başarılı* bulunmuştur.

Araştırmanın buraya kadar olan bölümünde denekler hem sosyo kültürel yapıları hem de sergiledikleri icra anlamında analiz edilmişlerdir. Bu çalışma ile kaynak kişi dinleyerek bozlak seslendiren deneklerin başarılı veya başarısız oldukları alanlar açıkça tespit edilmiştir. Bu tespitler sonucunda yapılan genel değerlendirmede aşağıdaki başarı tablosuyla karşılaşılmıştır.

Çizelge 4.31: 10 Deneğin Karşılaştırmalı Değerlendirme Grafiği.

Buna göre puan tablosundaki 2 puanın ortalama olduğu varsayılırsa, 10 denekten 2'sinin ortalamanın altında kaldığı, 3'ünün ortalama seviyede olduğu, 4'ünün ortalamanın biraz üzerine çıkarken, 1 tanesinin ortalamanın çok üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Bu sonucun daha açık şekilde anlaşılabilmesi ve genel bir değerlendirme yapılabilmesi için 14 soruluk kriterle sorgulanan denek icralarının birbirleriyle karşılaştırması yapılarak en çok hangi kriterde eksiklikler yaşandığı ve hangi konuya önem verilmesi gerektiği tespit edilecektir.

4.1.2. Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcra Analizlerinin Karşılaştırılması

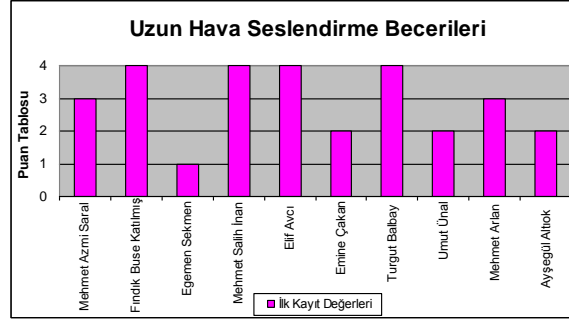
Buraya kadar yapılan analiz çalışmasında deneklerin ilk icra kayıtları üzerine hazırlanan kriterler doğrultusunda ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Araştırmanın bundan sonraki aşamasında 10 denneğin belirlenen kriterler doğrultusunda soru bazında bireysel karşılaştırmaları yapılacaktır. Değerlendirme sırasında 1 puan için *başarısız*, 2 puan için *orta başarılı*, 3 puan için *başarılı* ve 4 puan için *çok başarılı* nitelendirmeleri kullanılmıştır. Deneklerin sorguları “X” ile işaretlenerek kriter bazında hangi denneğin ne kadar başarılı veya ne kadar başarısız olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.32: “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x2	3x3	4x4

Çizelge 4.32’de sorgulanan deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 4 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 3 denek 3 puan alarak *başarılı*, 2 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.33: “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu sonuç, on denekten *çok başarılı* olan 4 tanesinin ve *başarılı* olan 3 tanesinin bu çalışmadan önce de uzun hava seslendirmiş olduğu, bu anlamda kendilerini ilgi alanlarını oluşturan yörelerin uzun havalarını seslendirme konusunda kanıtlamış olduklarını göstermektedir. Araştırmamıza katılan deneklerin sadece Türk halk müziği ile ilgili olmaları değil, uzun hava icrasındaki başarı veya başarısızlıkları da sonucu etkileyecek derecede önemlidir. Bu çalışma ile uzun hava seslendirme tecrübesi az olan üç deneğin icrasında gelişme sağlamak da önemli bir aşama olacaktır.

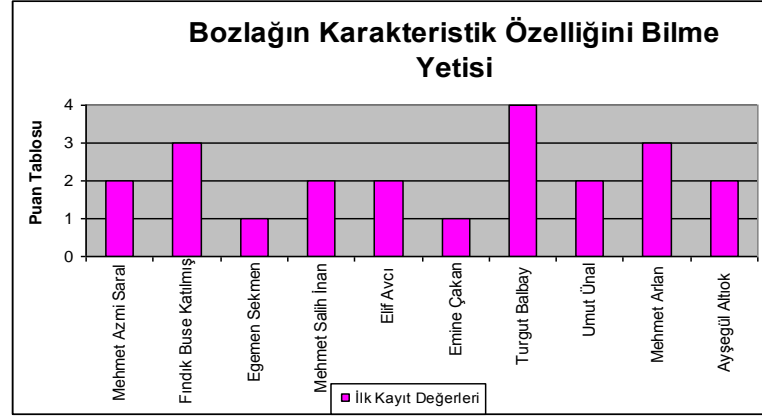
Çizelge 4.34: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	2x1	2x5	3x2	4x1

Çizelge 4.34’de sorgulanan deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 5 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.35: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Alınan bu sonuç değerlendirildiğinde, araştırmamıza denek olan 1 kişinin yörede yetişmiş olmasının verdiği avantajla çok başarılı olduğu, diğerlerinin ise kendi kendilerine yaptıkları çalışmanın verileri ışığında orta seviyede başarılı olduğu, 5’inin orta başarılı, 2’sinin başarısız olduğu düşünüldüğünde bu kriter için yeterince donanımlı olmadıkları tespit edilmektedir.

Çizelge 4.36: “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

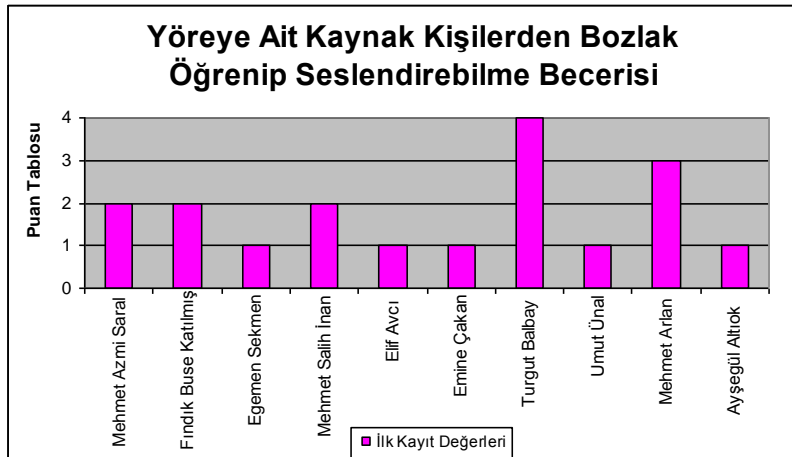
<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			

Çizelge 4.36 (Devam) :“Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4	2x4	3x1	4x1

Çizelge 4.36’da sorgulanan deneklerin *Bozlağın Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 4 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 4 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.37: “Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

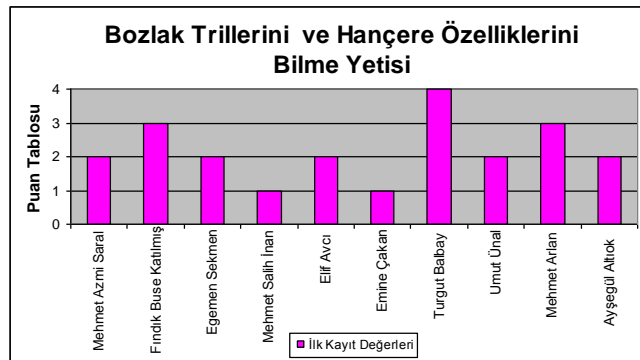
Bu sonuca göre yörede yetişmiş olan denegin haricindeki deneklerin sadece kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip seslendirebilme becerisi ortalamanın altında değerlerde görülmektedir ve çoğunluk başarısız olmuştur. Bu başarısızlıkların hangi aşamada görüldüğü ise diğer sorguların grafik değerlerinde daha net görülecektir.

Çizelge 4.38: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u>
		<u>1 puan</u>	<u>2 puan</u>	<u>3 puan</u>	<u>4 puan</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan	X			
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x5	3x2	4x1

Çizelge 4.38’de sorgulanan deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 5 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.39: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

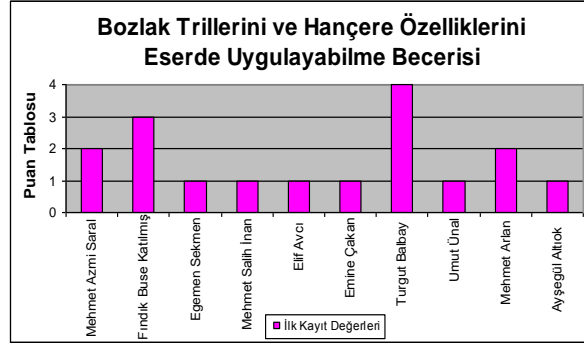
Bu sonuca göre yörede yetişmiş olan deneklerin başarısı burada da açıkça görülmektedir. Bunun yanı sıra diğer deneklerin konu ile ilgili kendi çabalarıyla yapmış oldukları çalışmalar sonucu bir fikre sahip oldukları ve ağırlıklı olarak orta derecede bir başarı sergiledikleri görülmektedir.

Çizelge 4.40: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan	X			
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
		1x5	2x3	3x1	4x1

Çizelge 4.40’da sorgulanan deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 1 denek 3 puan alarak *başarılı*, 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 5 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.41 :“Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu sonuca göre, deneklerden yörede yaşamış ve o kültürle yoğrulmuş olanın başarısı yine göze çarpmaktadır. Ancak diğerlerinin bozlakların trill ve hançere özelliklerini bilme yetilerinin daha başarılı olduğu halde, bu bilgileri uygulayabilme becerilerinin başarısız olduğu, bunun için yöreye ait bazı özel bilgilerle donanmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu kriter sorgusunda başarısız olan deneklerin başarısızlık sebepleri birbirinden farklıdır. Başarısız olan 5 denekten Egemen, Umut ve Emine hançere tekniğine henüz yeterince sahip olmadığından, Mehmet Salih ve Elif ise hançere ve trill özelliklerini kendi yörelerinin tekniği ile karıştırdığından başarısız olmuşlardır. Mehmet Azmi, Mehmet ve Ayşegül ise ağız yapısı ve diğer uzun havalarla bozlaklar arasındaki farklılıklar konusundaki çelişkili icraları yüzünden orta başarıda bir performans sergilemişlerdir.

Çizelge 4.42 :“Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

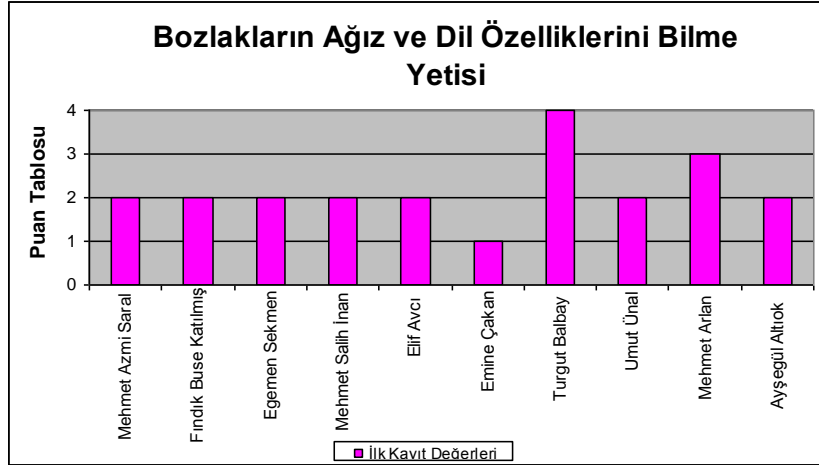
<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			

Çizelge 4.42 (Devam) : “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x7	3x1	4x1

Çizelge 4.42’de sorgulanan deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 7 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.43 : “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

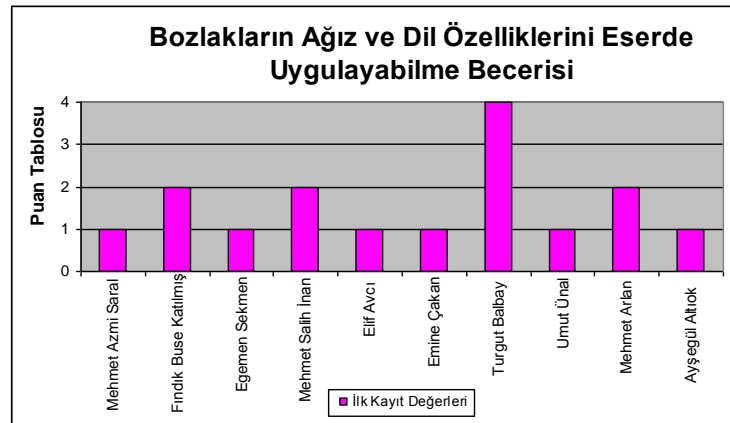
Bu sonuca göre, deneklerin çoğu bozlaklarda kullanılması gereken ağız ve dil özelliklerini orta derecede bilmektedir. Kaynak kişi dinleyerek bozlak seslendirebilmek için yaptıkları çalışmalardan ve seslendirme çabalarından bu anlaşılmaktadır. Deneklerin bilgi birikimi ve orta Anadolu türkülerine olan ilgileri bu kriterdeki ortalama başarıyı kanıtlar niteliktedir.

Çizelge 4.44: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral	X			
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x6	2x3		4x1

Çizelge 4.44’de sorgulanan deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 0 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 6 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.45: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu sonuca göre yörede yetişen denek haricindeki hiçbir deneğin başarılı olduğu görülmektedir. Kaynak kişi dinleyerek uzun hava öğrenmek ve seslendirebilmek deneyim isteyen bir öğrenim şeklidir. Henüz yöreler arasındaki ağız, dil ve hançere farkını kavramamış bir solist adayı için dinlediği kaynak kişinin ağız ve dil özelliklerini irdeleyebilmesi mümkün olsa da onu uygulayabilmesi oldukça zordur. Burada da bir önceki kriter sorgusunda ağız ve dil özelliklerini bilme yetileri orta derecede de olsa başarılı olan deneklerin, uygulayabilme aşamasında gösterdikleri başarısızlık açıkça görülmektedir.

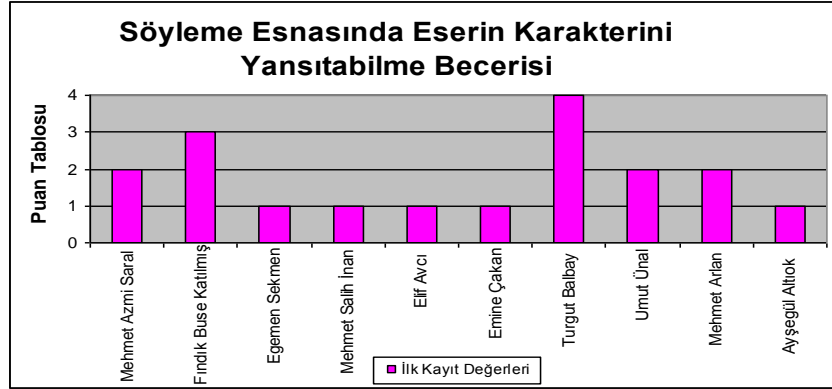
Çizelge 4.46: “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan	X			
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4	2x4	3x1	4x1

Çizelge 4.46’da sorgulanan deneklerin *Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 4 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 4 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.47 : “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

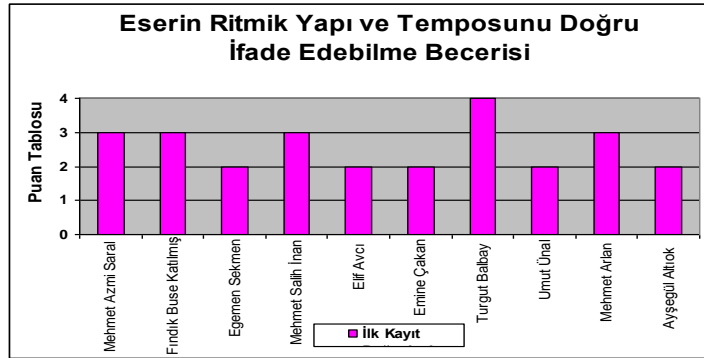
Bu sonuca göre, eserin edebi ve müzikal değerlerini, ağız ve dil özelliklerini, tril ve hançere tekniğini henüz kavrayamamış denekler haricinde kalan denek Fındık Busenin ve Turgut’un başarılı olduğu diğerlerinin ise orta seviyede ve hatta başarısız seviyede olduğu gözlenmektedir. Mehmet Azmi, Umut, Mehmet Arlan ve Ayşegül gerek eseri seslendirirken seçtikleri ton, gerek bozlakların hançere tekniğindeki bazı nüansları vurgulamaları açısından Egemen, Emine, Mehmet Salih ve Elif’e göre daha başarılı bulunmuşlardır. Ancak henüz istenen başarı grafiği elde edilmemiştir.

Çizelge 4.48: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4	3x5	4x1

Çizelge 4.48’de sorgulanan deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 5 denek 3 puan alarak *başarılı*, 4 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 0 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.49: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu sonuca göre, kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme sırasında ritmik yapının ve temponun anlaşılabilir olarak doğru ifade edilebilmesi mümkündür. Bütün deneklerin bu kriter bazında eserin ritmik yapısını ve temposunu ortalamanın üzerinde bir başarıyla doğru algıladığı görülmektedir.

Çizelge 4.50: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

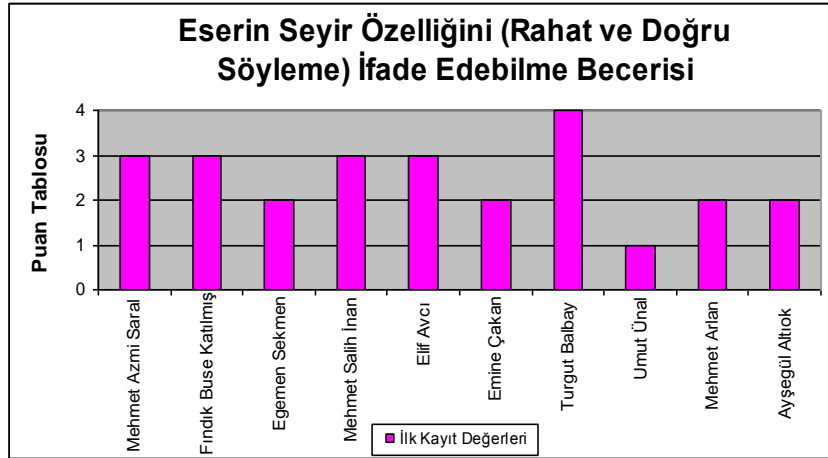
<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X

Çizelge 4.50 (Devam) : “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1	3x5	4x1

Çizelge 4.50’de sorgulanan deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 5 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.51: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

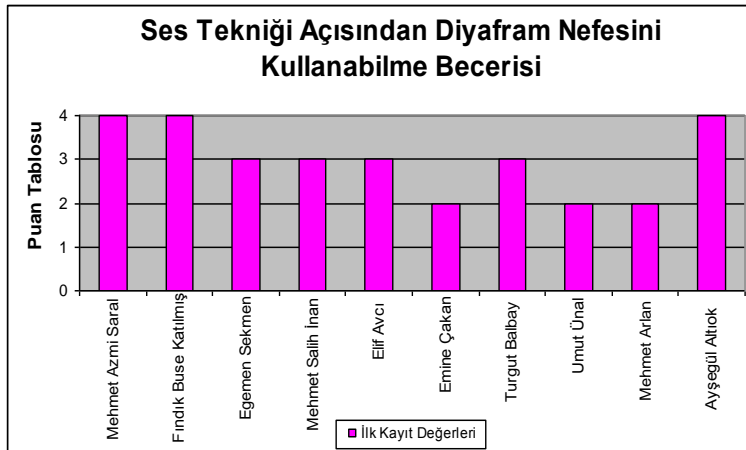
Bu sonuca göre, deneklerden Egemen, Emine ve umut hariç çoğunun kaynak kişi dinleyerek eserin seyir özelliklerini doğru algıladıkları tespit edilmiştir. Bu üç deneğin uzun hava seslendirme tecrübesini az olması ve daha önce kaynak kişi dinleyerek icra çalışması yapmamış olmaları bu sonucu destekleyen verilerdir.

Çizelge 4.52: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x4	4x3

Çizelge 4.52’de sorgulanan deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 0 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.53: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

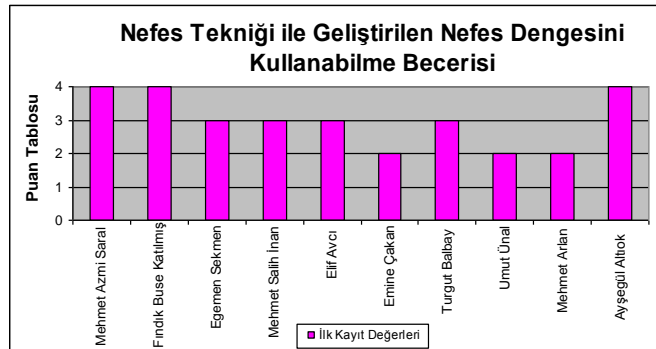
Bu sonuca göre, denekler diyafram nefesini kullanabilme özellikleri ile ses tekniği anlamında donanımlı olduklarını göstermektedirler.

Çizelge 4.54 :“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x4	4x3

Çizelge 4.54’de sorgulanan deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 3 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan alarak *başarılı*, 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 0 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.55: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

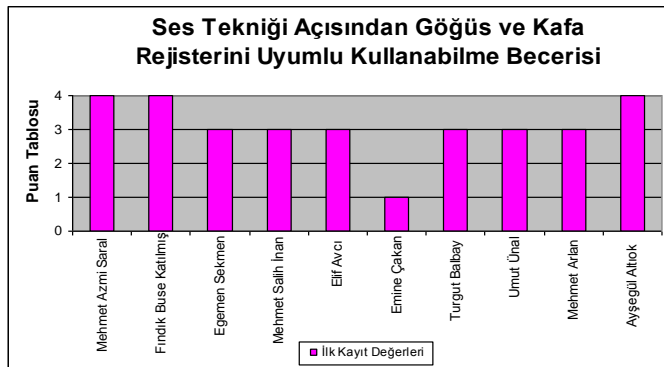
Bu sonuca göre, deneklerin çoğu ortalamanın üzerinde olarak doğru nefes tekniğine ve nefes dengesini eserde uygulayabilme becerisine sahiptir.

Çizelge 4.56: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1		3x6	4x3

Çizelge 4.56’da sorgulanan deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda, 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 6 denek 3 puan olarak *başarılı* ve 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olmuştur.

Çizelge 4.57: Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

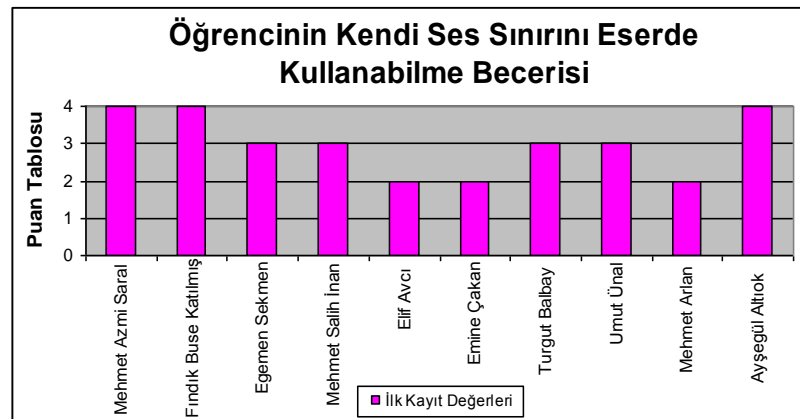
Bu sonuca göre, Emine isimli denekin göğüs ve kafa sesi arasındaki uyum probleminin haricinde hiçbir denekte bu kriter bazında problem yaşanmamaktadır.

Çizelge 4.58: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x4	4x3

Çizelge 4.58’de sorgulanan deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* hem anket sonuçlarından hem de kayıtlar sırasında yansıttıkları tecrübelerden yola çıkarak çözümlenmiştir. Buna göre 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 6 denek 3 puan olarak *başarılı*, 0 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir. Deneklerin bu kriter için karşılaştırmalı analiz grafiği aşağıdaki gibidir.

Çizelge 4.59: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu sonuca göre, Elif, Emine ve Mehmet Arlan isimli denekler bozlağın ses sahası gereği tiz seslerden haykırırcasına ifade ile esere başlama ve devam ettirme özelliğini göstermekte çekimser davranmışlar ancak diğer denekler bu anlamda ses sınırlarını eserde sergileme konusunda başarılı olmuşlardır.

Bu sonuçlar, deneklerin bireysel olarak karşılaştırılmaları sonucunda elde edilmiştir. Deneklerin kaynak kişi dinleyerek yaptıkları bozlak çalışmasının başarılı veya başarısızlık sonuçlarına yönelik istatistiksel verileri göstermektedir. Bu aşamada çıkan sonuçlardan tespit edilen hataların veya eksikliklerin giderilmesi için ses eğitimi, ağız, dil ve hançere çalışmaları uygulanacaktır. Bu eğitim sürecinden sonra elde edilen verilerin, ilk ses kaydı verileriyle karşılaştırılmasından elde edilecek analiz değerleriyle ise bozlakların icra özelliklerine sahip olmak için hazırlanan eğitim sisteminin başarılı olup olmadığı açıklanmış olacaktır.

4.1.3. Deneklerin Ses Tekniği Çalışmalarıyla ve Orta Anadolu Ağız Fonetik Alfabetisiyle Eğitilmesi

Bu bölümde, on denegin ilk ses kayıtları üzerine yapılan değerlendirmelerde tespit edilen eksiklik veya yanlışlıkların giderilmesi için, geleneksel bozlak icracılarının analizinden elde edilen veriler ışığında hazırlanan ses eğitimi, ağız, dil ve hançere çalışmalarına yer verilecektir.

Deneklere yaptıkları ilk ses kayıtları sonrasında bir ay boyunca ses eğitimi uygulanmıştır. Bu eğitim sırasında orta Anadolu ağız fonetik alfabetisi ile hazırlanan ağız ve dil çalışmalarından, hançere ve trill çalışmalarından, rezonans çalışmalarından, maske çalışmalarından faydalanılmıştır. “Ağız ve Dil Eğitimi” ve “Ses Eğitimi” olarak iki bölüm halinde inceleyeceğimiz çalışmaların detayları aşağıda yer almaktadır.

Ağız ve dil eğitimi çalışmasında, bozlaklarda uygulanması gerektiğini düşündüğümüz artikülasyon tekniği öğretilenektir. Bu teknik “Bozlakların edebi açıdan incelenmesi” genel başlığının altında incelediğimiz ağız ve dil özellikleri kısmında hazırladığımız fonetik alfabe çalışması temelinde uygulanacaktır. Çalışılan bozlakların her biri Orta Anadolu bölgesi ve özellikle Kırşehir ve Keskin yöresi ağızları temelinde oluşturduğumuz orta Anadolu ağız fonetik alfabe kuralları ile

yeniden yazılıp ve kaynak kişi dinleyerek bozlak çalışan deneklere bu alfabe ile ilgili eğitim verilecektir. Eğitim sırasında görüşlerini aldığımız denekler yazılan fonetik alfabe ile zorlanmadıklarını, ses tekniği dersinde öğretilen dil kurallarının yazıya dökülmüş olarak tespit edilmesinin kendileri için algılama ve uygulama kolaylığı yarattığını ifade etmişler ve olumlu bir eğitim sistemi olduğu yönündeki fikirlerini belirtmişlerdir.

Ses eğitimi çalışmalarında “Bozlakların Ses Tekniği ve İcra Özellikleri Açısından İncelenmesi” başlığıyla incelediğimiz bölümde tespit edilen ses eğitimi çalışmalarının denekler üzerinde hangi eğitim sistemi ile uygulanacağı hakkında bilgiler verilecektir.

4.1.3.1. Bozlak İcrası İçin Uygulanan Ağız ve Dil Çalışmaları

Bozlaklar yapılan analizlere göre, yöre insanı olmayan solistler için icrası oldukça zor ve detaylı çalışma isteyen özelliklere sahiptir. Bu çalışmalar ağız ve dil özellikleri yönünden bozlağın karakteristik özelliklerini ortaya koyduğu için bir solist için göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Çalışmamızın ağız ve dil özellikleri bölümünde detaylarıyla yapılan incelemeler sonucunda anlaşılmıştır ki özellikle yöre sanatçısı olmayan ve uygulamaya çalıştığı yörenin ağız özelliklerine o zamana kadar vakıf olmamış icracıların sadece kaynak kişiyi dinleyerek doğru yöresel icraya ulaşabilmeleri zor bir durumdur. Hatta solistlerin kendilerince yaptıkları bu çalışmalar yüzünden birçok yöresel icranın karakteristik özelliği yok olmaya yüz tutmaktadır. Bu sebeple elimizde mevcut bulunan kaynak kişi kayıtlarının ağız özelliklerinin incelenerek fonetik alfabe ile tespit edilmesi ve bu tespitlerin icrasına yönelik ayrıntılı ses tekniği açıklamalarının hazırlanması Türk halk müziği icrasının yöresel özelliklerini korumak ve yaşatmak açısından büyük bir öneme sahiptir.

Ses tekniği açısından incelemesini yaptığımız bozlakların en doğru şekilde icra edilebilmesi için deneklerle yapılan bu ağız çalışmaları sırasında Türk halk müziği ses eğitimi uygulamalarında ses tekniği ile ağız çalışmalarının birbiriyle paralel olarak uygulanması gerekliliğinin önemi anlaşılmıştır. Sadece ses tekniği çalışmalarının detaylandırıldığı ve ses organının, nefes sisteminin nasıl kullanılacağı rezonatör boşluklar, rejister geçişleri gibi detaylar ve ses tekniği çalışmalarında detaylarıyla incelediğimiz teknik etüt çalışmalarının Türk halk müziği icrasını

desteklediği söylenemez. Türk halk müziği icra edecek ses eğitimi öğrencilerine uygulanması gereken ses eğitimi sırasında legato çalışması, trill ve hançere çalışması, vibrato çalışması, oktav çalışması, gırtlak çalışması, mask bölge çalışması, çarpma çalışmasının yörelerin özelliklerine uygun olarak tespit edilerek uygulanmasının daha eğitici olacağı ve bunun yanısıra ağız çalışmalarına ağırlık verilmesinin önemli katkılar sağlayacağı tespit edilmiştir. Deneklerle yapılan çalışmalarda da bu bakış açısının onlara büyük kolaylık sağladığı ve yöresel tavır özellikleri baskın olan Türk halk müziği ezgilerinin en doğru icrasına ulaşmak için kullanılan bu açıklayıcı bilgilerin, solistler tarafından kolaylıkla algılandığı gözlenmiştir.

Bu mantık doğrultusunda orta Anadolu ağız fonetik alfabesini bozlak icra edecek solistler üzerinde ses eğitimi disiplini kurallarına göre hazırladık. Bunun için belirlenen dokuz bozlağın fonetik alfabe ile sözlerini yazdık. Bu alfabenin ne olduğu ve nasıl kullanılacağı konusunda deneklere detaylı bilgiler verdik. Uygulamaya geçmeden önce bu çalışmanın ses eğitimi çalışmalarında uygulanan ağız çalışmalarının yanı sıra uygulanacağını, bir ses icracısının sesiyle ve ağız yapısı ile ilgili bütün özelliklere hakim olması gerektiği düşüncesini kendilerine anlattık.

Bu noktada açıklamamız gereken başka bir husus şudur. İnsanlar kendi seslerini içsel dünyalarında dışarı çıkan sestten farklı şekilde duydukları için bazen yanılıya düşücü icralar sergileyebilmektedirler. Özellikle Türk müziği ses eğitimi çalışmalarında bu yanılıklar ve psikolojik baskılar çok yaşanmaktadır. “Bozlakların ses tekniği ve icra özellikleri açısından incelenmesi” bölümünde sesin kullanımındaki teknik beceriler bölümünde anlatılan psikolojik çalışmalar kısmında anlatıldığı gibi solistlerin ses eğitimi çalışmalarında aşmakta zorlandığı bazı ön yargılar vardır. Bunlardan en önemlisi solistin kendi yaşantısında sahip olduğu ağız özelliklerinin değiştirilmesi veya düzeltilmesi konusunda gösterdiği tutucu davranışlardır. Örneğin Samsun ili doğumlu bir insan “e” vokalini oldukça açık ve yuvarlak seslendirir. Ancak vokalin bu şekilde seslendirilmesi Samsun ili sınırları haricindeki herkesin hemen dikkatini çeker ve garip karşılamasına sebep olur. Çünkü yöre insanı bu duyuma alışkındır ama yöre insanı olmayan kişiler bu seslendirmeden rahatsız dahi olabilir ve düzeltmesi için arkadaşlarını uyarır. Ses eğitimi çalışmalarında sıklıkla rastladığımız bu örnekler Türk halk müziği ile uğraşan

solistlerde daha çok rastlanmaktadır. Çünkü herkes kendi yöresinin ağız özelliklerini korumak maksadıyla bu seslendirme şekline önem verir ve uygulamada onu kaybetmemek için çaba gösterir.

Bu noktada sadece bir yörenin sanatçısı olmak yerine Türk halk müziği alanında önemli bir sanatçı olmayı hedefleyen bir solistin eğitimi göz önüne alındığında, bu ön yargılardan kurtulmuş ve ağız ve dil çalışmalarına ses tekniği boyutunda önem vermiş bir bakış açısı sergilemesi gereklidir. Ses tekniği çalışmalarını bu bilinçle yapan solistlerin ağız ve dil yapılarını iyice kavramaları gerekmektedir. Bunun içinde fonetik alfabe çalışmalarına ve bu çalışmaların ses tekniği derslerindeki yansımalarına önem verilmelidir.

Denekler üzerinde yapılacak olan ağız çalışmaları için belirlenen dokuz bozlağın fonetik yazısı çıkartılmış ve uygulamaları için deneklere öğretilmiştir. Bu eğitim ağız ve dil özellikleri konulu bölümde tespit edilen fonetik harflerin seslendirilmesi için yapılan ses eğitimi izahatları ile gerçekleştirilmiştir. Bu sayede hangi vokalin hangi boğumlanma noktasında yaratıldığı konusundaki bütün soru işaretleri cevaplanmış ve solist adaylarının gördüğü fonetik harfi seslendirebilme becerisi kazanması sağlanmış olacaktır. Hazırlanan alfabe çalışması tezimizde görev alan denekler üzerinde uygulanmış ve tarafımızdan Türk müziği ses eğitimi çalışmaları ile eğitilmiş olan deneklerin fonetik alfabe çalışmasında hiç zorlanmadıkları ve uygulama aşamasına hemen geçebilecek kadar bilinçlendikleri tespit edilmiştir. Yapılan çalışmaların ses eğitimi aşaması aşağıda detaylarıyla açıklanmaktadır.

4.1.3.2. Bozlağ İcrası İçin Uygulanan Ses Eğitimi Çalışmaları

Bozlağlar, icracının ses kabiliyetinin ön planda olduğu uzun havalardır. Eserin en tiz sesinden haykırırcasına bir ifade ile seslendirilerek başlaması ve bunun yanı sıra en pest seslere inen geniş ses kapasitesi, solistlerin icra kabiliyetini ortaya koyan özelliklerdir. Bu bölümde bozlağ icrasında tespit edilen özelliklerin kolaylıkla ve geleneksel yapıya uygun olarak seslendirilebilmesi için ses eğitimi çalışmalarında uygulanması öngörülen ses teknikleri ve etütleri hakkında bilgiler verilecektir. “Bozlağların Ses Tekniği ve İcra Özellikleri Açısından İncelenmesi” başlıklı bölümde detaylarıyla anlatılan ses eğitimi çalışmaları kapsamında ele alacağımız çalışmada, bozlağlar ekseninde bu uzun hava türünün icrası için uygulanması

gereken ses eğitimi ve ağız çalışmalarına yer verilecektir. Geleneksel bozlak icracılarının ses tekniği incelemelerinden ve günümüz icracılarının söyleyişleriyle kıyaslandığında ortaya çıkan problemlerden elde edilen veriler ışığında hazırlanan eğitim sistemi şu şekildedir.

Öncelikle sesin kullanımı ve oluşum mekanizması ile ilgili bilgiler ışığında ağız ve dil çalışmaları çerçevesinde oluşturulan orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılan bozlak sözlerinin ses etütleri ile deneklere öğretilmesi hedeflenmiştir. Bunun için bilinen ses etütlerinin amaca uygun olarak hazırlanan harflerle tatbiki yapılmıştır. Bozlak seslendirebilmek için gereken ağız çalışmalarının yerleştirilmesi hedeflenmiştir.

Aşağıda detaylarıyla yer alan etütler, ses tekniği çalışmalarında uygulanan tipik melodilerden oluşmaktadır. Sadece bozlaklara uygun artikülasyona ulaşmak için orta Anadolu ağız fonetik alfabesi harf sistemi ile hazırlanan etütleri kapsamaktadır.

Ses tekniği çalışmaları bilindiği gibi piyano eşliğinde ve uygulanan motifin başlangıç sesinden itibaren kromatik şekilde tize doğru yükselmesi ve çalışan kişinin ses sınırları doğrultusunda tizde çıkan son noktadan sonra yine kromatik geçişlerle pes noktaya geliş şeklinde uygulanır. Aşağıda belirtilmiş olan etütler de uygulamanın açıklanan şekilde yapılabilmesi için hazırlanmış etütlerdir. Eğitimci tarafından her denneğin ses kapasitesine ve ses cinsine göre uygun bulunan etüt tespit edilir ve uygulanır. Unutulmamalıdır ki her etüt her ses öğrencisine uygulanamaz. Her sesin kendi sınırları içinde ve ses rengine uygun çalışmalar düşünülerek uygulanmalıdır.

Bu noktada Türk müziği ses eğitimi çalışmalarında karşılaşılan problemlere değinmenin, bu eğitimin doğru uygulanması anlamında gerekli olduğunu düşünüyoruz.

1. Dil Sorunları: Ses eğitimi çalışmaları genellikle piyano eşliğinde batı ses eğitiminin uyguladığı vokallerle yapılmaktadır. Türk müziği ses eğitiminde ise Türkiye Türkçesi vokal sisteminin yanı sıra Türkçenin artikülasyon tekniğine uygun etüt çalışmalarının şekillendirilmesi gerekmektedir. Bu sistem Türk müziğinin kendi içinde yer alan bütün müzik türlerine göre farklılıklar göstererek ağız ve dil çalışmaları doğrultusunda uygulanmalıdır.

2. Rejister bölge sorunları: Klasik ses eğitimi çalışmalarında üzerinde durulan rejiter bölge çalışmaları batı ses eğitimi sanatında yoğunlukla kafa rejistırı ekseninde şekillenirken, Türk müziğinde göğüs rejistırı ekseninde uygulanmalıdır. Bu iki rejistır bölge arasındaki bağlantının Türk müziği icra tekniğine uygun olarak yerleştirilmesi Türk müziği ses eğitimi çalışmalarının en önemli konularındandır. Bu konunun çözümü doğru teknik uygulamalarla ve aranan kriterlerin duyumda doğru tespit edilmesiyle mümkündür. Ağız ve dil özellikleri açısından Türk müziği ses özellikleri batı müziği ses özelliklerinden farklıklar arz etmektedir. Boğumlanma bölgelerinde uygulanacak farklı dil ve damak hareketleri ile hem rejistır bölge sorunlarının hemde Türkçe ifade sorunlarının çözümlenmesi mümkündür.

3. Psikolojik sorunlar:

a. Geleneksel Türk müziği ses icracılarının henüz yeni yeni yerleşmeye başlayan ses eğitimi disiplininin Türk müziğine adaptasyonu hakkındaki ön yargılı oluşu önemli bir problemdir. Bu sorunun çözümlenmesi ve gerçekleştirilmesinin ispat edilmesi için eğitimin doğru icra örnekleriyle desteklenmesi önemlidir.

b. İnsan sesinin kayıt ortamında sergilediği farklı duyum solistlerin adaptasyonunu etkilemektedir. Solistlerin sesleri hakkında tespit ettikleri içsel duyum, dışsal duyum farklılıkları icrada uygulamaları gereken ses tekniğini olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü genellikle Türkçe konuşma esnasında uygulanan ses tekniği sadece göğüs rejistırının kullanımından ibarettir. İçsel duyumda buna alışkın olan ses sanatçılarının ses tekniği sonrası kafa rejistırının katkısıyla yükselen ses yapılarına yabancılaşmaları, Türk müziği ses eğitiminde zorluk yaratan bir durum olarak tespit edilmektedir. Bu durumun çözümlenmesi için yapılması gereken şey, solistlerin çalışmalarının kayıtlarla desteklenerek yabancılaşmanın ortadan kaldırılmasını sağlamaktır.

4. Her Öğrenciye Ayrı Eğitim Sistemi: Bu düşünce öğrencilerin batı ses sanatı etkisinde piyano eşliğiyle geliştirilen ve uygulanan eğitim pratiğine adaptasyon sağlayamaması üzerine geliştirilmiştir. Şöyle ki; sesini Türk müziği icrasında sesini doğru kullanan ancak ses etütleri sırasında yanlış ses verileri ile eğitmeni yanıltan solist adaylarının uygulama hatalarının, piyano eşlikli batı tampereman sistemi ile uygulanan etütleri ön yargılı olarak başkalaştırmasından dolayı kaynaklandığı tespit

edilmiştir. Örneğin Doğu Anadolu bölgesi ses özelliklerine sahip, tiz seslerini çok iyi kullanabilen bir öğrenci eğer ses tekniği etütleriyle hem de klasik ses eğitimi vokalleri zorunluluğuyla etüt yapmaya çalışılıyorsa başarısız ve zorlanıyormuşçasına çalışma sergileyebilmektedir. Bu durumdaki öğrencilerin ses etütleri ile zorlanması manasız olacaktır. Çözüm, kişinin başarılı icra sergilediği eserlerden yola çıkarak alışkın olduğu müzikal tınlara uygun etütler oluşturmak ve bu etütlerle eserler arasında bağlantı kurarak ses tekniği bilincini yerleştirmek olacaktır.

Yukarıda açıklanan detaylar doğrultusunda Türk müziği ve özellikle bozlak icrası için uygulanması gereken ses eğitimi çalışmalarına gelindiğinde, Türk halk müziğine yönelik ağız, dil ve ses tekniği çalışmalarına ağırlık vermek gerektiğini görmekteyiz. Bu çalışmaların uygulamaya geçirilmesi ve bilinçli ses sanatçılarının yetişmesi için ses eğitiminin batı müziği eğitiminde olduğu kadar Türk müziği eğitiminde de ne denli önemli bir role sahip olduğunun doğru ve amaca yönelik çalışmalarla öğrencilere yerleştirilmesi gerekmektedir.

Dünyada uygulanan ses tekniği çalışmalarında ses eğitmenleri kullandıkları ekoller ve icra edecekleri müzik tarzları üzerine ses eğitimi terbiyelerini geliştirerek solist yetiştirirler. Ses oluşum mekanizması anlamında tek bir yapıyı gösteriyorsa da icra anlamında ekoller arasında farklılıklarla ortaya çıkmaktadır. Ses eğitimi anlamındaki bu farklılıkları belirlemek ve eğitim sistemine yerleştirmek ses eğitmenlerinin en önemli görevlerindedir. Hedeflenen bu müzikal başarıya ulaşmak ve eğitim kalitesini yükseltmek amacıyla düzenlenen çalışmalar Türk halk müziği ve özellikle çalışmanın ana başlığı olan bozlakların ses tekniği özelliklerine yönelik olarak aşağıdaki şekilde hazırlanmıştır.

1. Bir numaralı etüt, üst ve alt dudağın bitişik olarak titretildiği diyafram nefesi ile sesin uyumlu çalışmasını kuvvetlendiren bir çalışmadır. Hem nefes çalışması hemde bir sesi ısıtma çalışması olarak uygulanır.

Bubbbbbbbbbbbbbbbbbbbbbuu

Şekil 4.1 : Ses Etüdü 1.

2. İki numaralı etüt, vokaller arasındaki nefes ve ses dengesini kurabilmek amacını taşımaktadır. Vokal seslerin birbirine geçişinin sağlıklı ve sorunsuz olması için ilk seslendirilen u harfinin dudak şeklinin hiç bozulmamasına özen gösterilir ve diğer harflerin de bu u pozisyonunda seslendirilmesi sağlanır;

u - ü - i - e - - - - - a - o - u
Şekil 4.2 : Ses Etüdü 2.

3. Üçüncü ses etüdü a vokalinin legato seslendirilişini ve bunun tespit edilen bütün a vokalleri üzerine uygulanmasıdır.

ya..... yâ.....
yæ..... yá.....
yá..... yà.....

Şekil 4.3 : Ses Etüdü 3.

4. Dördüncü etüt çalışması e ve a vokallerinin birbiri ile bağlantısının sağlanması amacıyla uygulanmaktadır.

ne ..... nâ..... ne ..... nã.....
nê..... nã..... nê..... nã.....
nê..... nã..... nê..... nã.....

Şekil 4.4 : Ses Etüdü 4.

5. Beşinci ses etüdü çalışması, u vokalinden faydalanarak a vokalinin ön damağa odaklama çalışmasıdır. Bu çalışmada diğerlerinde olduğu gibi yine orta anadolu ağız özelliklerine uygun vokaller kullanılarak gerçekleştirilmektedir.

u... â...
Şekil 4.5 : Ses Etüdü 5.

6. Altıncı etüt çalışması özellikle rejister bölgeler arasındaki bağı kuvvetlendirmek için kullanılmaktadır. “e” vokali yerine “i”, “o”, “u”, vokalleri de kullanılabilir.

nê ... ná....

Şekil 4.6 : Ses Etüdü 6.

7. Yedinci ses etüdü, arpej çalışması ile yapılmaktadır ve “m” harfinin kafa rezonatörüne odaklayıcı etkisinden faydalanılarak üç ayrı vokal üzerinde uygulaması sağlanır.

Mimmimmimmim mēmmēmēmēm māmāmāmām mām
Mimmimmimmim mēmēmēmēmēm māmāmāmām mām

Şekil 4.7 : Ses Etüdü 7.

8. Yedinci etüt çalışması, 5 ses atlamalı vokal çalışmasıdır. “i” vokalinin “i” şeklinde düşünüldüğü çalışmada sesin ön damakta tınlamasına çalışılmış olur.

Sî yá.....

Şekil 4.8 : Ses Etüdü 8.

9. Dokuzuncu ses etüdü çalışması orta Anadolu fonetik alfabesinde yer alan “a” vokallerinin kelime çalışmasıyla oturtulması için uygulanır.

Yár....

Şekil 4.9: Ses Etüdü 9.

10. Onuncu etüt çalışması, hançere geliştirme çalışması olarak hazırlanmıştır.

Yár....

Şekil 4.10 : Ses Etüdü 10.

11. On birinci etüt çalışması, hançere geliştirme amacı taşımaktadır.

Yár....

Şekil 4.11 : Ses Etüdü 11.

12. On ikinci etüt çalışması bütün vokaller üzerinde uygulanarak legato çalışması ve daha hızlı uygulamayla gırtlığın kıvraklaştırılması çalışması yapılmış olur.

á....

ą...

æ...

Şekil 4.12 : Ses Etüdü 12.

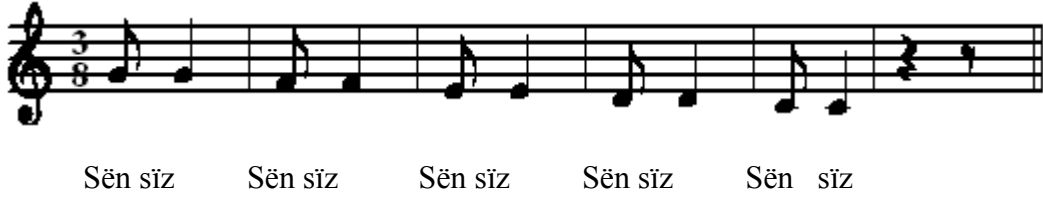
13. On üçüncü etüt çalışması, “i” ve “a” vokalleriyle kafa rejisteri ile göğüs rejisteri arasındaki bağı kumaya yardımcı olan bir çalışmadır.

sî ... sâ ..... sî ... sâ ..... sî ... sâ ..... sî ... sâ

Şekil 4.13: Ses Etüdü 13.

14. On dördüncü ses etüdü, “e” ve “i” vokallerinin uyumu ve “s” seslisinin doğru boğumlanma noktasında uygulanması amacıyla yapılmaktadır.

Şekil 4.14 : Ses Etüdü 14.

15. On beşinci etüt çalışması bozlak icralarında görülen hançere tekniğine yönelik bir çalışmadır.

Şekil 4.15: Ses Etüdü 15.

16. On altıncı etüt çalışması yine bozlaklarda görülen hançere tekniğine yönelik bir çalışmadır.

Şekil.4.16: Ses Etüdü 16.

Burada yer alan etütler ses tekniğinde yapılan gözlemler doğrultusunda daha da zenginleştirilerek öğrencilere tatbik ettirilebilirler. Bunun için Türk halk müziği eserlerinin tipik melodilerinden de faydalanmak öğrencilerin eserlere adaptasyonunu sağlamak yönünde olumlu bir etki yaratacaktır. Yukarıda yapılan açıklamalar ve etütler, belirlenen 10 denek üzerinde uygulanmış ve denekler çalıştıkları bozlaklar ile ilgili oluşturulan bu bakış açısının icralarına yansımaları için bilinçlendirilmişlerdir. Bu çalışmalar sonrasında yapılan ses kayıtları ve bu kayıtların analizleri sonucu elde edilen istatistiksel veriler aşağıda detaylarıyla yer almaktadır.

4.1.4. Deneklerin Uygulanan Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcraların Değerlendirilmesi

Bir ay boyunca deneklerle bozlak icrasına yönelik bire bir ses tekniği çalışmaları yapılmış, bunun sonucunda gelinen icra aşaması tekrar ses kayıtlarıyla belirlenmiştir. İTÜ TMDK Ses Stüdyolarında yapılan bu kayıtların analizleri de belirlenen kriterler doğrultusunda yapılarak yukarıda detaylarıyla incelenen bozlak söyleme şekillerinde meydana gelen değişiklikler tespit edilmiştir. Yine ilk kayıt analizlerinde olduğu gibi puan tablosu oluşturularak değerlendirme yapılmıştır. Hazırlanan çubuk grafik ile de denegin ilk kayıt değerlendirmeleri ile son kayıt değerlendirmelerinin karşılaştırılması sağlanmıştır. Yapılan incelemeler aşağıda detaylarıyla yer almaktadır.

Denek 1: Mehmet Azmi Saral, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

ámán bášınđá páre páre gárín vár sênin
dostunañ yáyláyacáK zæmánın dâğlâr dâğlâr váy dâğlâr of of öf
sëni çıKmıyadá ne mécêlim vár bënim
ğoymağın dërmánımı ámañın dâğlaaâr dâğlâr of öf

ámán eñgininden yükseğine báKılmağ
eñgininden yükseğine báKılmâz
áslán gëlsë boz mëşëni sökëmëz oooöf sökëmëz ooöof
ipëk yüklü tor mâyâlârın yávru çıKamæz
Kaldı gøyâyında gümênin dâğlâr dâğlâr dâğlâr ooöoy
ipëk yüklü tor mâyâlârın yávru çıKamâz
Kaldı gøyâyında gümênin dâğlâr ooöy dâğlâr oöf

amañ yağmur yağardæ her_otları bitirir
ğüz gelirdë ireyháni yëtirir oof yëtirir oof ooöf

şarı çiçek pëvrâz ğurmuş oturur
ĝarışmış lálâyê çimênin dâĝlâr dâĝlâr dâĝlâr ooöy
şarı çiçek pëvrâæz ğurmuş oturur
ĝarışmış lálâyê çimênin dâĝlâr ooöf dâĝlâr oöf

Mehmet Azmi Saral'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.12)

Çizelge 4.60 : Denek 1'in Çalışma Sonrası Ses Kaydının Değerlendirmesi.

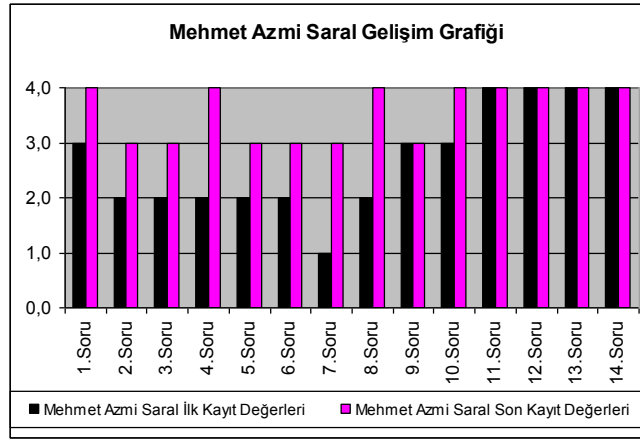
SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlaĝın Karakteristik Özelliĝini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yanstabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliĝini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniĝi Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniĝi İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniĝi Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırnı Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				18	32
	Ortalama Puan			3,57	

Çizelge 4.60'da elde edilen verilere göre, Mehmet Azmi Saral'ın ses tekniĝi ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi "3,57" olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse denek ilk çalışmada *orta başarılı* olarak değerlendirildiĝi bozlaĝın tril ve hançere özelliklerini bilme ve uygulayabilme, bozlakların ağız ve dil özelliklerini bilme ve uygulayabilme, söyleme esnasında eserin karakterini

yansıtabilme, eserin seyir özelliğini doğru ifade edebilme becerileri sorgusunda *başarılı* ve *çok başarılı* sonucuna erişmiştir. Yöre ait kaynak kişiden eser öğrenip seslendirebilme özelliği ve eserin ritmik özelliği sorgusunda daha önce *orta başarılı* bulunan deneğin şimdi *başarılı* olduğu, uzun hava seslendirme tecrübesi, ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanabilmesi, eser içinde nefes dengesini uygulayabilmesi, ses tekniği açısından göğüs sesi ile kafa sesi arasındaki uyumlu geçişi sağlayabilmesi açısından ve kendi ses sınırlarını eserde kullanabilme becerisi sorgusunda *çok başarılı* bulunmuştur. Bu analiz sonucuna göre denek hiçbir kriter sorgusunda *orta başarılı* ve *başarısız* bulunmamıştır. Deneğin ilk ses kaydı ile eğitim sonrası ses kaydı arasındaki farkı gösteren grafik aşağıda yer almaktadır ve deneğin çalışmadaki aşamasını açıkça göstermektedir.

Çizelge 4.61: Denek 1'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 2: Fındık Buse Katılmış, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi
Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

sarı yazma yaklaşmaz mı güzêle
sârardı gül benzim de döndü gâzêle oy oy
ámán bên gidiyorum da şen yârêni tazêle tazêle
âl da bënî dâşdân dâşá çâl güzêl êy oy vâr güzêl êy
şevda köşesine bıraktım postu
muhabbet gâdimdir de unutmâm dostu oy
ámán âK êllêrin de olâyım dësti vây dësti
âl da bënî dâşdân dâşá çâl güzêl êy oy vâr güzêl êy

Fındık Buse Katılmış'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.12)

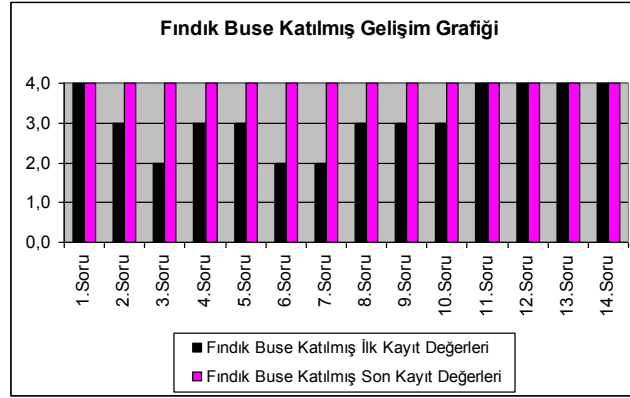
Çizelge 4.62 : Denek 2'nin Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlaşın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan	4			

Çizelge 4.62'de elde edilen verilere göre, Fındık Buse Katılmış'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi "4,00" olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, denek ilk çalışmada sergilemiş olduğu başarıyı eğitim sonrası *çok başarılı* değerlendirilmesiyle tamamlamıştır.

Çizelge 4.63: Denek 2'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 3: Egemen SEKMEN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

ámán şád olup gülmüyor ğálbi yaslıdır

ğarlı dáğlar gibi başı pusludur oy oöy

êlá gözleri nêmlî kipriğ_ıslıdır oy oy ıslıdır

düşmüş ałmanā yolúmúz Zèynèbim Zèynèbim öyööy

ámán êla gözleri nêmlî kipriğ_ıslıdır oy oy ıslıdır

düşmüş ałmanā yolúmúz Zèynèbim Zèynèbim öyööy

ëmsáli yoKda êldên_âşirêdden

dêstán_olup söylèniyoñ dillêrdên oy

ğàrip bülbül gibi ıssız çöllèrden oy oy çöllèrden

solmuş bâhçesinde gülü Zèynèbim Zèynèbim öyööy

aman ğàrip bülbül gibi dêñoy ıssız çöllèrden oy çöllèrden

solmuş bâhçesinde gülü Zèynèbim Zèynèbim ööy

Egemen Sekmen'in ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.13)

Çizelge 4.64: Denek 3'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				24	24
	Ortalama Puan			3,42	

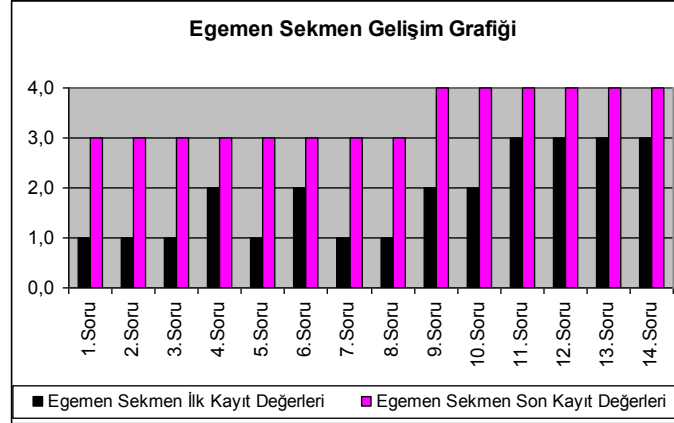
Çizelge 4.64'de elde edilen verilere göre, Egemen Sekmen'in ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu "3,42" olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, Egemen uzun hava seslendirme tecrübesi az olduğundan başarısız iken *başarılı* duruma yükselmiştir. Bozlakların karakteristik özelliklerini bilme yetisi, trill ve hançere tekniğini, ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi gelişen deneğin başarı puanı bu kriterlerde *orta başarılı*dan *başarılıya* yükselmiş, aynı kriterlerin uygulayabilme becerisi de *başarısız*'dan *orta başarılıya* yükselmiştir. Kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme ve eserin karakterini yansıtabilme açısından *orta başarılıya* yükselen denek, eserin seyir özelliklerini doğru ifade edebilmek açısından da *başarılı* bulunmuştur. Eserin ritmik yapı ve temposunu ifade edebilme, ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanabilme, nefes dengesini eserde başarıyla uygulayabilme, kafa sesi ile göğüs sesini uyumlu kullanabilme ve kendi ses sınırlarını eserde kullanabilme becerisi anlamında ise denek *çok başarılı*

olarak tespit edilmiştir. Deneğin aşağıda yer alan gelişim grafiği ile bu çalışmadaki gelişimini görmek mümkündür.

Çizelge 4.65: Denek 3'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 4: Mehmet Salih İNAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

ámán gineç göçeyledí de avşar elleri
ášıp áşıp gidên ellér bizimidir bizimidir
ámán árap átlarídá yáKın edér iráđı
yüçê dađdán áşán yollár bizimidir ey eyey
áráp átlarídá yáKın edér iráđı
yüçê dađdán áşán yollár bizimidir ey bizimidir ey

ámán bêlimizden de Kılıcımızın kirmanı
daşı deléride mızráđán dèrmáni
ámán devlet vermiş háKğımızda fèrmanı
fèrmàn pâdişâhın dağlâr bizimidir ey
devlèt vermiş háKğımızda fèrmanı
fèrmàn pâdişâhın dağlâr bizimidir ey

Mehmet Salih İnan'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2.CD.14)

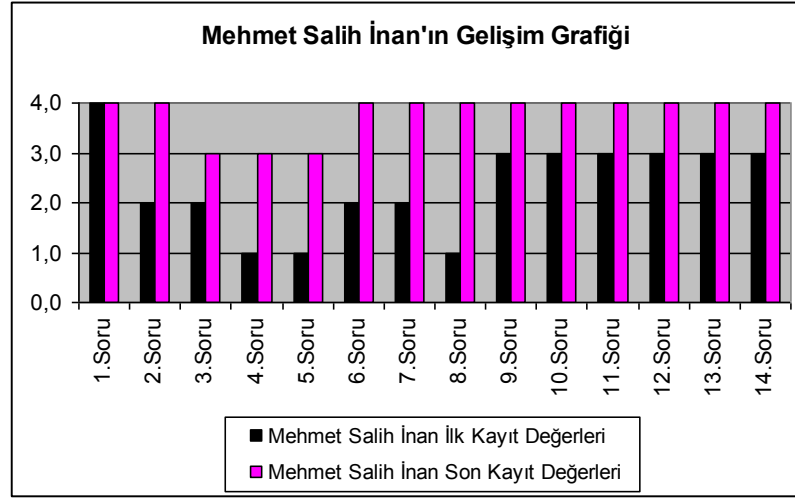
Çizelge 4.66: Denek 4'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan		3,78		

Çizelge 4.66'da elde edilen verilere göre, Mehmet Salih İnan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu "3,78" olarak tespit edilmiştir.

Bu değerlendirmeye göre, deneğin kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme becerisi *orta başarılı*dan *başarılıya*, bozlakların trill ve hançere özelliklerini bilme yetisi ve uygulayabilme becerisi ise *başarısız*dan *başarılıya* yükselmiştir. Diğer kriterler bazında incelendiğinde *başarısız*dan ve *orta başarılı*dan *çok başarılıya* yükseldiği dikkati çekmektedir. Deneğin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.67: Denek 4'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 5: Elif AVCI, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Ankara'da Yedim Taze Meyvayı

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

amañ añağara'da yedik taze meyvayı

boşá çignemişim yalan dünyayı

késkin'dên de sildirmeyin künyayı

söylëyin anama anam ağlâsın

anamın oğlu var beni nêylêsin

söylëyin anama anam ağlâsın

anamdan ğayrısı yalan ağlâsın

tirêne bindim de tirên salladı

zâlim doktor ciğërimi êllêdi

eyi olursun diye köye yolladı

söylëyin anama anam ağlâsın

anamın oğlu var beni nêylêsin

söylëyin babama babam ağlâsın

babamın oğlu var beni nêylêsin

Elif Avcı'nın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.15)

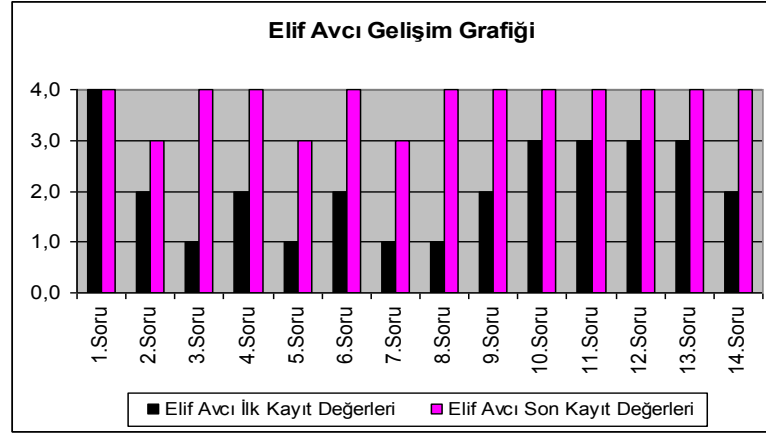
Çizelge 4.68 : Denek 5'in Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yanstabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan			3,78	

Çizelge 4.68 elde edilen verilere göre, Elif Avcı'nın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu "3,78" olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, denek ilk analiz sonucunda bozlakların karakteristik özelliklerini bilme yetisi sorgusunda *orta başarılı*dan *başarılıya* yükselmiştir. Bunun yanı sıra bozlakların trill ve hançere tekniği bilme, ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi sorgusunda da *çok başarılıya* yükselmiştir. Bu özellikleri uygulayabilme sorgusunda ise *başarısızdan başarılıya* yükselmiştir. Diğer kriterler bazında eğitim sonrası sorgulanan denek bütün bu kriterlerde *çok başarılı* bulunmuştur. Deneğin gelişim aşaması aşağıda grafik şeklinde yer almaktadır.

Çizelge 4.69: Denek 5'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 6: Emine ÇAKAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Deverek Dağı

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

üzerinde de k̄ekik̄ gibi ḡaydımı
ḡüv̄el̄ ḡuşu gibi yár boynuñu eğdimi
sarı saçını máhı yüzüm̄e d̄eğdimi ooöy
báná ḡárşı bir çekilm̄ez nâzın v̄ar
sarı saçını máhı yüzüm̄e d̄eğdimi ooöy
báná ḡárşı bir çekilm̄ez nâzın v̄ar

s̄êfil̄ áğám̄ d̄erki de ḡel̄ insáf̄ eyle
d̄êrdi hicrânlımá oy ḡez̄erim̄ böyl̄e
sunám̄ n̄êrd̄en̄ dâğlár̄ dâğlar̄ bir d̄e s̄en̄ söyl̄e ooy
çoğ̄u ḡet̄dī d̄e ş̄u ömr̄üm̄ün̄ aslı v̄ar
sunám̄ n̄êrd̄en̄ dâğlár̄ bir d̄e s̄en̄ söyl̄e ooy
çoğ̄u ḡet̄dī ş̄u ömr̄üm̄ün̄ aslı v̄ar

Emine Çakan'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.16)

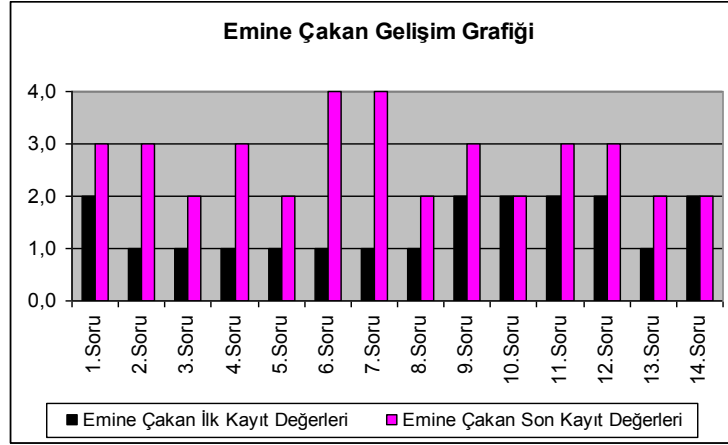
Çizelge 4.70 : Denek 6'nın Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırnı Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
			12	18	8
	Ortalama Puan		2,71		

Çizelge 4.70'de elde edilen verilere göre, Emine Çakan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi "2,71" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, ilk ses kaydı değerlendirmesinde yöreye ait kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme becerisi, bozlakların karakteristik özelliğini bilme ve buna bağlı olarak tril ve hançere tekniğini bilme ve uygulayabilme, ağız ve dil özelliklerini bilme ve uygulayabilme sorgusunda *başarısız* olan denek *başarılı* ve *çok başarılı* olarak değerlendirilmiş ve gelişim göstermiştir. Eserin ritmik yapı ve temposunu, seyir özelliği doğru ifade edebilme sorgularında *orta başarılı* iken *başarılı* şekilde değerlendirilen deneğin ses tekniği ile ilgili problemlerinde gelişme görülmüş ancak tam olarak çözüme henüz kavuşulmadığı tespit edilmiştir. Deneğin gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.71 : Denek 6'nın İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 7: Turgut BALBAY, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

nêrdê gâldı vátánımîz êlimîz
síládáKí dáğlár görünmez oldu görünmez oldu
uzáK düştü nâzlı yâre yolumuz yolumuz
gâldım gûrbêt êldê várilmâz oldu várilmâz oldu
ámán uzáK düştü nâzlı yâre yolumuz yolumuz
gâldım gûrbêt êldê várilmâz oldu várilmâz oldu

yêtişmişîr yeşil yâprâKlı bağlar
êlvân çiçeklere boyandı dağlar dağlar
eşittim síládân síládân sevgîlîm âğlâr
gâyırî gûrbêt êldê durulmâz oldu durulmâz oldu
ámán eşittim síládân síládân sevgîlîm âğlâr
gâyırî gûrbêt êldê durulmâz oldu durulmâz oldu

Turgut Balbay'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.17)

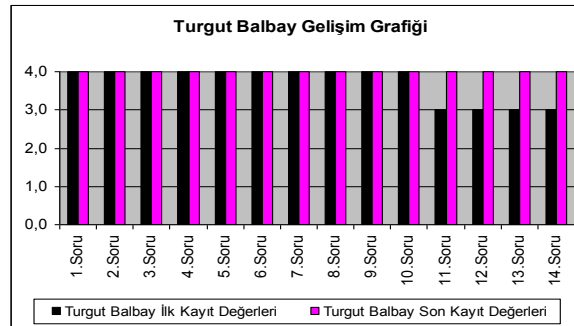
Çizelge 4.72 : Denek 7'nin Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağz ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağz ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yanstabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırnı Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan	4			

Çizelge 4.72’de elde edilen verilere göre, ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu “4” olarak tespit edilmiştir.

Yörede yetişmiş bir solist adayı olarak deneğin bozlak icrasındaki başarısı göz ardı edilemeyecek niteliktedir. Yöre insanı olmanın verdiği avantajı kültürel alt yapısında ve duyumla gelişen becerisinde açıkça ortaya koyan denek bazı teknik eksiklikleri gidererek mükemmel bir sonuca ulaşmıştır.

Çizelge 4.73: Denek 7'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 8: Umut ÜNAL, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kırat

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

ámán ákşám oldu dá durámáz
váy ğırat oy of yéméz yémîni yémîni yémîni
çáktım zikkęsini wáy zálım oy öy
gévêr gémîni oy gémîni
ámañ bën sürmêdim dê cingán êy êy
váy cingán oy of
Sürsün dêmîni dêmîni dêmîni
bëypázârı mêskên êy
wáy mêskên êyy oldu êlimîz ooyy gêlimîz êy
ğurtbêlîndên áşáğá wáy ğárdáş,
doğru yolumuz êlimîz áh yolumuz

Umut Ünal'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.18)

Çizelge 4.74: Denek Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yanıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temosunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	

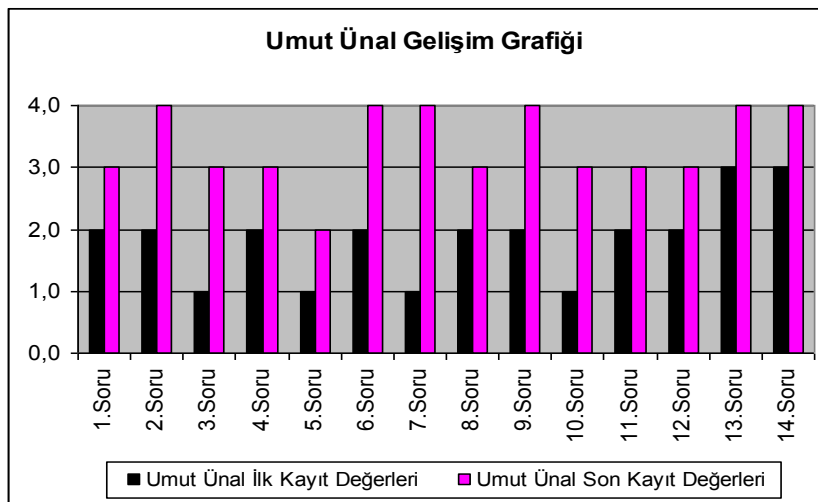
Çizelge 4.74 (Devam) : Denek Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			2	21	24
	Ortalama Puan	3,35			

Çizelge 4.74’de elde edilen verilere göre, Umut Ünal’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu “3,35” olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuca göre denek, yöreye ait kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme, bozlakların tril ve hançere özelliğini uygulayabilme, ağız ve dil özelliklerini uygulayabilme ve seyir özelliğini rahat ifade edebilme gibi sorgularda *başarısız* iken *başarılı* ve hatta *çok başarılı* duruma gelmiştir. Bozlakların karakteristik özelliklerini bilme ve tril ve hançere özelliğini bilme, ağız ve dil özelliğini bilme, ritim ve temposunu doğru ifade edebilme sorgularında da *orta başarılı* iken *başarılı* hatta *çok başarılı* konuma gelmiştir. Ses tekniği açısından da aşama kaydeden denek, özellikle nefes dengesini esere yansıtabilme sorgusunda ilk deneyimine göre *çok başarılı* bir hale gelmiştir.

Çizelge 4.75: Denek 8’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 9: Mehmet ARLAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göçeyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

ámán giñe göçeyledí de ávşar ełlerí
ášıp áşıp gidén ełler bízimdir bízimdír
ámán árap átlarídá yáKın edér íráđı
yücê dađdán áşán yollar bízimdir ey eyey
árap átlarídá yáKın edér íráđı
yücê dađdán áşán yollar bízimdir ey bízimdír ey

ámán bêlimizden de Kılıcımızın kırmanı
daşı deléride mızráđán dèrmáni
ámán devlèt vèrmış háKđımızda fèrmanı
fèrmàn pàdişáhnın dađlár bízimdir ey
devlèt vèrmış háKđımızda fèrmanı
fèrmàn pàdişáhnın dađlár bízimdir ey

Mehmet Arlan'ın ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.19)

Çizelge 4.76: Denek 9'un Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X

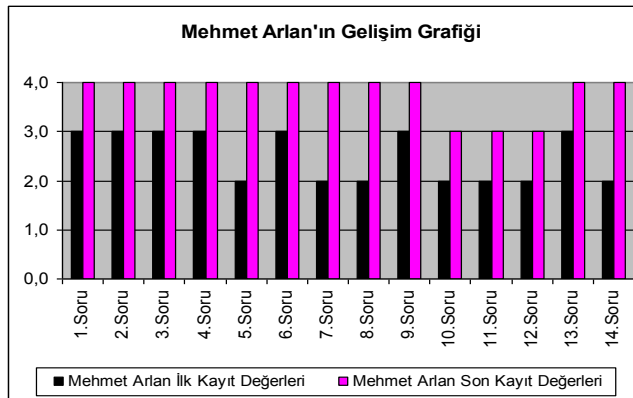
Çizelge 4.76 (Devam) : Denek 9'un Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

0	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırnı Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan	3,78			

Çizelge 4.76'da elde edilen verilere göre, Mehmet Arlan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu "3,78" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre değerlendirildiğinde denek ilk ses kaydında orta başarılı olan bozlakların tril ve hançere özelliklerini ve ağız ve dil özelliklerini uygulayabilme, eserin karakterini yansıtabilme, eserin seyir özelliğini rahat ifade edebilme, diyafram nefesini doğru kullanabilme, eserde nefes dengesini sağlayabilme, kendi ses sahasını kullanabilme sorgusunda *orta başarılı* iken eğitim sonrası bunlarda gelişme tespit edilmiş ve durum *başarılı* olarak değerlendirilmiştir. Diğer kriterler için *başarılı* görülen durum ise *çok başarılı*ya yükselmiştir.

Çizelge 4.77: Denek 9'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 10: Ayşegül ALTIOK, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1995 yılı Mezunu

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

döğâr yæz æylæri dâ çiçekler açar

ëllêr yæylæsınâ dâ ñöy öy ööy yávrúynán göçêr

ácêp bizim ğuzulæri dâ ñöy öy ööy kimlêr seçêr

âĝlámâ ænæciĝim æĝlámâ dâ ñöy öy ööy buyumuş ğâdêr öy

tâKdir böylëyimiş oy oy ooöy sâbrëylê pedêr

yârin bâyrâm ĝêlir dê nælêm dirilir

ánâ bâbâ dâ yávrúöyösunâ şarılir

yêtim olánlarırđ dâ ñöy öy ööy boynu burulur

âĝlámâ ænæciĝim æĝlámâ dâ ñöy öy ööy buyumuş ğâdêr

tâKdir böyleyimis zâlim oy oy ooöy sâbrëĝeyle pedêr

Ayşegül Altıok'un ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine yapılan analizler, belirlenen kriterlerin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.20)

Çizelge 4.78: Denek 10'un Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X

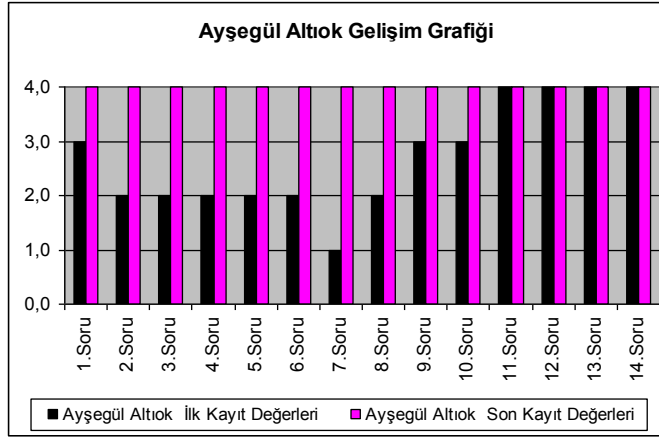
Çizelge 4.78 (Devam) : Denek 10'un Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan	4			

Çizelge 4.78'de elde edilen verilere göre, Ayşegül Altıok'un ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydının değerlendirilmesi sonucu "4" olarak tespit edilmiştir.

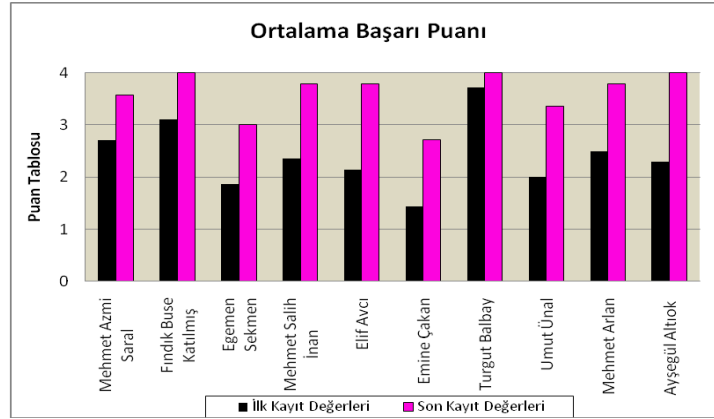
Bu sonuca göre değerlendirme yapacak olursak, denek ilk kayıta *başarısız* veya *orta başarılı* olarak değerlendirildiği bütün kriterler için *çok başarılı* bir gelişim göstermiş ve bu ölçüde değerlendirilmiştir. Deneğin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.79: Denek 10'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Karşılaştırmalı Grafiği.

Yukarıda deneklerin eğitim sonrası ses kayıtları üzerine yapılan analiz değerlendirmeleri ve bunların grafik halinde tabloları yer almaktadır. Bu oranlar ışığında deneklerin soru bazında ilk ses kayıt değerleri ile son ses kayıt değerleri arasındaki karşılaştırmalı analiz sonuçları şöyledir.

Çizelge 4.80 : İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Değerlendirmesinin Karşılaştırılması.

4.1.5. Deneklerin Uygulanan Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcraların Karşılaştırılması

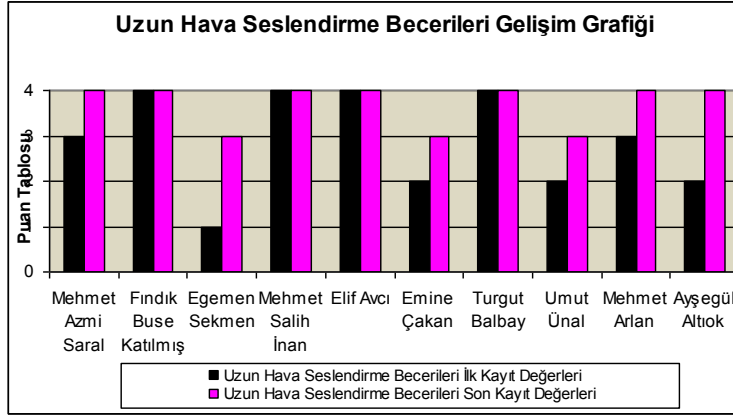
Bu sonuçların yanı sıra deneklerin belirlenen kriterler doğrultusunda soru bazında yapılan bireysel karşılaştırmaları ile hangi konuda kaç denegin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğu belirlenmiş ve bu konudaki istatistiksel verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Elde edilen istatistiksel veriler ve bu verilerin grafik halinde tespitleri aşağıda detaylarıyla yer almaktadır.

Çizelge 4.81 : “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	4x7

Çizelge 4.81’e göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* değerlendirme sonucu 7 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 3 denek 3 puan ile *başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.82 : “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

Bu grafikten anlaşılmaktadır ki, ilk aşamada uzun hava seslendirme becerisi *başarısız* veya *orta başarılı* olan denekler *başarılı* ve *çok başarılı* değerlendirilmesine doğru gelişim göstermişlerdir.

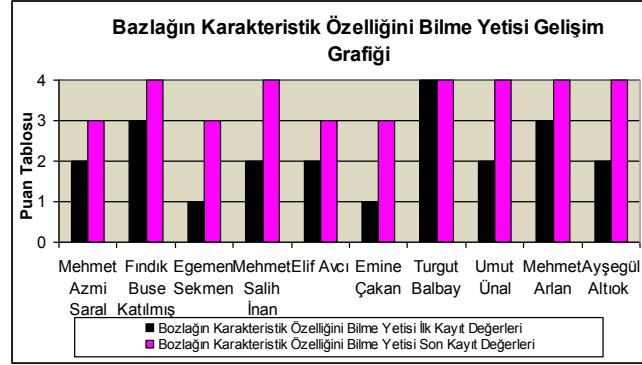
Çizelge 4.83: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	4x6

Çizelge 4.83’e göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu 6 denek 4 puan ile *çok başarılı*, 4 denek 3 puan ile *başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.84 : “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

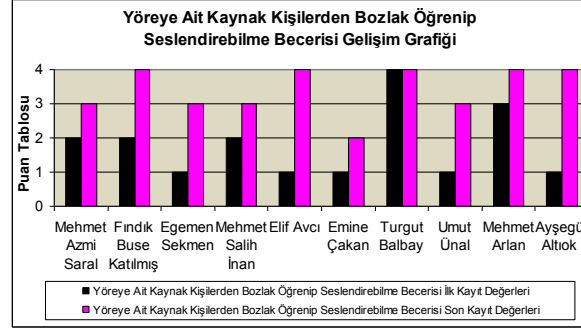
Bu grafiğe göre değerlendirme yapacak olursak ilk ses kaydı değerlendirmesinde deneklerin ikisi bozlakların karakteristik özellikleri hakkında hiç bilgi sahibi değil iken, beş denek orta derecede bilgili, iki denek iyi derecede ve bir denek çok iyi derecede bilgili görülmektedir. Eğitim sonrasında ise dört denek *başarılı*, altı denek ise *çok başarılı* değerlendirilmesiyle gelişim göstermiştir.

Çizelge 4.85: “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
			2x1	3x4	4x5

Çizelge 4.85'e göre deneklerin *Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi* değerlendirildiğinde 5 denek *çok başarılı*, 4 denek *başarılı*, 1 denek *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.86: “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

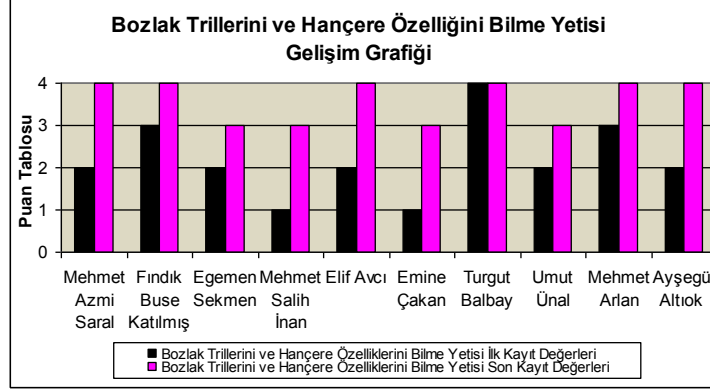
Bu grafik sonucuna göre, beş denek kaynak kişiden bozlak öğrenip seslendirebilme konusunda *başarısız*, üç denek *orta başarılı* ve iki denek *başarılı* ve *çok başarılı* iken, eğitim sonrası deneklerin başarı grafiği yükselmiş ve dokuz denek *başarılı* ve *çok başarılı* olarak 1 denek ise *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.87: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA	BASARILI	COK
		1 puan	BASARILI 2 puan	3 puan	BASARILI 4 puan
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	4x6

Çizelge 4.87'ye göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda 6 öğrenci “çok başarılı” olarak 4 puan almış, 4 öğrenci “başarılı” olarak 3 puan almıştır.

Çizelge 4.88: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

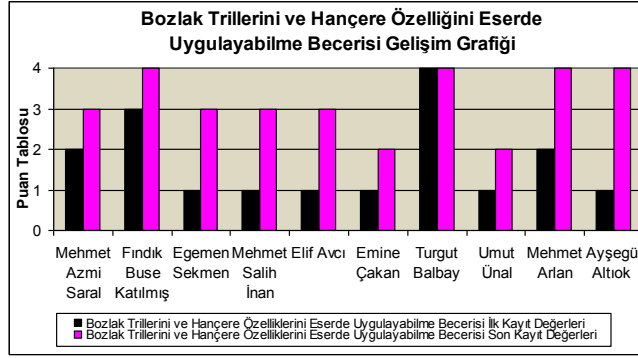
Bu grafik sonucuna göre, bozlak trillerini ve hançere özelliğini ilk ses kaydından önce iki denek hiç bilmezken, beş denek orta derecede bilip, üç denek iyi derecede biliyor olarak tespit edilmiştir. Ancak eğitim sonrasında bu oran yükselerek dört denek *başarılı* olduğu, diğer altı denek de bu konuda *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.89: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA	BAŞARILI	COK
			BAŞARILI		BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x4	4x4

Çizelge 4.89'a göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirmesinde 4 denek *çok başarılı* olup 4 puan almış, 4 denek 3 puan alarak *başarılı* ve 2 denek 2 puan alarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.90 : “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

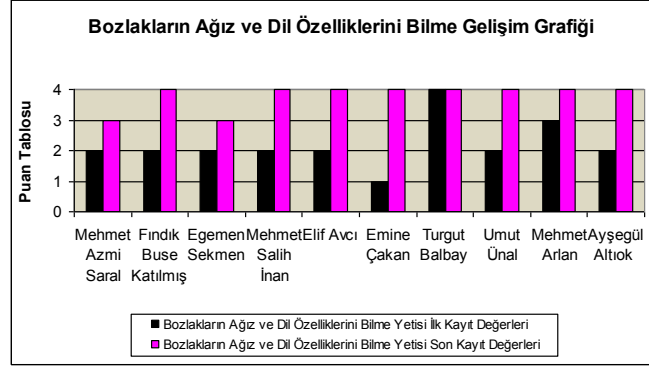
Bu grafiğe göre, altı denek ilk ses kaydında bozlakların tril ve hançere özelliklerini seslendirme sorgusunda *çok başarısız* iken, eğitim sonrasında iki tanesi *orta başarılı*, üç tanesi *başarılı*, bir tanesi ise *çok başarılı* olarak diğer denekler ise *başarılı* ve *çok başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.91 : “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan				X
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
				3x2	4x8

Çizelge 4.91'e göre denekler *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* anlamında değerlendirildiğinde 8 denek *çok başarılı* olarak 4 puan almış, 2 denek de *başarılı* olarak 3 puan almıştır.

Çizelge 4.92: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

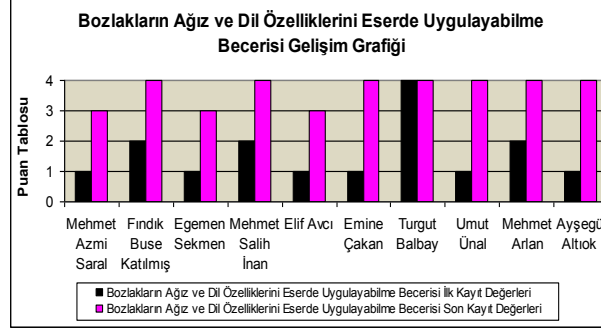
Bu grafiğe göre, ilk ses kaydında bozlakların ağız ve dil özelliklerini bilme sorgusunda bir denek *başarısız* iken *çok başarılı* olmuş, yedi denek *orta başarılı* iken, bu deneklerden ikisi *orta başarılı* diğerleri ise *çok başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.93: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan				X
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
				3x3	4x7

Çizelge 4.93'e göre *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* kriterinde deneklerin 7 tanesi *çok başarılı* olarak 4 puan, 3 tanesi *başarılı* olarak 3 puan almıştır.

Çizelge 4.94: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

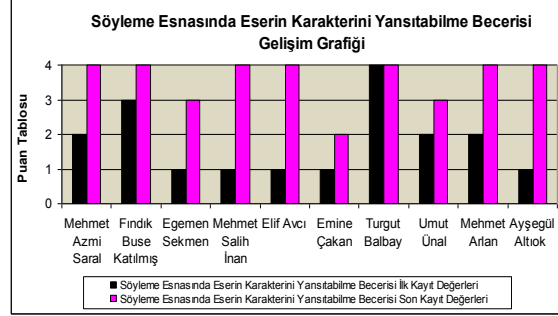
Bu grafiğe göre, ilk kayıtlarda bozlakların ağız ve dil özelliklerini uygulayabilme becerisi 6 denekte *başarısız*, 3 denekte *orta başarılı* görülürken, eğitim sonrasında uygulanan fonetik alfabenin etkisiyle, 6 denekten 3'ünün *başarılı* 3'ünün ise *çok başarılı* olduğu, diğer 4 denneğin ise 3 tanesinin *orta başarılı*dan *çok başarılı*ya yükseldiği 1 tanesinin ise her zaman *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.95: “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
			2x1	3x2	4x7

Çizelge 4.95'e göre *Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puanla *çok başarılı*, 2 tanesi 3 puanla *başarılı* ve 1 tanesi 2 puanla *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.96: “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

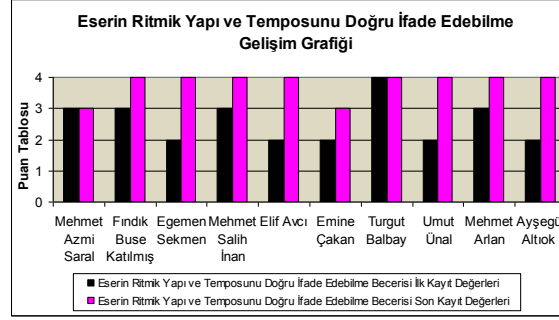
Bu grafiğe göre, ilk kayıtlarda eserin karakterini yansıtabilme becerisi anlamında 5 denek *başarısız* iken 1'i *orta başarılı*, 2'si *başarılı*, 2'si *çok başarılı* olmuş, üç denek *orta başarılı* iken 1'i *başarılı* 2'si *çok başarılı* olmuş, 1 denek *başarılı* iken *çok başarılı*, 1 deneğin de *çok başarılı* durumunu koruduğu, tespit edilmiştir.

Çizelge 4.97 : “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
				3x2	4x8

Çizelge 4.97'ye göre *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* anlamında deneklerin sekiz tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.98: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

Bu grafiğe göre, 5 denek ilk ses kayıtlarında *orta başarılı* iken, 4 tanesi *çok başarılı*, 1 tanesi *başarılı* duruma gelmiştir. Diğer deneklerden bir tanesi *çok başarılı* durumunu koruyarak değişiklik göstermemiş, *başarılı* olan 4 denek ise *çok başarılı* seviyeye ulaşmıştır.

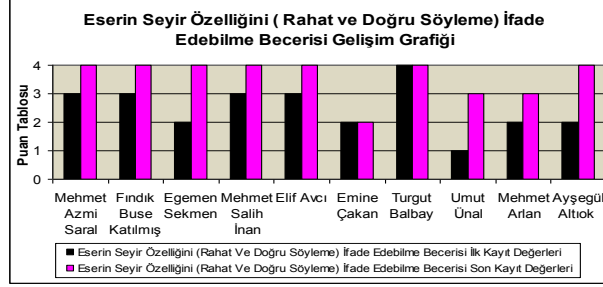
Çizelge 4.99: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	4x7

Çizelge 4.99'a göre *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 tanesi 3 puan olarak *başarılı*, 1 tanesi ise 2 puan olarak *orta başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.100: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

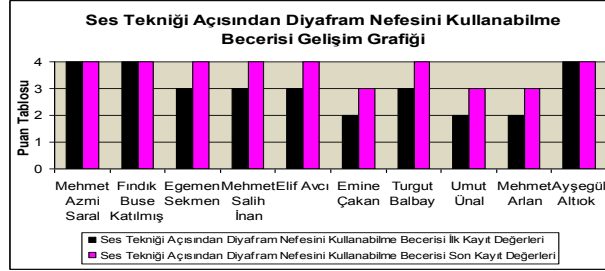
Bu grafiğe göre, ilk ses kaydında, eserin seyir özelliğini ifade edebilme becerisi olarak deneklerden biri *başarısız* iken *başarılı* duruma gelmiştir. *Orta başarıya* sahip dört denekten 1 tanesi durumunu korumuş, 1 tanedi *başarılı* duruma 2 tanesi ise *çok başarılı* duruma gelmiştir. 4 denek *başarılı* durumdan *çok başarılı* duruma yükselmiş, 1 denek ise yine *çok başarılı* konumunu korumuştur.

Çizelge 4.101:“Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BASARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
				3x3	4x7

Çizelge 4.101'e göre *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 3 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.102: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

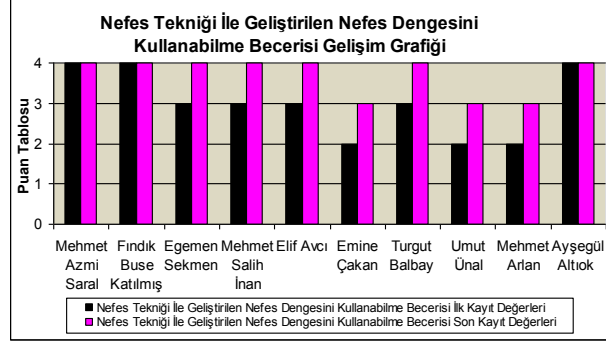
Bu grafiğe göre, ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanabilme becerisi *orta başarılı* olan 3 denek *başarılı* duruma gelmiş, diğerleri ise *çok başarılı* seviyeye yükselmiştir.

Çizelge 4.103 :“Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
				3x3	4x7

Çizelge 4.103'e göre *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 3 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.104: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

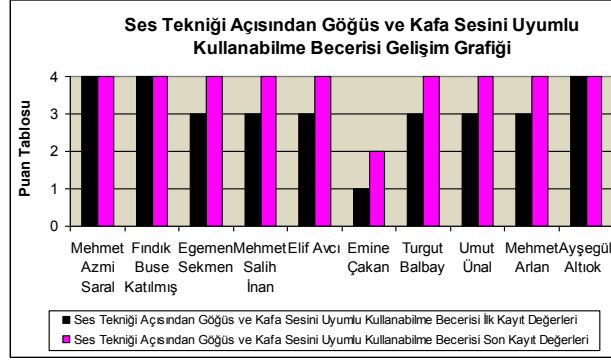
Bu grafiğe göre, nefes tekniği ile geliştirilen nefes dengesini kullanabilme becerisi sorgusunda 3 denek *orta başarılı* iken *başarılı* duruma gelmiş, diğer deneklerden 4 tanesi *başarılı* iken *çok başarılı* seviyeye yükselmiş, 3 denek ise *çok başarılı* durumunu korumuştur.

Çizelge 4.105 : “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
			2x1		4x9

Çizelge 4.105'e göre *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 9 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi 2 puan olarak *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.106: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

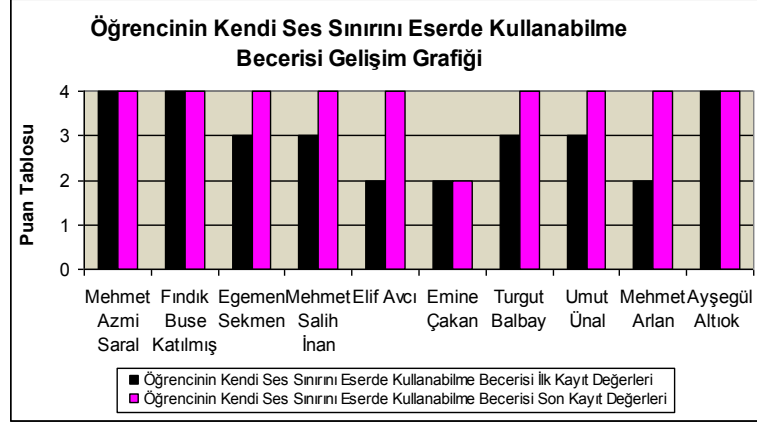
Bu grafiğe göre, ses tekniği açısından göğüs ve kafa sesini uyumlu kullanabilme sorgusunda bir denek *başarısız* iken *orta başarılı* duruma gelmiş, diğer dokuz denek *başarılı* ve *çok başarılı* duruma yükselmiştir.

Çizelge 4.107: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
			2x1		4x9

Çizelge 4.107'ye göre *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 9 tanesi 4 puan alarak *çok başarılı*, 1 tanesi 2 puan alarak *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.108 : “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırması.

Bu grafiğe göre, ses tekniği açısından göğüs ve kafa sesini uyumlu kullanabilme sorgusunda 3 denek *orta başarılı* iken 1' aynen kalmış diğer 2'si ise *çok başarılı* duruma gelmiş, diğer dokuz denekten 4'ü *başarılı* iken *çok başarılı* duruma yükselmiş diğer 3 denek durumunu koruyarak *çok başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Buraya kadar yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara göre; Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ve Türk halk müziği vokal, müzikal ve edebi yapısına uygun hazırlanan ses tekniği çalışmaları ile hazırlanan bozlak icrasının geleneksel icra özelliklerine en yakın sonucu verdiği tespit edilmiştir. Bu aşamada verileri güçlü kılmak ve değerlendirmenin objektif olup olmadığını belirlemek amacı ile uzman görüşlerine başvurulmuştur. İlk olarak Türk halk müziğine derlemeleri ve müzikal birikimleri ile birçok katkılar sağlamış olan İTÜ TMDK emekli öğretim görevlisi Yücel Paşmakçı'nın görüşlerinden faydalanılmıştır. Kendisiyle birebir çalışma yapılarak, deneklerin ilk ses kayıtları ile eğitim sonrası ses kayıtları arasındaki farklılıklar veya gelişmeler hakkındaki fikirleri sorulmuştur. Çalışma ile ilgili sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

4.1.6. Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi

Birinci çalışma için tarafımızdan yapılan analizlerin ardından elde edilen sonuçların objektif bir bakış açısıyla yapıldığını belirlemek, sağlam temellere dayandırmak ve sonuçları güçlü kılmak amacıyla Yücel Paşmakçı ile kayıtların değerlendirilmesi çalışmaları yapılmıştır. Kendisi yapılan araştırmanın Türk halk müziğinin geleneksel icra üslubunu korumaya ve yaşatmaya yönelik bir tavır olmasından dolayı duyduğu mutluluğu dile getirmiş ve desteğini esirgmeden çalışmamıza katılmıştır. “Türk halk müziğinde geleneksel üslubu korumak ve yaşatmak amacıyla yapılmış olan bu çalışma çok değerlidir. Özellikle kaynak kişilerin icralarına sadık kalınarak hazırlanan fonetik alfabe bir uzun hava icrasında eğer bu sonuçları veriyorsa TRT Repertuarındaki bütün kırık havalar üzerine de uygulanmalı ve icrada yöresel tavır özellikleri korunmalıdır.”¹⁵⁵Deneklerin ilk ses kaydı verileri ışığında Yücel Paşmakçı ile İTÜ TMDK Müzik Teorisi bölümünde yapılan analiz değerlendirmeleri şöyledir.

Denek 1: Mehmet Azmi Saral, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Mehmet Azmi SARAL’ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-1)

Çizelge 4.109 : Denek 1’in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	

¹⁵⁵ Yücel Paşmakçı İle Özel Görüşme, 02.04.2010, İTÜ TMDK Müzik Teorisi Bölümü, İstanbul

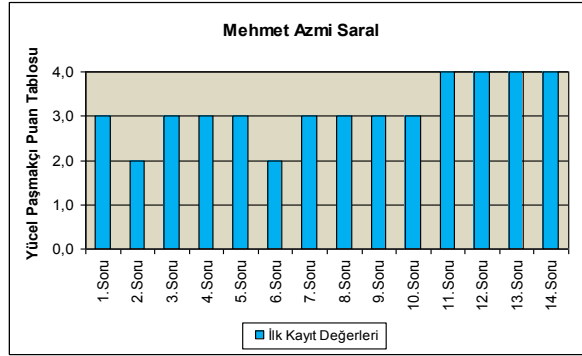
Çizelge 4.109 (Devam) : Denek 1'in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan		4	24	16
	Ortalama Puan		3,1		

Çizelge 4.109'a göre Mehmet Azmi Saral'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "3,1" olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı'ya göre konservatuar ikinci sınıf öğrencisi olarak gösterdiği performans hiç de küçümsenecek boyutta değildir. Bozlakların ağız ve dil özellikleri ile ilgili çalışmasını yoğunlaştırması uygun olacaktır. Geçireceği eğitim sürecinin ardından çok daha başarılı bir solist adayı olacağı düşünülmektedir.

Çizelge 4.110: 1. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 2: Fındık Buse Katılmış, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Fındık Buse Katılmış'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-2)

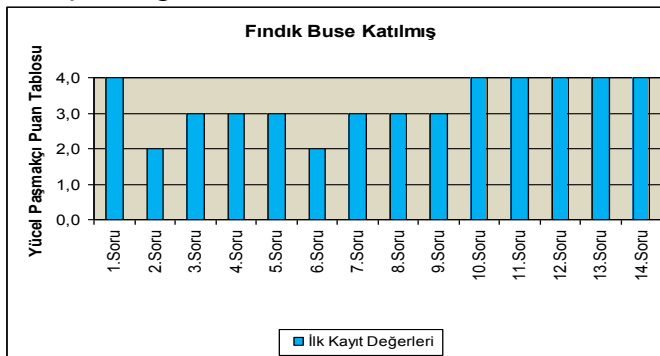
Çizelge 4.111: Denek 2'nin Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	0	4	21	24
	Ortalama Puan	3,5			

Çizelge 5.111'e göre Fındık Buse Katılmış'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirme "3,5" olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı'ya göre deneğin konservatuar ikinci sınıf öğrencisi olarak gösterdiği performans hiç de küçümsenecek boyutta değildir. Geçireceği eğitim sürecinin ardından çok daha başarılı bir solist adayı olacağı düşünülmektedir.

Çizelge 4.112: 2. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 3: Egemen SEKMEN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yasıdır (Zeynebin)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Egemen Sekmen'in çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-3)

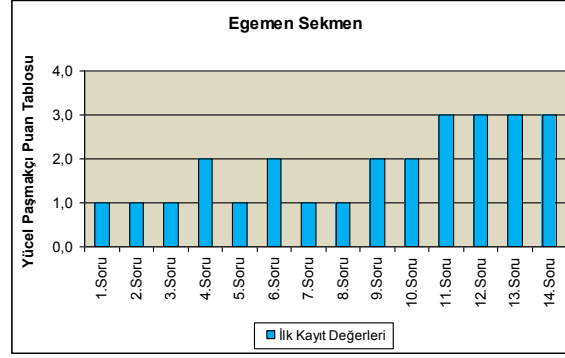
Çizelge 4.113: Denek 3'ün Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	6	8	12	0
	Ortalama Puan	Oca.86			

Çizelge 4.113'e göre Egemen Sekmen'in, Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirilmesi "1,86" olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı'ya göre bu zamana kadar uzun hava seslendirmemiş ve Türk halk müziği icrasında tecrübesi olmayan bir solist adayı için kısa zamanda hazırlanmış iyi bir örnek. Sesinin karakteristik özelliklerini esere yansıtabilirse çok başarılı olabilir. Çok çalışması gerekiyor.

Çizelge 4.114: 3. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 4: Mehmet Salih İNAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Salih İnan'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-4)

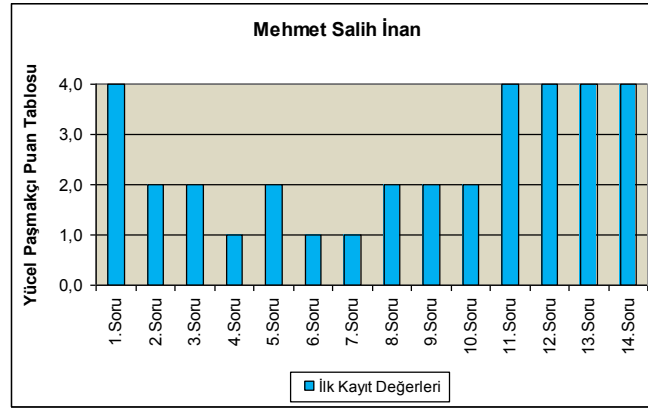
Çizelge 4.115: Denek 4'ün Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1 Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2 Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3 Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4 Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
5 Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6 Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7 Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8 Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9 Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10 Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11 Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12 Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13 Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14 Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
Toplam Puan	3	12	12	4
Ortalama Puan	2,2			

Çizelge 4.115'e göre Mehmet Salih İnan'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi “2,2” olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı, Mehmet Salih'in kendi yöresine özgü gırtlak namelerini bozlak içinde duymasının enteresan sonuçlar doğurduğunu, bu çalışma sayesinde bölgeler arası hançere tekniği farklılıklarının açıkça görüldüğünü vurgulamıştır. Çalışma sonucunda çıkacak kaydı merak ettiğini dile getirmiştir.

Çizelge 4.116 : 4. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 5: Elif AVCI, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Ankarada Yedim Taze Meyvayı

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Elif Avcı'nın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-5)

Çizelge 4.117 : Denek 5'ün Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			

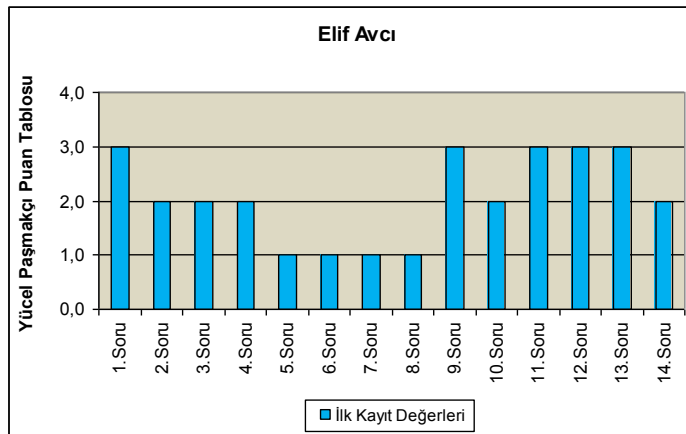
Çizelge 4.117 (Devam) : Denek 5'ün Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	4	10	15	
	Ortalama Puan	2			

Çizelge 4.117'ye göre Elif Avcı'nın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "2" olarak tespit edilmiştir.

Yücel Paşmakçı deneğin, bozlakların ağız ve dil özelliklerinden çok kendi icra kabiliyetini ve solist kimliğini düşündüğünü belirtmekte ve bu sebeple bozlağın daha çok serbest ritimli herhangi bir ezgiye benzediğini belirtmektedir. Bu ses karakterindeki bir solistin ses tekniği çalışmalarıyla kazanacaklarının önemli olduğunu da eklemektedir.

Çizelge 4.118: 5. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 6: Emine ÇAKAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Deverek Dağı

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Emine Çakan'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-6)

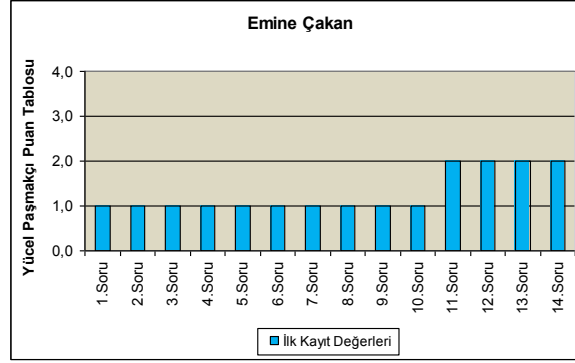
Çizelge 4.119 : Denek 6'nın Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	ÇOK BASARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	10	8	0	0
	Ortalama Puan	1,28			

Çizelge 4.119'a göre Emine Çakan'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirilmesi "1,28" olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı'ya göre, deneğin bu zamana kadar bozlak seslendirmemiş olduğu açıkça hissedilmektedir. Ayrıca ses tekniği açısından yaşadığı problemlerin de icrasını etkilediği düşünülmektedir. Eğitim sürecinden sonra mutlaka bir gelişme yaşanacaktır, kaçınılmazdır.

Çizelge 4.120 : 6. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 7: Turgut BALBAY, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Turgut Balbay'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-7)

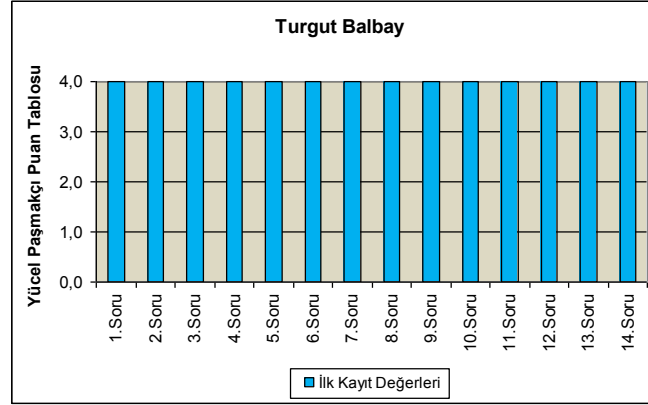
Çizelge 4.121 : Denek 7'nin Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	0	0	0	56
	Ortalama Puan	4			

Çizelge 4.121'e göre Turgut Balbay'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "4" olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı'ya göre yöre insanı olmanın verdiği kültürel birikim bu deneğin icrasında açıkça hissedilmektedir. Enstrüman hâkimiyetinin de olumlu etkisiyle eserin müzikal ve icraya yönelik bütün özelliklerini denek doğru aktarabilmektedir.

Çizelge 4.122 : 7. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 8: Umut ÜNAL, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kırat

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Umut Ünal'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-8)

Çizelge 4.123 : Denek 8'in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		

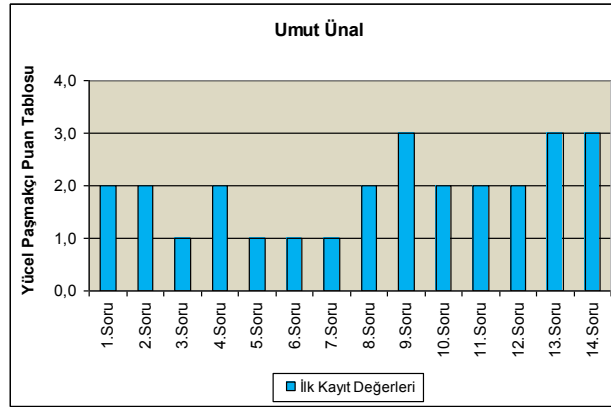
Çizelge 4.123 (Devam) : Denek 8'in Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarında Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
Toplam Puan		4	14	9	0
Ortalama Puan		1,92			

Çizelge 4.123'e göre Umut Ünal'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "1,92" olarak tespit edilmiştir.

Yücel Paşmakçı özel yaşantısındaki birikim ve uzun hava tecrücesinin az olması sebebiyle olağan karşıladığı bu icranın daha fazla çalışarak ve bozlak kimliği hakkında edinilen bilgiler uygulanarak daha iyi olacağı görüşündedir.

Çizelge 4.124: 8. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 9: Mehmet ARLAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göçeyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Arlan'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-9)

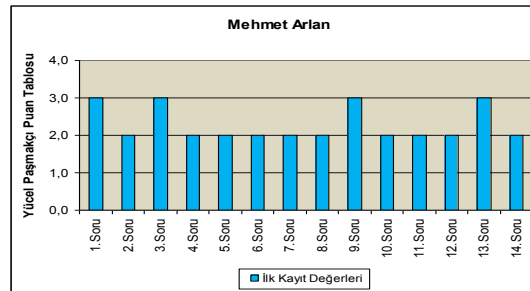
Çizelge 4.125: Denek 9'un Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	0	20	12	0
	Ortalama Puan	2,28			

Çizelge 4.125'e göre Mehmet Arlan'ın Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirilmesi "2,28" olarak tespit edilmiştir.

Paşmakçı deneğin icra karakterinin ilk kez bozlak seslendiriyor olduğunu kanıtlar nitelikte olduğunu gerek dil gerek hançere ve trill özellikleri bakımından eğitime ihtiyacı olduğunu düşündüğünü belirtmektedir.

Çizelge 4.126: 9. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 10: Ayşegül ALTIOK, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1995 yılı Mezunu

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Ayşegül ALTIOK'un çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-10)

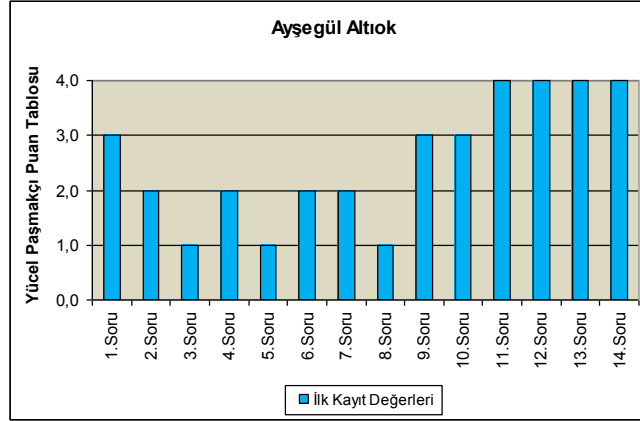
Çizelge 4.127 : Denek 10'un Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	3	8	9	16
	Ortalama Puan	2,57			

Çizelge 4.127'ye göre Ayşegül Altıok'un Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirilmesi "2,57" olarak tespit edilmiştir.

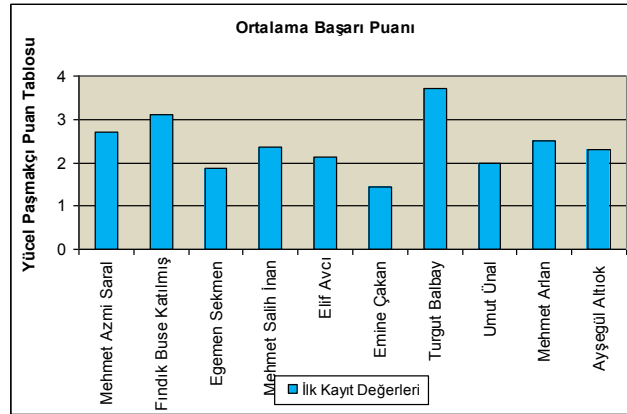
Paşmakçı, deneğin uzun hava seslendirmesinin başarılı olduğunu ancak hiç bozlak seslendirmemiş olduğunun hançere ve ağız özelliklerinde fark edildiğini açıklamaktadır. Eğitim sırasında yörenin ağız ve dil özelliklerine özen gösterirse çok başarılı olacağını belirtmektedir.

Çizelge 4.128: 10. Deneğin Yücel Paşmakçı'ya Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Yücel Paşmakçı'nın deneklerin ilk ses kayıtları üzerine yaptığı analiz değerlendirme sonuçlarına bakıldığında, tarafımızdan yapılan analiz değerlendirmeleri ile arasında büyük farklılıklar bulunmadığı gözlenmektedir. Paşmakçı'nın yapmış olduğu değerlendirme, denekler arası ortalama puan tablosunda şu şekilde görülmektedir;

Çizelge 4.129: Yücel Paşmakçı'nın Ortalama Değerlendirme Grafiği.

4.1.7. Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Karşılaştırılması

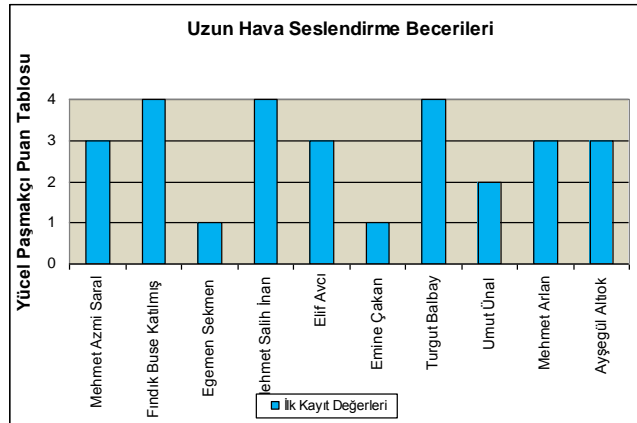
Bu bölümde Yücel Paşmakçı'nın deneklerin ilk ses kayıtları üzerine yaptığı analiz çalışmasında elde edilen verilerin bireyler arasında karşılaştırmalı sonuçları alınarak hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 4.130: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x1	3x4	4x3

Çizelge 4.130’da Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 denek 2 puan olarak *orta başarılı*, 4 denek 3 puan olarak *başarılı* ve 2 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.131:“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafığı.

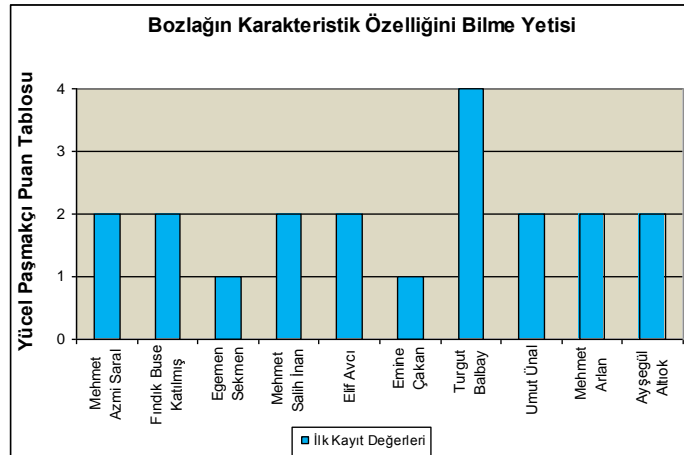
Bu grafik değerlerine göre, deneklerin 7 tanesi ortalamanın üzerinde başarı göstermiştir. 1 tanesi ortalama başarılı, 2 tanesi ise ortalamanın altında kalarak başarısız bulunmuştur.

Çizelge 4.132: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	COK BASARILI
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x7		4x1

Çizelge 4.132’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 7 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.133: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

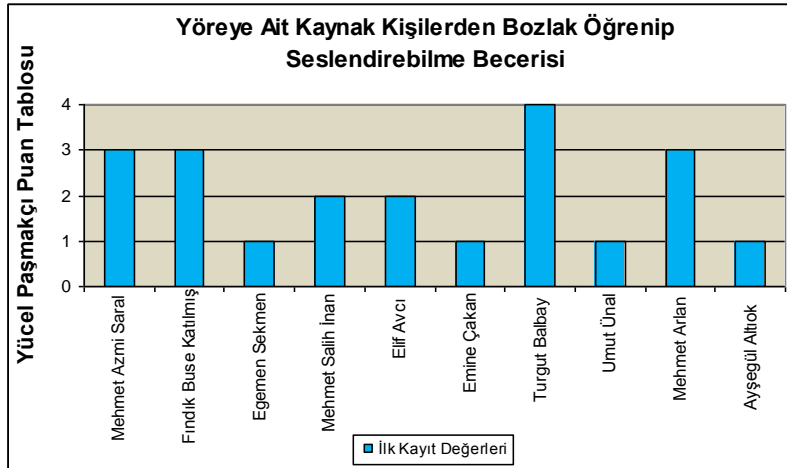
Bu grafiğe göre deneklerin 7 tanesi ortalama başarıda bulunmuş, 2’si ortalamanın altında kalarak başarısız olmuş, bir kişi ise çok başarılı bulunmuştur.

Çizelge. 4.134: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4	2x2	3x3	4x1

Çizelge 4.134’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 2 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.135: “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

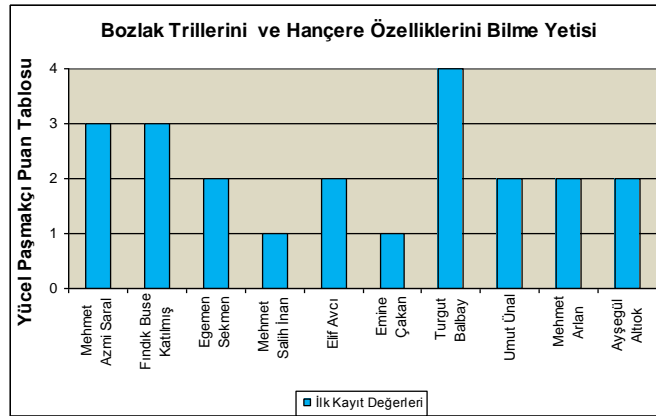
Bu grafik verilerine göre deneklerden 4 tanesi ortalamanın üzerinde puan olarak başarılı olmuş, 2 denek ortalama derecede kalmış ancak 4 tane denek ise ortalamanın altında kalarak başarısız olmuştur.

Çizelge 4.136 : Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 puan</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan	X			
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x5	3x2	4x1

Çizelge 4.136’da Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan alarak *başarılı*, 5 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.137 : “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

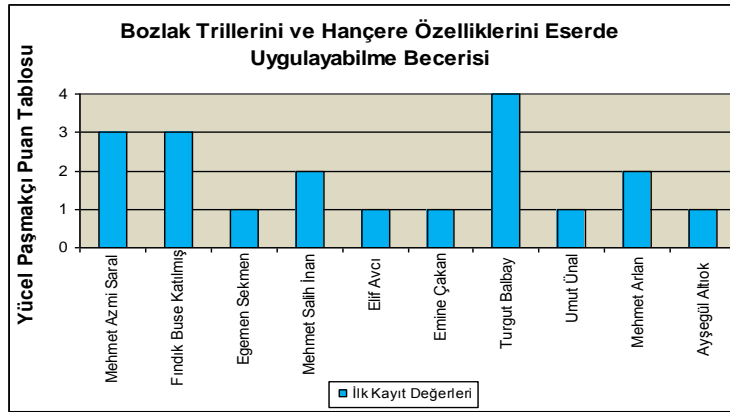
Bu grafik değerlerine göre deneklerin 3 tanesi ortalamının üzerinde puan almış, 5 tanesi ise ortalama puanda kalmıştır. 2 denek ise ortalamının altında kalarak başarısız olmuşlardır.

Çizelge 4.138 : Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x5	2x2	3x2	4x1

Çizelge 4.138’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 2 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 5 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.139: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu grafiğe göre, deneklerin 3 tanesi ortalamanın üzerinde başarı göstermiş, 2 tanesi ortalama değerde kalmış, 5 tanesi ise ortalamanın altında kalmıştır.

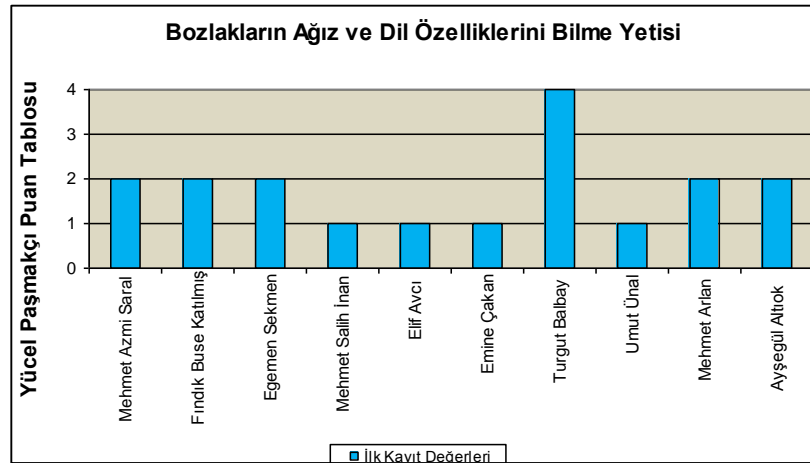

Çizelge 4.140: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan	X			
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4	2x5		4x1

Çizelge 4.140’da Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 5 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 4 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.141: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

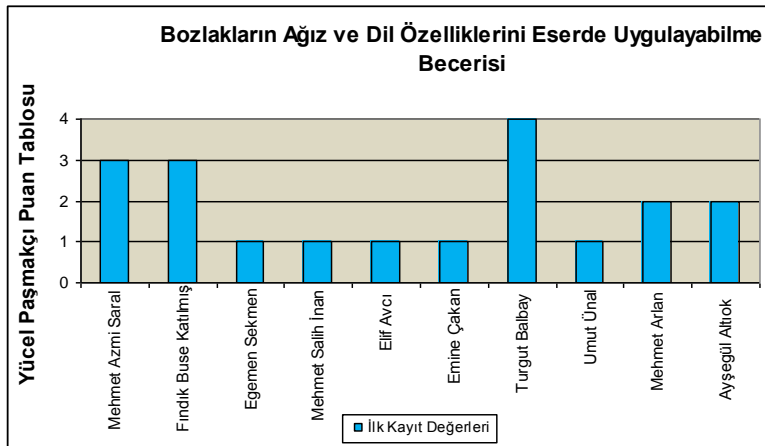
Bu grafiğe göre deneklerden 1’i ortalamanın çok üzerinde başarı göstermiştir. 5 tanesi ortalama değerde kalmış, 4 tanesi ise ortalamanın altında kalarak başarısız bulunmuştur.

Çizelge 4.142: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan	X			
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x5	2x2	3x2	4x1

Çizelge 4.142’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 2 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 5 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.143: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

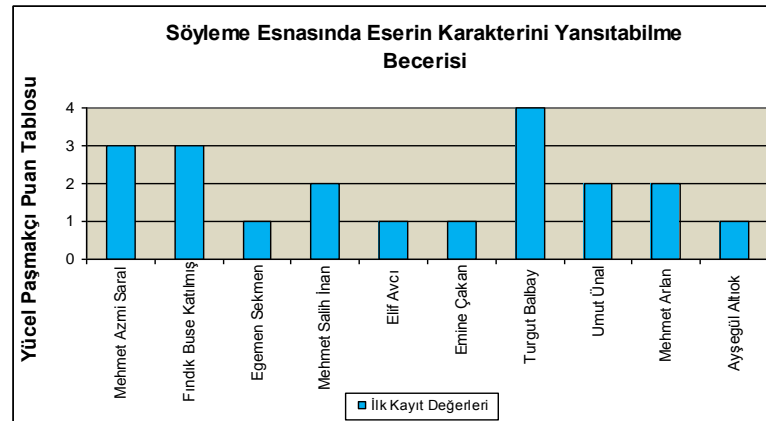
Bu grafiğe göre deneklerden 3 tanesi ortalamanın üzerinde bulunmuş, 2 denek ortalama derecede kalmış, 5 tanesi ise ortalamanın altında kalarak başarısız olmuşlardır.

Çizelge 4.144: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4	2x3	3x2	4x1

Çizelge 4.144’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 4 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.145: “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

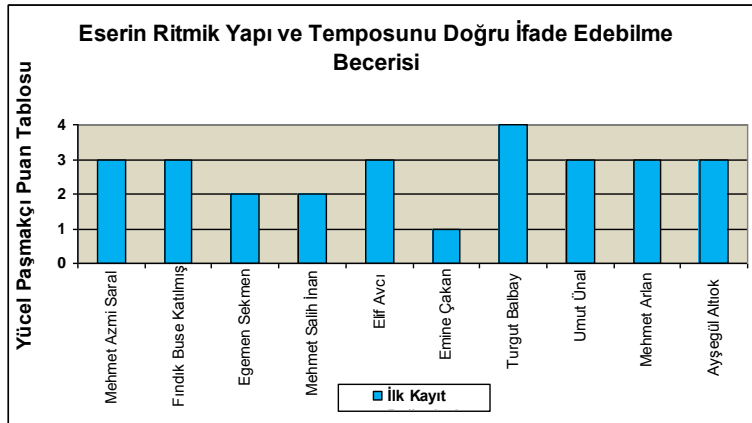
Bu grafik verilerine göre deneklerin 3 tanesi ortalamanın üzerinde bulunmuş, 3 tanesi ortalama değerlerde kalmış, 4 tanesi ise ortalamanın altında kalmıştır.

Çizelge 4.146: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” “Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x2	3x6	4x1

Çizelge 4.146’da Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 6 denek 3 puan alarak *başarılı*, 2 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.147: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

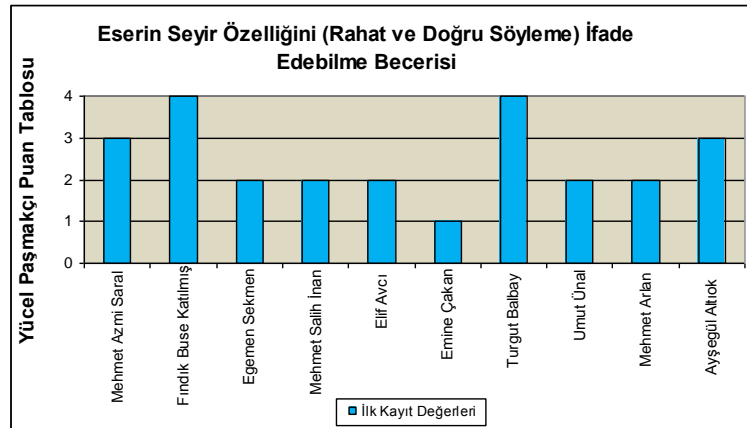
Bu grafik verilerine göre, 7 denek ortalamanın üzerinde performans sergilemiş, 2 denek ortalama değerde kalmış, 1 denek ise ortalamanın altında kalmıştır.

Çizelge 4.148: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altrok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x5	3x2	4x2

Çizelge4. 148’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 2 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 5 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.149: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

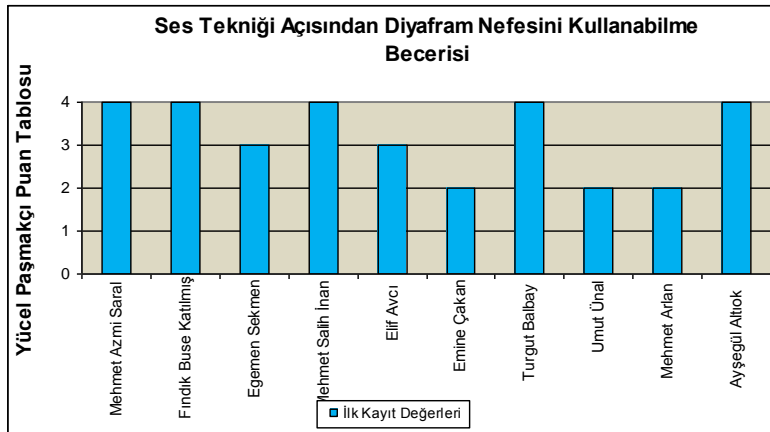
Bu grafiğe göre, 4 denek ortalamamanın üzerinde puan almış, 5 denek ortalama değerde kalmış, 1 denek ise ortalamamanın altında değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.150: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x2	4x5

Çizelge 4.150’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 5 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan alarak *başarılı*, 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.151: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

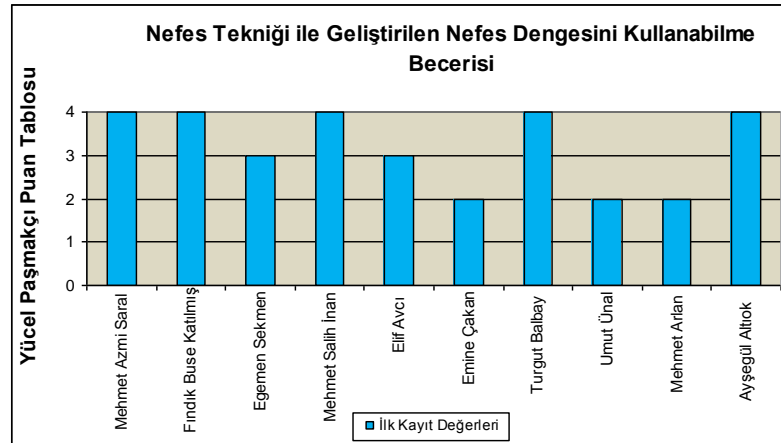
Bu grafik sonuçlarına göre, 7 tanesi ortalamamın üzerinde değerlendirilmiş, 3 tanesi ise ortalama değerlerde kalmıştır.

Çizelge 4.152: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x2	4x5

Çizelge 4.152’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 5 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan alarak *başarılı*, 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.153: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

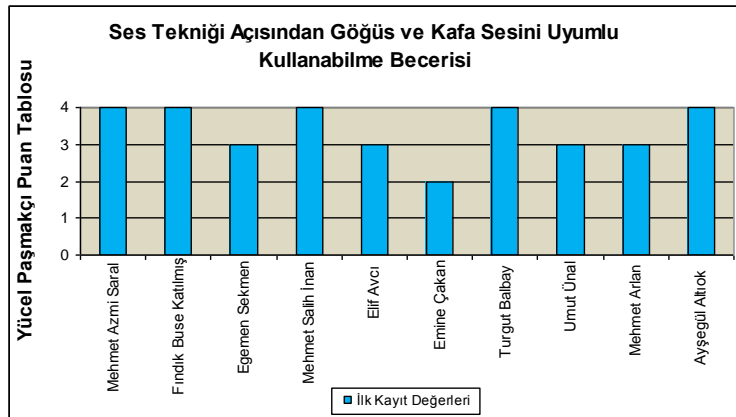
Bu grafik verilerine göre, 6 denek ortalamanın üzerinde puan almış, 3 denek ise ortalama değerlerde kalmıştır.

Çizelge 4.154: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1		3x6	4x3

Çizelge 4.154’de Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 5 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.155: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu grafiğe göre, 9 denek ortalamanın üzerinde bulunmuştur. 1 tanesi ise ortalama değerde kalmıştır.

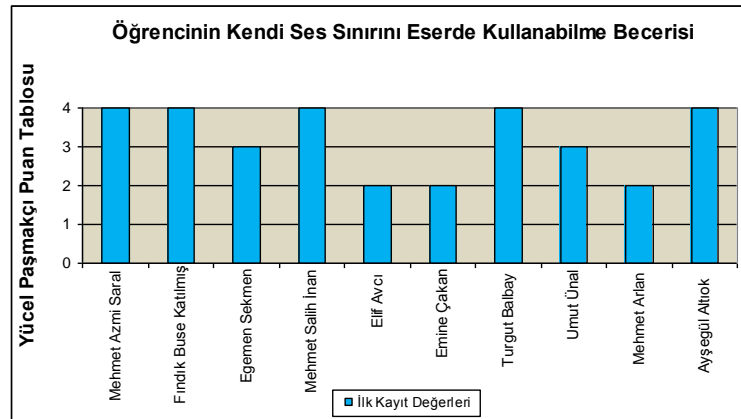

Çizelge 4.156: Yücel Paşmakçı Tarafından Yapılan “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x2	4x5

Çizelge 4.156’da Yücel Paşmakçı’nın verdiği puanlara göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 5 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.157: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu grafik verilerine göre, 7 denek ortalamanın üzerinde puan olarak başarılı bulunmuş, 3 denek ise ortalama değerlerde bulunmuştur.

4.1.8. Deneklerin Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi

Bir ay boyunca deneklerle yapılan bire bir ses eğitimi çalışmaları sonucunda gelinen icra aşaması tekrar ses kayıtlarıyla belirlenmiştir. Bu kayıtların analizlerini yapması için Yücel Paşmakçı ile birlikte çalışılmış ve deneklerin ilk ses kayıtları ile ikinci ses kayıtları arasındaki bozlak söyleme şekillerinde meydana gelen değişiklikler tekrar incelenmiştir. Bu incelemeler yine ilk ses kayıtları analizinde olduğu gibi puan tablosu oluşturularak değerlendirilmiştir. Hazırlanan çubuk grafik ile de denegin ilk kayıt değerlendirmeleri ile son kayıt değerlendirmelerinin karşılaştırılması sağlanmıştır. Yücel Paşmakçı'nın görüşleri doğrultusunda elde edilen analiz verileri aşağıda yer almaktadır.

Denek 1: Mehmet Azmi Saral, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Mehmet Azmi Saral ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-11)

Çizelge 4.158: Denek 1'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

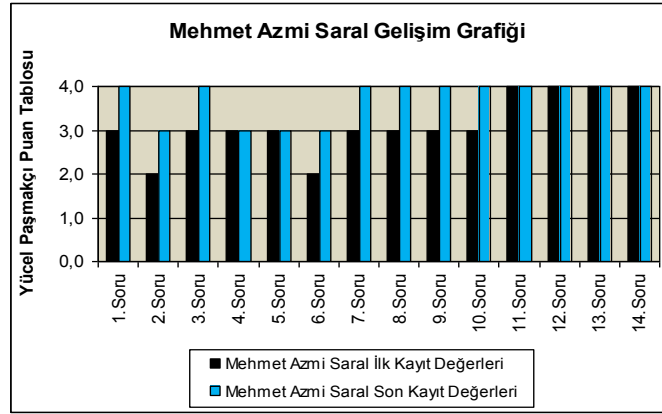
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X

Çizelge 4.158 (Devam): Denek 1'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				12	40
	Ortalama Puan				3,71

Çizelge 4.158'de Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Mehmet Azmi Saral'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "3,71" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.159: Denek 1'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 2: Fındık Buse Katılmış, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

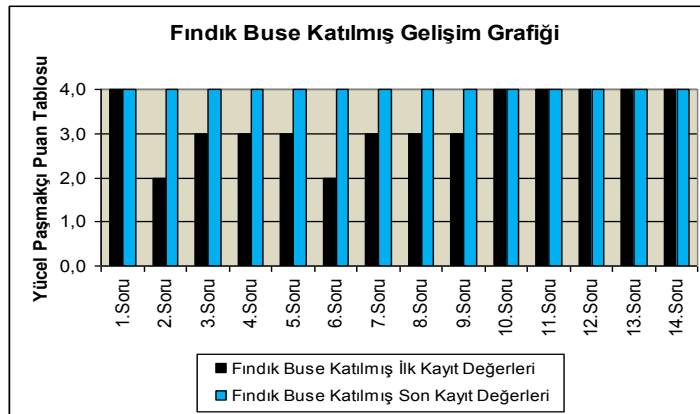
Fındık Buse Katılmış ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1- 12)

Çizelge 4.160: Denek 2'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan			4	

Çizelge 4.160'da Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Fındık Buse Katılmış'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "4,00" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.161: Denek 2'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 3: Egemen SEKMEN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaşlıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

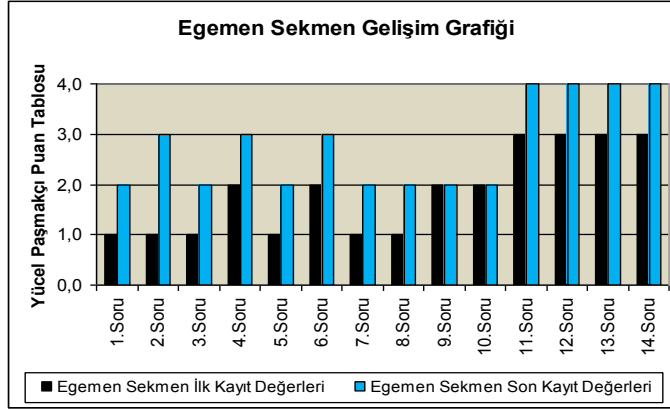
Egemen Sekmen ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-13)

Çizelge 4.162 : Denek 3'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırmı Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
			14	21	
	Ortalama Puan		2,5		

Çizelge 4.162'de Yücel Paşmakçı tarafından Egemen Sekmen'in ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "2,5" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.163: Denek 3'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 4: Mehmet Salih İNAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Salih İnan ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1'de 14. Eser)

Çizelge 4.164 : Denek 4'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

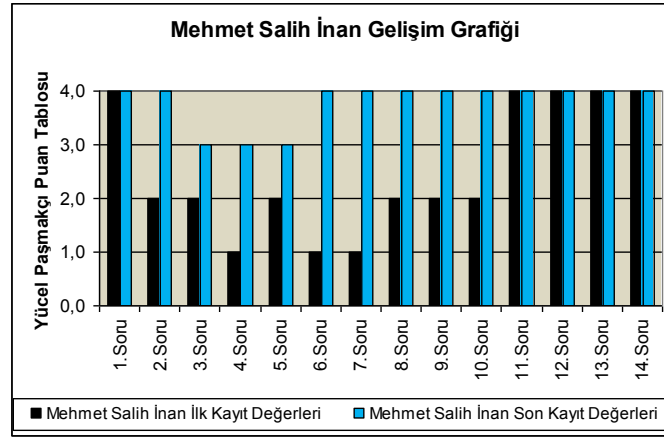
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X

Çizelge 4.164 (Devam) : Denek 4’ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan	3,78			

Çizelge 4.164’de Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Mehmet Salih İnan’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı “3,78” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.165: Denek 4’ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 5: Elif AVCI, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Ankara’da Yedim Taze Meyvayı

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

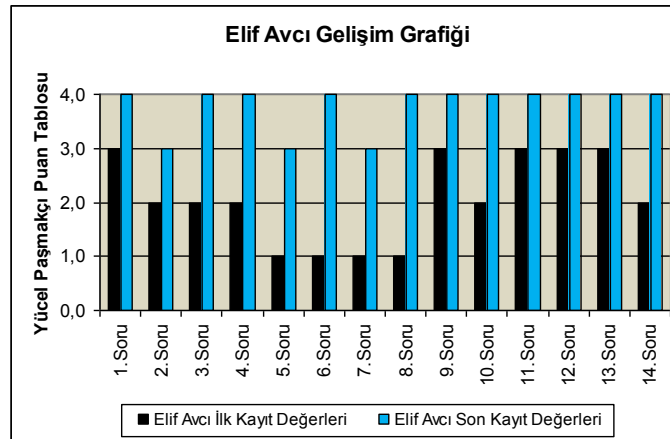
Elif Avcı ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-15)

Çizelge 4.166: Denek 5'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISI Z	ORTA BAŞARILI I	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan		3,78		

Çizelge 4.166'da Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Elif Avcı'nın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "3,78" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.167: Denek 5'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 6: Emine ÇAKAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Deverek Dağı

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

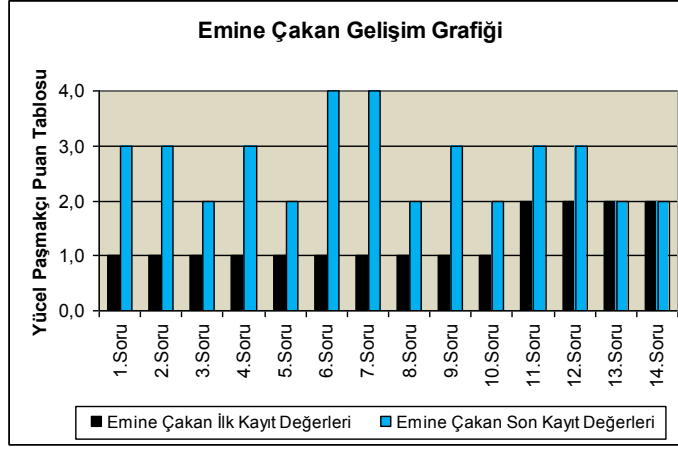
Emine Çakan ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1- 16)

Çizelge 4.168: Denek 6'nın Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
			12	18	8
	Ortalama Puan		2,71		

Çizelge 4.168'de Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Emine Çakan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "2,71" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.169: Denek 6'nın İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 7: Turgut BALBAY, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Turgut Balbay ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-17)

Çizelge 4.170: Denek 7'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

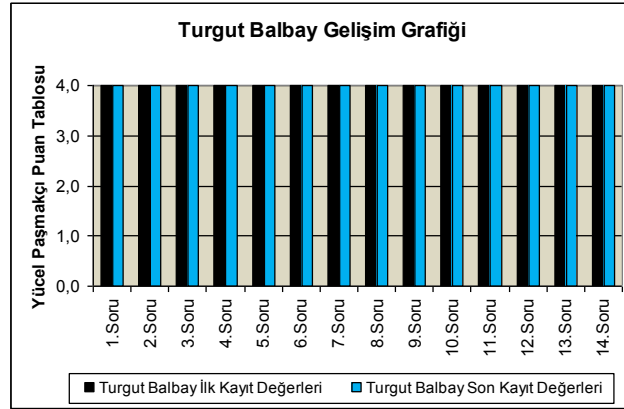
SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X

Çizelge 4.170 (Devam): Denek 7'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan	4			

Çizelge 4.170'de Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Turgut Balbay'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "4" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.171: Denek 7'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 8: Umut ÜNAL, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kırat

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

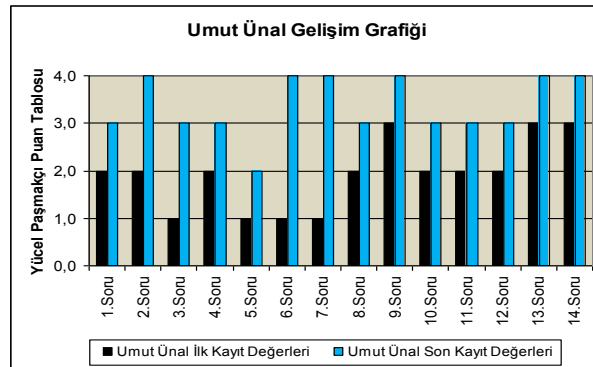
Umut Ünal ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-18)

Çizelge 4.172: Denek 8'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	ÇOK BASARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			2	21	24
	Ortalama Puan	3,35			

Çizelge 4.172'de Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Umut Ünal'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirilmesi sonucu ortalama puanı "3,35" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.173: Denek 8'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 9: Mehmet ARLAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göçeyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

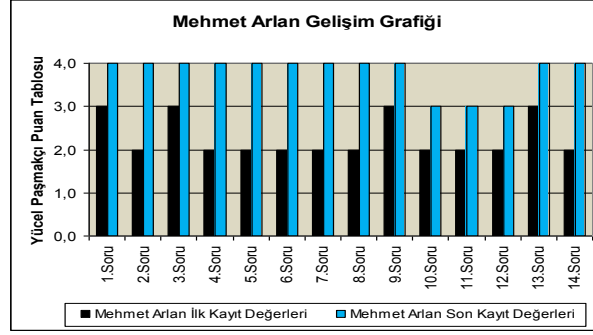
Mehmet Arlan ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-19)

Çizelge 4.174: Denek 9'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan			3,78	

Çizelge 4.174'de Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Mehmet Arlan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "3,78" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.175: Denek 9'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 10: Ayşegül ALTIÖK, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1995 yılı Mezunu

Seslendirdiği Bozlak: Doğan Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Ayşegül Altıok ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-20)

Çizelge 4.176: Denek 10'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

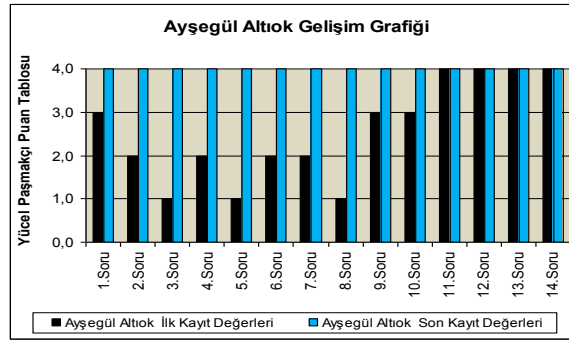
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X

Çizelge 4.176 (Devam) : Denek 10'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan	4			

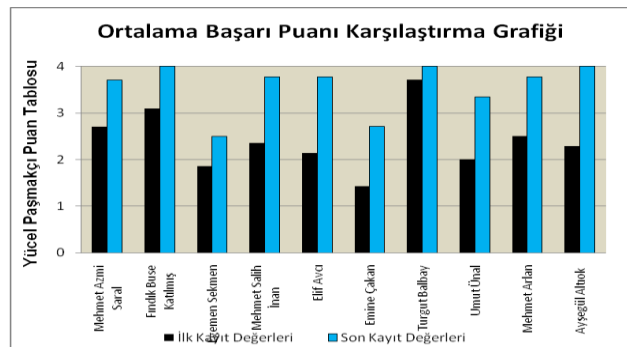
Çizelge 4.176'da Yücel Paşmakçı tarafından yapılan Ayşegül Altıok'un ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "4" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.177: Denek 10'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Yukarıda deneklerin eğitim sonrası yapılan ses kayıtları üzerine Yücel Paşmakçı'nın değerlendirmeleri ve bu değerlendirmeler sonucu elde edilen verilerin grafik halinde göstergeleri yer almaktadır. Bu oranlar ışığında deneklerin ilk ses kayıt değerleri ile son ses kayıt değerleri arasındaki fark, karşılaştırmalı grafik şeklinde aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.178 : Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Ortalama Başarı Puanları Karşılaştırma Grafiği.

Bu verilerin soru bazında karşılaştırılması ise aşağıdaki bölümde incelenmiştir. Böylece deneklerin bireysel olarak soru bazında başarı ve başarısızlık oranları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

4.1.9. Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması

Bu bölümde bir önceki bölümde gelişim seviyeleri detaylarıyla incelenen deneklerin soru bazında birbirleriyle karşılaştırılması yapılarak, hangi bireyin çalışmadan ne derece başarıya ulaştığı veya ne derece başarıya ulaşamadığı hakkındaki veriler tespit edilmiştir.

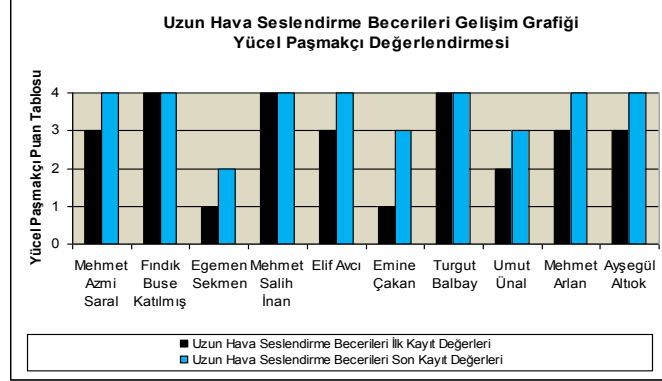
Çizelge 4.179: Deneklerin Eğitim Sonrası “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	4x7

Çizelge 4.179’da Yücel Paşmakçı’nın değerlendirmesine göre *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda deneklerin 7 tanesi 4 puan alarak *çok başarılı*, 2 tanesi 3 puan alarak *başarılı* ve 1 tanesi 2 puan aşarak *orta başarılı* şeklinde tespit edilmiştir.

Çizelge 4.180: Deneklerin “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

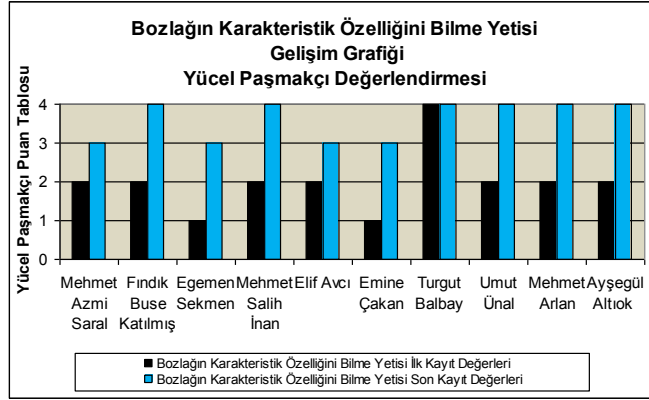

Çizelge 4.181: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlaşım Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	4x6

Çizelge 4.181’e göre deneklerin *Bozlaşım Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu 6 denek 4 puan ile *çok başarılı*, 4 denek 3 puan ile *başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.182: Deneklerin “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

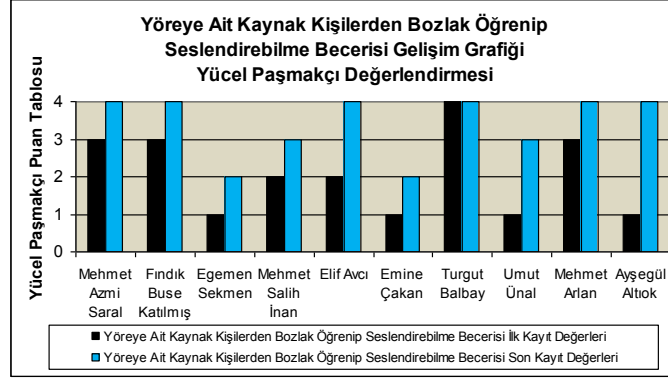

Çizelge 4.183: Deneklerin Eğitim Sonrası “Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x2	4x6

Çizelge 4.183’e göre deneklerin *Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi* değerlendirildiğinde 6 denek *çok başarılı*, 2 denek *başarılı*, 2 denek *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.184 : Deneklerin “Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

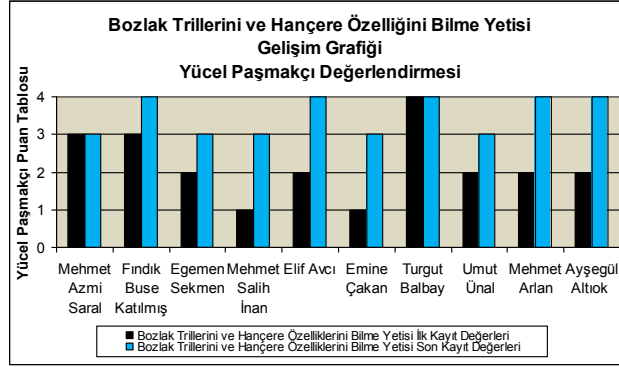

Çizelge 4.185: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
		1 puan	2 puan	3 puan	4 puan
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
				3x4	4x6

Çizelge 4.185’e göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda 6 öğrenci “çok başarılı” olarak 4 puan almış, 4 öğrenci “başarılı” olarak 3 puan almıştır.

Çizelge 4.186: Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

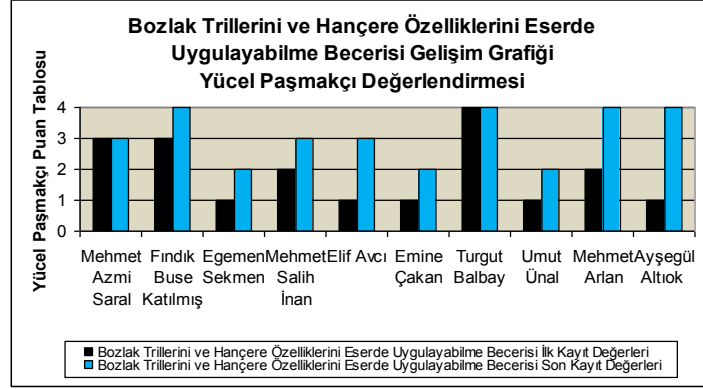

Çizelge 4.187: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BASARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x3	4x4

Çizelge 4.187’ye göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirmesinde 4 denek *çok başarılı* olup 4 puan almış, 3 denek 3 puan alarak *başarılı* ve 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.188: Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

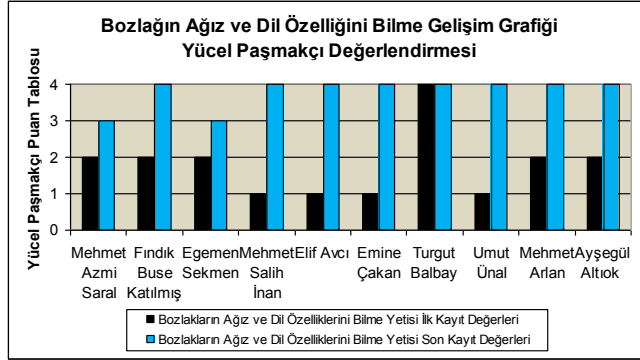

Çizelge 4.189: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BASARILI	BASARILI	COK BASARILI
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan				X
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
				3x2	4x8

Çizelge 4.189’a göre denekler *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* anlamında değerlendirildiğinde 8 denek *çok başarılı* olarak 4 puan almış, 2 denek de *başarılı* olarak 3 puan almıştır.

Çizelge 4.190: Deneklerin “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

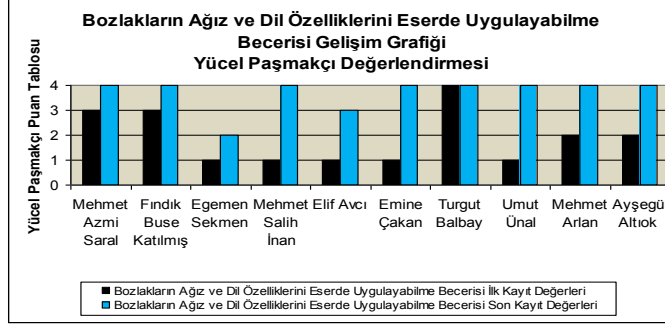

Çizelge 4.191: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan				X
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	4x7

Çizelge 4.191’e göre *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* kriterinde deneklerin 7 tanesi *çok başarılı* sayılarak 4 puan, 2 tanesi 3 puan alarak *başarılı*, 1 tanesi de 2 puan alarak *orta başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.192: Deneklerin “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

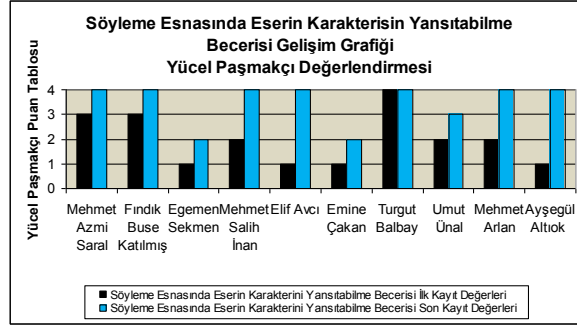

Çizelge 4.193: Deneklerin Eğitim Sonrası “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x1	4x7

Çizelge 4.193'e göre *Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puanla *çok başarılı*, 1 tanesi 3 puanla *başarılı* ve 2 tanesi 2 puanla *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.194: Deneklerin “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

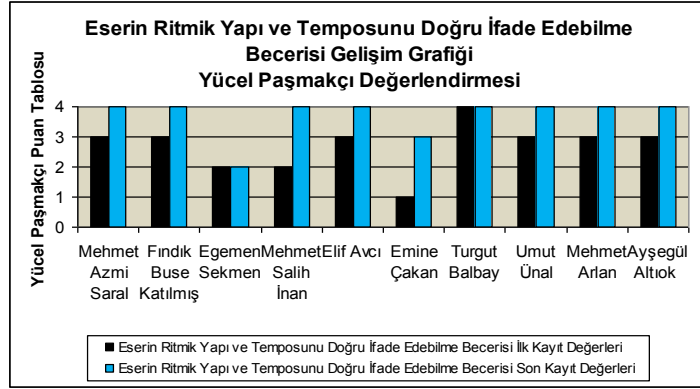
Çizelge 4.195: Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x2	4x8

Çizelge 4.195’e göre *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* anlamında deneklerin 8 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.196: Deneklerin “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

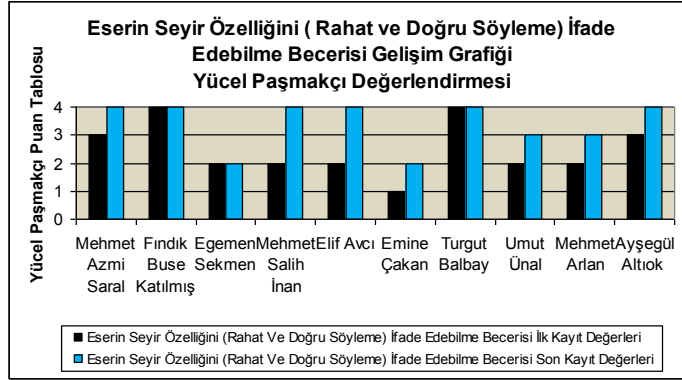

Çizelge 4.197: Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	4x6

Çizelge 4.197’e göre *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* anlamında deneklerin 6 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 3 tanesi 3 puan olarak *başarılı*, 1 tanesi ise 2 puan olarak *orta başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.198: Deneklerin “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

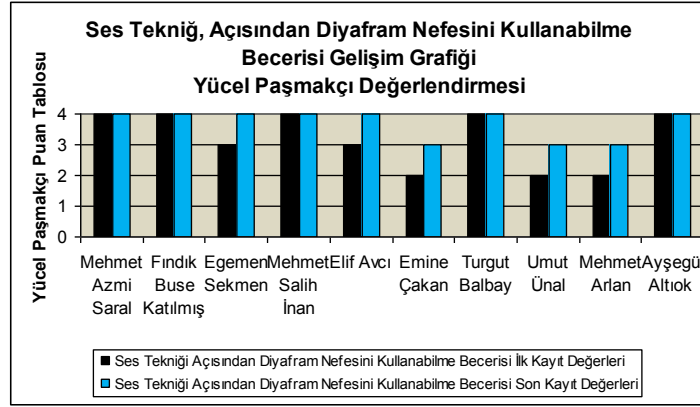

Çizelge 4.199: Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Dıyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
				3x3	4x7

Çizelge 4.199’a göre *Ses Tekniği Açısından Dıyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan alarak *çok başarılı*, 3 tanesi de 3 puan alarak *başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.200: Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

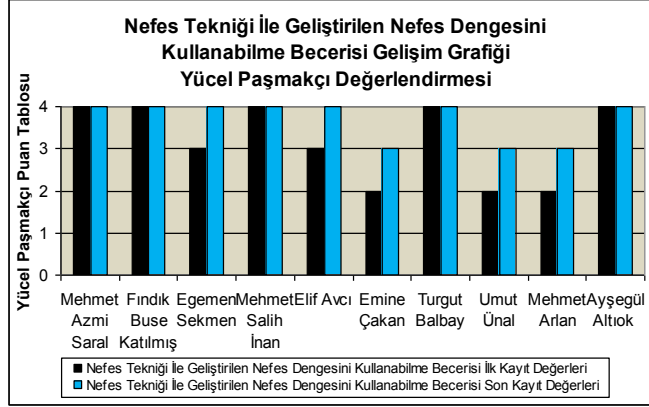

Çizelge 4.201: Deneklerin Eğitim Sonrası “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x7

Çizelge 4.201’e göre *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 3 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.202: Deneklerin “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

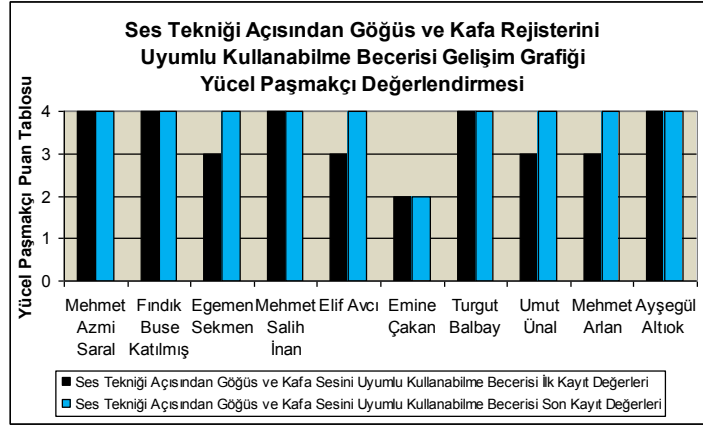

Çizelge 4.203: Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1		4x9

Çizelge 4.203’e göre *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 9 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi 2 puan olarak *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.204: Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

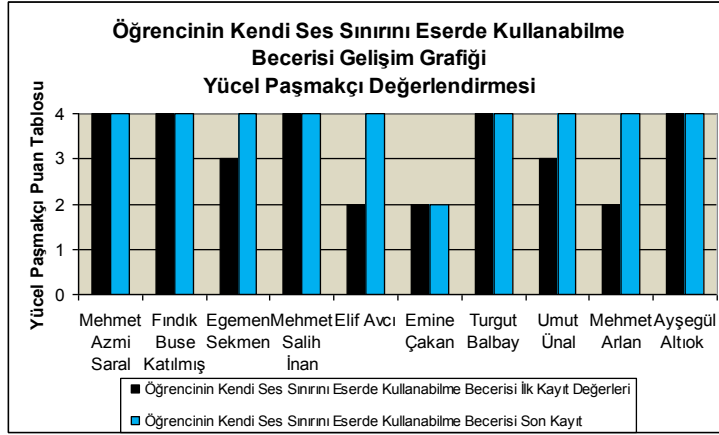

Çizelge 4.205: Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri Deneklerin Eğitim Sonrası “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Yücel Paşmakçı Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen				X
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1		4x9

Çizelge 4.205'e göre *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 9 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi 2 puan olarak *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.206: Deneklerin “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kayıt İle Eğitim Sonrası Kayıtlarının Soru Bazında Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

Yapılan bu çalışmadan anlaşılmaktadır ki; bozlaklar özel ağız, dil ve ses özellikleri, yöresel tavır ve icra özellikleri ile kendine özgü ifadesini kazanabilmesi için yapısal anlamda incelenmesi ve bu özelliklerin kazanılabilmesi için özel çalışma sistemi uygulanması gereken uzun hava türlerindedir. Karakteristik icra yapısı zor ve inceliklidir. Bu ince hususiyetlere sahip olabilmek için hazırlanan ses tekniği çalışmalarının sonucu ise grafik verilerinin hesaplarına göre başarılı olarak tespit edilmiştir. Eğitim almadan kendi kendine kaynak kişi dinleyerek bozlak icra etmek isteyen solistlerin başarı oranı ile bozlağın teknik özelliklerine göre hazırlanmış ses tekniği çalışmalarından faydalanarak bozlak icra eden solistlerin başarı oranı arasındaki fark bu tezin sonucunu ortaya koyacak niteliktedir. Yücel Paşmakçı'nın yaptığı değerlendirmelerden elde edilen bu sonuç, kendisinin Türk halk müziği üzerine yaptığı detaylı çalışmalar göz önüne alındığında göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir.

4.1.10. Deneklerin Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi

Denek 1: Mehmet Azmi Saral, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Mehmet Azmi SARAL'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-1)

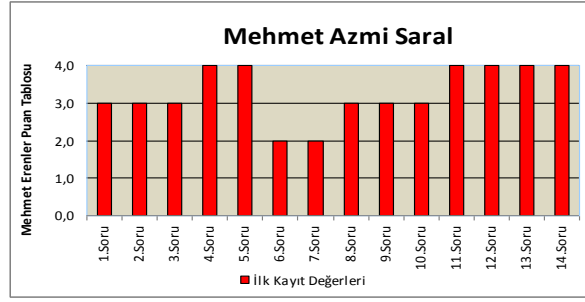
Çizelge 4.207: Denek 1'in Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan		4	18	24
	Ortalama Puan	3,28			

Çizelge 4.207'ye göre Mehmet Azmi Saral'ın ses analizi değerlendirilmesi, hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması doğrultusunda "3,28" olarak tespit edilmiştir.

Mehmet Erenler'e göre konservatuar ikinci sınıf öğrencisi olan Ordulu deneğin gösterdiği bu performans ilk ses kaydı için oldukça başarılıdır. Bozlakların ağız ve dil özellikleri ile ilgili olarak orta başarılı görülen deneğin bu anlamda yapacağı ses çalışması icrasını çok olumlu yönde etkileyecektir.

Çizelge 4.208: 1. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi Sonuç Grafiği.

Denek 2: Fındık Buse Katılmış, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Fındık Buse Katılmış'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-2)

Çizelge 4.209: Denek 2'nin Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

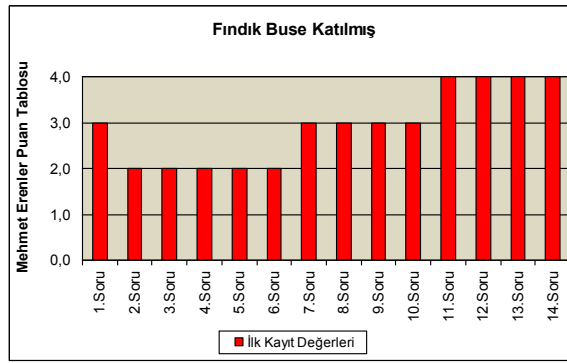
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özellikliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan	0	10	15	16
	Ortalama Puan	2,92			

Çizelge 4.209'a göre Fındık Buse Katılmış'ın ses analizi değerlendirmesi, hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması doğrultusunda “2,92” olarak tespit edilmiştir.

Erenler'e göre konservatuar ikinci sınıf öğrencisi olan denek uzun hava seslendirebilme becerisi olarak başarılı olarak görülse bile bozlakların karakteristik özelliklerini yansıtamadığı için kaynak kişiden bozlak öğrenebilme konusunda da başarısı düşük bulunmuştur. Bu sebepler bozlakların trill ve hançere özelliklerini ve ağız ve dil özelliklerini de doğru yansıtmamasını göstermekte ve bu konularda da başarısız bulunmaktadır. Ancak bu ikazları dikkate alarak eğitim aldığında çok başarılı olacağı düşünülmektedir.

Çizelge 4.210: 2. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 3: Egemen SEKMEN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaşlıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Egemen Sekmen'in çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-3)

Çizelge 4.211: Denek 3'ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		

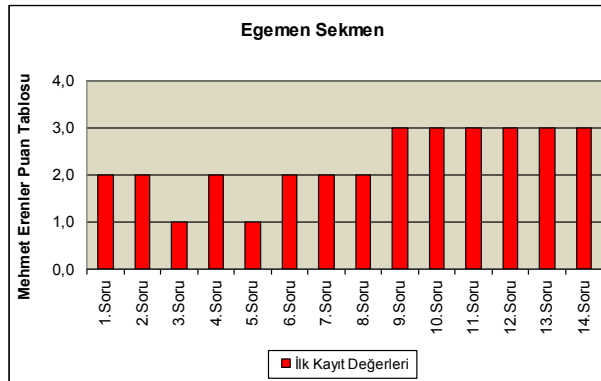
Çizelge 4.211 (Devam): Denek 3'ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	2	12	18	0
	Ortalama Puan	2,28			

Çizelge 4.211'e göre Egemen Sekmen'in, hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması "2,28" olarak tespit edilmiştir.

Mehmet Erenler'e göre uzun hava seslendirme becerisi başarısız olan denek, bozlakların trill ve hançere özelliklerini, ağız ve dil özelliklerini seslendirebilme anlamında da başarısız bulunmuştur. Deneğin bozlakların karakteristik özellikleri hakkında bilgi edinmesi, bu bilgileri ses tekniği çalışmalarıyla pekiştirmesi ve kaynak kişiden uzun hava dinleme ve öğrenebilme yetilerine sahip olması gerekir. Güzel bir ses karakterine sahip olan deneğin bu eksiklerini tamamlaması durumunda çok daha başarılı olması beklenmektedir.

Çizelge 4.212: 3. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 4: Mehmet Salih İNAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Salih İnan'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-4)

Çizelge 4.213: Denek 4'ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

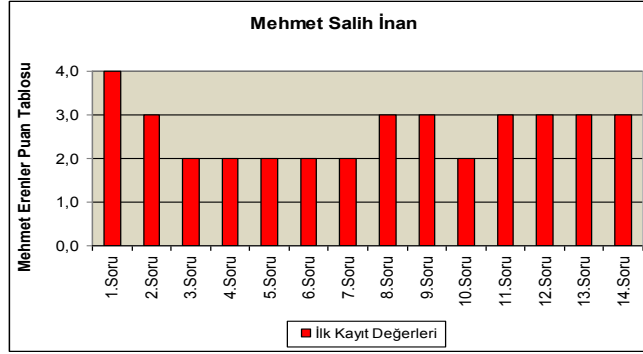
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISI</u> <u>Z</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK</u> <u>BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Dıyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan		12	21	4
	Ortalama Puan		2,64		

Çizelge 4.213'e göre Mehmet Salih İnan'ın hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması "2,64" olarak tespit edilmiştir.

Erenler'e göre, Mehmet Salih, Ağırlı oluşu sebebiyle bozlak icra edebilmesi olanaklı görülmeyen bir solist adaydır. Yöresinin karakteristik özelliklerini taşıyor olduğu düşünülürse bozlakların karakteristik özelliklerini yansıtabilmesi zor olacaktır. Bu fikirle analiz edilen denek'in ilk ses kaydı doğrultusunda bozlakların trill ve hançere

özellikleri yerine doğu Anadolu bölgesinin gırtlak namelerinin ve yapısal özelliklerinin duyulduğu icra için orta başarılı demek daha uygun görülmüştür. Uzun hava seslendirebilme özelliği başarılı olan deneğin bozlak icra edebilmesi için gereken teknik icra bilgilerine ihtiyacı vardır.

Çizelge 4.214: 4. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 5: Elif AVCI, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Ankarada Yedim Taze Meyvayı

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Elif Avcı'nın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-5)

Çizelge 4.215: Denek 5'ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		

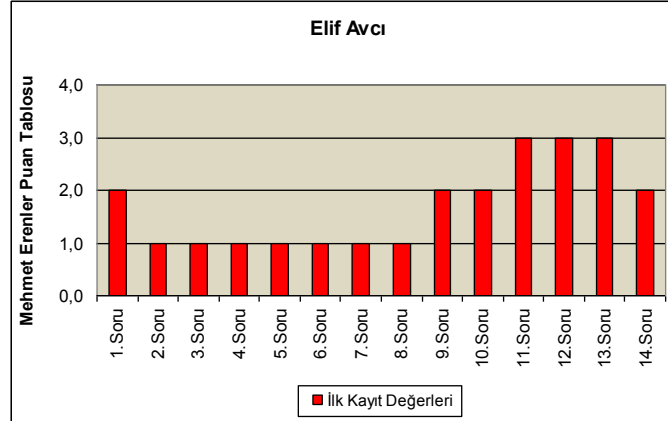
Çizelge 4.215 (Devam) : Denek 5’ün Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniğı Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniğı İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniğı Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	7	8	9	
	Ortalama Puan	1,71			

Çizelge 4.215’ye göre Elif Avcı’nın ses analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı “1,71” olarak tespit edilmiştir.

Mehmet Erenler deneğın uzun hava seslendirebilme becerisini de, bozlakların karakteristik özelliklerini seslendirebilmesini ve bu anlamda trill ve hançere özelliklerini ve ağız ve dil özelliklerini seslendirebilmesini de başarısız bulmuştur.

Çizelge 4.216: 5. Deneğın Mehmet Erenler’e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiğı.

Denek 6: Emine ÇAKAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiğı Bozlak: Deverek Dağı

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Emine Çakan'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-6)

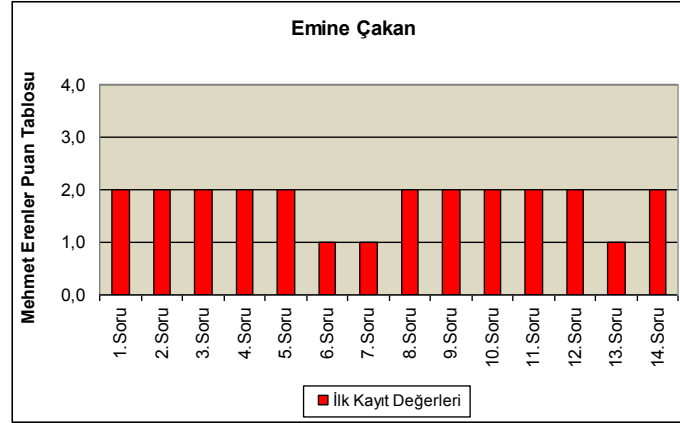
Çizelge 4.217: Denek 6'nın Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi	X			
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	3	22	0	0
	Ortalama Puan	1,78			

Çizelge 4.217'ye göre Emine Çakan'ın hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması "1,78" olarak tespit edilmiştir.

Mehmet Erenler ses karakteri olarak beğendiği deneğin uzun hava seslendirmedeki acemiliğini göz önüne alarak çabasını olumlu karşıladığını, bu kadar kısa sürede başarması son derece zor olan bu çalışmayı yapmak için harcadığı emeği ve gayreti takdir ettiğini belirtmiştir. Deneğin için ses tekniği anlamında kendisini geliştirmeye ihtiyacı olduğunu, bunun üzerine çalışma yapar ve bozlaklar hakkında daha detaylı bilgi edinirse başarılı olacağını belirtmiştir.

Çizelge 4.218: 6. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 7: Turgut BALBAY, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Turgut Balbay'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-7)

Çizelge 4.219: Denek 7'nin Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	

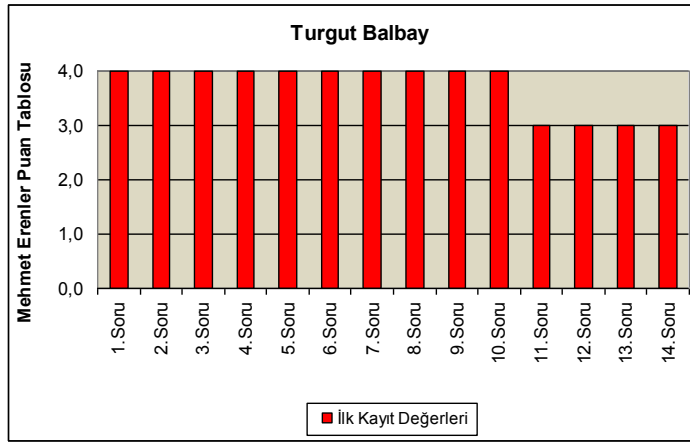
Çizelge 4.219 (Devam): Denek 7'nin Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	0	0	12	40
	Ortalama Puan	3,71			

Çizelge 4.219'a göre Turgut Balbay'ın hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması "3,71" olarak tespit edilmiştir.

Mehmet Erenler orta Anadolu bölgesi solist adaylarından Turgut'un bozlak icrasını yörede yetismiş bir solist adayı olarak çok başarılı bulmuştur. Bozlak icrasında veya diğer Türk halk müziği türlerinde kültürel ve sosyal altyapının önemini vurgulayan bir örnek olarak Turgut bozlak icrasındaki başarı ile bunu kanıtlamaktadır.

Çizelge 4.220: 7. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 8: Umut ÜNAL, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kırat

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Umut Ünal'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-8)

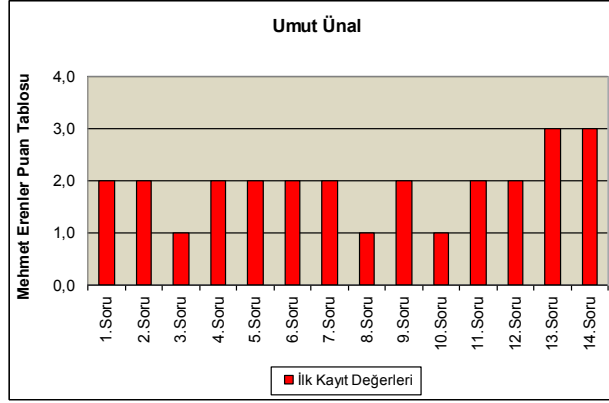
Çizelge 4.221: Denek 8’in Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi	X			
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
	Toplam Puan	3	18	6	0
	Ortalama Puan	1,92			

Çizelge 4.221’e göre Umut Ünal’ın hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması “1,92” olarak tespit edilmiştir.

Mehmet Erenler’e göre genel anlamda ortalama başarı seviyesinde değerlendirilen denek, hem yöresel ifadelerdeki eksiklikleri hem de bozlak hakkındaki birikimlerini güçlendirdiğinde daha başarılı bir sonuç elde edecektir.

Çizelge 4.222: 8. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 9: Mehmet ARLAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göçeyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Arlan'ın çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-9)

Çizelge 4.223: Denek 9'un Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISI</u> <u>Z</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK</u> <u>BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		

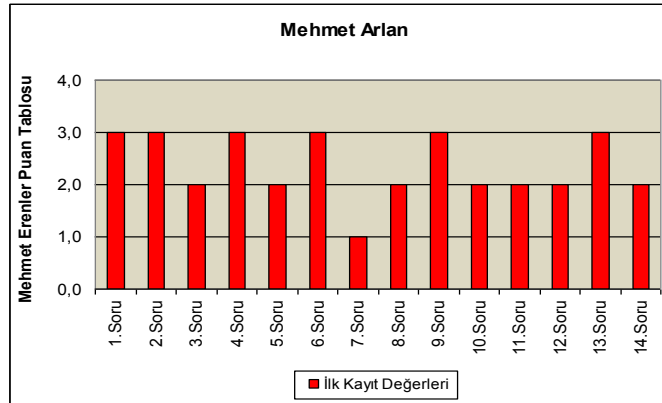
Çizelge 4.223 (Devam): Denek 9'un Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
	Toplam Puan	1	14	18	0
	Ortalama Puan	2,35			

Çizelge 4.223'e göre Mehmet Arlan'ın hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması "2,35" olarak tespit edilmiştir.

Erenler deneğin uzun hava seslendirme becerisini ve icra kabiliyetini başarılı buluyor olmasına rağmen bozlakların ağız ve dil özelliklerini ve trill ve hançere özelliklerini uygulayabilme anlamında başarısız bulmuştur.

Çizelge 4.224: 9. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Denek 10: Ayşegül ALTIOK, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1995 yılı Mezunu

Seslendirdiği Bozlak: Doğan Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Ayşegül ALTIOK'un çalıştığı bozlağın icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi şöyledir. (Ek CD 1-10)

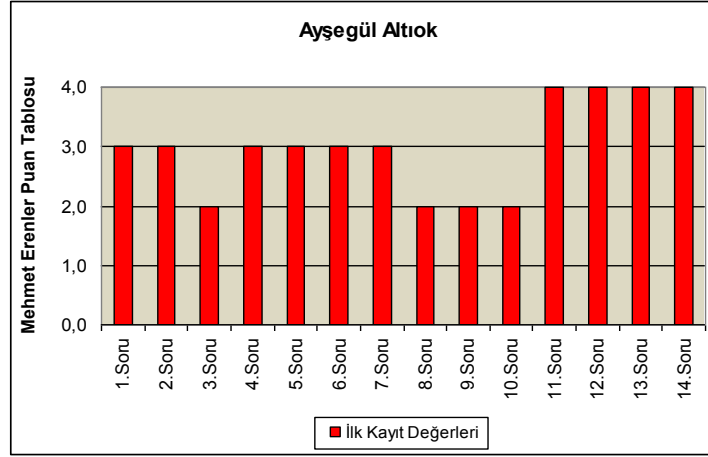
Çizelge 4.225: Denek 10'un Mehmet Erenler Tarafından Yapılan İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
	Toplam Puan		8	18	16
	Ortalama Puan	3			

Çizelge 4.225'e göre Ayşegül Altıok'un hazırlanan kriterlere verilen puan değerlerinin ortalaması "3" olarak tespit edilmiştir.

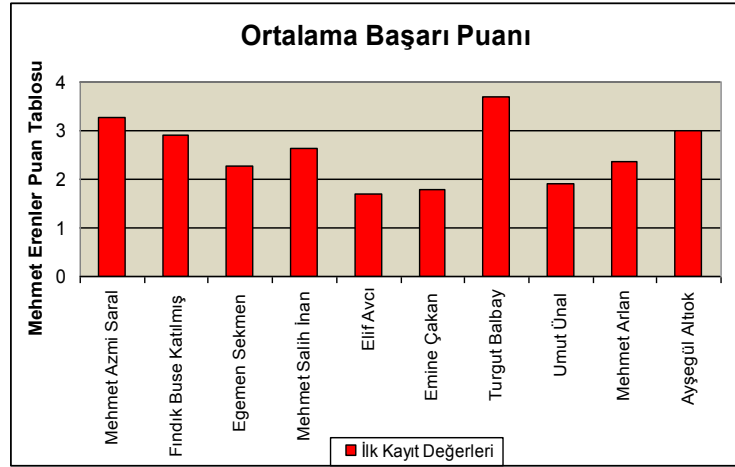
Mehmet Erenler'e göre denek başarılı bir performans göstermiştir. Sesinin güzelliği dolayısıyla gösterdiği performans beğenilse de icra sırasında tespit edilen kontrol kayıpları eserin rahat ve doğru icrasını etkilemektedir.

Çizelge 4.226: 10. Deneğin Mehmet Erenler'e Göre İlk Ses Kaydı Değerlendirme Sonuç Grafiği.

Mehmet Erenleri'in deneklerin ilk ses kayıtları üzerine yaptığı analiz değerlendirme sonuçlarına göre denekler arası ortalama puan tablosu aşağıdaki şekilde görülmektedir;

Çizelge 4.227: Mehmet Erenler'in Ortalama Değerlendirme Grafiği.

4.1.11. Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Kaynak Kişilerden Çalıştığı Bozlak İcralarının Karşılaştırılması

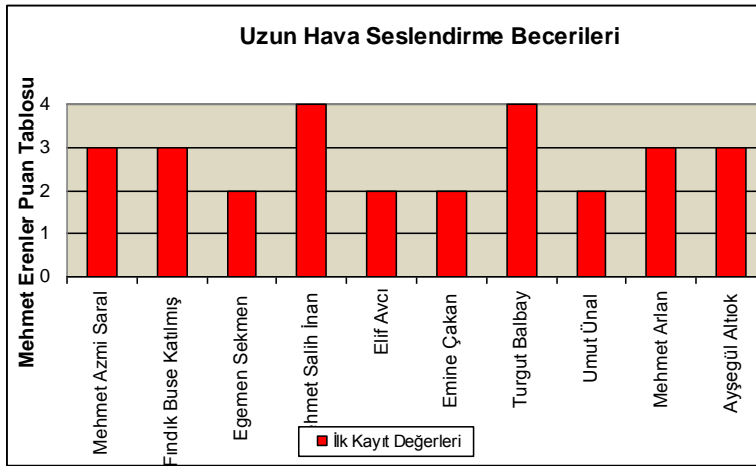
Mehmet Erenler'in deneklerin ilk ses kayıtları üzerine yaptığı analiz çalışmasında elde edilen verilerin soru bazında çıkarılan istatistiksel verileri aşağıda yer almaktadır. Elde edilen bu sonuçlar ile kaç deneğin hangi konuda başarılı hangi konuda başarısız olduğu belirlenerek gelişim süreçleri incelenecektir. Bu konudaki veriler aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.228: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4	3x4	4x2

Çizelge 4.228’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 2 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan olarak *başarılı*, 4 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.229:“Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu grafik değerlerine göre, deneklerin 6 tanesi ortalamanın üzerinde başarı göstermiştir. 4 denek ise orta derecede başarılı bulunmuştur.

Çizelge 4.230: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x4	3x4	4x1

Çizelge 4.230’da Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan olarak *başarılı*, 4 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge.4.231: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

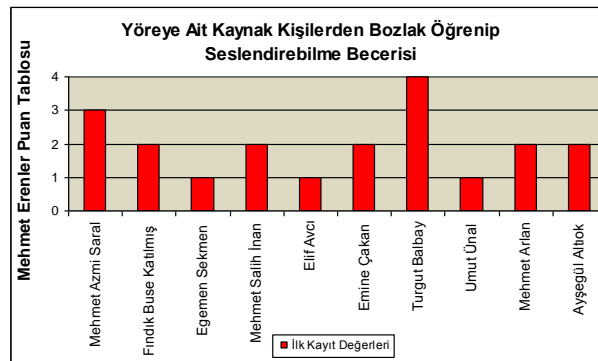
Bu grafiğe göre deneklerin 5 tanesi ortalamanın üzerinde başarı göstermiş, 1 tanesi ortalamanın altında kalarak başarısız olmuş, 4 kişi ise ortalama değerde bulunmuştur.

Çizelge. 4.232: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x5	3x1	4x1

Çizelge 4.232’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 5 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 3 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.233: “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

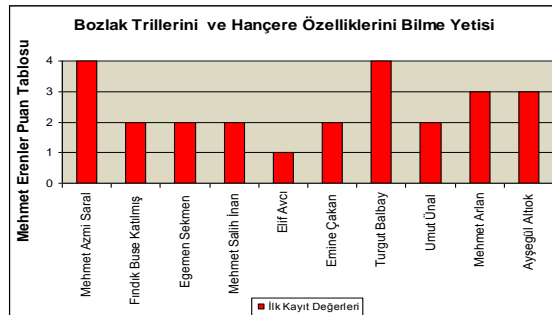
Bu grafik verilerine göre deneklerden 2 tanesi ortalamanın üzerinde puan alarak başarılı olmuştur. 5 denek ortalama derecede kalmış ancak 3 denek ise ortalamanın altında kalarak başarısız olmuştur.

Çizelge 4.234: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK</u>
		<u>1 puan</u>	<u>2 puan</u>	<u>3 puan</u>	<u>4 puan</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x5	3x2	4x2

Çizelge 4.234’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu, 2 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan alarak *başarılı*, 5 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.235: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

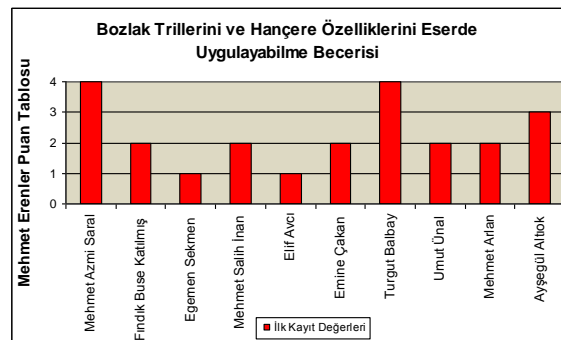
Bu grafik değerlerine göre deneklerin 4 tanesi ortalamanın üzerinde puan almış, 5 tanesi ise ortalama puanda kalmıştır. 1 denek ise ortalamanın altında kalarak başarısız olmuştur.

Çizelge 4.236: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen	X			
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x5	3x1	4x2

Çizelge 4.236’da Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 2 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 1 denek 3 puan alarak *başarılı*, 5 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.237: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

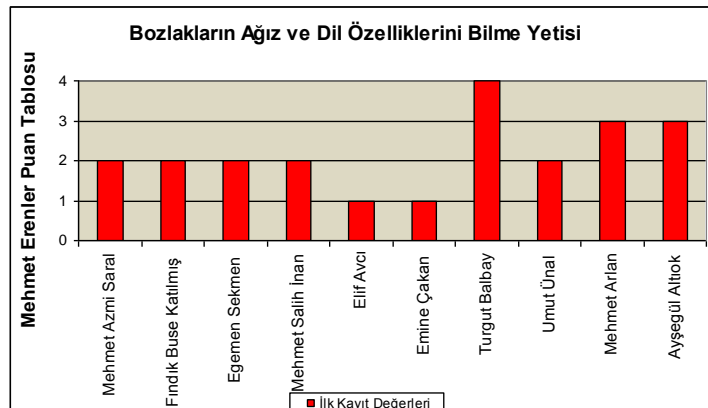
Bu grafiğe göre, deneklerin 3 tanesi ortalamanın üzerinde başarı göstermiş, 5 tanesi ortalama değerde kalmış, 2 tanesi ise ortalamanın altında kalmıştır.

Çizelge 4.238: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış		X		
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x5	3x2	4x1

Çizelge 4.238’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 5 denek 2 puan olarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.239: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

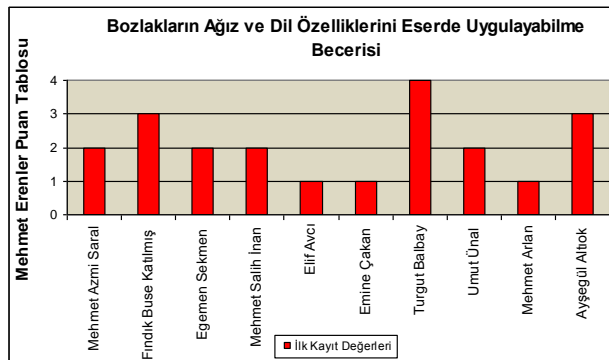
Bu grafiğe göre deneklerden 3 tanesi ortalamanın üzerinde başarı göstermiştir. 5 tanesi ortalama değerde kalmış, 2 tanesi ise ortalamanın altında kalarak başarısız bulunmuştur.

Çizelge 4.240: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BASARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral		X		
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan	X			
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x4	3x2	4x1

Çizelge 4.240’da Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 2 denek 3 puan alarak *başarılı*, 4 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 3 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.241: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

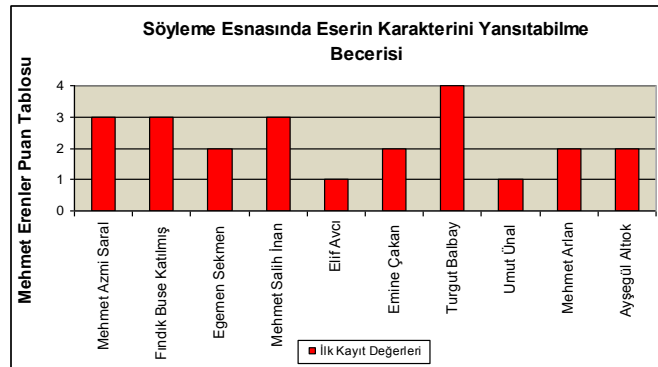
Bu grafiğe göre deneklerden 3 tanesi ortalamanın üzerinde bulunmuş, 4 denek ortalama derecede kalmış, 3 tanesi ise ortalamanın altında kalarak başarısız olmuşlardır.

Çizelge 4.242: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı	X			
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x4	3x3	4x1

Çizelge 4.242’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 3 denek 3 puan alarak *başarılı*, 4 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 2 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.243: “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

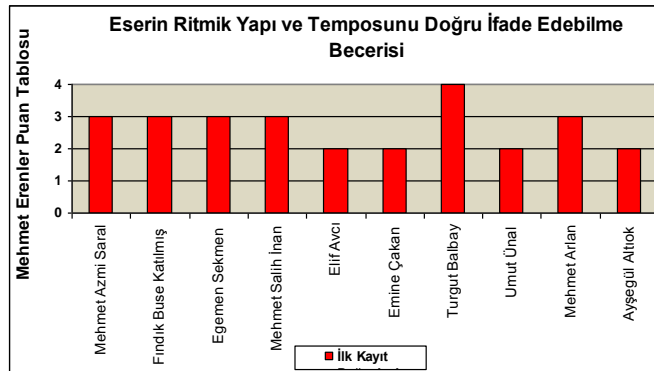
Bu grafik verilerine göre deneklerin 4 tanesi ortalamanın üzerinde bulunmuş, 4 tanesi ortalama değerlerde kalmış, 2 tanesi ise ortalamanın altında kalmıştır.

Çizelge 4.244: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” “Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4	3x5	4x1

Çizelge 4.244’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 5 denek 3 puan olarak *başarılı*, 4 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.245: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

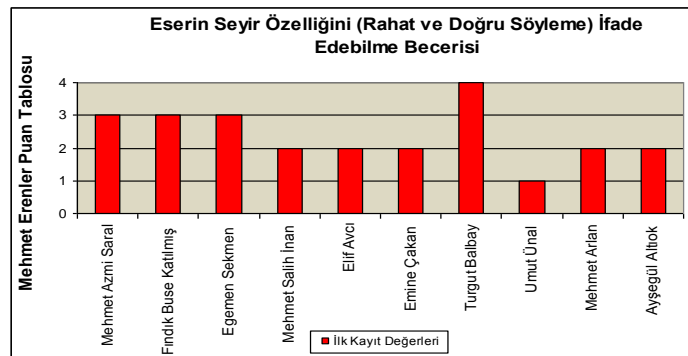
Bu grafik verilerine göre, 6 denek ortalamasının üzerinde performans göstermiştir, 4 denek ise ortalama değerde kalmıştır.

Çizelge 4.246: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal	X			
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1	2x5	3x3	4x1

Çizelge 4.246’da Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 1 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 3 denek 3 puan alarak *başarılı*, 5 denek 2 puan alarak *orta başarılı* ve 1 denek 1 puan alarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.247: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

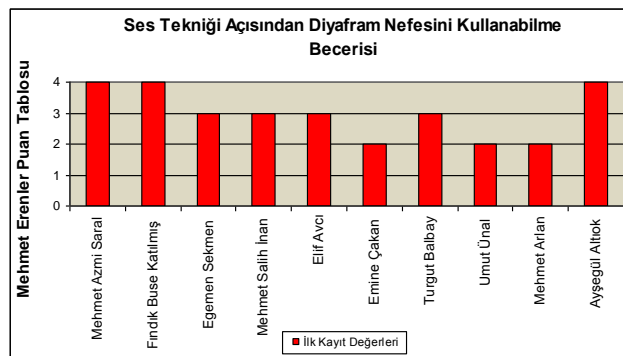
Bu grafiğe göre, 4 denek ortalamasının üzerinde puan almış, 5 denek ortalama değerde kalmış, 1 denek ise ortalamasının altında performans göstermiştir.

Çizelge 4.248: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x4	4x3

Çizelge 4.248’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* değerlendirme sonucu, 3 denek 4 puan alarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan alarak *başarılı*, 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.249: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

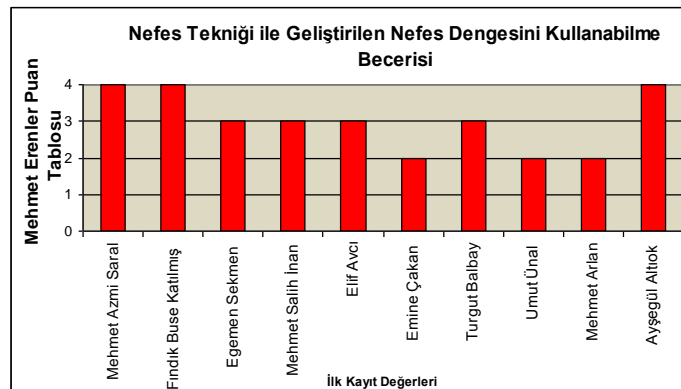
Bu grafik sonuçlarına göre, 7 tanesi ortalamanın üzerinde değerlendirilmiş, 3 tanesi ise ortalama değerlerde kalmıştır.

Çizelge 4.250: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x4	4x3

Çizelge 4.250’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.251: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

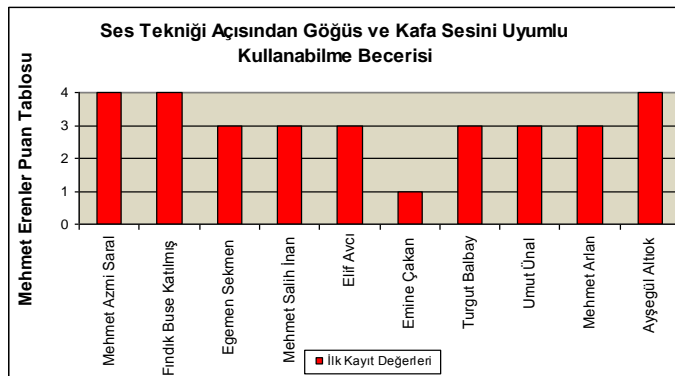
Bu grafik verilerine göre, 7 denek ortalamasının üzerinde puan almış, 3 denek ise ortalama değerlerde kalmıştır.

Çizelge 4.252: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan	X			
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları	1x1		3x6	4x3

Çizelge 4.252’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 6 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 1 puan olarak *başarısız* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.253: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

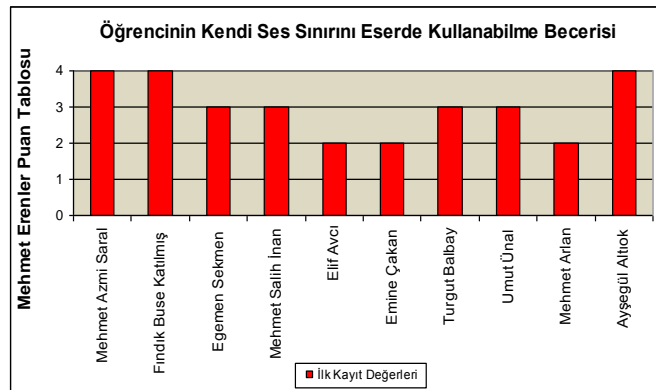
Bu grafiğe göre, 9 denek ortalamasının üzerinde bulunmuştur. 1 tanesi ise ortalama değerde kalmıştır.

Çizelge 4.254: Mehmet Erenler Tarafından Yapılan “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Değerlendirmesinin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay			X	
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan		X		
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x4	4x3

Çizelge 4.254’de Mehmet Erenler’in verdiği puanlara göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* değerlendirmesi sonucu, 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı*, 4 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.255: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırmalı Analiz Grafiği.

Bu grafik verilerine göre, 7 denek ortalamasının üzerinde puan alarak başarılı bulunmuş, 3 denek ise ortalama değerlerde bulunmuştur.

4.1.12. Deneklerin Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi

Bir ay boyunca deneklerle bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği çalışmaları sonucunda gelinen icra aşaması tekrar ses kayıtlarıyla belirlenmiştir. Bu kayıtların analizlerini yapması için Mehmet Erenler ile çalışılmış ve deneklerin ilk ses kayıtları ile ikinci ses kayıtları arasındaki bozlak söyleme şekillerinde meydana gelen değişiklikler tekrar incelenmiştir. Mehmet Erenler tarafından yapılan incelemeler yine ilk ses kayıtları analizinde olduğu gibi puan tablosu oluşturularak değerlendirilmiştir. Hazırlanan çubuk grafik ile de deneklerin ilk kayıt değerlendirmeleri ile son kayıt değerlendirmelerinin karşılaştırılması sağlanmıştır. Mehmet Erenler'in görüşleri doğrultusunda elde edilen analiz verileri aşağıda yer sunulmuştur.

Denek 1: Mehmet Azmi Saral, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Mehmet Azmi Saral ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-11)

Çizelge 4.256: Denek 1'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

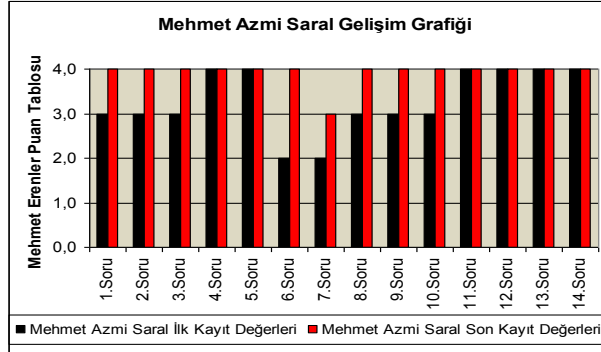
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X

Çizelge 4.256 (Devam) : Denek 1'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				3	52
	Ortalama Puan	3,92			

Çizelge 4.256'da Mehmet Erenler tarafından yapılan Mehmet Azmi Saral'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "3,92" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.257: Denek 1'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 2: Fındık Buse Katılmış, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Fındık Buse ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından

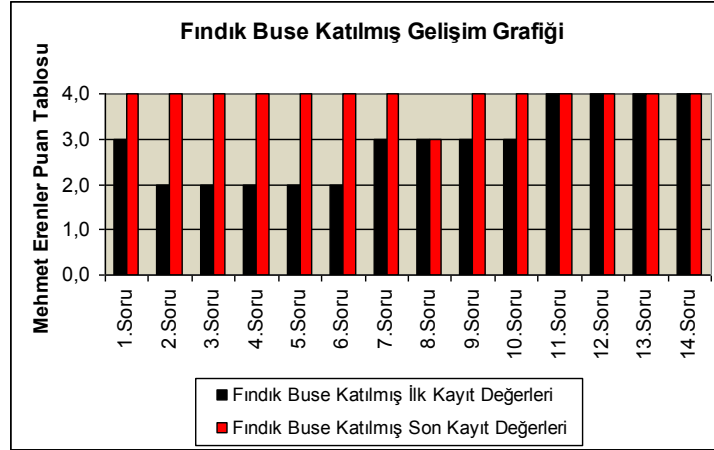
yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir (Ek CD 1- 12)

Çizelge 4.258: Denek 2'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				3	52
	Ortalama Puan	3,92			

Çizelge 4.258'de Mehmet Erenler tarafından yapılan Fındık Buse Katılmış'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "3,92" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.259: Denek 2'nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 3: Egemen SEKMEN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebin)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Egemen Sekmen ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir (Ek CD 1-13)

Çizelge 4.260: Denek 3'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

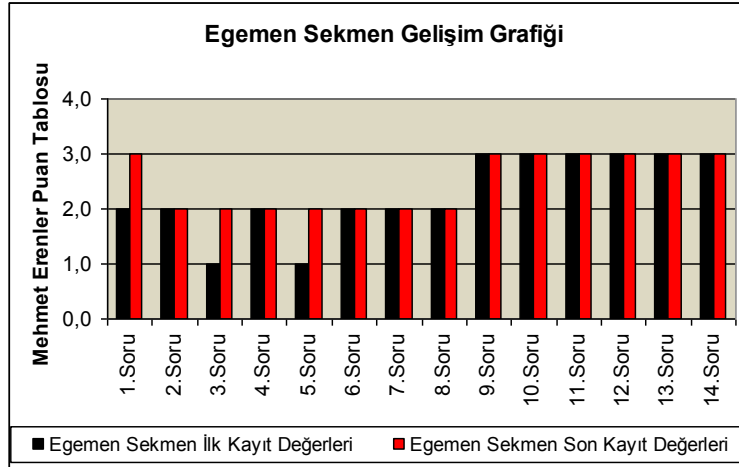
SIRA	SORULAR	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	

Çizelge 4.260 (Devam) : Denek 3'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
			10	27	
	Ortalama Puan	2,64			

Çizelge 4.260'da Mehmet Erenler tarafından yapılan Egemen Sekmen' ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirilmesi sonucu ortalama puanı "2,64" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.261: Denek 3'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 4: Mehmet Salih İNAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Salih İnan ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir (Ek CD 1'de 14. Eser)

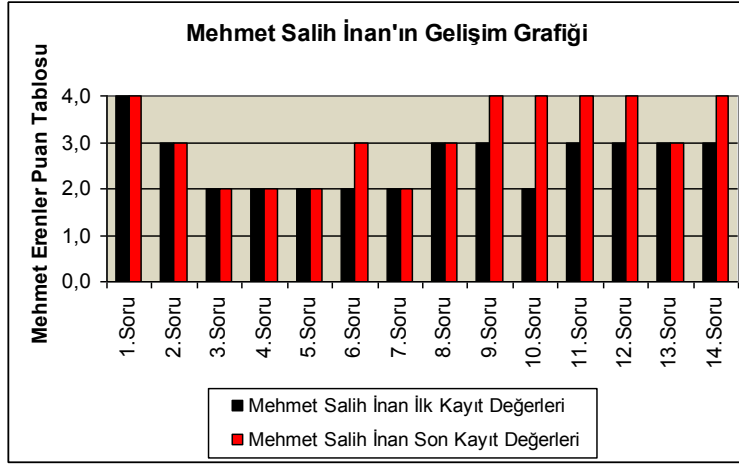

Çizelge 4.262: Denek 4'ün Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi		X		
4	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			10	9	24
	Ortalama Puan	3,07			

Çizelge 4.262’de Mehmet Erenler tarafından yapılan Mehmet Salih İnan’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı “3,07” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.263: Denek 4'ün İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 5: Elif AVCI, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Ankara'da Yedim Taze Meyvayı

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Elif Avcı Katılmış ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-15)

Çizelge 4.264: Denek 5'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

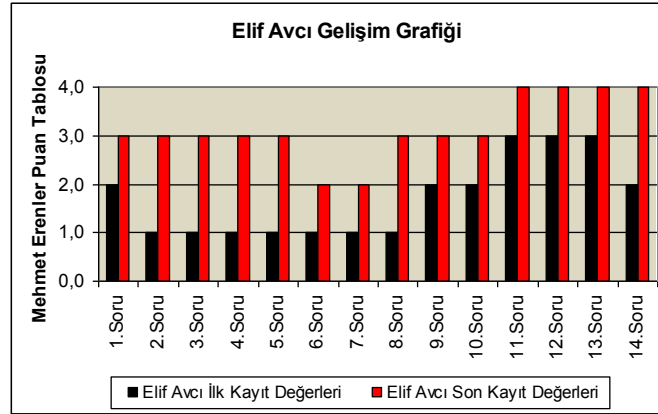
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		

Çizelge 4.264 (Devam): Denek 5'in Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			4	24	16
	Ortalama Puan		3,14		

Çizelge 4.264'de Mehmet Erenler tarafından yapılan Elif Avcı'nın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı "3,14" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.265: Denek 5'in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 6: Emine ÇAKAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Deverek Dağı

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

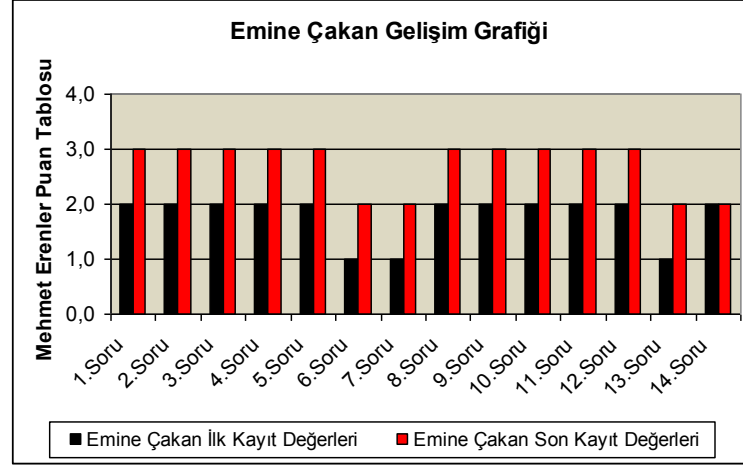
Emine Çakan ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.(Ek CD 1- 16)

Çizelge 4.266: Denek 6'nın Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
			8	30	
	Ortalama Puan	2,71			

Çizelge 4.266’da Mehmet Erenler tarafından yapılan Emine Çakan’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirilmesi sonucu ortalama puanı “2,71” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.267: Denek 6’nın İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 7: Turgut BALBAY, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Turgut Balbay ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında elde edilen ses kaydı üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-17)

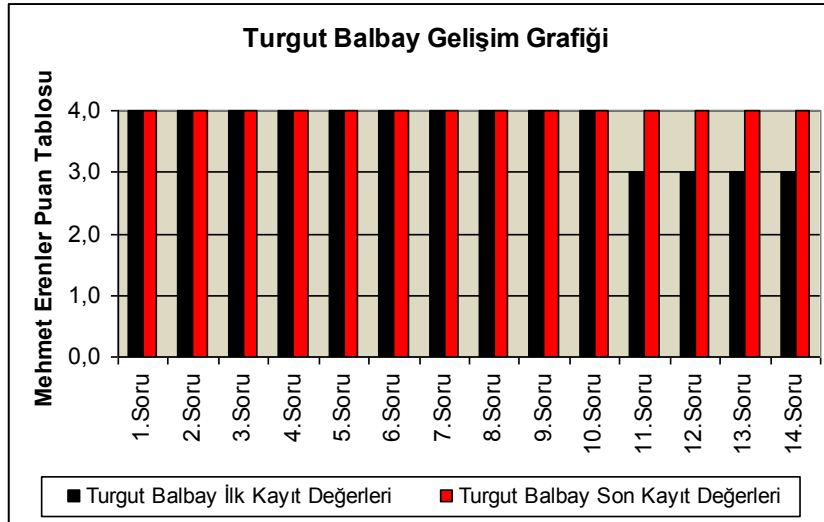
Çizelge 4.268: Denek 7’nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X

6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
					56
	Ortalama Puan	4			

Çizelge 4.268’de Mehmet Erenler tarafından yapılan Turgut Balbay’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirme sonucu ortalama puanı “4” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.269: Denek 7’nin İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 8: Umut ÜNAL, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kırat

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

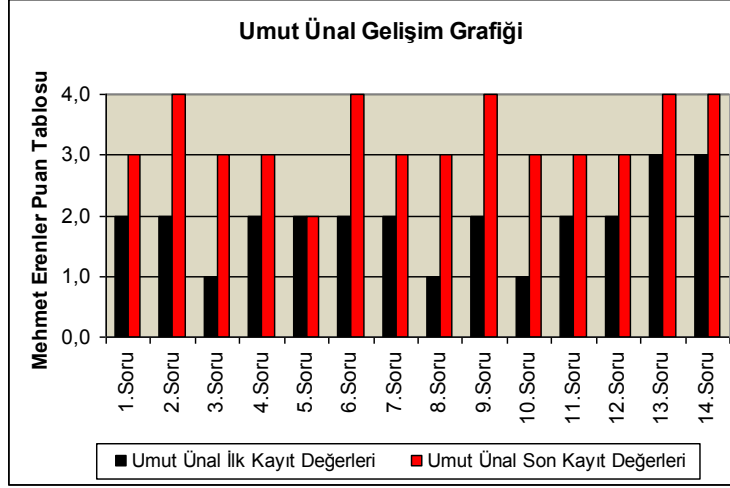
Umut Ünal ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-18)

Çizelge 4.270: Denek 8'nin Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi			X	
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			2	24	16
	Ortalama Puan		3,14		

Çizelge 4.270’de Mehmet Erenler tarafından yapılan Umut Ünal’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirilmesi sonucu ortalama puanı “3,14” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 5.271: Denek 8’in İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 9: Mehmet ARLAN, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Kalktı Göçeyledi Avşar Elleri

Kaynak Kişi: Muharrem Ertaş

Mehmet Arlan ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir. (Ek CD 1-19)

Çizelge 4.272: Denek 9’un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X

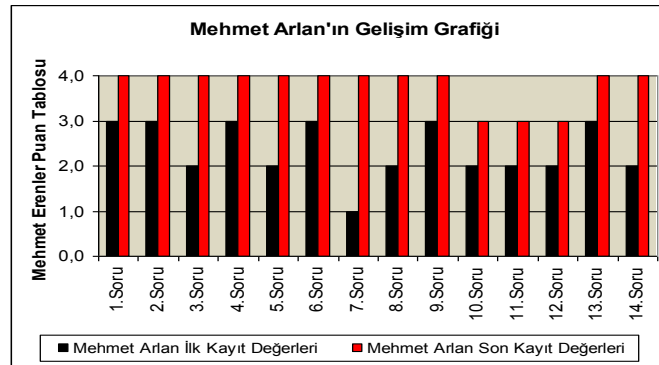

Çizelge 4.272 (Devam) : Denek 9'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi				X
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				9	44
	Ortalama Puan	3,78			

Çizelge 4.272'de Mehmet Erenler tarafından yapılan Mehmet Arlan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirilmesi sonucu ortalama puanı "3,78" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.273: Denek 9'un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Denek 10: Ayşegül ALTIOK, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 1995 yılı Mezunu

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

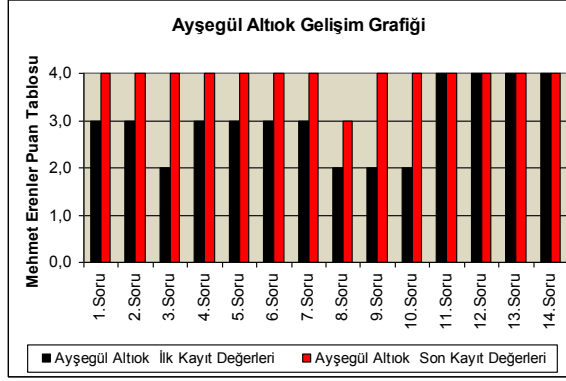
Ayşegül Altıok ile bozlak icrasına yönelik yapılan ses tekniği ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler tarafından yapılan analizler, belirlenen 14 kriterin tekrar sorgulanması doğrultusunda aşağıdaki şekilde değerlendirilmiştir.(Ek CD 1-20)

Çizelge 4.274: Denek 10'un Ses Tekniği Çalışması Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi				X
2	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
3	Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi				X
4	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi				X
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
6	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi				X
8	Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
12	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				3	52
	Ortalama Puan			3,92	

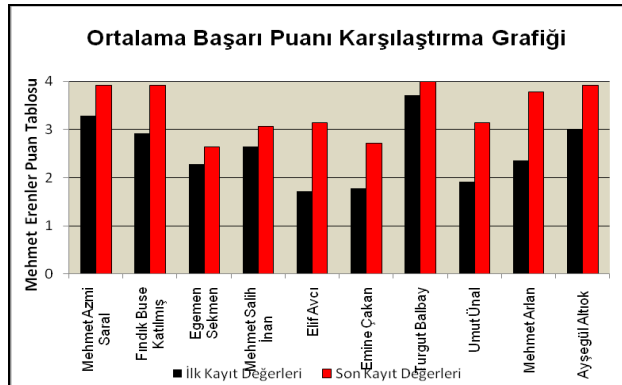
Çizelge 4.274’de Mehmet Erenler tarafından yapılan Ayşegül Altıok’un ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizi değerlendirmesi sonucu ortalama puanı “3,92” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.275: Denek 10’un İlk Ses Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kaydı Sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Karşılaştırmalı Grafiği.

Yukarıda deneklerin eğitim sonrası yapılan ses kayıtları üzerine Mehmet Erenler’in değerlendirmeleri ve bu değerlendirmeler sonucu elde edilen verilerin grafik halinde göstergeleri yer almaktadır. Bu oranlar ışığında deneklerin ilk ses kayıt değerleri ile son ses kayıt değerleri arasındaki fark, karşılaştırmalı grafik şeklinde aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.276: Mehmet Erenler Değerlendirmesi Ortalama Başarı Puanları Karşılaştırma Grafiği.

Bu verilerin soru bazında karşılaştırılması ise aşağıdaki bölümde incelenmiştir. Böylece deneklerin bireysel olarak soru bazında başarı ve başarısızlık oranları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

4.1.13. Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Ses Eğitimi Çalışmaları Sonunda Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması

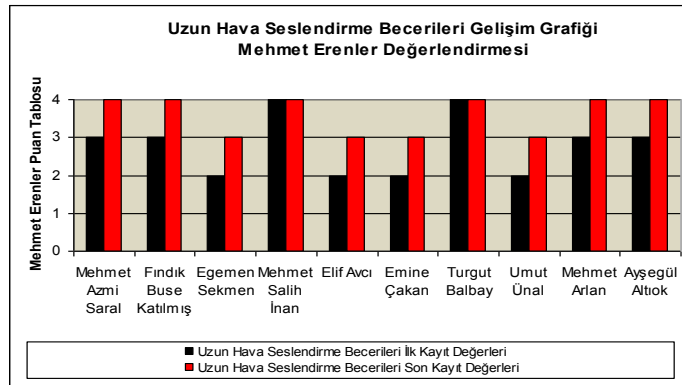
Bu bölümde bir önceki bölümde gelişim seviyeleri detaylarıyla incelenen deneklerin soru bazında birbirleriyle karşılaştırılması yapılarak, hangi bireyin çalışmadan başarıya ulaşmış olup olmadığını tespit edilecektir.

Çizelge 4.277: Deneklerin Eğitim Sonrası “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	4x6

Çizelge 4.277’de Mehmet Erenler’in değerlendirmesine göre *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda deneklerin 6 tanesi 4 puan alarak *çok başarılı*, 4 tanesi 3 puan alarak *başarılı* şeklinde tespit edilmiştir.

Çizelge 4.278: Deneklerin “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

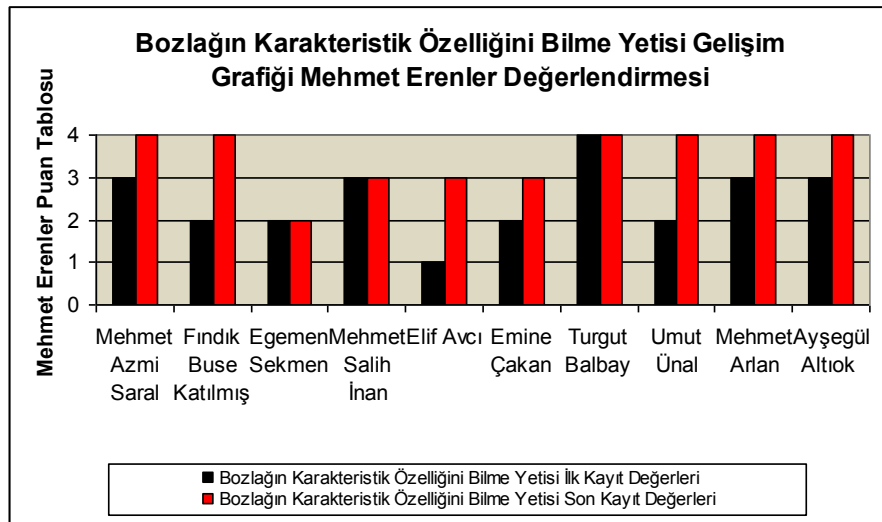

Çizelge 4.279: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	4x6

Çizelge 4.279’a göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* değerlendirmesi sonucu 6 denek 4 puan ile *çok başarılı*, 3 denek 3 puan ile *başarılı* ve 1 denek 2 puan ile *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.280: Deneklerin “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

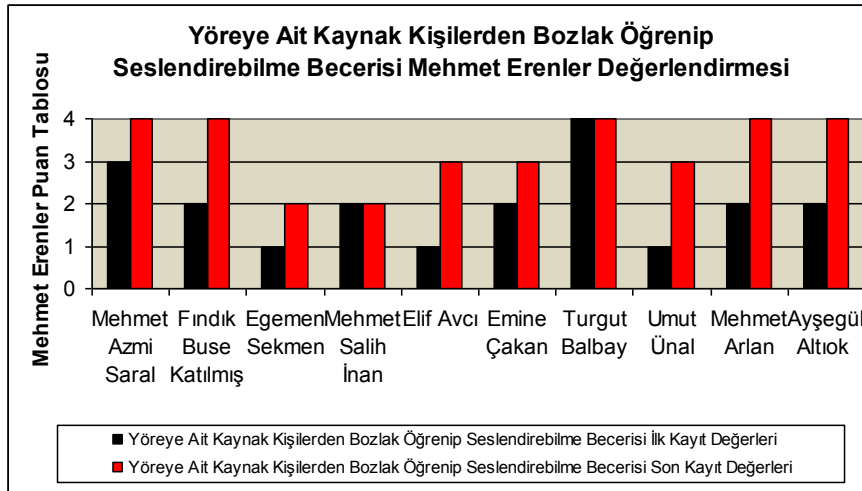

Çizelge 4.281: Deneklerin Eğitim Sonrası “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x3	4x5

Çizelge 4.281’e göre deneklerin *Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi* değerlendirildiğinde 5 denek 4 puan ile *çok başarılı*, 3 denek 3 puan ile *başarılı*, 1 denek 2 puan ile *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.282: Deneklerin “Yöre Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

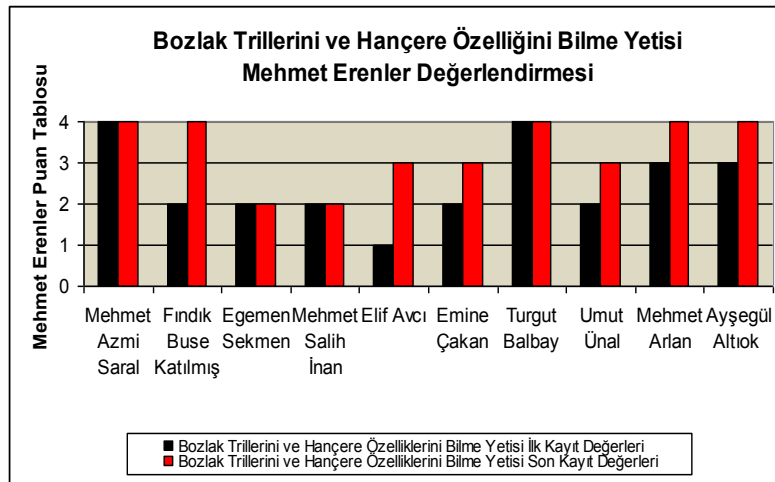

Çizelge 4.283: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
		<u>1 puan</u>	<u>2 puan</u>	<u>3 puan</u>	<u>4 puan</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x3	4x5

Çizelge 4.283’e göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda 5 denek *çok başarılı* olarak 4 puan almış, 4 denek *başarılı* olarak 3 puan ve 2 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.284: Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

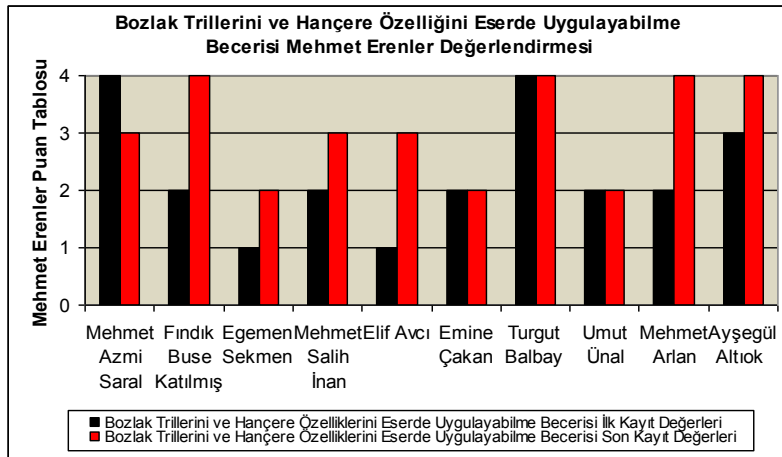

Çizelge 4.285: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal		X		
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x2	4x5

Çizelge 4.385’e göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* değerlendirmesinde 5 denek *çok başarılı* olup 4 puan almış, 2 denek 3 puan alarak *başarılı* ve 3 denek 2 puan alarak *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 286: Deneklerin “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

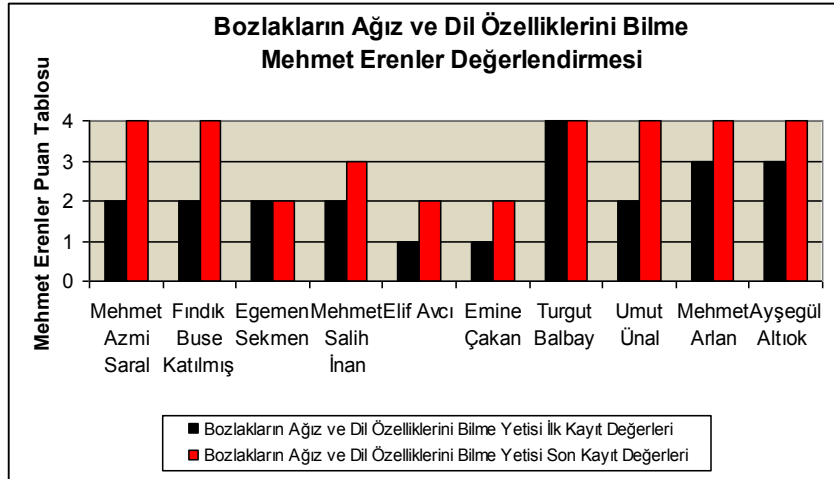

Çizelge 4.287: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x1	4x6

Çizelge 4.287’ye göre denekler *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* anlamında değerlendirildiğinde 6 denek *çok başarılı* olarak 4 puan almış, 1 denek de *başarılı* olarak 3 puan ve 3 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.288: Deneklerin “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

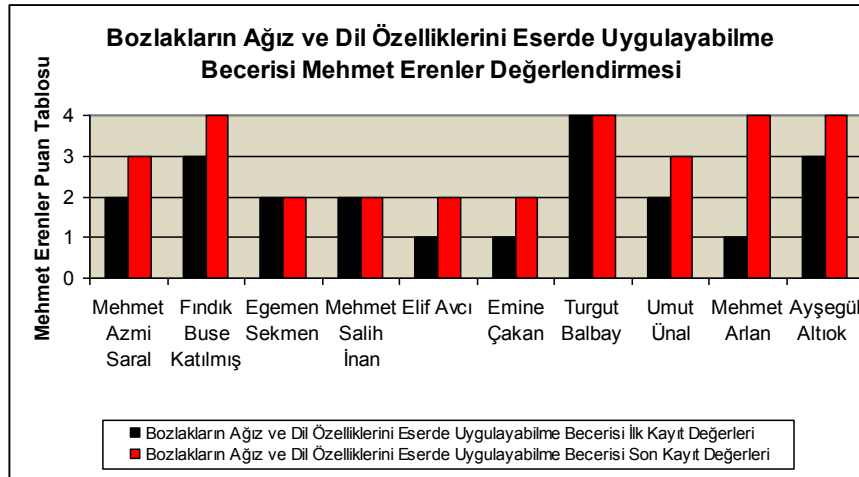

Çizelge 4.289: Deneklerin Eğitim Sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral			X	
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan		X		
5	Elif Avcı		X		
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4	3x2	4x4

Çizelge 4.289’a göre *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* kriterinde deneklerin 4 tanesi *çok başarılı* sayılarak 4 puan, 2 tanesi 3 puan olarak *başarılı*, 4 tanesi de 2 puan olarak *orta başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.290: Deneklerin “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

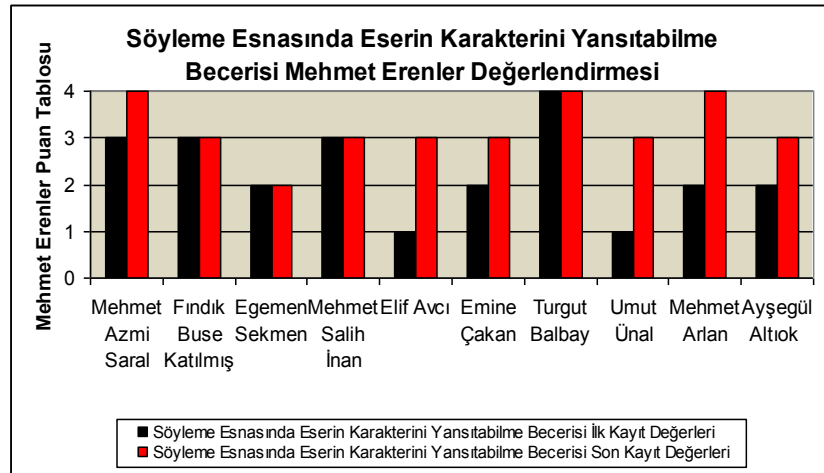

Çizelge 4.291: Deneklerin Eğitim Sonrası “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış			X	
3	Egemen Sekmen		X		
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x6	4x3

Çizelge 4.291’e göre *Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi* anlamında deneklerin 3 tanesi 4 puanla *çok başarılı*, 6 tanesi 3 puanla *başarılı* ve 1 tanesi 2 puanla *orta başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.292: Deneklerin “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

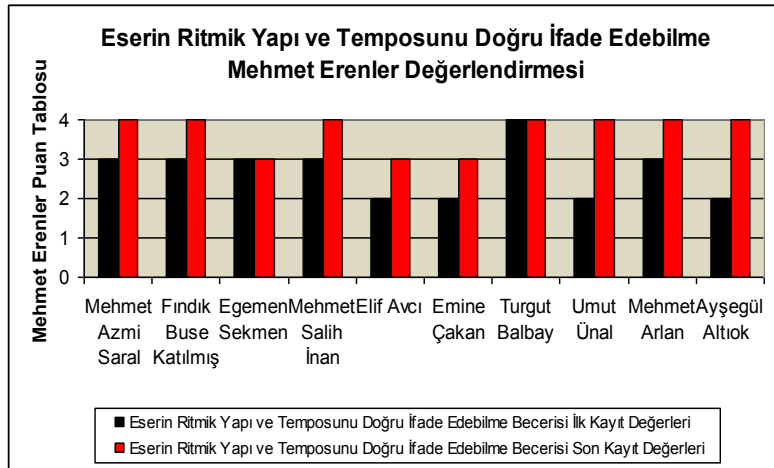

Çizelge 4.293: Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x7

Çizelge 4.293’e göre *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 3 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.294: Deneklerin “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

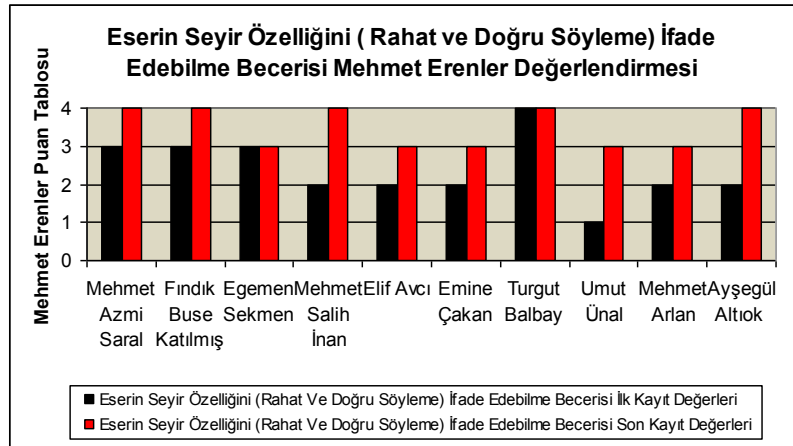

Çizelge 4.295: Deneklerin Eğitim Sonrası “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı			X	
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x5	4x5

Çizelge 4.295’e göre *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* anlamında deneklerin 5 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 5 tanesi 3 puan olarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.296: Deneklerin “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

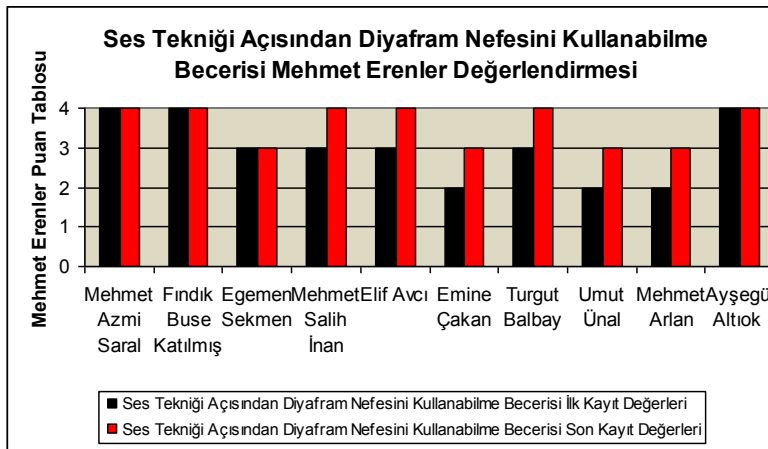

Çizelge 4.297: Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	4x6

Çizelge 4.297’ye göre *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 6 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 4 tanesi de 3 puan olarak *başarılı* olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.298: Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

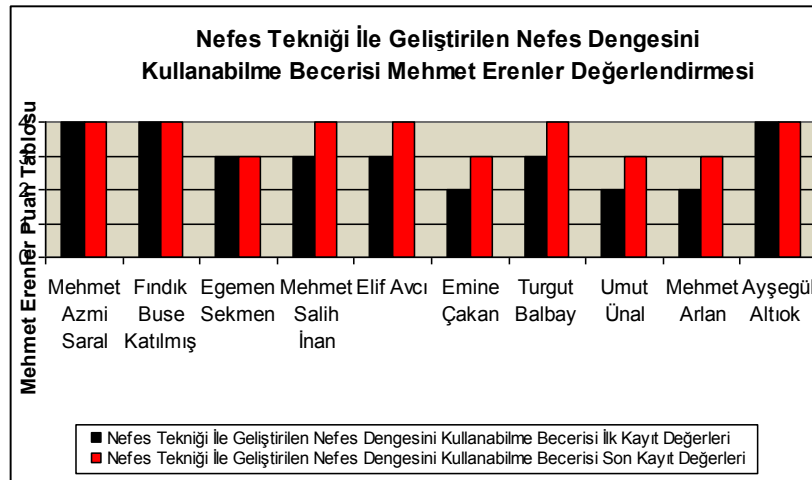

Çizelge 4.299: Deneklerin Eğitim Sonrası “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan			X	
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal			X	
9	Mehmet Arlan			X	
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	4x6

Çizelge 4.299’a göre *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 6 tanesi 4 puan alarak *çok başarılı*, 4 tanesi de 3 puan alarak *başarılı* bulunmuştur.

Çizelge 4.300: Deneklerin “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

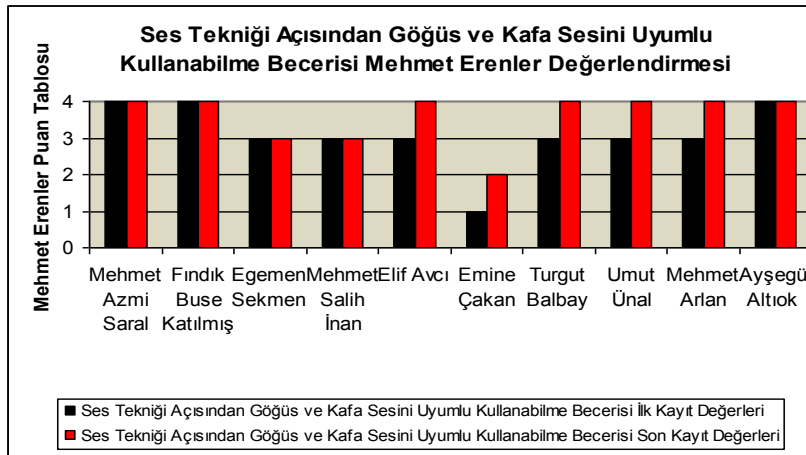

Çizelge 4.301: Deneklerin Eğitim Sonrası “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan			X	
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	4x7

Çizelge 4.301’e göre *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 7 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 2 tanesi 2 puan olarak *başarılı* ve 1 tanesi 2 puan olarak *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.302: Deneklerin “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

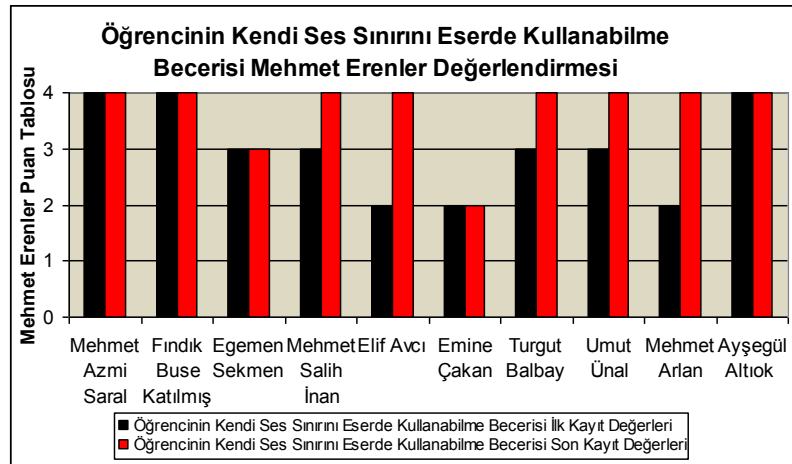

Çizelge 4.303: Denekler Arasındaki Eğitim Sonrası İstatistiksel Verileri Deneklerin Eğitim Sonrası “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Mehmet Erenler Tarafından Soru Bazında Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Mehmet Azmi Saral				X
2	Fındık Buse Katılmış				X
3	Egemen Sekmen			X	
4	Mehmet Salih İnan				X
5	Elif Avcı				X
6	Emine Çakan		X		
7	Turgut Balbay				X
8	Umut Ünal				X
9	Mehmet Arlan				X
10	Ayşegül Altıok				X
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x1	4x8

Çizelge 4.303’e göre *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* anlamında deneklerin 8 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi 3 puan olarak *başarılı* ve 1 tanesi 2 puan olarak *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.304: Deneklerin “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin İlk Kaydı İle Eğitim Sonrası Ses Kayıtlarının Karşılaştırılması.

Mehmet Erenler'in değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre, ilk olarak yöreye ait kaynak kişilerin kayıtlarını dinleyerek bozlak seslendiren Türk halk müziği solist adaylarının icrası ile aynı solistlerin hazırlanan ses eğitimi sonrası yapılan bozlak icrası arasındaki fark göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir. Solistlerin eğitimi sırasında geleneksel tavrı korumak maksadıyla uygulanması n görülen ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmalarının sonuçlarında elde edilen başarılı icra kayıtları ve bunların Mehmet Erenler tarafından da onaylanmış olması tezimizi destekleyen sonuçlardır.

4.2. İkinci Denek Grubu: Hiç Kaynak Dinlemediği Halde Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılmış Bozlak Notası İle İcra Edebilme zerine Deneysel alışma

Tezimizin ilk denek grubu için yapılan hazırlıklar sırasında gelişen bu deneysel çalışmada, deneklerin ve özellikle hiç kaynak kişi ve bozlak dinlememiş olan deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabetisiyle yazılmış bozlak notası ile bozlak seslendirip seslendiremeyeceği araştırılacaktır. Tezimizin Şekillendiği ve sonlanmasına az kaldığı bir dönemde başlayan bu çalışma için zaman darlığından dolayı 5 denekten faydalanılmıştır. Ancak deneklerden biri kayıt aşamasında geçirdiği rahatsızlıklar sebebiyle çalışmamızdan ayrılmak zorunda kalmıştır. Bu sebeple 4 kişi ile çalışmaya devam edilmiştir. Kendilerine Orta Anadolu ağzı fonetik alfabetisi ile yazılmamış bozlak notası verilerek 15 gün içinde çalışmaları istenmiştir. Bu süre sonunda stüdyo ortamında yapılan ses kayıtları ile icraları tespit edilmiştir. Daha sonra orta Anadolu ağzı fonetik alfabetisiyle ve bozlağın karakteristik özelliklerine göre yazılan notalar verilerek çalışmaya ses eğitimi eşliğinde devam etmeleri sağlanmıştir. Bu çalışmaların nihayetinde yapılan ses kayıtları ve bunların hem tarafımızdan, hem Yücel Paşmakçı hem de Mehmet Erenler tarafından değerlendirmeleri tezimizin sonuç bölümünü oluşturmaktadır.

4.2.1. Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcraların Değerlendirilmesi

Çalışmanın ilk aşamasında belirlenen 4 deneğe fonetik alfabe kullanmaksızın hazırlanan bozlak notaları verilmiş ve 15 gün içinde çalışmalarını tamamlayarak stüdyo ortamında ses kayıtlarının alınması sağlanmıştir. Bu kayıtlardan elde edilen

veriler hazırlanan 14 kriter bazında *Başarısız* (1 puan), *Orta Başarılı* (2 puan), *Başarılı* (3 puan), *Çok Başarılı* (4 Puan) olarak değerlendirilmiştir. Deneklerin değerlendirmelerine verilen X işaretleri puan değerleri doğrultusunda toplanarak kriter sayısı 14'e bölünmüş, böylece ortalama puanları hesaplanmıştır. Bu hesapların sonucu, deneklerin eğitim öncesi başarı puanlarını ortaya koyacaktır. Deneklerin başarı puanları "ortalama puan tablosunda" grafik halinde yer almaktadır. Dört denek ile yapılan ilk ses kaydı değerlendirmeleri aşağıda detaylarıyla yer almaktadır.

Denek 1: Deniz Çapkan, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebin)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Deniz Çapkan'ın, kendisine verilen bozlak notası ile ilgili yapmış olduğu icra çalışması, yapılan anket çalışması ve ses kayıtlarının analizi, hazırlanan kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.21)

Çizelge 4.305: Deniz Çapkan Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
<u>SORULAR</u>	<u>CEVAPLAR</u>
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Deniz Çapkan
Yaşı	21
Memleketi	Sinop
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul 3 yıldır
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Sinop Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu ve Sinop Anadolu Lisesi
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	1998
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	5. yarıyıl
Çaldığı Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Nuray
Annenizin Memleketi	Sinop
Annenizin Mesleği	Öğretmen
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Az derecede
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Kubat, Neşet Ertaş

Çizelge 4.305 (Devam): Deniz Çapkan Anketi.

Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Metin
Babanızın Memleketi	Sinop
Babanızın Mesleği	Öğretmen
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Az derecede
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Zekai Tunca, Ahmet Özhan, Neşet Ertaş
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Pop
Dinlediği Sanatçılar	Neşet Ertaş, Musa Eroğlu, Emel Taşçıoğlu, Kubat, Arif Sağ
En Çok Hangi Yöre Türkülerini Seslendiriyor	
Seslendireceği Bozlak	Zeynebin
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	mi
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül Aral Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Zülüf Dökülmüş Yüze, Gel Yanma Gel, Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber,Gesi Bağları, Şu Dağlar Ulu Dağlar, Doyulur Mu.....
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Az derecede
Hangi Yörelere Türkülerini Seslendirmeyi Seviyor	Denek herhangi bir yöre ayrımı gözetmemektedir
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Az derecede
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş, Hacı Taşan, Neşet Ertaş, Çekiç Ali
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Çekiç Ali

Çizelge 4.305’de 1. Denek Deniz ile yapılan anket sonuçlarına göre kendisi Türk halk müziği ile ilgili çok az deneyimi olan bir solist adaydır. Aile yaşantısı irdelendiğinde de Türk müziği ile sadece dinleyici olarak ilgilenen bir aile yapısı ile karşılaşmaktadır. Yaklaşık on yıldır yapmakta olduğu çalışmalarla bu alandaki birikimlerini çoğaltmak için çalışmakta olan denegin uzun hava seslendirme tecrübesinin çok az oluşu ve bozlaklar hakkında birikiminin bulunmayışı tezimizin sonuç bölümünü etkileyecek verilerdir. Bu denegin kendisine verilen fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4. 306: Zeynebin Bozlağı Notası.

Yöresi: Kırşehir
Kaynak Kişi: Çekiç Ali

ZEYNEBİN

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

A man şad o lup gül mü yor gal bi yas lıdır Gar lı dağlar gi bi ba şı pus lu dur

oy E la göz le ri nem li Kıp rik is lıdır oy oy is lıdır

Düş müş al ma na yo lu muz_ Zey ne bin Zey ne_ bin

oy A man e la göz le ri nem li kıp rik is lıdır oy oy is

lıdır düş müş al ma na yo lu muz_ Zey ne_ bin Zey ne bin

oy Em sa li yok da el den a şı ret den_ Des tan o lup söy le ni yon

Dil ler den oy Ga rip bül bül gi bi is sız çöl

ler den_ oy_ oy çöl ler_ den Sol muş bah çe sin de gü lü_ Zey

ne bin_ Zey ne bin oy A man ga rip bül bül gi bi

de oy Is sız çöl ler den çöl ler_ den Sol muş bah çe sin de_ gü

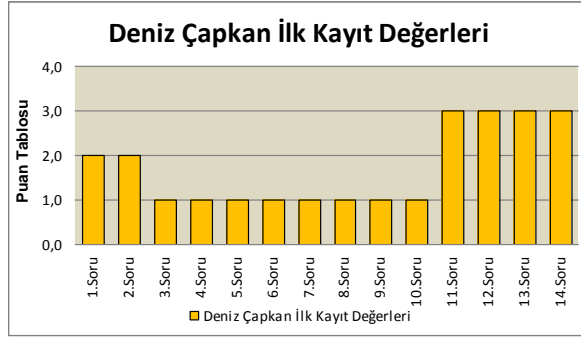
lü Zey ne_ bin Zey ne bin oy

Çizelge. 4.307: Denek 1’in Notası Verilen Bozlak İle Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi		X		
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
		8	4	12	
	Ortalama Puan	1,71			

Çizelge 4.307’ye göre Deniz Çapkan’ın fonetik alfabe kullanılmaksızın yazılan bozlak notasından çalıştığı icranın değerlendirilmesi “1,71” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.308: 1. Denek Deniz Çapkan'ın Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse, denek ses tekniği ve nefes tekniği açısından *başarılı* olarak değerlendirilse de, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuş, bozlağın trill ve hançere tekniği, ağız ve dil özellikleri, eserin karakteristik yapısı ve ritmik yapısı gibi sorgularda *başarısız* olmuştur.

Denek 2: Pınar Bozcu, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Pınar Bozcu'nun, kendisine verilen bozlak notası ile ilgili yapmış olduğu icra çalışması, denekle yapılan anket çalışması ve ses kayıtlarının analizi, hazırlanan kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.22)

Çizelge 4.309: Pınar Bozcu Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Pınar BOZCU
Yaşı	22
Memleketi	Burdur
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul 4 yıldır
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Burdur Lisesi
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	10
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	4.sınıf
Çaldığı Enstrüman	Kemane
Ses Tonu	Lirik Soprano
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Aysun
Annenizin Memleketi	Burdur
Annenizin Mesleği	Hemşire
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Hayır

Çizelge 4.309 (Devam): Pınar Bozcu Anketi.

Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Popüler müzik ve Türkçe Sözlü Hafif Müzik
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Ajda Pekkan, Sezen Aksu
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Yok
Baba Adı	İsmail
Babanızın Memleketi	Burdur
Babanızın Mesleği	Emekli Memur
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Hayır
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Sanat Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Zeki Müzen, Aleaddin Yavaşca, Bekir Sıtkı Sezgin, v.b.
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Halk Müziği, Yabancı Müzik, Popüler Müzik, Elektronik Müzik
Dinlediği Sanatçılar	Hale Gür, Orhan Hakalmaz, Zara, Hüseyin Turan, Kubat, Sezen Aksu, Ajda Pekkan, Benny Benassi,
En Çok Hangi Yöre Türkülerini Seslendiriyor	
Seslendireceği Bozlak	Doğar Yaz Ayları
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Re
Çalıştığı Öğretmenler	Ayşegül ALTIÖK,
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Al Yanak Allanıyor, O Şirin Sözlerine, Gar Mı Yağmış, Gitme Bülbül,
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Evet
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Hiç çalışmadım
Bilinen Bozlak Ustaları	Neşet Ertaş, Çekiç Ali,
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Yok

Çizelge Çizelge 4.310'da 2. Denek Pınar ile yapılan anket sonuçlarına göre kendisi Burdur'ludur. Ege bölgesi türkeleri üzerine solistliğini geliştirmiş olan son sınıf öğrencisi Pınar, dinlediği müzik türleride popüler kültür ürünlerinden oluşmaktadır. Sesinin hakim olduğu icra tarzı ve bozlaklar hakkındaki bilg birikiminin azlığı sebebiyle denek olarak seçtiğimiz Pınar'ın göstereceği performans tezimizin sonuç bölümünü etkileyecek niteliktedir. Bu deneğin kendisine verilen fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.310: Doğar Yaz Ayları Bozlağı Notası.

Yöresi:Kırşehir
Kaynak Kişi:Çekiç ALİ

DOĞAR YAZ AYLARI

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

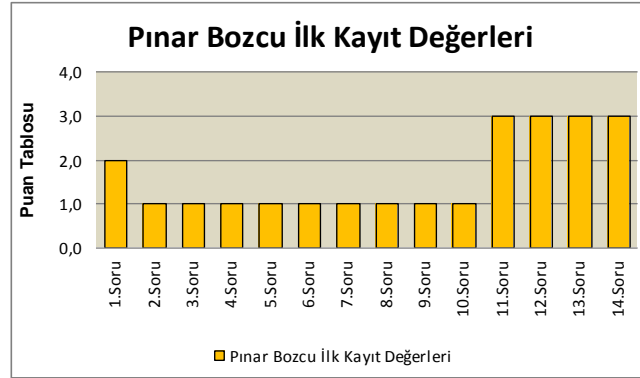
Doğar yaz ay la rı da çi çek ler a çar El ler yay la
3 sı na da oy oy yav ruy nan gö çer A cep bi zim gu zu la rı da_oy_oy_oy
6 kim ler se çer Ağ la ma a na cı ğım ağ la ma da oy_oy_oy bu
9 yu muş ga der Tah dir böy le i miş oy oy
12 sab rey le pe der Ya rın bay ram ge lir de na lem di ri
17 lir A na ba ba da yav ru su na sa rı lir ye_tim o lan
20 la rı ni da oy oy oy boy nu bu ru lur Ağ la ma
23 a na cı ğım ağ la ma da noy oy bu yu mu şu ga der Tah dir böy le i miş za lim
26 oy sab re gey le pe der

Çizelge 4.311: Denek 2'nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK</u> <u>BASARILI</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>I</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniğı Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniğı Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniğı İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
		9	2	12	
	Ortalama Puan	1,64			

Çizelge 4.311'e göre Pınar Bozcu'nun fonetik alfabe kullanılmaksızın yazılan bozlak notasından çalıştığı icranın değerlendirilmesi "1,64" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.312. 2. Denek Pınar Bozcu'nun Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek, ses tekniği ve nefes tekniği açısından *başarılı* olarak değerlendirilse de, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuş, bozlağın trill ve hançere tekniği, ağız ve dil özellikleri, eserin karakteristik yapısı ve ritmik yapısı gibi unsurların hiçbirini başaramadığı görülmüştür.

Denek 3: Ali Alpsar, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

AliAlpsar'ın, kendisine verilen bozlak notası ile ilgili yapmış olduğu icra çalışması, denekle yapılan anket çalışması ve ses kayıtlarının analizi, hazırlanan kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.23)

Çizelge 4.313. Ali Alpsar Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	ALİ ALPSAR
Yaşı	27
Memleketi	Yozgat
Yaşanılan Şehir ve Yılı	İstanbul
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	Yozgat Sakarya İlköğretim Okulu Ve Yozgat İmam Hatip Lisesi
Müzikle ilgilenilen yıl	1991
Konservatuvar Sınıfı	5, Yarıyıl
Çalınan Enstrüman	Bağlama
Ses Tonu	Yüksek Bariton
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Nuriye
Annenizin Memleketi	Yozgat
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı

Çizelge 4.313 (Devam): Ali Alpsar Anketi.

Anneniz Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Biraz
Anneniz Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Anneniz ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği,
Annenizin sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Nuray Hafıftaş, Orhan Hakalmaz
Anneniz enstrüman çalıyor mu?	Hayır
Baba Adı	Hacı Bekir
Babanızın Memleketi	Yozgat
Babanızın Mesleği	Emniyet/Bekçi
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Biraz
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Evet
Babanız ne tür müzikler dinler?	Türk Halk Müziği, Arabesk
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Orhan Gencebay, Neşet Ertaş, Orhan Hakalmaz
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlenen Müzik Türleri	Türk Halk Müziği, Enstrumantal Müzik
Dinlenen Sanatçılar	Neşet Ertaş, Hüseyin Turan, Ekrem Çelebi, Gülşen Kutlu
En Çok Hangi Yöre Türkülerini Seslendiriyor	Orta Anadolu
Seslendirilecek Bozlak	Başında Pare Pare
Seslendirilen Bozlak'ın TONU	Do
Çalışılan Eğitmenler	Ayşegül Altıok Aral
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Mezar Arasında, Dersini Almış Da Ediyor Ezber, Hastane Önünde İncir Ağacı, Neredesin Sen
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Orta Derece
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Orta Derece
Bilinen Bozlak Ustaları	Çekiç Ali, Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Hacı Taşan, Ekrem Çelebi
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Hacı Taşan

Çizelge 4.313'de 3. Denek Ali ile yapılan anket sonuçlarına göre, kendisi çocuk yaşlarından beri Türk halk müziği ile ilgilenmekte ve sosyal hayatında da halk kültürünün izlerini taşımaktadır. Ailesinde de Türk halk müziğine olan ilgi deneğin icrasını etkileyecek önemde görülmektedir. Ali bozlaklarla özel olarak ilgilenmekte ve özellikle Orta Anadolu türkülerine ilgi duymaktadır. Ancak hiç bozlak seslendirmemiştir. Bu anlamda tezimiz için önemli bir denektir. Bu deneğin kendisine verilen fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge. 4.314: “Başında Pare Pare Garın Var Senin” Notası.

Yöresi: Keskin
Kaynak Kişi: Hacı TAŞAN

BAŞINDA PARE PARE

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

a man ba şın da pa re pa re ga rın var se ni _____ n dos tu nan yay la ya cak za ma nın dağ la _____

4 r dağ la r vay dağ lar o _____ f o _____ f o _____ f Se ni çık

7 mu ya da ne me _____ ce lim var be ni _____ m_ koy ma dın der ma ni mi a ma _nın

10 dağ lar o _____ y dağ lar o _____ y Se ni çık mu ya da ne me _____

14 _____ ne me _____ ce lim var be ni _____ m koy ma

17 dın der ma ni mi a ma nin dağ lar o _____ f dağ lar o _____ f

20 _____ a man en gi nin den yük se ğe ne ba kıl ma _____ z en gi nin den yük se ğe ne ba kıl

24 _ma _____ z as lan gel se boz me şe ni sö ke me _____ z o _____

27 _____ f sö ke mez o _____ f i pek yük lü tor ma ya la rın yav ru çı ka

30 ma _____ z gal dı go ya nım da gü me ni m dağ lar dağ lar _____

32 dağ lar _____ i pek yük lü tor ma ya la rın _____ yav ru çı ka

36 ma _____ z kal dı go ya nım da gü me nin dağ la _____ r oy _____

Çizelge. 4.314 (Devam) : “Başında Pare Pare Garın Var Senin” Notası.

2

39
o f dağ lar o y a man yağ mur ya ğar da her ot la rı bi

42
ti ri r gütz ge lir de i rey ha ni ye ti ri r o

46
f ye ti ri r o f o f o f o f sa rı çi çek pev raz kur muş o tu

49
ru r ga rış mış la le ye çi me nin dağ lar dağ la

52
r o y sa rı çi çek pev ra z

55
pev ra z gur muş o tu ru r ga rış mış la le ye

58
çi me nin dağ la r oy o y o y o y dağ lar o y

Çizelge 4.315: Denek 3’ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

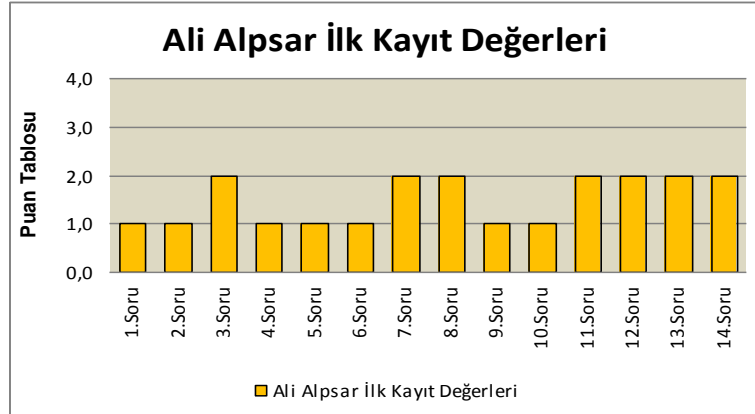
SIRA	SORULAR	BAŞARISI	ORTA	BAŞARIL	COK
		Z	BAŞARIL	I	BAŞARI
		1 Puan	2 Puan	3 Puan	4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		

Çizelge 4.315 (Devam) : Denek 3'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		7	14		
	Ortalama Puan	1,5			

Çizelge 4.315'a göre Ali Alpsar'ın fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notasından çalıştığı icranın değerlendirilmesi "1,5" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.316: 3. Denek Ali Alpsar'ın Değerlendirme Grafiği.

Denek 4: Cankut Akıncı, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Cankut Akıncı'nın, kendisine verilen bozlak notası ile ilgili yapmış olduğu icra çalışması, denekle yapılan anket çalışması ve ses kayıtlarının analizi, hazırlanan kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir. (Ek 2. CD.24)

Çizelge 4.317: Cankut Akıncı Anketi.

ÖĞRENCİLERİN BOZLAK HAKKINDAKİ AİLESİNDEN VE ÇEVRESİNDEN EDİNDİĞİ TECRÜBELERİ İÇEREN ANKET	
SORULAR	CEVAPLAR
Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Cankut Akıncı
Yaşı	22
Memleketi	Sivas
Yaşadığı Şehir ve Yılı	İstanbul / 1987den bu yana
İlk ve Orta Öğrenim Yerleri	İlköğretim: Milli Eğitim Vakfı i.ö.o. / Orta Öğretim: Üsküdar Lisesi
Kaç Yıldır Müzikle İlgileniyor	2004
Kaçıncı Sınıf Öğrencisi	Ses Eğitimi 2. Sınıf
Çaldığı Enstrüman	Bağlama, Tar
Ses Tonu	Tenor
Aile İle İlgili Bilgiler	
Annenizin Adı	Nejla
Annenizin Memleketi	Sivas
Annenizin Mesleği	Ev Hanımı
Anneniz Türk Halk Müziğiyle İlgileniyor Mu?	Az Derecede
Anneniz Türk Halk Müziği Söylüyor Mu?	Hayır
Anneniz Ne Tür Müzikler Dinler?	Halk Müziği, Sanat Müziği
Annenizin Sevdiği Sanatçılar Kimlerdir?	Emel Sayın, Zeki Müren, Belkıs Akkale, Nuri Sesigüzel
Anneniz Enstrüman Çalıyor Mu?	Hayır
Baba Adı	Remzi
Babanızın Memleketi	Sivas
Babanızın Mesleği	Emekli Başkomiser
Babanız Türk halk müziğiyle ilgileniyor mu?	Az Derecede
Babanız Türk halk müziği söylüyor mu?	Hayır
Babanız ne tür müzikler dinler?	Halk Müziği, Sanat Müziği
Babanızın sevdiği sanatçılar kimlerdir?	Arif Sağ, Erdal Erzincan
Halk Müziği ve Bozlak Çalışması İle İlgili Bilgiler	
Dinlediği Müzik Türleri	Halk Müziği, Sanat Müziği, Etnik Müzikler
Dinlediği Sanatçılar	Hacı Taşan, Çekic Ali, Mükerrerem Kemertaş, Erdal Erzincan, Erol Parlak
En Çok Hangi Yöre Türkülerini Seslendiriyor	
Seslendireceği Bozlak	Sarı Yazma
Seslendireceği Bozlak'ınTonu	Mi
Çalıştığı Eğitimciler	Ayşegül Altıok
Bilinen Orta Anadolu Türküleri	Başımda Altın Tacım, Arzu Kamber Halayı, Dost Dost Diye Hayalına Yeldiğim...
Uzun Hava Seslendirme Tecrübesi	Orta Derece
Bozlaklar Hakkında Çalışma Tecrübesi	Az
Bilinen Bozlak Ustaları	Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Çekiç Ali, Hacı Taşan
Özel olarak araştırılan bozlak ustası	Çekiç Ali

Çizelge 4.317’de 4. Denek Cankut ile yapılan anket sonuçlarına göre, Sivashlı olmasına rağmen İstanbulda büyümüş olan denek, ailesinin de dinlediği müzik türünün Türk halk müziği olması sebebiyle bu müziğe ilgi duymuştur. Özellikle kaynak kişileri takip eden Cankut’un orta Anadolu türkülerine de ilgisi olduğu ancak seslendirmediği anlaşılmaktadır. İcra anlamında performansını yorumlayacağımız denegin verileri tezimizin sonuç bölümünde incelenecektir. Bu denegin kendisine verilen fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası ile ilgili ilk ses kaydı analizleri aşağıdaki kriterler doğrultusunda şöyle değerlendirilmiştir.

Çizelge 4.318: “Sarı Yazma” Notası.

Yöresi: Kırşehir
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ

SARI YAZMA

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

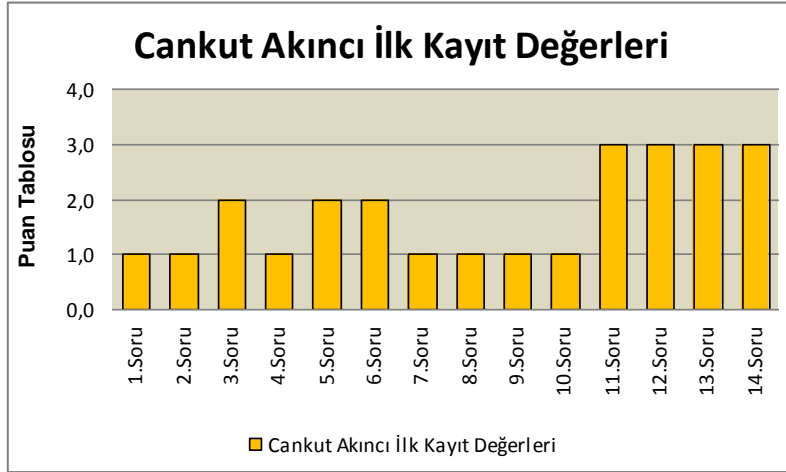
Sa rı yaz ma ya kış maz mı gü ze_ le sa rar dı gül ben
4 zim de_ dön dü ga ze le_ oy_ oy a man ben gi di yom da sen ya re ni
7 ta_ ze_ le_ ta ze le_ al da_ be ni_ daş tan
10 da şa_ çal gü zel_ e_ o_ y var_ gü zel_ l
13 ben gi di yom da sen ya_ re ni_ ta_ ze_ le_ ta ze_ le_
16 al da be_ ni_ daş dan da şa_ çal gü ze_ le o_ y var_ gü ze_
19 le_ Sev_ da kö şe si ne de bı rak_ tım pos tu_ mu hab
23 bet ka dim dir u nut mam dos tu_ o_ y_ a man ak el le rin de o la
26 yım des ti_ vay des ti_ al da be ni_ daş_ tan_ da şa
29 çal gü ze_ l o_ var gü ze_ l

Çizelge 4.319: Denek 4'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> 1 Puan	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> 2 Puan	<u>BAŞARILI</u> 3 Puan	<u>COK</u> <u>BAŞARI</u> <u>LI</u> 4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
		7	6	12	
	Ortalama Puan	1,78			

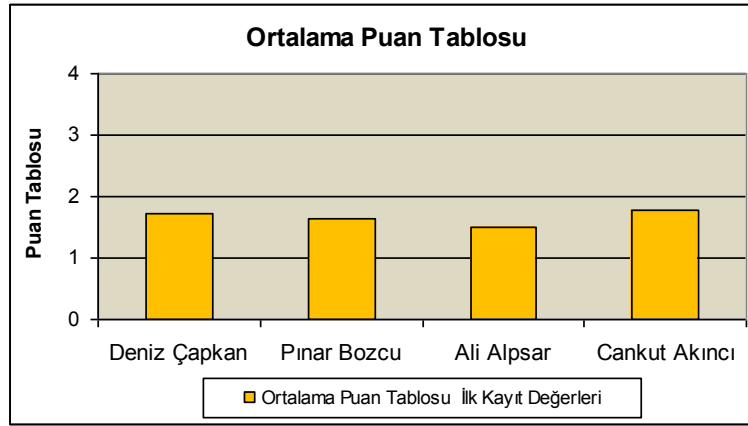
Çizelge 4.319'a göre Cankut Akıncı'nın fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notasından çalıştığı icranın değerlendirilmesi "1,78" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.320: 4. Denek Cankut Akıncı'nın Değerlendirme Grafiği.

Yukarıda ikinci çalışma için belirlenen 4 deneğin hazırlanan kriterler doğrultusunda ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Bu değerlendirmeye göre deneklerin aldıkları puanlar ve ilk ses kaydı sonuçları aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Çizelge. 4.321: Deneklerin İlk Kayıt sonrası Ortalama Puan Tablosu.

Yukarıdaki grafik değerlerine göre, yöreye ait kaynak kişi dinleme imkânı verilmeyen, sözlerinin fonetik alfabe kullanmaksızın yazıldığı bozlak notası ile icra için çalışan deneklerin ilk ses kayıtlarının değerlendirmesi sonucunda deneklerin hiçbiri *başarılı* olamamıştır. Hepsi ortalama değerlerin altında kalarak *başarısız* olmuştur.

Bundan sonraki aşamada belirlenen oranlar ışığında, 4 deneğin soru bazında bireysel karşılaştırmaları yapılarak, hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğu belirlenacaktır.

4.2.2. Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcraların Karşılaştırılması

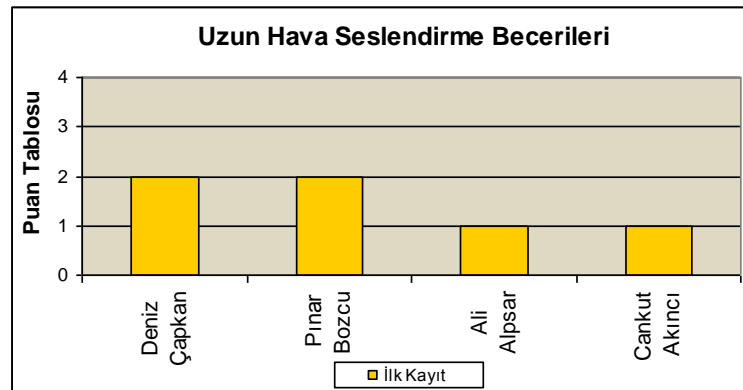
Bu bölümde belirlenen 4 deneğin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış olan bozlak notası ile hazırladıkları icra analizlerinin soru bazında bireyler arası karşılaştırma sonuçları alınacaktır. Değerlendirme sırasında 1 puan için *başarısız*, 2 puan için *orta başarılı*, 3 puan için *başarılı* ve 4 puan için *çok başarılı* nitelendirmeleri kullanılmıştır. Deneklerin sorguları “X” ile işaretlenerek kriter bazında hangi deneğin ne kadar başarılı, ne kadar başarısız olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.322: “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

SIRA	DENEKLER	BASARISIZ	ORTA BAŞARILI	BASARILI	COK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu		X		
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x2		

Çizelge 4.322’ye göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda 2 öğrenci “*orta başarılı*” olarak 2 puan, 2 öğrenci “*başarısız*” olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.323: “Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

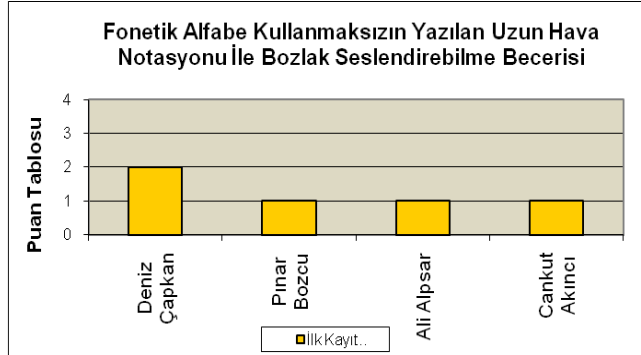

Çizelge 4.324: Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.324’e göre deneklerin *İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda 1 öğrenci “orta başarılı” olarak 2 puan, 3 öğrenci “başarısız” olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.325: Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

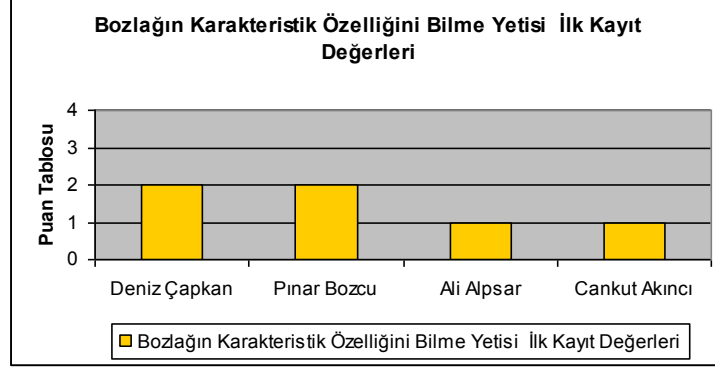

Çizelge 4.326: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x2		

Çizelge 4.326'ya göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* sorgusunda 2 öğrenci “*orta başarılı*” olarak 2 puan, 2 öğrenci “*başarısız*” olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.327: Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi Değerlendirme.

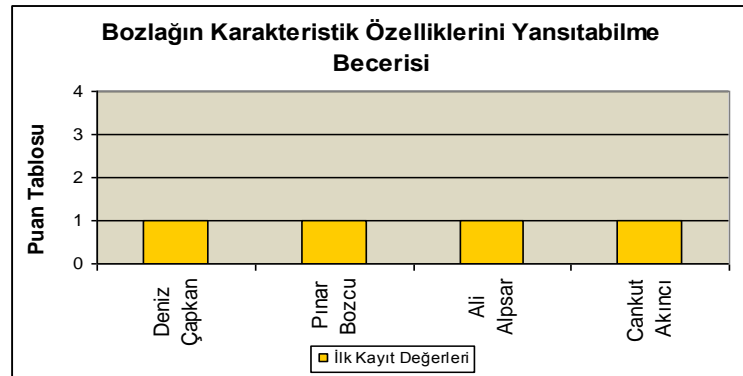

Çizelge 4.328: “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.328'e göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda 4 öğrenci “*başarısız*” olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.329: Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi Değerlendirme Grafiği.

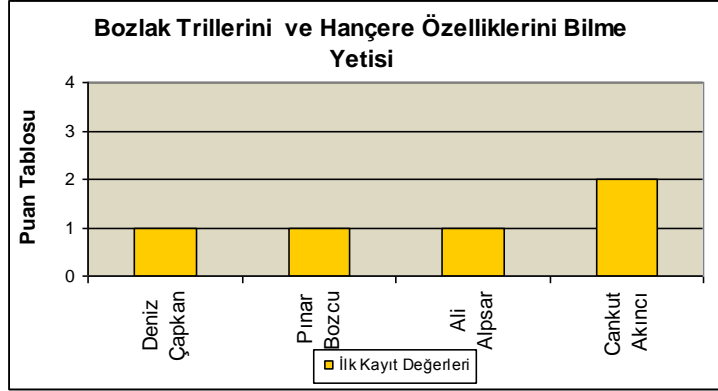

Çizelge 4.330: “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.330’e göre deneklerin *Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 3 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.331: Bozlağın Trillerini Ve Hançere Özelliğini Bilme Yetisi Değerlendirme Grafiği.

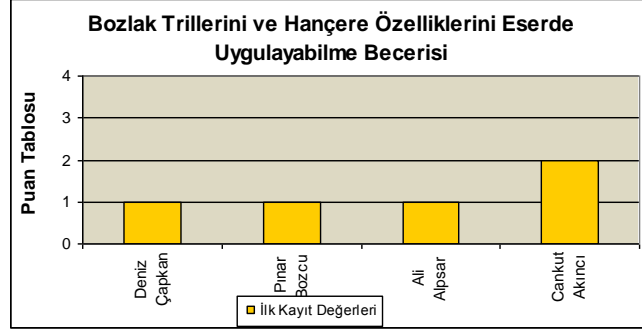
Çizelge 4.332: “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.332'ye göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 3 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.333: “Bozlak Trillerini Ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

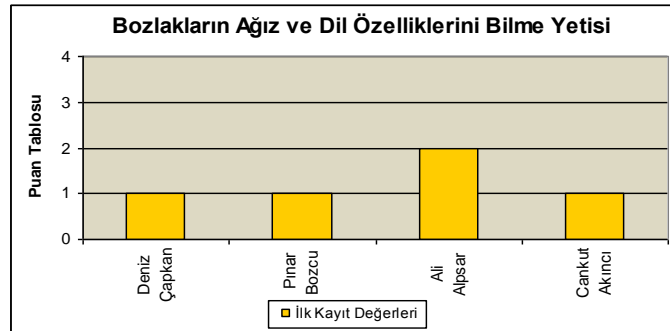

Çizelge 4.334: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.334'e göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 3 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.335: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Değerlendirme Grafiği.

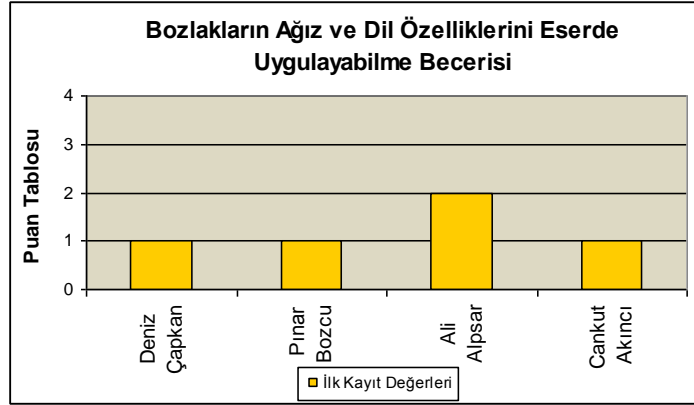

Çizelge 4.336: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.336’ya göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 3 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.337: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

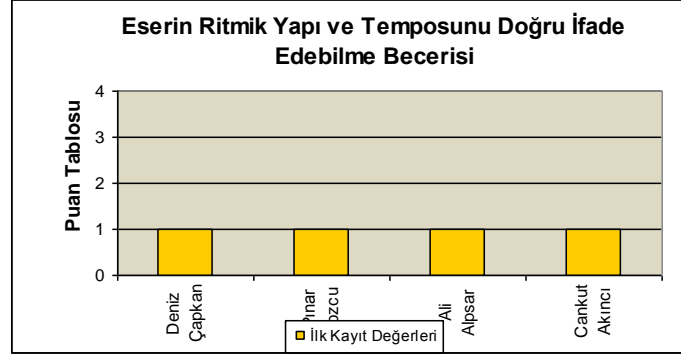

Çizelge 4.338: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.338'e göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda deneklerin 4 tanesi 1 puan olarak "başarısız" bulunmuştur.

Çizelge 4.339: "Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi" Değerlendirme Grafiği.

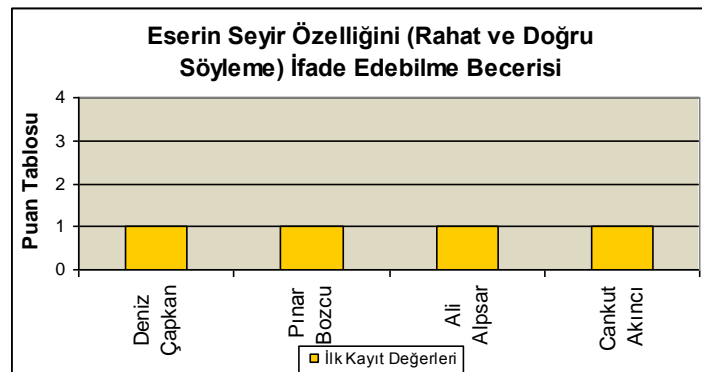

Çizelge 4.340: "Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi"nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.340.'a göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda 4 öğrenci de başarısız olmuştur.

Çizelge 4.341: "Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi" Değerlendirme Grafiği.

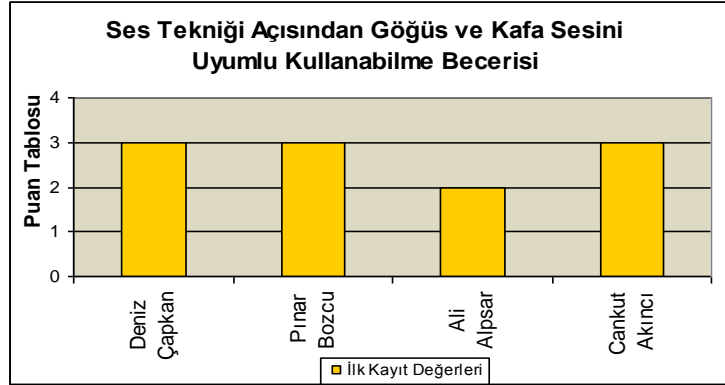

Çizelge 4.342: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Krşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.342’ye göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 3 öğrenci *başarılı* olarak 3 puan, 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.343: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

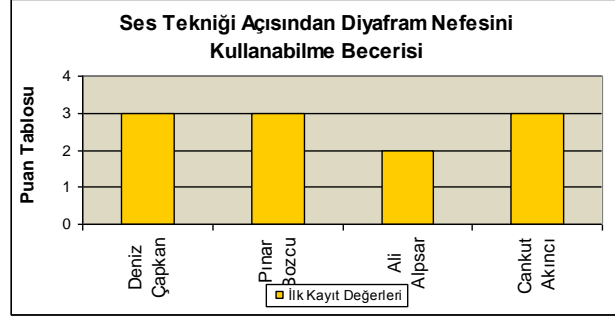

Çizelge 4.344: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Krşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.344'e göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 3 denek *başarılı* olarak 3 puan, 1 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.345: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

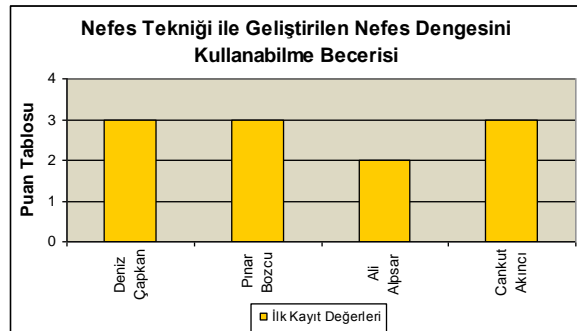

Çizelge 4.346: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.346'ya göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 3 denek *başarılı* olarak 3 puan, 1 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.347: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

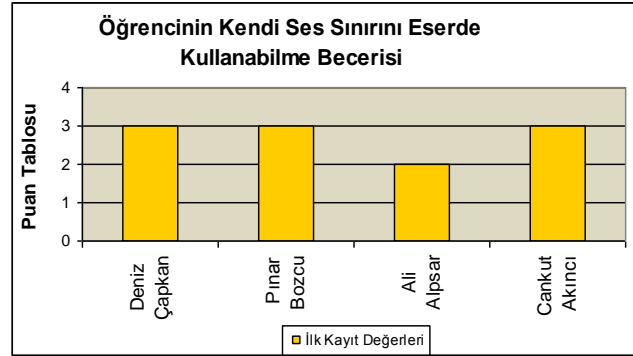

Çizelge 4.348: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.348’a göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 3 denek *başarılı* olarak 3 puan, 1 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.349: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

Deneklerin soru bazında bireysel olarak karşılaştırılmaları sonucu elde edilen bu veriler, yöreye ait kaynak kişi kayıtları dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası ile icra sergileyen deneklerin başarısızlığını ortaya koymaktadır. Bu başarısızlık notada bozlakların karakteristik özellikleri, icra, tavır ve üslup özelliklerine uygun herhangi bir detay olmaması sebebiyle beklenen bir sonuçtur. Halk müziği yöreden yöreye, kişiden kişiye değişen icra ve yorum özellikleri ile birbirinden farklılığını ortaya koyan özel bir müzik türüdür. Bu özellikler kaynak kişi kayıtlarında açıkça anlaşılmaktadır. Ancak tezimizin gelişim sürecinde elde ettiğimiz bilgilere göre, Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ve bozlakların icrasında uygulanması gereken yöresel ağız ve tavır özellikleri, eserlerin

notasyonunda detaylarıyla belirtilirse, kaynak kişi dinleme imkânı bulamayan kişilerin dahi eserin karakterine uygun icra sergileyebilmesi sağlanmış olacaktır.

4.2.3. Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Değerlendirilmesi

İkinci çalışmada yer alan dört denek ile ilk ses kayıtlarının değerlendirilmesinden sonra hem ses eğitimi, hemde Orta Anadolu ağzı fonetik alfabetinin öğretilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Kaynak kişi dinlemelerine izin verilmeden, bu alfabe ile yazılmış ve bozlakların karakteristik yapısının belirtildiği işaretlerin yer aldığı bozlak notasyonu ile çalışmaları sağlanmış ve tekrar ses kayıtları alınmıştır. İTÜ TMDK Ses stüdyolarında yapılan son kayıtların verileri incelenerek değerlendirilmiştir. Deneklerin son kayıt değerleri üzerinden elde edilen istatistik sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Denek 1: Deniz Çapkan, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebin)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Deniz'in Orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile yazılmış bozlak notası ile hazırladığı icranın değerlendirmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.25)

Çizelge 4.350: Fonetik Alfabe İle Yazılmış Zeynebin Bozlağı.

Yöresi: Kırşehir
Kaynak Kişi: Çekiç Ali

ZEYNEBİN

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

á mán şád o lup gülmü yor ğal bi yaş ıdır ğar ı dağlar gi bi başı puslu dur

oy ê lá göz le ri nêm li kip riğ is ıdır oy oy is li dir

düş müş al mañayo lü müz - Zey ne bin Zey ne bin

oy á mán ê la göz le ri nêm li kipriğ is ıdır oy oy is

lı dir düş müş al mañayo lü müz - Zey ne bin Zey ne bin

oy emsá li yOK dağ el den á şı red den - des tán o lup söylê ni yon

dil lér den oy ğa rip bül bülgi bi is sızçöl

ler den oy oy çöl ler den sol muş bah çê sin de gü lü - Zey

ne bin Zey ne bin oy a man ğa rip bül bül gi bi

de oy is sız çöl ler den çöl ler den sol muş bah çê sin de gü

lü Zey ne bin Zey ne bin oy

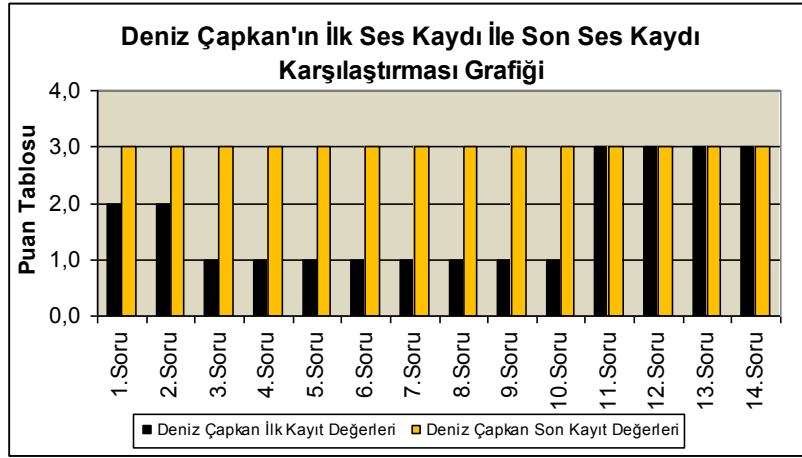
Çizelge 4.351: Denek 1'in Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
				42	
	Ortalama Puan	3			

Çizelge 4.351'de elde edilen verilere göre, Deniz Çapkan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi "3" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, deneğin eğitim sonrası ses kaydı değerlendirmesinde belirgin bir yükseliş göze çarpmaktadır. İlk çalışma sırasında bozlaklar ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan deneğin çalışma sonrası birçok konuya hâkim olduğu gözlenmiştir. Deneğin kaynak kişi dinlemediği halde doğru ve belirgin bir notasyon ile eserin karakterine uygun icra sergileyebilmesi tezimizin sonuç bölümüne önemli bir madde olarak işlenecektir. Özetlemek gerekirse, elde edilen sonuçlar başarılı bulunmaktadır. Deneğin bu gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.352: 1. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 2: Pınar Bozcu, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Pınar'ın Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası ile hazırladığı icranın değerlendirmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.26)

Çizelge 4.353: Fonetik Alfabe İle Yazılmış Doğar Yaz Ayları Bozlağı Notası.

Yöresi: Kırşehir
Kaynak Kişi: Çekiç ALİ

DOĞAR YAZ AYLARI

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

dô gâr yaz æy læ ri da çi çek ler a çar el lær yæy læ

3 sı ná daöy öy yáv ruy nángö çër á cëp bi zim gu zu læridá öy öy öy

6 kím lær sê çër ağ lá má æ næ cí gím æđ lá má da öy- öy öy bu

9 yu muş gâ dër ták dir böylê yi miş öy öy

12 sâb rêy læ pé dër yá rın báy ram gê lîr de næ lëmdi ri

17 lir á ná bá bá dá yávrú su nâ şa ri lir yê- tim o lán

20 lá ri nî da öy öy öy boy nu bu ru lur ağ lá má

23 æ næ cí gím æđ lá má da nøy öy bu yu mu şu gâ dër ták dir böylê yi mis zâ lum

26 oy sâb rê gëy le pé dër

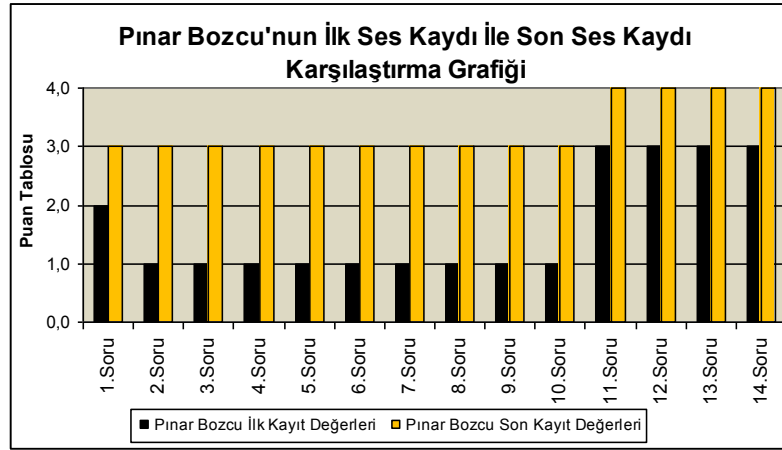
Çizelge 4.354: Denek 2'nin Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
		1 Puan	2 Puan	3 Puan	4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				30	16
	Ortalama Puan	3,28			

Çizelge 4.354'de elde edilen verilere göre, Pınar Bozcu'nun ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi "3,28" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, denek ilk ses kayıtlarında tespit edilen eksiklikler doğrultusunda eğitim almış ve bu eğitim sonrasında yapılan ses kaydı değerlendirmesine göre olumlu bir gelişme gösterdiği görülmüştür. İlk çalışma sırasında bozlaklar ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan denek çalışmaya başladıktan sonra konu ile ilgili bilgi sahibi olduğu gözlemlenmiştir. Özetlemek gerekirse, denek son ses kaydı sonuçları başarılı bulunmuştur. Denek bu gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.355: 2. Denek İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 3: Ali Alpsar, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Ali'nin Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası ile hazırladığı icranın değerlendirmesi aşağıda yer almaktadır.(Ek 2. CD.27)

Çizelge 4.356 (Devam): Fonetik Alfabe İle Yazılmış Başında Pare Pare Garın Var Senin Bozlaşığı Notası.

2

39

ò f dâg lar- ò y a man yağ mur ya ğar dae herot lá rı bi

42

ti ri r güz ge lir de i rey há nı yê ti ri r o

46

f yê ti rir of ö f ö f ö f şa rı çı çek pëv râz ğur muş o tu

49

ru r ğa rı ş mış lá lè yê çı mē nin dâg lar- dâg lar-

52

r dâg lar ö y şa rı çı çek pëv râ z

55

pëvrâ z ğur muş o tu ru r ğarı ş mış lá lè yê

58

çı mē nin dâg la r öy ö y ö y ö y dâg lar- ö y.

Çizelge 4.357: Denek 3'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u> 1 Puan	<u>ORTA</u> <u>BASARILI</u> 2 Puan	<u>BASARILI</u> 3 Puan	<u>COK</u> <u>BASARILI</u> 4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi				X
3	Bozlaşımın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi				X
4	Bozlaşımın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi				X

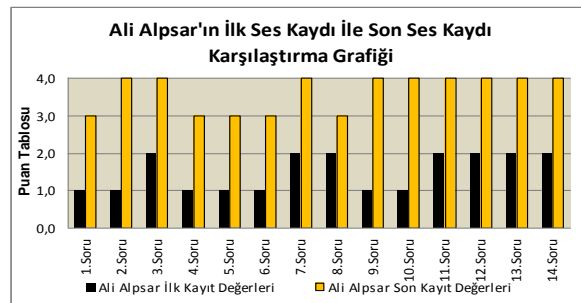
Çizelge 4.357 (Devam): Denek 3'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

8	Bozlaqların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi				X
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi				X
11	Ses Tekniğı Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniğı Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniğı İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				15	36
	Ortalama Puan				3,64

Çizelge 4.357’de elde edilen verilere göre, Ali Alpsar’ın ses tekniğı ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi “3,64” olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, denek ilk ses kaydında sergilediğı icranın başarısızlık nedenlerini anlamış, bozlağın doğru ve yöresel tavır özelliklerine uygun olması için gereken detaylarını öğrenmiş ve son ses kaydında uygulamıştır. Kaynak kişi dinlemediğı halde bu sonuca ulaşabilmiş olması çalışmanın başarısını göstermektedir. Deneğın ilk ses kaydı ile son ses kaydı karşılaştırma grafiğı aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.358: 3. Deneğın İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiğı.

Denek 4: Cankut Akıncı, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiğı Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Cankut'un Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası ile hazırladığı icranın değerlendirmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.28)

Çizelge 4.359: Fonetik Alfabe İle Yazılmış Sarı Yazma Bozlağı Notası.

Yöresi:Kırşehir
Kaynak Kişi:Çekiç ALI

SARI YAZMA

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

sá rı yaz ma ya Kış máz mı gü zê lę

4 zim dę -dön dü gáze lę oy oy á mán bën gi di yomda sęn yá rê ñi

7 ta zę lę ta zę lę ağ bēñi dáşđán

10 dá şá çál gü zē lē o y vār gü zē lē

13 bën gi di yomda sęn yá rê ñi ta zę lę ta zę lę

16 ağ da bēñi dáşđán dá şá çál gü zē lē o y vār gü zē

19 lē sęv da kö şę sí neđę bi rāk tim postu mu hāb

23 bęť gá dim dir u nut mámdos tu o y á mán áK ėl lē rin de o lá

26 yim dēs ti vāy dēs ti ağ da bēñi dáş đán dá şá

29 çál gü zē l o y vār gü zē l

Çizelge 4.360: Denek 4'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Değerlendirmesi.

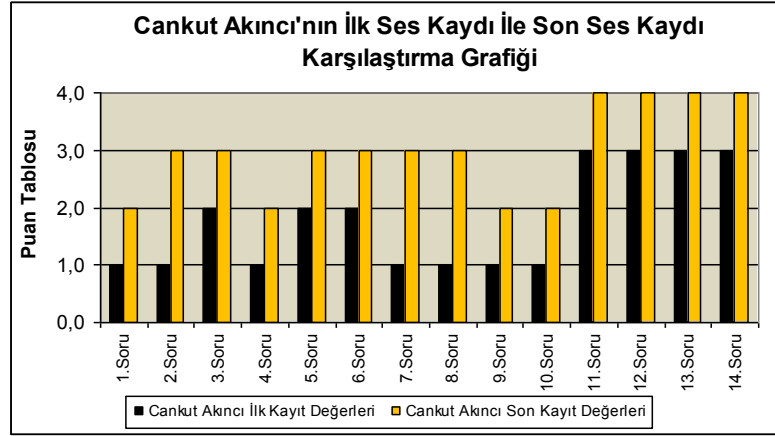
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özellikliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özellikliğini Yansıtabilme Becerisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özellikliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			6	18	16
	Ortalama Puan	2,85			

Çizelge 4.360'da elde edilen verilere göre, Cankut Akıncı'nın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi "2,85" olarak tespit edilmiştir.

Deneğin ses kaydı değerlendirilmesi sonucundan anlaşılacağı gibi, kendisi verilen ilk bozlak notasından bozlağın karakteristik özellikleri ile ilgili bir sonuç çıkartamamış

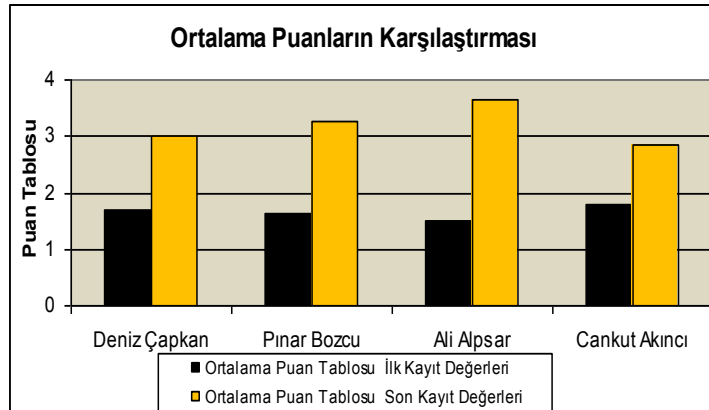
ve icrası başarısız olmuştur. Ancak ikinci olarak verilen Orta Anadolu ağız fonetik alfabeti ile yazılmış bozlak notası çalışması sonrasında alınan ses kaydında, bozlakla ilgili ağız, dil, trill ve hançere detaylarını öğrendiği ve icrasına yansıttığı duyulmaktadır. İki ses kaydı arasındaki fark aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Çizelge. 4.361: 4. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Buraya kadar yapılan çalışmalarda deneklerin ilk ses kayıtları ile son ses kayıtları arasında karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler incelendiğinde deneklerin olumlu olarak gelişim gösterdiği ve hiç kaynak kişi dinlemedikleri halde sadece orta Anadolu ağız fonetik alfabetisiyle bozlak karakteristlik özelliklerine uygun olarak yazılmış bozlak notasıyla sergiledikleri icrada başarılı oldukları tespit edilmiştir. Bu başarı, aşağıda yer alan deneklerin ilk ses kaydı ile son ses kaydı karşılaştırma grafiğinde görülmektedir.

Çizelge. 4.362: Deneklerin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Puan Tablosu.

Yukarıda deneklerin hazırlanan kriterler doğrultusunda ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Bu aşamada bireylerin soru bazında karşılaştırmaları yapılarak, hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğunu belirleyecek istatistiksel verilere ulaşılmaya çalışılacaktır.

4.2.4. Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Karşılaştırılması

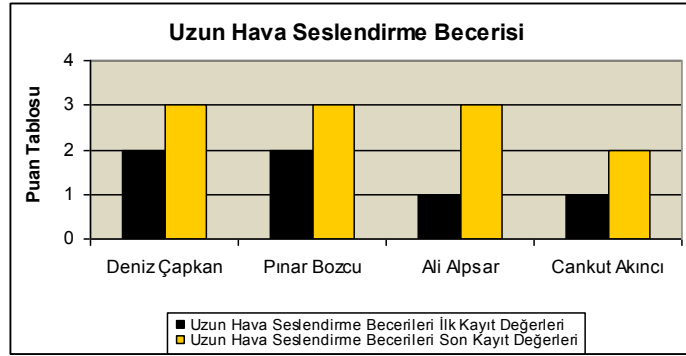
Bu bölümde deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabetiyle yazılmış bozlak notası üzerinden hazırladıkları icraların değerlendirildiği 14 kriterin bireyler arası karşılaştırmasına yer verilecektir. Böylece deneklerin hangi kriter için daha başarılı veya daha başarısız olduğu tespit edilecektir. Bu değerlendirmeler detaylarıyla aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.363. “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.363’e göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve ilk kayıt sonucu 1 puan alarak *başarısız* olan 2 denekden 1’i *orta başarılı*, bir diğeri *başarılı* olmuş, 2 puan alarak *orta başarılı* olan 2 denek *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.364: “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

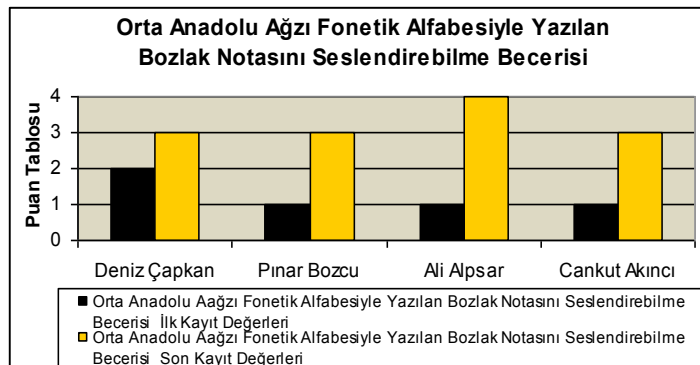

Çizelge 4.365: “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.366’ya göre deneklerin *Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve ilk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 3 denekten 2’si *başarılı* 1 tanesi ise *çok başarılı* olmuştur. 2 puan olarak *orta başarılı* olan 1 denek de *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.366: “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

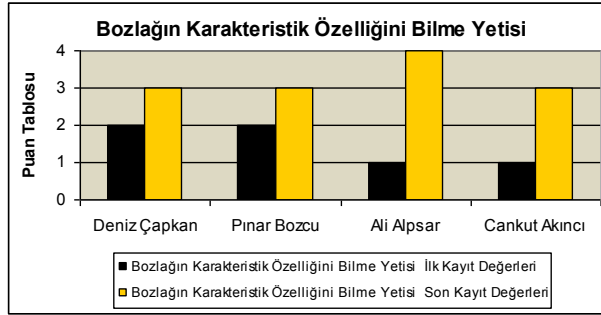

Çizelge 4.367: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.367’ye göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve ilk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 2 denekten 1 tanesi *orta başarılı*, 1 tanesi ise *çok başarılı* olmuştur. 2 puan olarak *orta başarılı* olan 2 denek ise *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.368: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

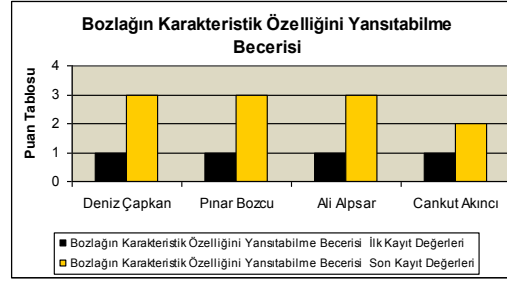

Çizelge 4.369: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.369'a göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve ilk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 4 denekten 2 tanesi *orta başarılı* olarak 2 puan, 2 tanesi de *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.370: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

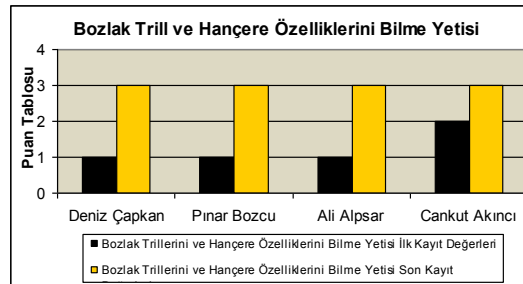

Çizelge 4.371: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.371'e göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve ilk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 3 denek ve 2 puan olarak *orta başarılı* olan 1 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.372: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

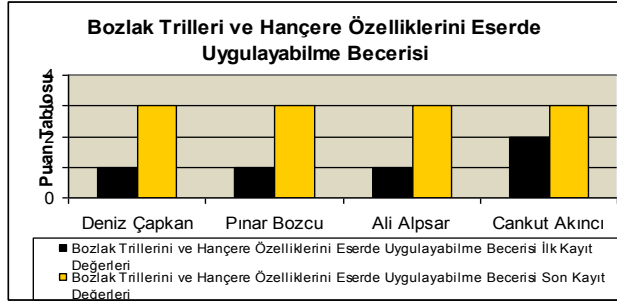

Çizelge 4.373: “Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.373’e göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 3 denek ve 2 puan olarak *orta başarılı* olan 1 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.374: “Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

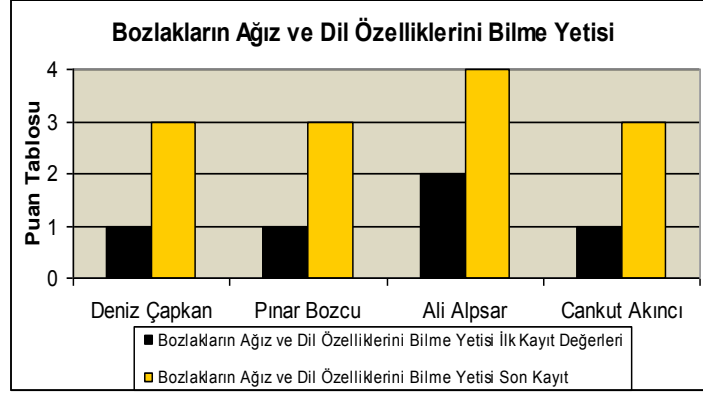
Çizelge 4.375: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.375'e göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 3 denek *başarılı*, 2 puan olarak orta *başarılı* olan 1 denek ise *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.376: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

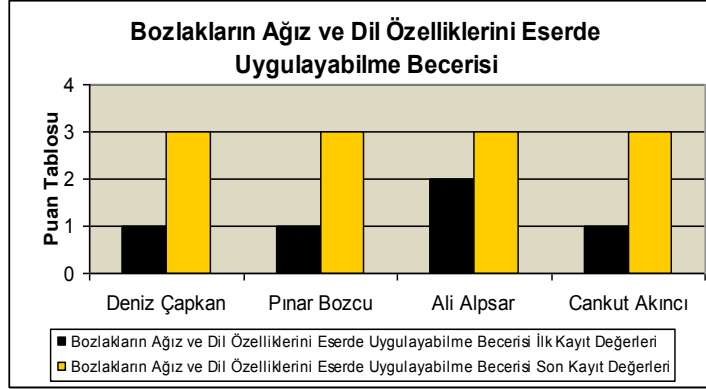

Çizelge 4.377: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.377'ye göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 3 denek ve 2 puan olarak orta *başarılı* olan 1 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.378: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

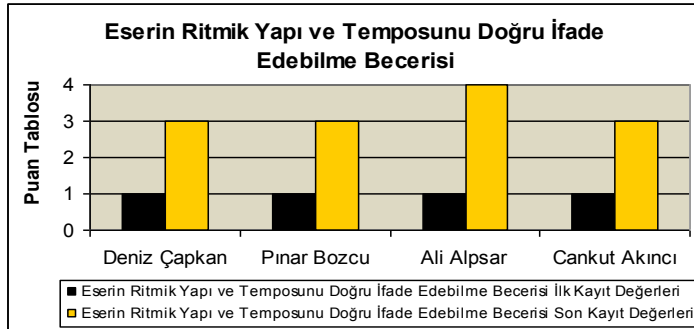

Çizelge 4.379: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.379’a göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 4 denekden 3’ü *başarılı*, 1 tanesi ise *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.380: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

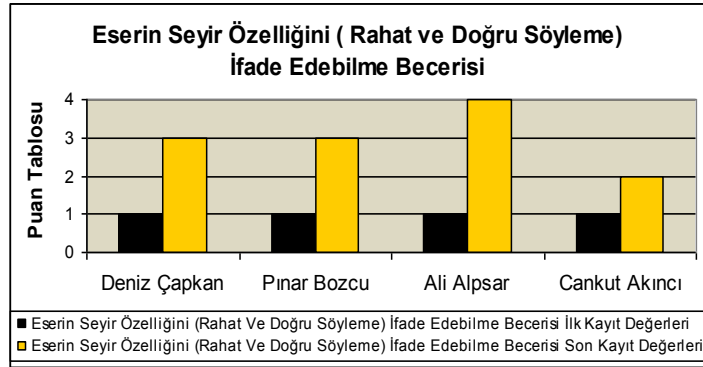

Çizelge 4.381: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	4x1

Çizelge 4.381’e göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 1 puan olarak *başarısız* olan 4 denekten 1 tanesi *çok başarılı*, 2 tanesi *başarılı*, 1 tanesi ise *orta başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.382: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

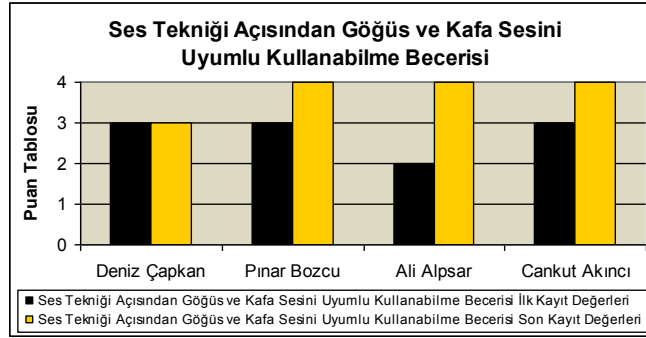

Çizelge 4.383: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.383'e göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 3 puan olarak *başarılı* olan 3 denekten 2 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi ise yine 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. 1 denek de 2 puan olan *orta başarılı* puanını 3 puana yükselterek *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.384: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

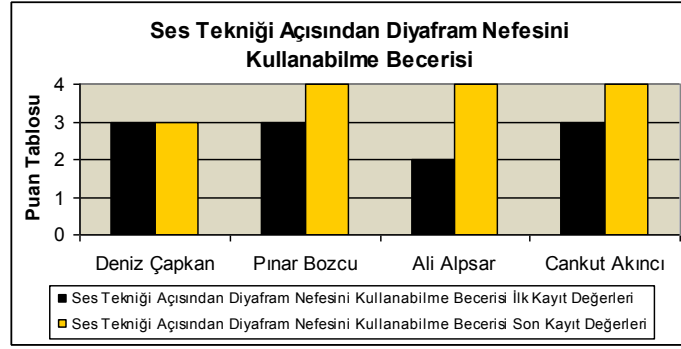

Çizelge 4.385: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.385'e göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 3 puan olarak *başarılı* olan 3 denekten 2 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi ise yine 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. 1 denek ise 2 puan olan *orta başarılı* puanını 4 puana yükselterek *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.386: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

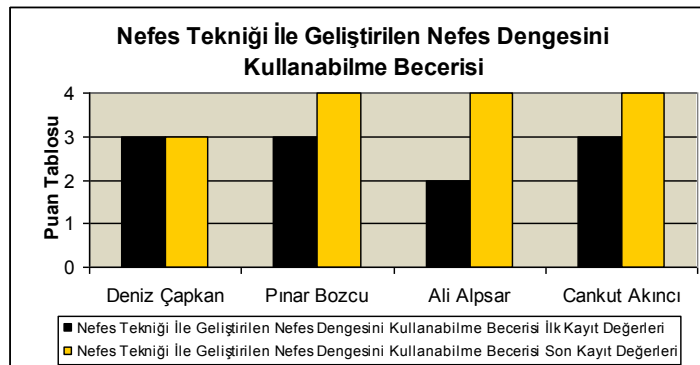

Çizelge 4.387: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.387’ye göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 3 puan olarak *başarılı* olan 3 denekten 2 tanesi 4 puan olarak *çok başarılı*, 1 tanesi ise yine 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. 1 denek ise 2 puan olan *orta başarılı* puanını 4 puana yükselterek *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.388: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

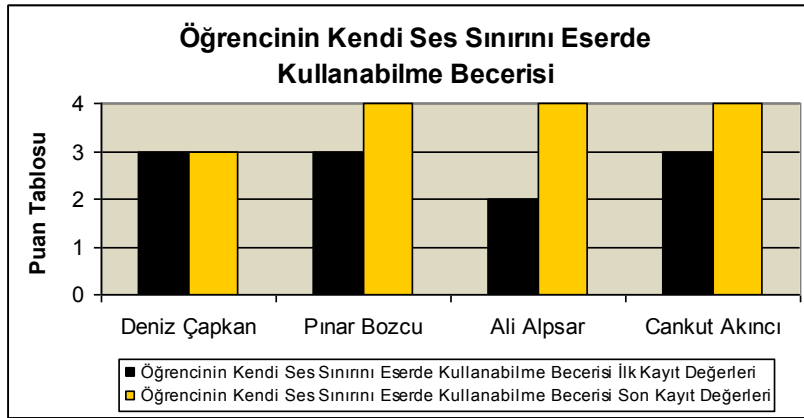

Çizelge 4.389: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.389’a göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. İlk kayıt sonucu 3 puan olarak *başarılı* olan 3 denekten 2 tanesi 4 puan olarak çok *başarılı*, 1 tanesi ise yine 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. 1 denek ise 2 puan olan *orta başarılı* puanını 4 puana yükselterek çok *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge.4.390: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buraya kadar yapılan değerlendirmeler sonucu anlaşılmıştır ki; denekler hazırlanan eğitim sistemi ile eğitilerek başarılı bir icraya ulaşmışlardır. Bu icra sonucunda da kaynak kişi dinlemedikleri halde solistlerin bozlak seslendirebiliyor olmasının

4.2.5. Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi

Bu bölümde ikinci çalışmada yer alan 4 kişilik denek grubunun fonetik alfabe kullanılmaksızın yazılmış bozlak notasından, özellikle hiçbir şekilde kaynak dinlemeden hazırladıkları icra kayıtları hakkında Yücel Paşmakçı tarafından yapılan değerlendirmeler yer alacaktır.

Denek 1: Deniz Çapkan, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Deniz Çapkan'ın, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek CD 1-21)

Çizelge. 4.391: Denek 1'in Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

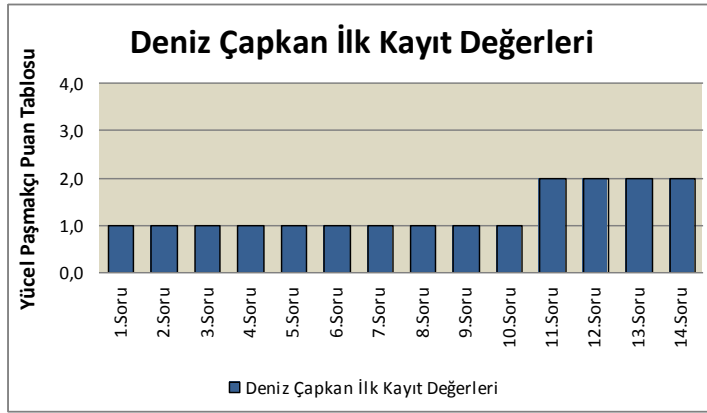
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			

Çizelge. 4.391 (Devam): Denek 1'in Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		10	8		
	Ortalama Puan	1,28			

Çizelge 4.391'e göre Deniz Çapkan'ın İstanbul Türkçesi ile yazılmış notadan öğrendiği bozlak icrasının Yücel Paşmakçı Tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "1,28" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge. 4.392: 1. Denek Deniz Çapkan'ın Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse, denek ses tekniği ve nefes tekniği açısından *orta başarılı* olarak değerlendirilse de, İstanbul Türkçesiyle yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuş aynı zamanda bozlağın trill ve hançere tekniği, ağız ve dil özellikleri, eserin karakteristik yapısı ve ritmik yapısı gibi unsurların hepsinde *başarısız* olduğu görülmüştür.

Denek 2: Pınar Bozcu, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Doğan Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

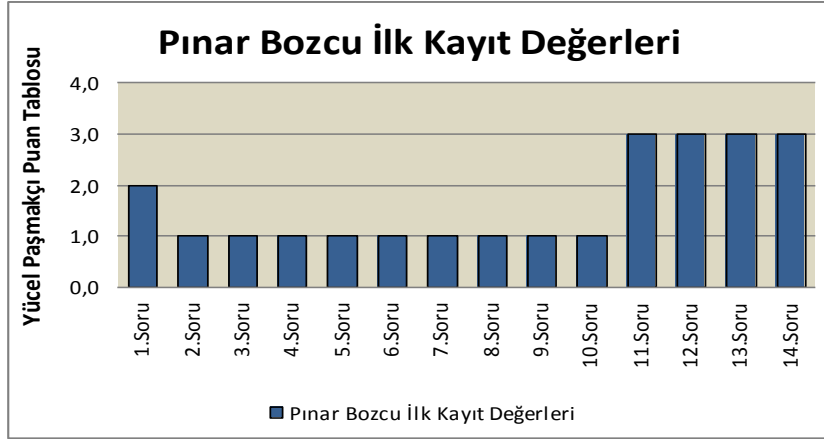
Pınar Bozcu'nun, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.(Ek CD 1-22)

Çizelge 4.393: Denek 2'nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u> 1 Puan	<u>ORTA</u> <u>BASARILI</u> 2 Puan	<u>BASARILI</u> 3 Puan	<u>COK</u> <u>BASARI</u> <u>LI</u> 4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
		9	2	12	
	Ortalama Puan	1,64			

Çizelge 4.393'de Pınar Bozcu'nun İstanbul Türkçesi ile yazılmış notadan öğrendiği bozlak icrasının Yücel Paşmakçı Tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "1,64" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.394: 2. Denek Pınar Bozcu'nun Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek, ses tekniği ve nefes tekniği açısından *başarılı* olarak değerlendirilse de, İstanbul Türkçesiyle yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuş, bozlağın trill ve hançere tekniği, ağız ve dil özellikleri, eserin karakteristik yapısı ve ritmik yapısı gibi unsurların hepsinde *başarısız* olduğu görülmüştür.

Denek 3: Ali Alpsar, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

AliAlpsar'ın, Fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.(Ek CD 1-23)

Çizelge 4.395: Denek 3'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirmesi.

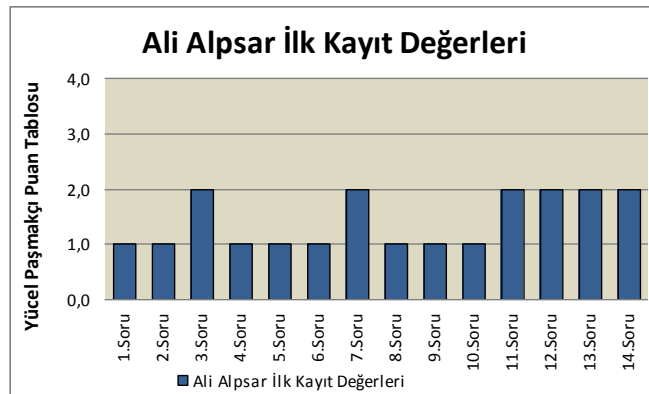
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARIL</u> <u>I</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			

Çizelge 4.395 (Devam): Denek 3'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirmesi.

5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniğı Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniğı Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniğı İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		8	12		
	Ortalama Puan	1,42			

Çizelge 4.395’de Ali Alpsar’ın fonetik alfabe kullanmaksızın ile yazılmış notadan öğrendiğı bozlak icrasının Yücel Paşmakçı tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi “1,42” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.396: 3. Denek Ali Alpsar’ın Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafığı.

Özetlemek gerekirse denek fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuştur. Deneğin bozlağın karakteristik özelliklerini ve ağız, dil özelliklerini bilme yetisi *orta başarılı* olduğu halde, bozlağın trill ve hançere tekniğini uygulama, ağız ve dil özelliklerini uygulama, eserin karakteristik yapısını ve ritmik yapısını yansıtabilme konularında *başarısız* olduğu görülmüştür. Ses tekniği ve nefes tekniği açısından *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Denek 4: Cankut Akıncı, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Cankut Akıncı'nın, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.(Ek CD 1-24)

Çizelge 4.397: Denek 4'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirmesi.

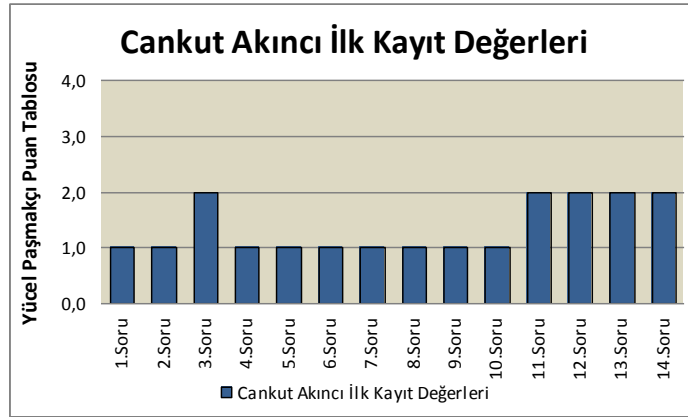
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BASARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BASARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BASARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	İstanbul Türkçesiyle Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi		X		
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			

Çizelge 4.397 (Devam): Denek 4'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirmesi.

10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		9	10		
	Ortalama Puan	1,35			

Çizelge 4.397’de göre Cankut Akıncı’nın fonetik alfabe kullanmaksızın ile yazılmış notadan öğrendiği bozlak icrasının Yücel Paşmakçı Tarafından yapılan ses analizi değerlendirilmesi “1,35” olarak tespit edilmiştir.

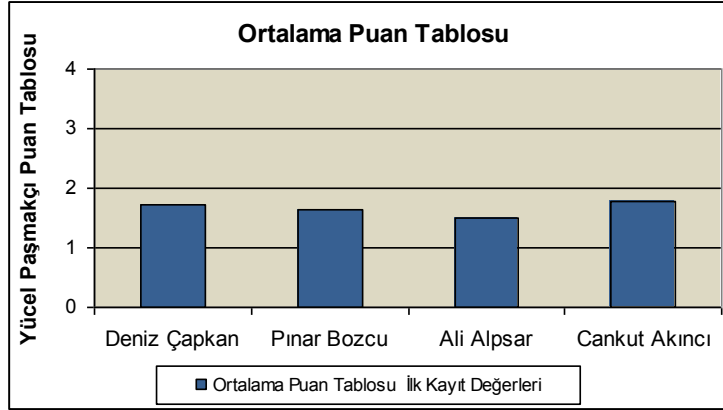
Çizelge 4.398: 4. Denek Cankut Akıncı’nın Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

Özetlemek gerekirse denek fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuştur. Deneğin bozlağın karakteristik özelliklerini, ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi *orta başarılı* olduğu halde, bozlağın trill ve hançere tekniğini uygulama, ağız ve dil özelliklerini uygulama, eserin karakteristik yapısını ve ritmik yapısını yansıtabilme konularında *başarısız* olduğu görülmüştür. Denek ses tekniği ve nefes tekniği açısından *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıda ikinci çalışma için belirlenen 4 deneğin hazırlanan kriterler doğrultusunda ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Bu değerlendirmeye göre deneklerin aldıkları puanlar ve ilk ses kaydı sonuçları aşağıdaki grafikte şu şekilde görülmektedir.

Çizelge 4.399: Deneklerin İlk Kayıt sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi Ortalama Puan Tablosu.

Yukarıdaki grafik değerlerine göre, yöreye ait kaynak kişi dinleme imkânı verilmeyen, sözlerinin İstanbul Türkçesi ile yazıldığı bozlak notası ile icra için çalışan deneklerin ilk ses kayıtlarının değerlendirilmesi sonucunda deneklerin hiçbiri başarılı olmamıştır. Hepsi ortalama değerlerin altında kalarak başarısız olmuştur.

Bundan sonraki aşamada belirlenen oranlar ışığında, 4 deneğin soru bazında bireysel karşılaştırmaları yapılarak, hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğu belirlenacaktır.

4.2.6. Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması

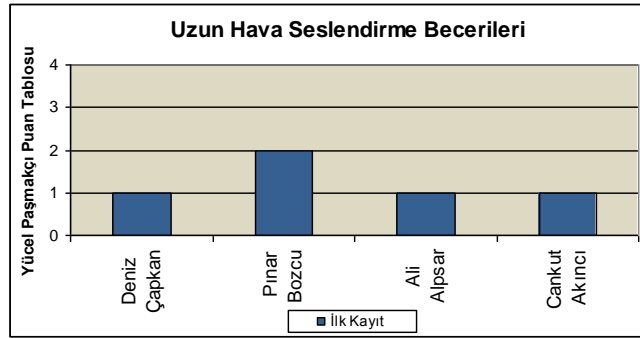
Bu bölümde belirlenen 4 deneğin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış olan bozlak notası ile hazırladıkları icra kayıtlarının Yücel Paşmakçı tarafından yapılan analizlerinin soru bazında bireyler arası karşılaştırma sonuçlarına yer verilecektir. Değerlendirme sırasında yine diğer analiz açıklamalarında olduğu gibi 1 puan için *başarısız*, 2 puan için *orta başarılı*, 3 puan için *başarılı* ve 4 puan için *çok başarılı* nitelendirmeleri kullanılmıştır. Deneklerin sorguları “X” ile işaretlenerek kriter bazında hangi deneğin ne kadar başarılı, ne kadar başarısız olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.400: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu		X		
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.400’e göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda Yücel Paşmakçı tarafından 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 3 öğrenci *başarsız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.401: “Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi.

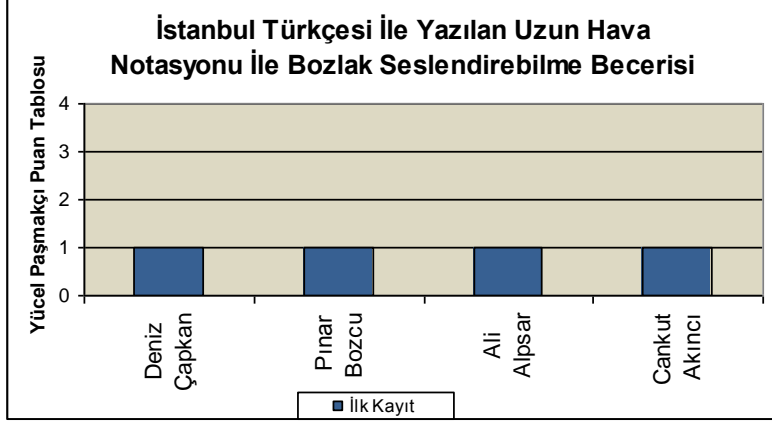

Çizelge 4.402: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bilinen Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.402'ye göre deneklerin *Bilinen Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda Yücel Paşmakçı tarafından 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.403: “Bilinen Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği .

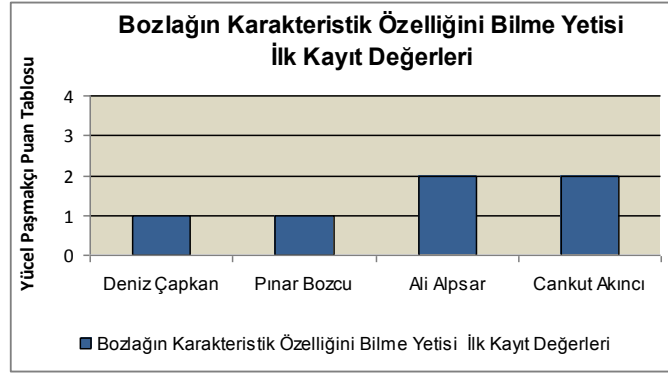
Çizelge 4.404: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları	1x2	2x2		

Çizelge 4.404'e göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* sorgusunda 2 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 2 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.405: Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

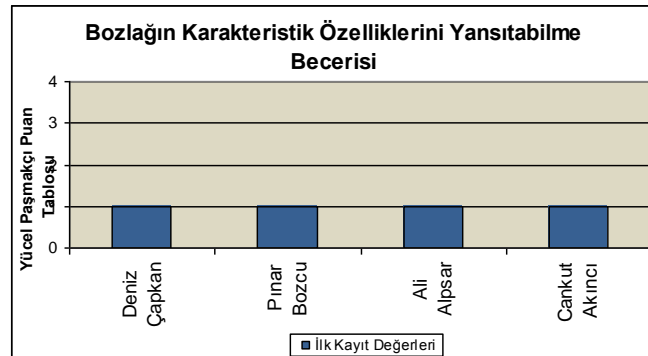

Çizelge 4.406: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.406’ya göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.407: “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

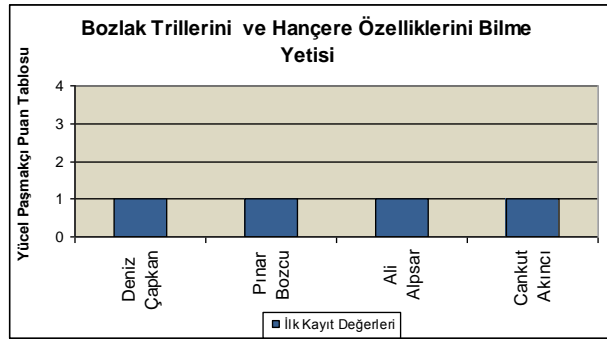

Çizelge 4.408: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.408’e göre deneklerin *Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.409: Bozlağın Trillerini Ve Hançere Özelliğini Bilme Yetisi Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

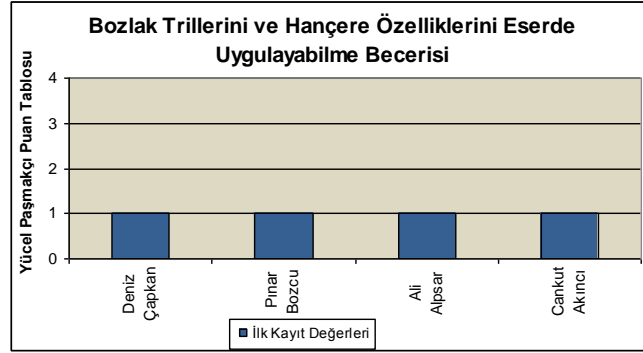

Çizelge 4.410: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.410’a göre deneklerin *Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.411: “Bozlak Trillerini Ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Beceris” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

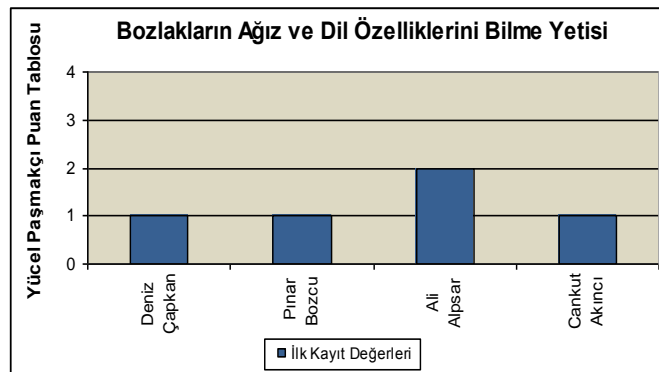

Çizelge 4.412: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3	2x1		

Çizelge 4.412’ye göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda 1 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan, 3 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.413: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

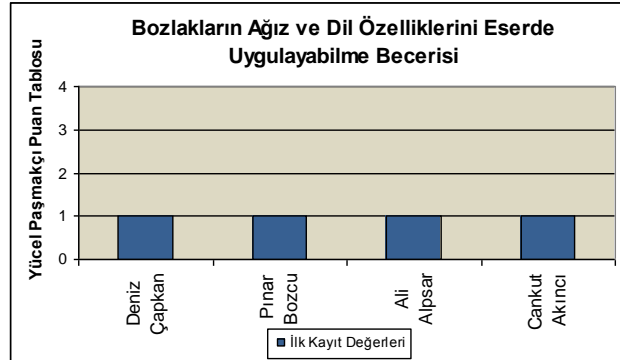

Çizelge 4.414: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3			

Çizelge 4.414’e göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.415: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

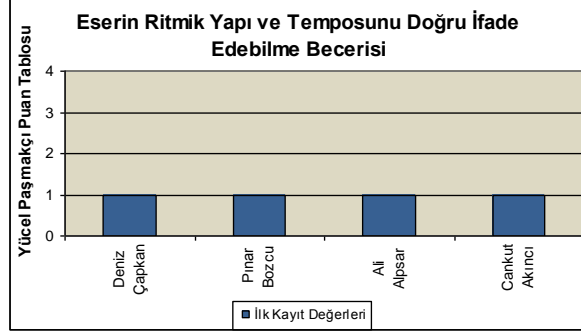

Çizelge 4.416: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.416'ya göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda deneklerin 4 tanesi 1 puan olarak *başarısız* bulunmuştur.

Çizelge 4.417: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

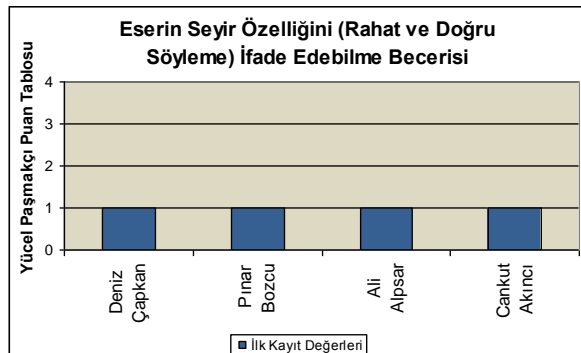

Çizelge 4.418: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.418'a göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.419: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

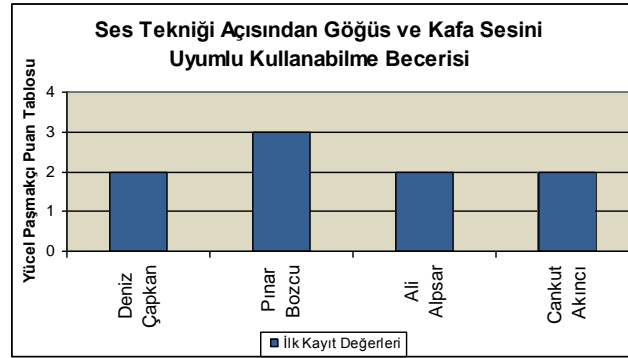

Çizelge 4.420: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x1	

Çizelge 4.420’ye göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 1 öğrenci *başarılı* olarak 3 puan, 3 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.421: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

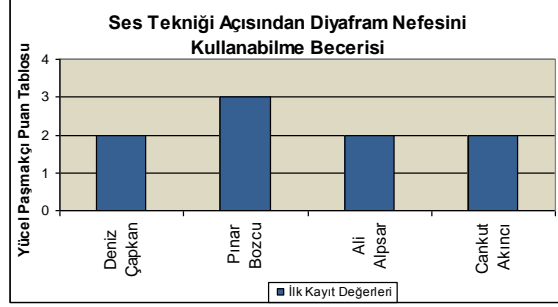

Çizelge 4.422: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x1	

Çizelge 4.422'ye göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 1 denek *başarılı* olarak 3 puan, 3 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.423: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

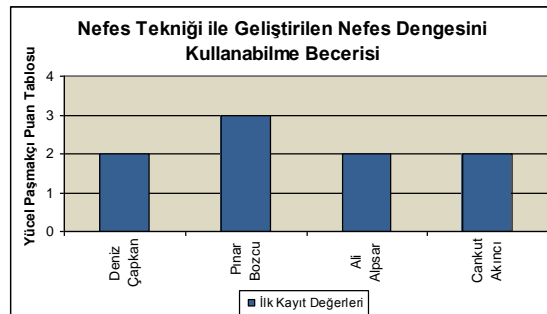

Çizelge 4.424: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Denekler Arasındaki İstatistiksel Verileri.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x1	

Çizelge 4.424'e göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 1 denek *başarılı* olarak 3 puan, 3 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.425: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

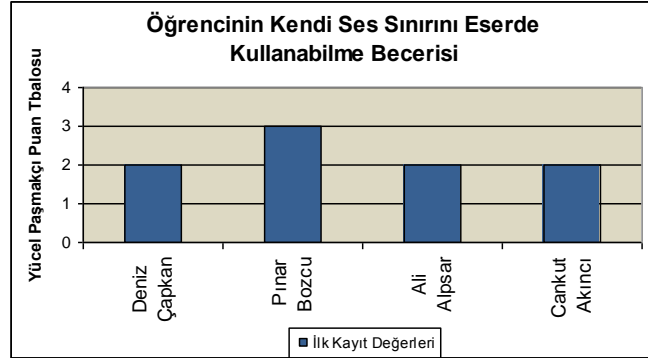

Çizelge 4.426: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x3	3x1	

Çizelge 4.426’ya göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* sorgusunda 1 denek *başarılı* olarak 3 puan, 3 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.427: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Yücel Paşmakçı Değerlendirme Grafiği.

Deneklerin soru bazında bireysel olarak karşılaştırılmaları sonucu elde edilen bu veriler, Yücel Paşmakçı’ya göre yöreye ait kaynak kişi kayıtları dinlemeden, sadece sözleri İstanbul Türkçesi ile yazılmış bozlak notası ile icra sergileyen deneklerin başarısızlığını ortaya koymaktadır. “Kaynak kişi dinlemeden uzun hava icra edebilmek mümkün değildir. Bu durumda tabiidir ki bu deneklerin icraları da başarısız olmuştur. Uzun havalarda veya kırık havalarda önemli bir özellik olarak yer tutan tavır, notaya aktarılabilecek bir unsur değildir. Bu sebeple mutlak yöreye ait kaynak kişi kayıtlarının dinlenmesi ve daha da başarılı bir icra için bu kayıtların icracı tarafından notaya alınması gerekir.”¹⁵⁶ Paşmakçı, notada bozlakların

¹⁵⁶ Yücel PAŞMAKÇI ile özel görüşme,

karakteristik özelliklerine, tavır ve üslup özelliklerine uygun herhangi bir detay olmaması sebebiyle başarısızlığın kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır. Halk müziği yöreden yöreye, kişiden kişiye değişen icra ve yorum özellikleri ile birbirinden farklılığını ortaya koyan özel bir müzik türüdür. Bu müzik türünün her bir parçası özel değerlere sahiptir. Bu özellikler ancak kaynak kişi kayıtlarında anlaşılmaktadır. Ancak tezimizin gelişim sürecinde ortaya çıkan Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ve bozlakların icrasında uygulanması gereken yöresel ağız ve tavır özellikleri eserlerin notasyonunda detaylarıyla belirtilirse, kaynak kişi dinleme imkânı bulamayan kişilerin dahi eserin karakterine uygun icra sergileyebilmesi sağlanmış olacaktır açıklamamız üzerine heyecanlanan ve merak eden Paşmakçı hocamızın yorumları eğitim sonrası alınan ses kayıtları yorumlarında açıklanmaktadır.

4.2.7. Deneklerin Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilmesi

Bu bölümde ikinci çalışmada yer alan dört denek ile hem ses tekniği, hemde Orta Anadolu ağzı Fonetik Alfabeti üzerinde çalışma yapılmış ve kaynak kişi dinlemelerine izin verilmeden, bu alfabe ile yazılmış, bozlakların karakteristik yapısının belirtildiği detay işaretlerin yer aldığı bozlak notasyonu ile tekrar ses kayıtlarının alınması sağlanmıştır. Yapılan son kayıtların verileri incelenerek istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir. Deneklerin son kayıt değerleri üzerinden elde edilen istatistik sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Denek 1: Deniz Çapkan, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebin)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Deniz'in Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notaları ile hazırladığı icralarının Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilen ses kayıtları aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.25)

Çizelge 4.428: Denek 1'in Çalışma Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi.

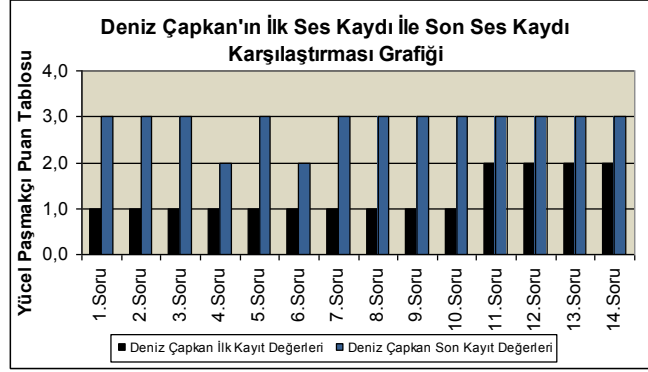
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BASARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
			4	36	
	Ortalama Puan		2,85		

Çizelge 4.428'de Yücel Paşmakçı tarafından Deniz Çapkan'ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi, "2,85" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, deneğin eğitim sonrası ses kaydı değerlendirmesinde belirgin bir yükseliş göze çarpmaktadır. İlk çalışma sırasında bozlaklar ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan deneğin çalışma sonrası birçok konuya hâkim olduğu gözlenmiştir. Deneğin kaynak kişi dinlemediği halde doğru ve belirgin bir notasyon ile eserin karakterine uygun icra sergileyebilmesi tezimizin sonuç bölümüne önemli bir madde olarak

işlenecektir. Özetlemek gerekirse, elde edilen sonuçlar başarılı bulunmaktadır. Deneğin bu gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.429: 1. Deneğin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 2: Pınar Bozcu, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Pınar'ın Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notaları ile hazırladığı icralarının Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilen ses kayıtları aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.26)

Çizelge 4.430: Denek 2'nin Çalışma Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
		1 Puan	2 Puan	3 Puan	4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağız Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Haçere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	

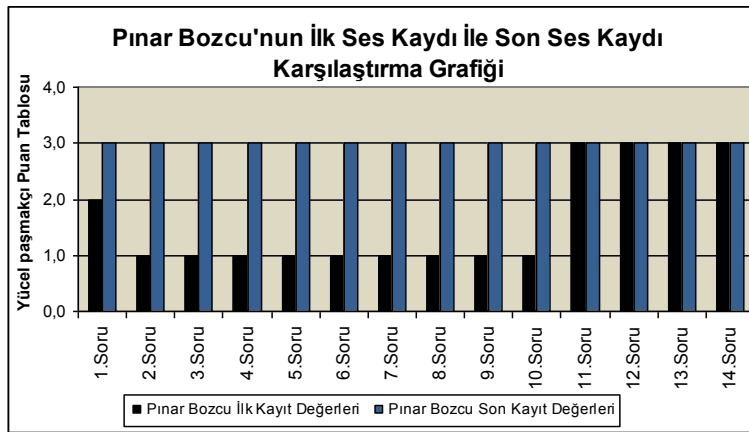
Çizelge 4.430 (Devam): Denek 2'nin Çalışma Sonrası Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi.

9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
				42	
	Ortalama Puan	3			

Çizelge 4.430'da Yücel Paşmakçı tarafından Pınar Bozcu'nun ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi, hazırlanan "3" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, denek ilk ses kayıtlarında tespit edilen eksiklikler doğrultusunda eğitim almış ve bu eğitim sonrasında yapılan ses kaydı değerlendirmesine göre olumlu bir gelişme gösterdiği görülmüştür. İlk çalışma sırasında bozlaklar ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan denek çalışma sonrası konu ile ilgili bilgi sahibi olduğu gözlemlenmiştir. Özetlemek gerekirse, denek son ses kaydı sonuçları başarılı bulunmuştur. Denek bu gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.431: 2. Denek Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 3: Ali Alpsar, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Ali'nin Orta Anadolu ağızı fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notaları ile hazırladığı icralarının Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilen ses kayıtları aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.27)

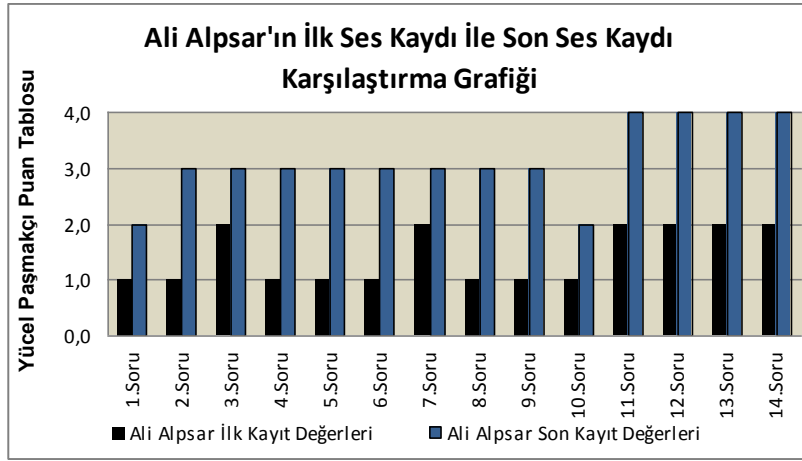
Çizelge 4.432: Denek 3'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> 1 Puan	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> 2 Puan	<u>BAŞARILI</u> 3 Puan	<u>ÇOK</u> <u>BAŞARILI</u> 4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Orta Anadolu Ağızı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			4	27	16
	Ortalama Puan	3,35			

Çizelge 4.432’de Yücel Paşmakçı tarafından Ali Alpsar’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi “3,35” olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, denek ilk ses kaydında sergilediği icrannın başarısızlık nedenlerini anlamış, bozlağın doğru ve yöresel tavır özelliklerine uygun olması için gereken detaylarını öğrenmiş ve son ses kaydında uygulamıştır. Kaynak kişi dinlemediği halde bu sonuca ulaşabilmiş olması çalışmanın başarısını göstermektedir. Deneğin ilk ses kaydı ile son ses kaydı karşılaştırma grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.433: 3. Deneğin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 4: Cankut Akıncı, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Cankut’un Orta Anadolu ağızı fonetik alfabeti ile yazılmış bozlak notaları ile hazırladığı icralarının Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilen ses kayıtları aşağıda yer almaktadır. (Ek 2. CD.28)

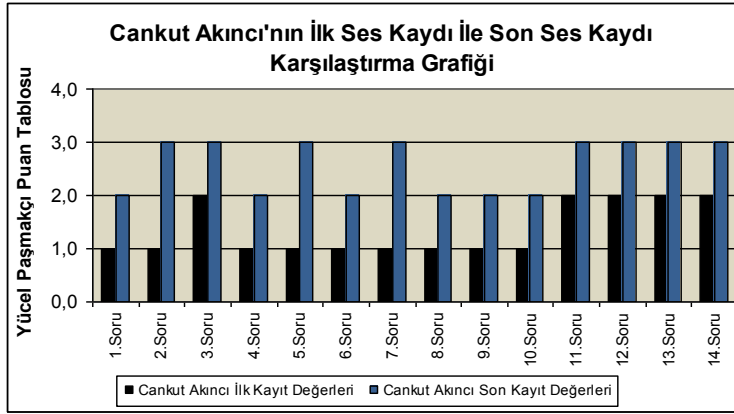
Çizelge 4.434: Denek 4'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydı Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi.

SIRA	SORULAR	BASARISI Z 1 Puan	ORTA BASARILI I 2 Puan	BASARILI 3 Puan	COK BASARILI II 4 Puan
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi		X		
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
			12	24	
	Ortalama Puan		2,57		

Çizelge 4.434'de Yücel Paşmakçı tarafından Cankut Akıncı'nın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi "2,57" olarak tespit edilmiştir.

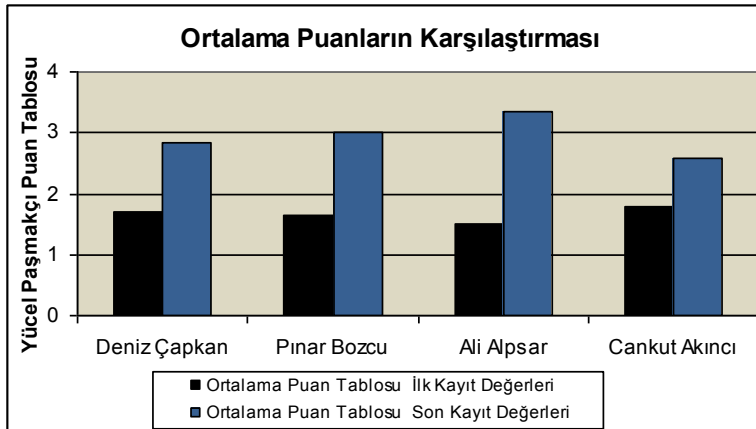
Deneğin ses kaydı değerlendirmesi sonucundan anlaşılacağı gibi, kendisi verilen ilk bozlak notasından bozlaşın karakteristik özellikleri ile ilgili bir sonuç çıkartamamış ve icrası başarısız olmuştur. Ancak ikinci olarak verilen Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası çalışması sonrası alınan ses kaydında, bozlakla ilgili ağız, dil, trill ve hançere detaylarını öğrendiği ve icrasına yansıttığı duyulmaktadır. İki ses kaydı arasındaki fark aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Çizelge. 4.435: 4. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Yücel Paşmakçı Karşılaştırma Grafiği.

Yukarıda deneklerin hazırlanan kriterler bazında ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Çalışmanın bu aşamasında, 10 deneğin belirlenen kriterler doğrultusunda bireysel karşılaştırmaları yapılarak, hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğunu belirleyecek istatistiksel verilere ulaşılmaya çalışılacaktır.

Çizelge. 4.436: Deneklerin Yücel Paşmakçı Değerlendirmesi İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Puan Tablosu.

4.2.8. Deneklerin Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Karşılaştırılması

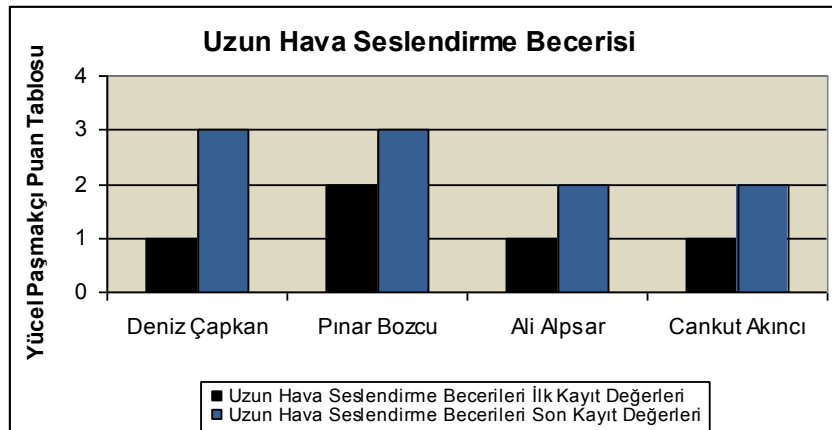
Bu aşamada yukarıda Yücel Paşmakçı tarafından değerlendirilmesi yapılan deneklerin bireyler arası karşılaştırma sonuçları yer alacaktır. Bu sonuçların karşılaştırılması ile deneklerin gelişim süreçleri grafikler halinde sunulmuş olacaktır.

Çizelge 4.437: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Eğitim Sonrası Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x2	

Çizelge 4.437’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre, deneklerin *Uzun Hava Seslendirme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş 2 denek “orta başarılı”, 2 denek “başarılı” olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.438: “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

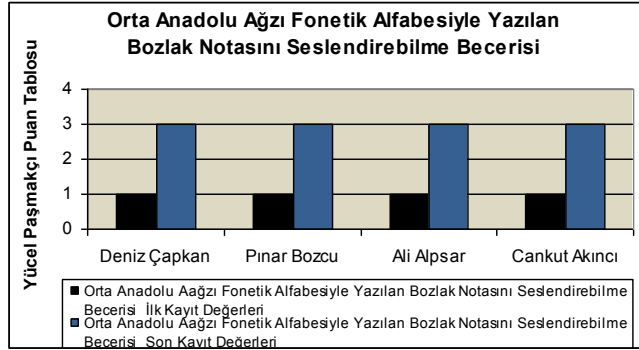

Çizelge 4.439: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.439’da Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 4 denek *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.440: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

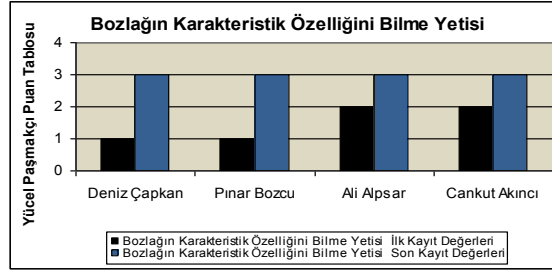

Çizelge 4.441: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.441’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 4 denek *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.442: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

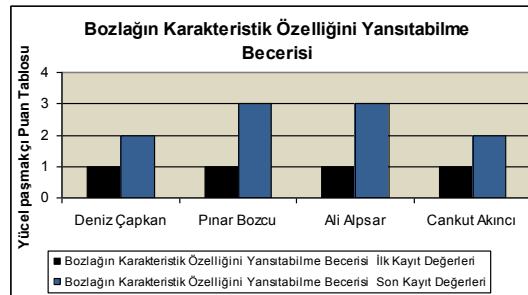

Çizelge 4.443: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x2	

Çizelge 4.443’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 2 denek *orta başarılı* olarak 2 puan, 2 denek de *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.444: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

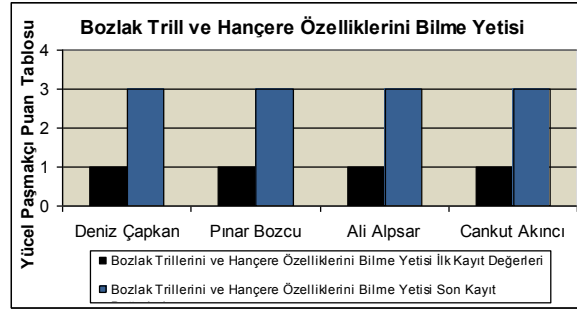

Çizelge 4.445: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.445’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 4 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.446: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

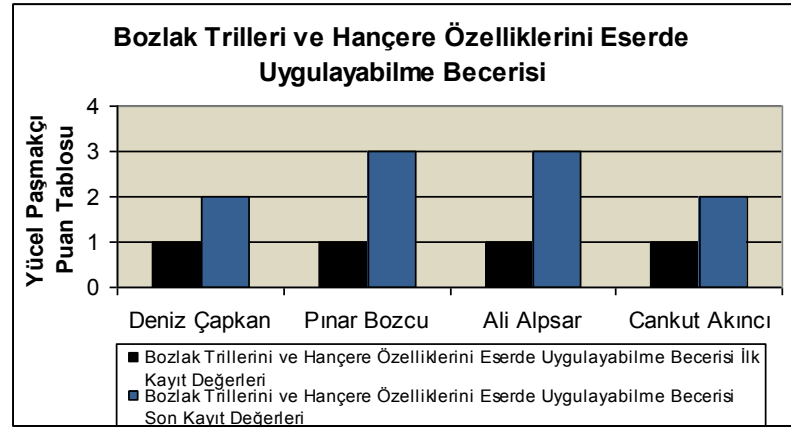

Çizelge 4.447: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x2	

Çizelge 4.447’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 2 denek ve 2 puan olarak *orta başarılı*, 2 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.448: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

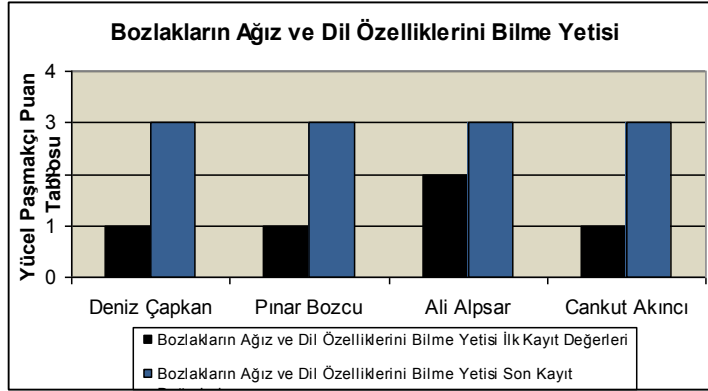

Çizelge 4.449: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.449’da Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş, 4 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.450: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

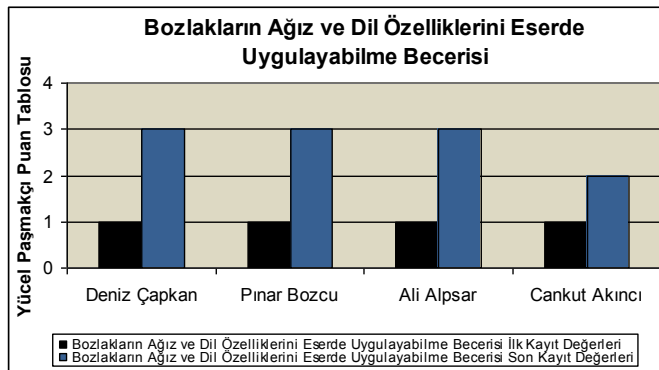

Çizelge 4.451: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.451’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.452: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

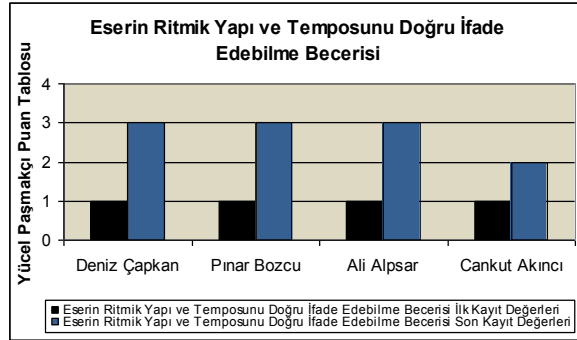

Çizelge 4.453: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.453’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.454: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

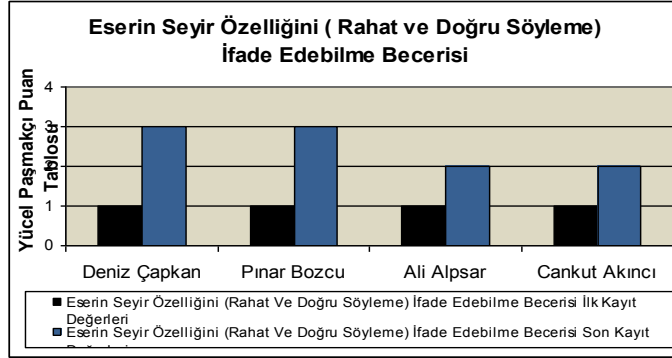

Çizelge 4.455: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x2	

Çizelge 4.455’de Yücel paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 2 denek 3 puan olarak *başarılı*, 2 denek ise 2 puan olarak *orta başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.456: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

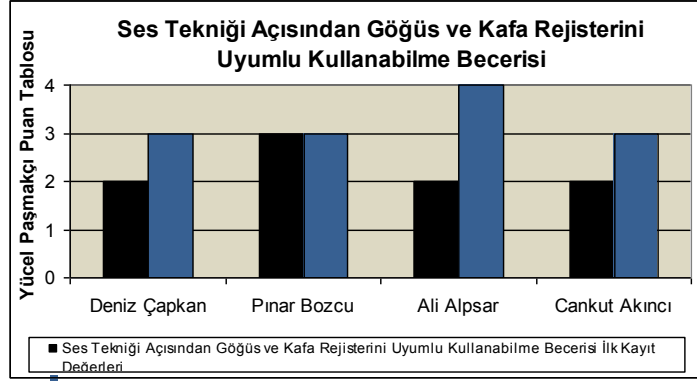
Çizelge 4.457: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.457’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 4 puan olarak *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.458: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

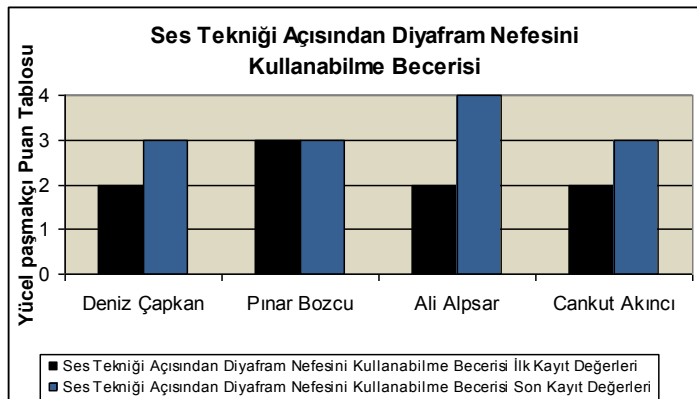

Çizelge 4.459: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.459’da Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 4 puan olan *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.460: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

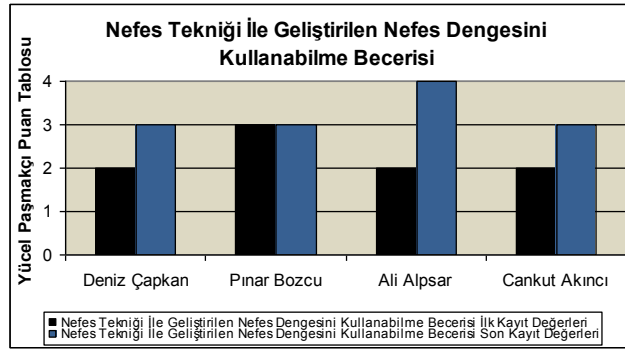

Çizelge 4.461: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.461’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek ise 4 puan olarak *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.462: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

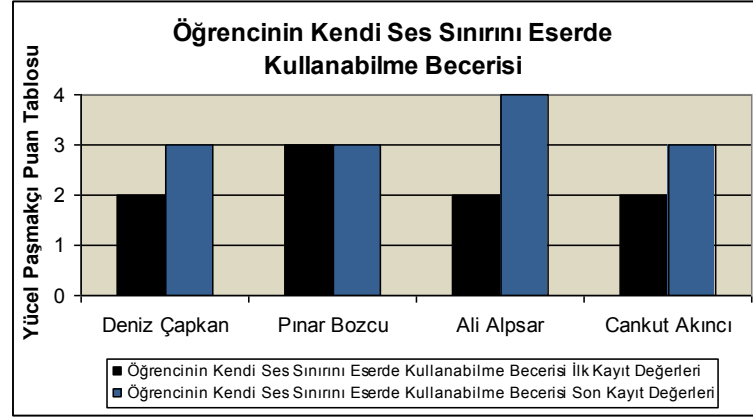

Çizelge 4.463: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x3	4x1

Çizelge 4.463’de Yücel Paşmakçı değerlendirmesine göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı* 1 denek ise 4 puan olarak *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.464: Yücel Paşmakçı Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

4.2.9. Deneklerin Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi

Bu bölümde ikinci çalışma grubunda yer alan 4 deneğin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notasından, özellikle hiçbir şekilde kaynak dinlemeden hazırladıkları icra kayıtları hakkında Mehmet Erenler tarafından yapılan değerlendirmeler yer alacaktır.

Denek 1: Deniz Çapkan, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

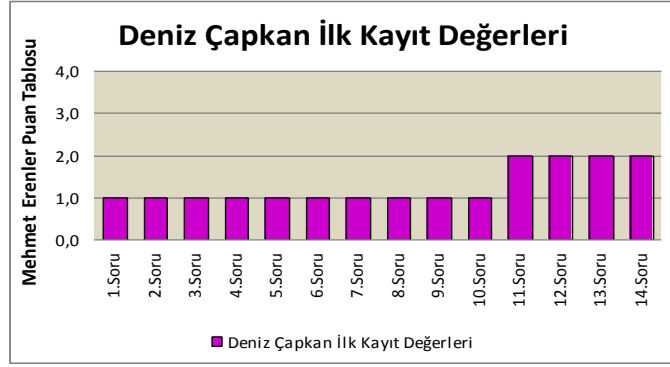
Deniz Çapkan’ın, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış olan bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek CD 1-21)

Çizelge 4.465: Denek 1'in Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA</u> <u>BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK</u> <u>BASARILI</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniğı Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniğı Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniğı İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		10	8		
	Ortalama Puan	1,28			

Çizelge 4.465'e göre Deniz Çapkan'ın fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış notadan öğrendiğı bozlak icrasının Mehmet Erenler tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "1,28" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.466: 1. Denek Deniz Çapkan'ın Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

Özetlemek gerekirse, Mehmet Erenler'in değerlendirmesine göre, denek ses tekniği ve nefes tekniği açısından *orta başarılı* olarak değerlendirilse de, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuş aynı zamanda bozlağın trill ve hançere tekniği, ağız ve dil özellikleri, eserin karakteristik yapısı ve ritmik yapısı gibi unsurların hepsinde *başarısız* olduğu görülmüştür.

Denek 2: Pınar Bozcu, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Doğan Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Pınar Bozcu'nun, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır. (Ek CD 1-22)

Çizelge 4.467: Denek 2'nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

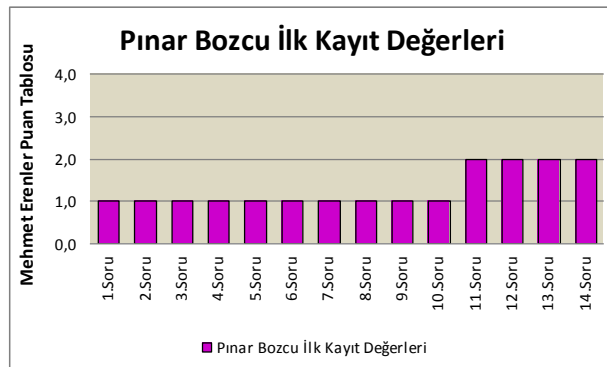
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
		<u>1 Puan</u>	<u>2 Puan</u>	<u>3 Puan</u>	<u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			

Çizelge 4.467(Devam): Denek 2'nin Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		10	8		
	Ortalama Puan	1,28			

Çizelge 4.467'ye göre Pınar Bozcu'nun İstanbul Türkçesi ile yazılmış notadan öğrendiği bozlak icrasının Mehmet Erenler tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "1,28" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.468: 2. Denek Pınar Bozcu'nun Mehmet Erenler Değerlendirmesi.

Özetlemek gerekirse Mehmet Erenler değerlendirmesine göre denek, ses tekniği ve nefes tekniği açısından *başarılı* olarak değerlendirilse de, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız*

olmuş, bozlağın trill ve hançere tekniği, ağız ve dil özellikleri, eserin karakteristik yapısı ve ritmik yapısı gibi unsurların hepsinde *başarısız* olduğu görülmüştür.

Denek 3: Ali Alpsar, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

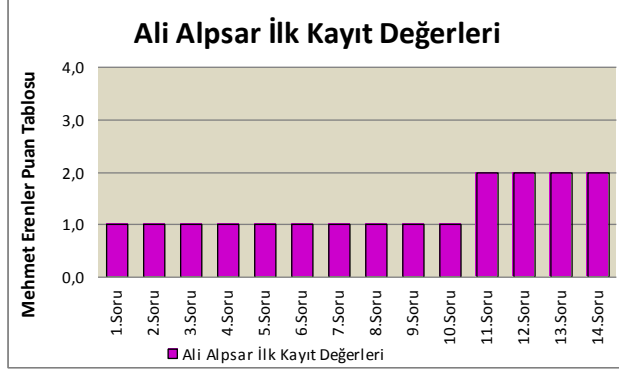
AliAlpsar'ın, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.(Ek CD 1-23)

Çizelge 4.469: Denek 3'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BASARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BASARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BASARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BASARIL</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		10	8		
	Ortalama Puan	1,28			

Çizelge 4.469’da Ali Alpsar’ın fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış notadan öğrendiği bozlak icrasının Mehmet Erenler Tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi “1,28” olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.470: 3. Denek Ali Alpsar’ın Mehmet Erenler Değerlendirmesi.

Özetlemek gerekirse Mehmet Erenler tarafından yapılan değerlendirmesine göre denek İstanbul Türkçesiyle yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuştur. Deneğin bozlağın karakteristik özelliklerini ve ağız, dil özelliklerini bilme yetisi *orta başarılı* olduğu halde, bozlağın trill ve hançere tekniğini uygulama, ağız ve dil özelliklerini uygulama, eserin karakteristik yapısını ve ritmik yapısını yansıtabilme konularında *başarısız* olduğu görülmüştür. Ses tekniği ve nefes tekniği açısından *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Denek 4: Cankut Akıncı, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Cankut Akıncı’nın, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış bozlak notası üzerine yapmış olduğu icra kayıtlarının hazırlanan kriterler doğrultusunda Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi aşağıda yer almaktadır.(Ek CD 1-24)

Çizelge 4.471: Denek 4’ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi	X			
2	Fonetik Alfabe İle Yazılmaksızın Hazırlanan Uzun Hava Notası ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi	X			
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi	X			

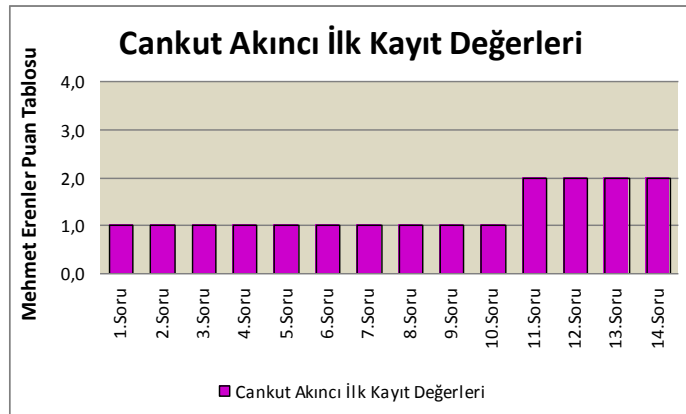

Çizelge 4.471 (Devam): Denek 4'ün Notası Verilen Bozlak İle İlgili İlk Ses Kayıtlarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirmesi

4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi	X			
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi	X			
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi	X			
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi	X			
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi	X			
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi		X		
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi		X		
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi		X		
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi		X		
		10	8		
	Ortalama Puan	1,28			

Çizelge 4.471'e göre Cankut Akıncı'nın fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış notadan öğrendiği bozlak icrasının Mehmet Erenler Tarafından yapılan ses analizi değerlendirmesi "1,28" olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.472: 4. Denek Cankut Akıncı'nın Mehmet Erenler Değerlendirmesi.

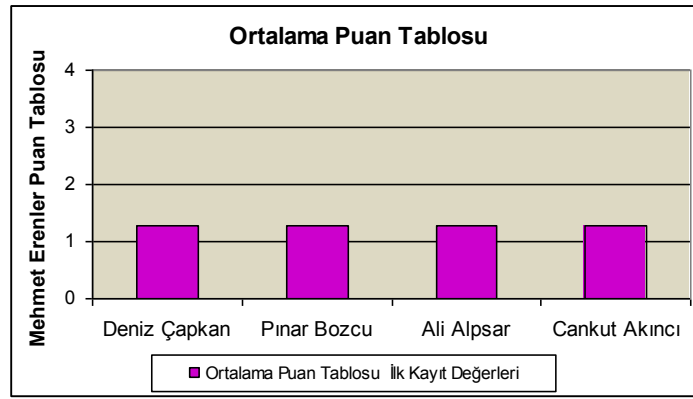

Özetlemek gerekirse Mehmet Erenler tarafından yapılan değerlendirmesine göre denek, fonetik alfabe kullanmaksızın yazılmış uzun hava notasından bozlak seslendirmekte *başarısız* olmuştur. Deneğin bozlağın karakteristik özelliklerini, ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi *orta başarılı* olduğu halde, bozlağın trill ve hançere

tekniklerini uygulama, ağız ve dil özelliklerini uygulama, eserin karakteristik yapısını ve ritmik yapısını yansıtabilme konularında *başarısız* olduğu görülmüştür. Denek ses tekniği ve nefes tekniği açısından *orta başarılı* olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıda ikinci çalışma için belirlenen 4 deneğin hazırlanan kriterler doğrultusunda ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Bu değerlendirmeye göre deneklerin aldıkları puanlar ve ilk ses kaydı sonuçları aşağıdaki grafikte şu şekilde görülmektedir.

Çizelge 4.473: Deneklerin İlk Kayıt sonrası Mehmet Erenler Değerlendirmesi Ortalama Puan Tablosu.

Yukarıdaki grafik değerlerine göre, yöreye ait kaynak kişi dinleme imkânı verilmeyen, sözlerinin İstanbul Türkçesi ile yazıldığı bozlak notası ile icra için çalışan deneklerin ilk ses kayıtlarının değerlendirilmesi sonucunda deneklerin hiçbiri başarılı olmamıştır. Hepsi ortalama değerlerin altında kalarak başarısız olmuştur.

Bundan sonraki aşamada belirlenen oranlar ışığında, 4 deneğin soru bazında bireysel karşılaştırmaları yapılarak, hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğu belirlenecektir.

4.2.10. Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Seslendirdikleri İcralarının Karşılaştırılması

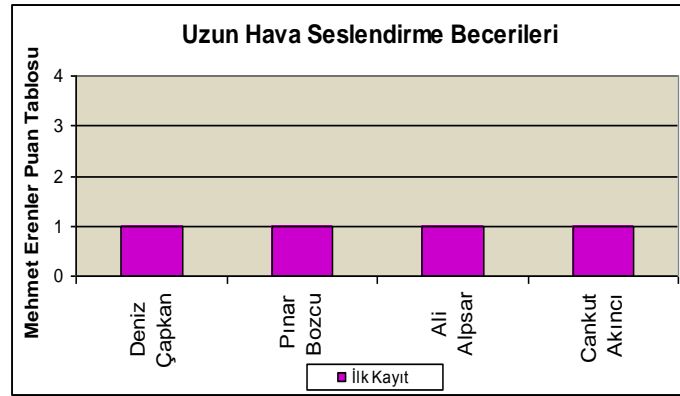
Bu bölümde deneklerin Mehmet Erenler tarafından yapılan değerlendirmelerinin bireyler arası karşılaştırılması yapılacaktır. Bu sayede deneklerin kriterler bazında hangi alanda başarılı hangi alanda başarısız olduğu tespit edilmiş olacaktır.

Çizelge 4.474: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.474’e göre deneklerin *Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci *başarsız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.475:“Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirmesi.

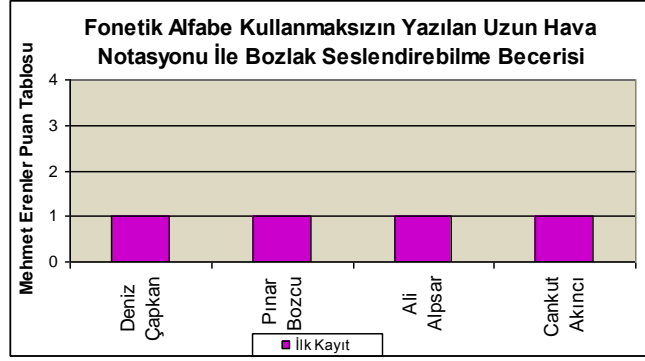

Çizelge 4.476: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.476'ya göre deneklerin *Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.477: “Fonetik Alfabe Kullanmaksızın Yazılan Uzun Hava Notasyonu ile Bozlağı Seslendirebilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

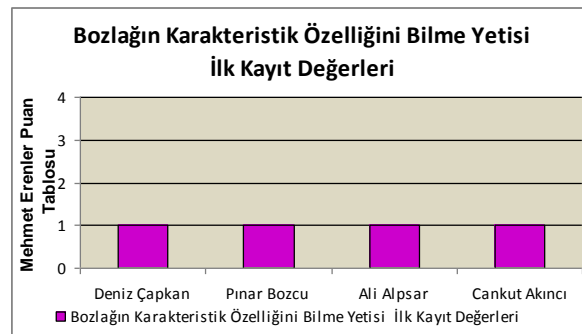

Çizelge 4.478: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.478'a göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 denek *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.479: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

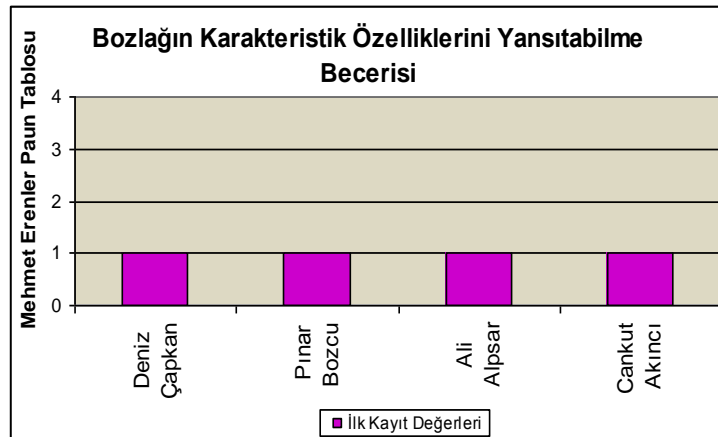

Çizelge 4.480: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.480’e göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 denek *başarısız* olmuştur.

Çizelge 4.481: “Bozlağın Karakteristik Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

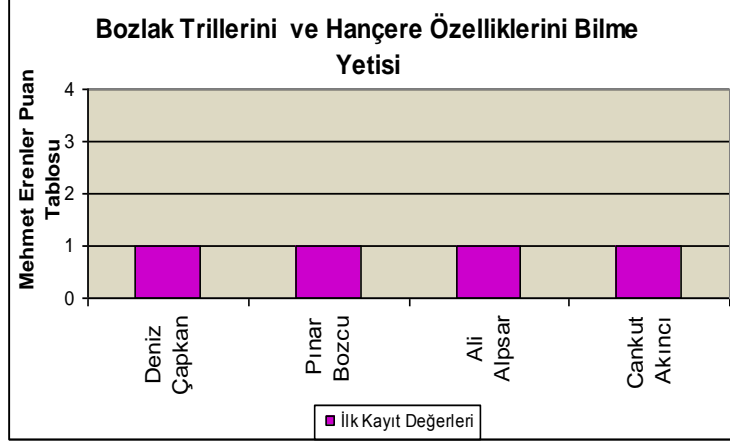

Çizelge 4.482: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.482'ye göre deneklerin *Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci başarısız olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.483: “Bozlağın Trillerini Ve Hançere Özelliğini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

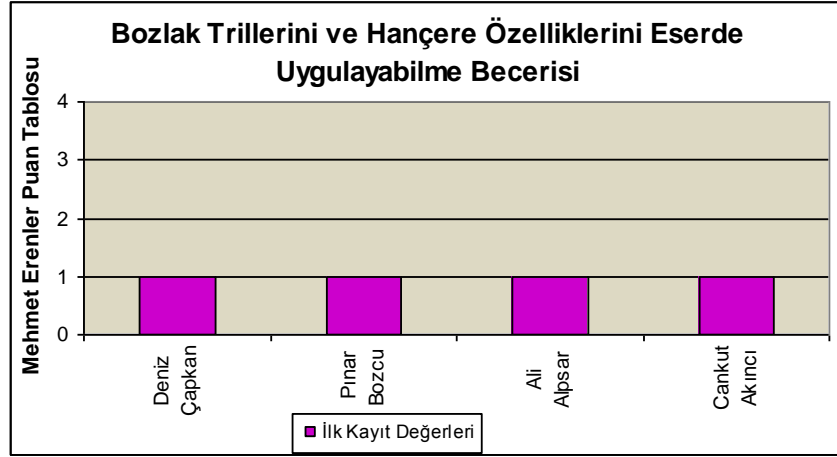

Çizelge 4.484: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x3			

Çizelge 4.484'e göre deneklerin *Bozlağın Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci başarısız olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.485: “Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

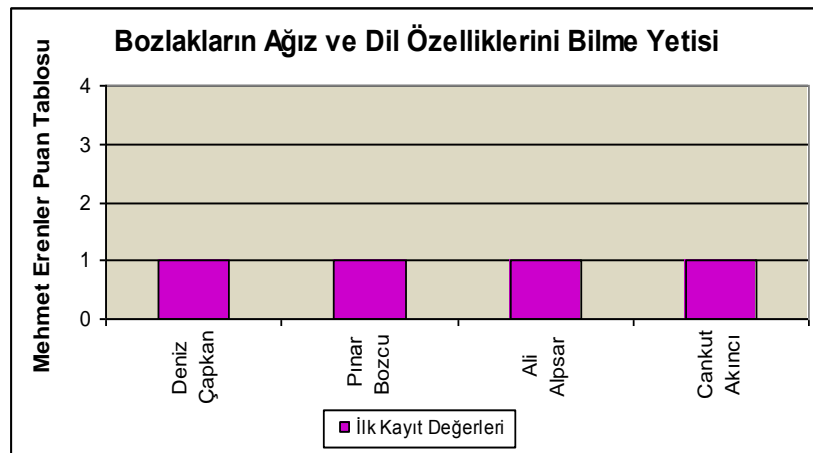

Çizelge 4.486: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.486’ya göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci *başarısız* olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.487: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

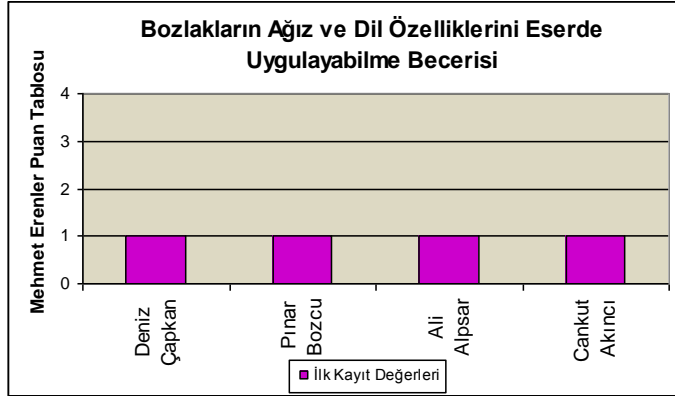

Çizelge 4.488: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.488’e göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci başarısız olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.489: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

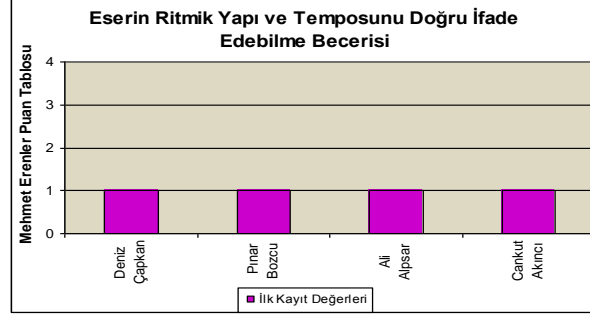
Çizelge 4.490: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.490'a göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından deneklerin 4 tanesi 1 puan alarak “başarısız” bulunmuştur.

Çizelge 4.491: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

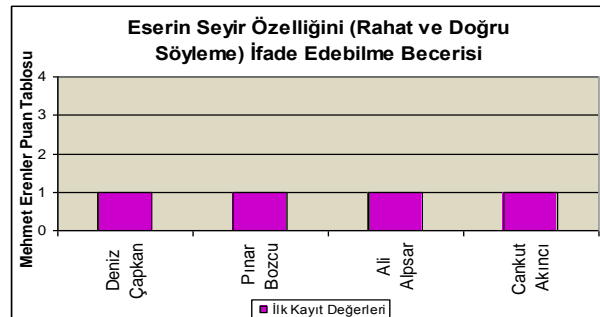

Çizelge 4.492: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan	X			
2	Pınar Bozcu	X			
3	Ali Alpsar	X			
4	Cankut Akıncı	X			
	Karşılaştırma Sonuçları	1x4			

Çizelge 4.492'ye göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci başarısız olarak 1 puan almıştır.

Çizelge 4.493: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

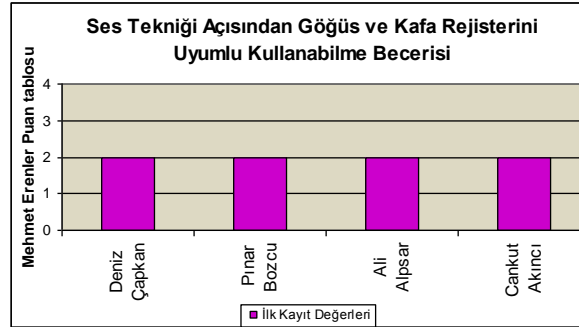

Çizelge 4.494: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu		X		
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4		

Çizelge 4.494’e göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 öğrenci *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.495: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

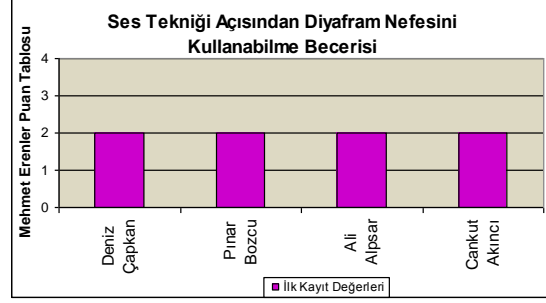

Çizelge 4.496: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu		X		
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4		

Çizelge 4.496'ya göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.497: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

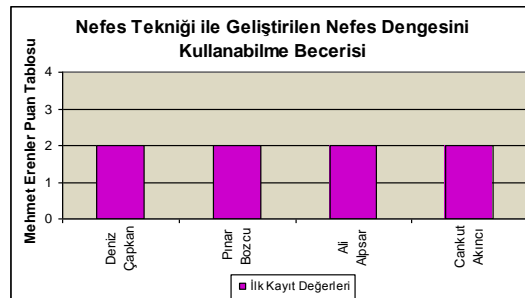

Çizelge 4.498: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu		X		
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4		

Çizelge 4.498'e göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.499: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Değerlendirme Grafiği.

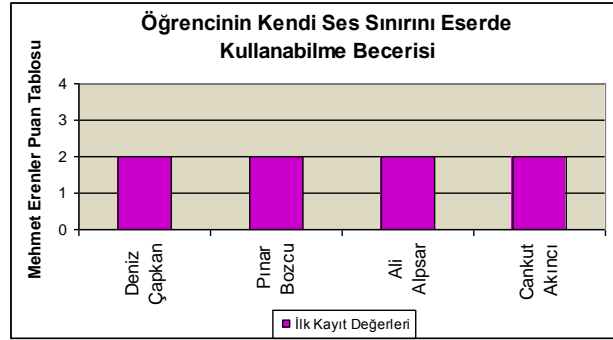

Çizelge 4.500: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırılması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu		X		
3	Ali Alpsar		X		
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x4		

Çizelge 4.500’e göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* sorgusunda Mehmet Erenler tarafından 4 denek *orta başarılı* olarak 2 puan almıştır.

Çizelge 4.501: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Değerlendirme Grafiği.

Deneklerin soru bazında bireysel olarak karşılaştırılmaları sonucu elde edilen bu veriler, Mehmet Erenler’e göre yöreye ait kaynak kişi kayıtları dinlemeden, sadece sözleri İstanbul Türkçesi ile yazılmış bozlak notası ile icra sergileyen deneklerin başarısızlığını ortaya koymaktadır. “Kaynak kişi dinlemeden uzun hava icra edebilmek mümkün değildir. Bu durumda tabiidir ki bu deneklerin icraları da başarısız olmuştur. Uzun havalarda veya kırık havalarda önemli bir özellik olarak yer tutan tavır, notaya aktarılabilir bir unsur değildir. Bu sebeple mutlak yöreye ait kaynak kişi kayıtlarının dinlenmesi ve daha da başarılı bir icra için bu kayıtların icracı tarafından notaya alınması gerekir.”¹⁵⁷ Paşmakçı, notada bozlakların

¹⁵⁷ Mehmet ERENLER ile özel görüşme,

karakteristik özelliklerine, tavır ve üslup özelliklerine uygun herhangi bir detay olmaması sebebiyle başarısızlığın kaçınılmaz olduğunu vurgulamaktadır. Halk müziği yöreden yöreye, kişiden kişiye değişen icra ve yorum özellikleri ile birbirinden farklılığını ortaya koyan özel bir müzik türüdür. Bu müzik türünün her bir parçası özel değerlere sahiptir. Bu özellikler ancak kaynak kişi kayıtlarında anlaşılmaktadır. Ancak tezimizin gelişim sürecinde ortaya çıkan Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ve bozlakların icrasında uygulanması gereken yöresel ağız ve tavır özellikleri eserlerin notasyonunda detaylarıyla belirtilirse, kaynak kişi dinleme imkânı bulamayan kişilerin dahi eserin karakterine uygun icra sergileyebilmesi sağlanmış olacaktır açıklamamız üzerine heyecanlanan ve merak eden Paşmakçı hocamızın yorumları eğitim sonrası alınan ses kayıtları yorumlarında açıklanmaktadır.

4.2.11. Deneklerin Orta Anadolu Ağız Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi

Bu bölümde ikinci çalışmada yer alan dört denek ile hem ses tekniği, hemde Orta Anadolu ağzı Fonetik Alfabeti üzerinde çalışma yapılmış ve kaynak kişi dinlemelerine izin verilmeden, bu alfabe ile yazılmış, bozlakların karakteristik yapısının belirtildiği detay işaretlerin yer aldığı bozlak notasyonu ile tekrar ses kayıtlarının alınması sağlanmıştır. Yapılan son kayıtların verileri incelenerek istatistiksel sonuçlar elde edilmiştir. Deneklerin son kayıt değerleri üzerinden elde edilen istatistik sonuçlar aşağıda yer almaktadır.

Denek 1: Deniz Çapkan, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Aman Şad Olup Gülmüyor Galbi Yaslıdır (Zeynebim)

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Deniz'in ses eğitimi çalışması ve Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası ile yapılan çalışma neticesinde İTÜ TMDK Stüdyolarında yapılan ses kayıtlarının Mehmet Erenler tarafından değerlendirmesi sonuçları aşağıda yer almaktadır. (CD1-25)

Çizelge 4.502: Denek 1'in Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

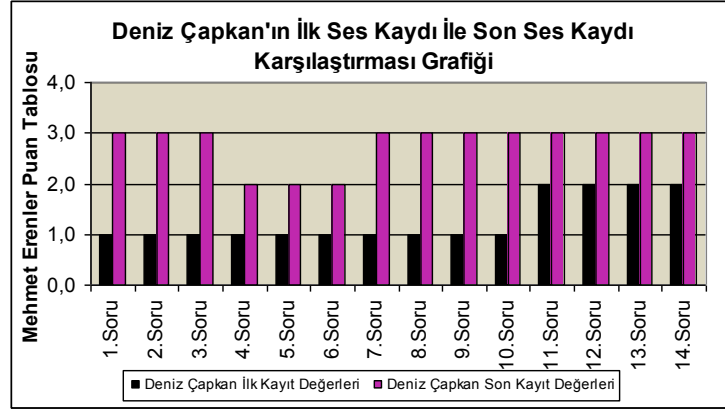
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağızı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi		X		
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Kullanabilme Becerisi			X	
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi			X	
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi			X	
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi			X	
			6	33	
	Ortalama Puan	2,78			

Çizelge 4.502’de Mehmet Erenler tarafından Deniz Çapkan’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi “2,78” olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, deneğin eğitim sonrası ses kaydı değerlendirmesinde belirgin bir yükseliş göze çarpmaktadır. İlk çalışma sırasında bozlaklar ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan deneğin çalışma sonrası birçok konuya hâkim olduğu gözlenmiştir. Deneğin kaynak kişi dinlemediği halde doğru ve belirgin bir notasyon ile eserin karakterine

uygun icra sergileyebilmesi tezimizin sonuç bölümüne önemli bir madde olarak işlenecektir. Özetlemek gerekirse, elde edilen sonuçlar başarılı bulunmaktadır. Deneğin bu gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.503: Mehmet Erenler Tarafından 1. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 2: Pınar Bozcu, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü 4. Sınıf öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Doğar Yaz Ayları

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Pınar'ın ses eğitimi çalışması ve Orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası ile yapılan çalışma neticesinde İTÜ TMDK Stüdyolarında yapılan ses kayıtlarının Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmesi sonuçları aşağıda yer almaktadır. (CD 1- 26)

Çizelge 4.504: Denek 2'nin Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>ÇOK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	

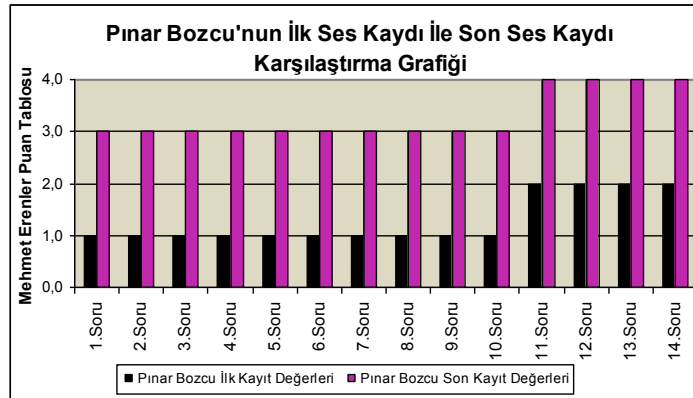
Çizelge 4.504 (Devam): Denek 2'nin Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Gögüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırlarını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				30	16
	Ortalama Puan	3,28			

Çizelge 4.504'de Mehmet Erenler tarafından Pınar Bozcu'nun ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi "3,28" olarak tespit edilmiştir.

Bu sonuçlara göre, denek ilk ses kayıtlarında tespit edilen eksiklikler doğrultusunda eğitim almış ve bu eğitim sonrasında yapılan ses kaydı değerlendirmesine göre olumlu bir gelişme gösterdiği görülmüştür. İlk çalışma sırasında bozlaklar ile ilgili hiçbir bilgisi olmayan denek çalışması sonrası konu ile ilgili bilgi sahibi olduğu gözlenmiştir. Özetlemek gerekirse, denek son ses kaydı sonuçları başarılı bulunmuştur. Denek bu gelişim aşamasını gösteren grafik aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.505: Mehmet Erenler Tarafından 2. Denek İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 3: Ali Alpsar, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Başında Pare Pare Garın Var Senin

Kaynak Kişi: Hacı Taşan

Ali'nin ses eğitimi çalışması ve Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notası ile yapılan çalışma neticesinde İTÜ TMDK Stüdyolarında yapılan ses kayıtlarının Mehmet Erenler tarafından değerlendirmesi sonuçları aşağıda yer almaktadır. (CD 1- 27)

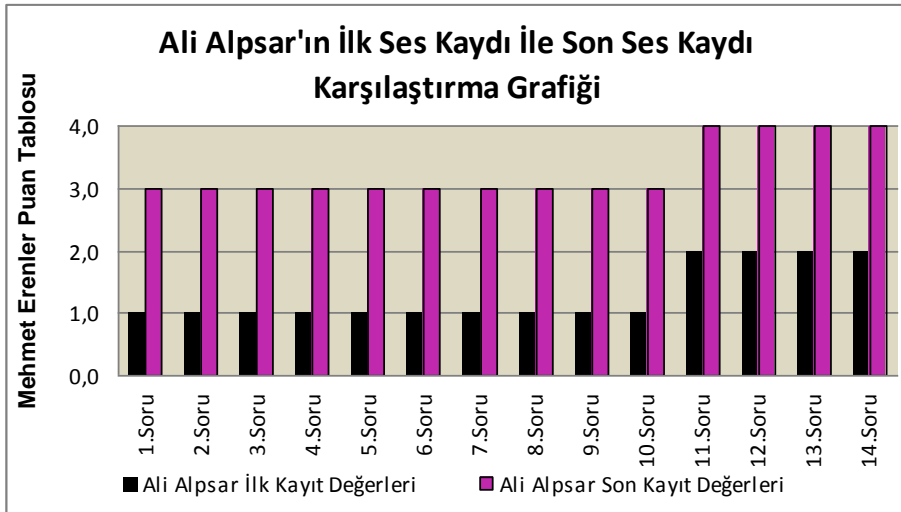
Çizelge 4.506: Denek 3'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi			X	
2	Orta Anadolu Ağız Fonetik Alfabesiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi			X	
5	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi			X	
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa sesi Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınıırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
				30	16
	Ortalama Puan		3,28		

Çizelge 4.506’da Mehmet Erenler tarafından Ali Alpsar’ın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi “3,28” olarak tespit edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, denek ilk ses kaydında sergilediği icranın başarısızlık nedenlerini anlamış, bozlağın doğru ve yöresel tavır özelliklerine uygun olması için gereken detaylarını öğrenmiş ve son ses kaydında uygulamıştır. Kaynak kişi dinlemediği halde bu sonuca ulaşabilmiş olması çalışmanın başarısını göstermektedir. Deneğin ilk ses kaydı ile son ses kaydı karşılaştırma grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.507: Mehmet Erenler Tarafından 3. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Denek 4: Cankut Akıncı, İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölüm 2. Sınıf Öğrencisi

Seslendirdiği Bozlak: Sarı Yazma

Kaynak Kişi: Çekiç Ali

Cankut’un ses eğitimi çalışması ve Orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile yazılmış bozlak notası ile yapılan çalışma neticesinde İTÜ TMDK Stüdyolarında yapılan ses kayıtlarının Mehmet Erenler tarafından değerlendirmesi sonuçları aşağıda yer almaktadır. (CD 1- 28)

Çizelge 4.508: Denek 4'ün Çalışma Sonrası Ses Kaydının Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilmesi.

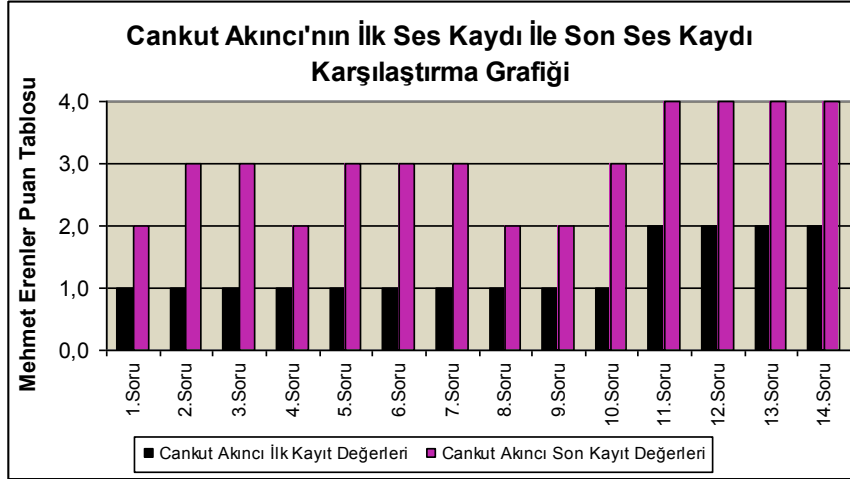
<u>SIRA</u>	<u>SORULAR</u>	<u>BAŞARISIZ</u> <u>1 Puan</u>	<u>ORTA</u> <u>BAŞARILI</u> <u>2 Puan</u>	<u>BAŞARILI</u> <u>3 Puan</u>	<u>COK</u> <u>BAŞARILI</u> <u>4 Puan</u>
1	Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi		X		
2	Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi			X	
3	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi			X	
4	Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi		X		
5	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
6	Bozlak Trillerini ve Haççere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi			X	
7	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi			X	
8	Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi		X		
9	Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi		X		
10	Eserin Seyir Özelliğini (Rahat ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi			X	
11	Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Kullanabilme Becerisi				X
12	Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi				X
13	Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi				X
14	Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi				X
			8	18	16
	Ortalama Puan	3			

Çizelge 5.508'de Mehmet Erenler tarafından Cankut Akıncı'nın ses tekniği ve fonetik alfabe çalışması sonrasında yapılan ses kaydı analizinin değerlendirilmesi "3" olarak tespit edilmiştir.

Deneğin ses kaydı değerlendirmesi sonucundan anlaşılacağı gibi, kendisi verilen ilk bozlak notasından bozlağın karakteristik özellikleri ile ilgili bir sonuç çıkartamamış ve icrası başarısız olmuştur. Ancak ikinci olarak verilen Orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile yazılmış bozlak notası çalışması sonrasında alınan ses kaydında, bozlakla

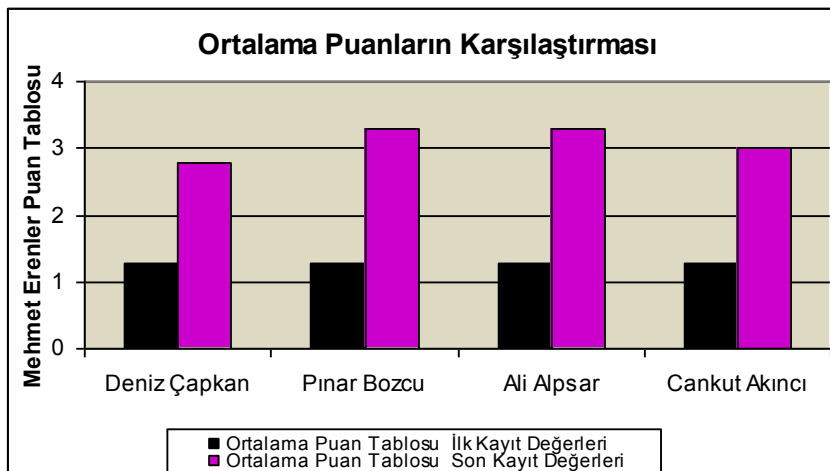
İlgili ağız, dil, trill ve hançere detaylarını öğrendiği ve icrasına yansıttığı duyulmaktadır. İki ses kaydı arasındaki fark aşağıdaki grafikte yer almaktadır.

Çizelge 4.509: Mehmet Erenler Tarafından 4. Deneğin İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Grafiği.

Yukarıda deneklerin hazırlanan kriterler bazında ortalama başarı veya başarısızlık oranları verilmiştir. Çalışmanın bu aşamasında, 10 deneğin belirlenen kriterler doğrultusunda bireysel karşılaştırmaları yapılarak, hangi konuda kaç deneğin ne derece başarılı ne derece başarısız olduğunu belirleyecek istatistiksel verilere ulaşılmaya çalışılacaktır.

Çizelge 4.510: Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından İlk Ses Kaydı İle Son Ses Kaydı Karşılaştırma Puan Tablosu.

4.2.12. Deneklerin Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti İle Yazılmış Bozlak Notası Üzerinden Hazırladığı İcralarının Karşılaştırılması

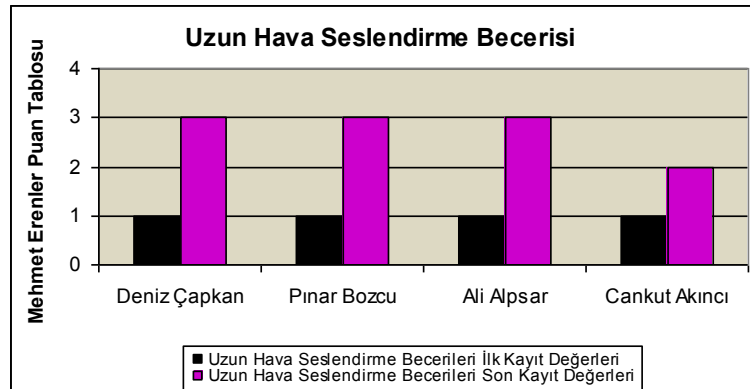
Bu aşama için de yine 1 puan değerinde *başarısız*, 2 puan değerinde *orta başarılı*, 3 puan değerinde *başarılı* ve 4 puan değerinde *çok başarılı* değerlendirmeleri kullanılmıştır. “X” ile işaretlenmiş deneklerin sorgulanan kriter bazında aldığı puan hesaplanarak deneklerin birbirlerine göre hangi konuda başarılı veya hangi konuda başarısız olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 4.511: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.511’de Mehmet Erenler değerlendirmesine göre, deneklerin *Uzun Hava Seslendirme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş 1 denek “*orta başarılı*”, 3 denek “*başarılı*” olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.512: “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

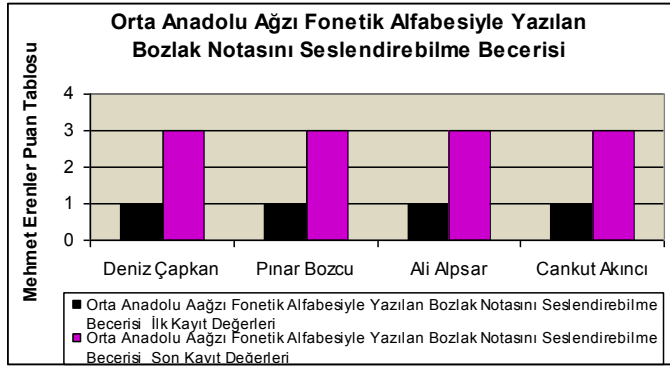

Çizelge 4.513: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.513’de Mehmet Erenler değerlendirmesine göre deneklerin *Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 4 denek *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.514: “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetisiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

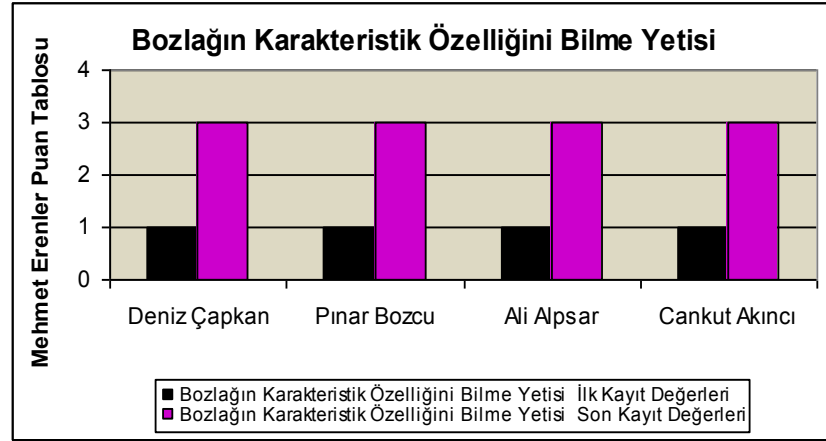

Çizelge 4.515: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.515’de Mehmet Erenler değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 4 denek *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.516: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

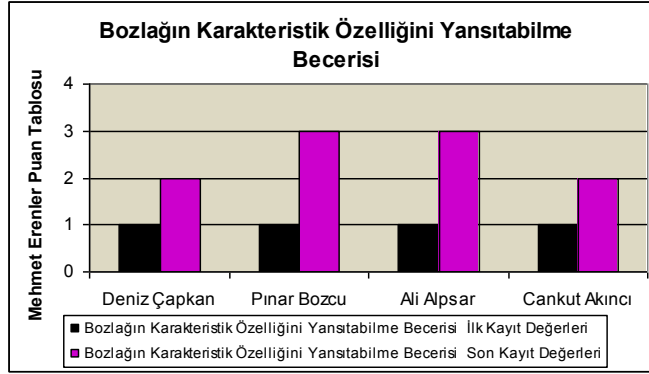

Çizelge 4.517: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>ÇOK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x2	3x2	

Çizelge 4.517’de Mehmet Erenler değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 2 denek *orta başarılı* olarak 2 puan, 2 denek de *başarılı* olarak 3 puan almıştır. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.518: “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

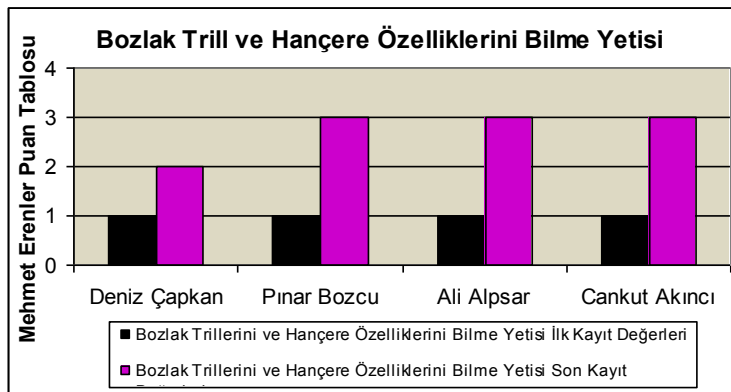

Çizelge 4.519: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	COK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.519’da Mehmet Erenler değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş ve 4 denek 3 puan alarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.520: “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

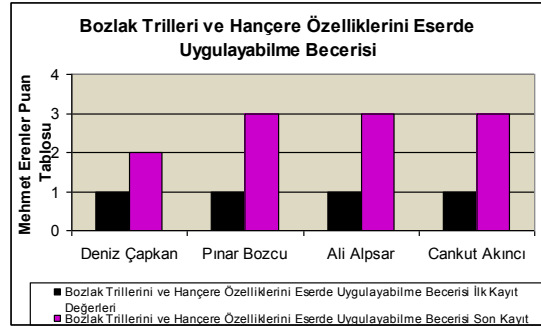

Çizelge 4.521: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan		X		
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x2	

Çizelge 4.521’de Mehmet Erenler’in değerlendirmesine göre deneklerin *Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 1 denek ve 2 puan olarak *orta başarılı*, 3 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.522. “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

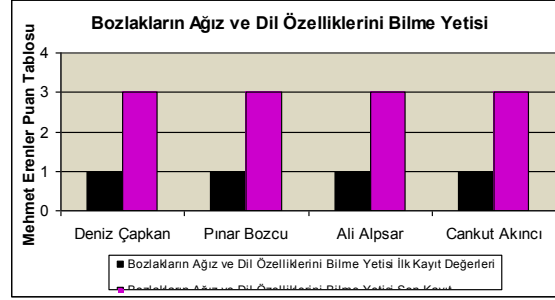

Çizelge 4.523: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BASARISIZ</u>	<u>ORTA BASARILI</u>	<u>BASARILI</u>	<u>COK BASARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.523'e göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiş, 4 denek 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.524: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

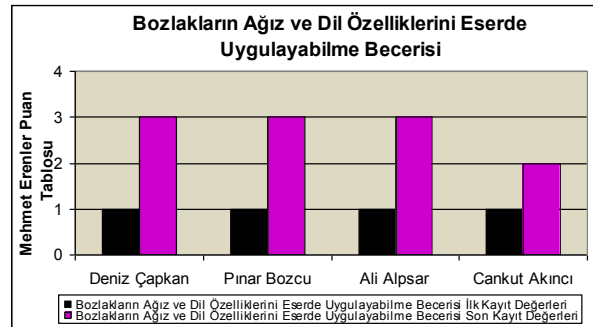

Çizelge 4.525: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.525'e göre deneklerin *Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.526: “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

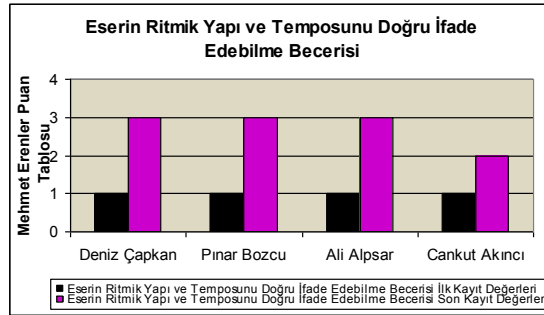

Çizelge 4.527: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı		X		
	Karşılaştırma Sonuçları		2x1	3x3	

Çizelge 4.527’e göre deneklerin *Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 3 denek 3 puan olarak *başarılı*, 1 denek 2 puan olarak *orta başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.528: “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

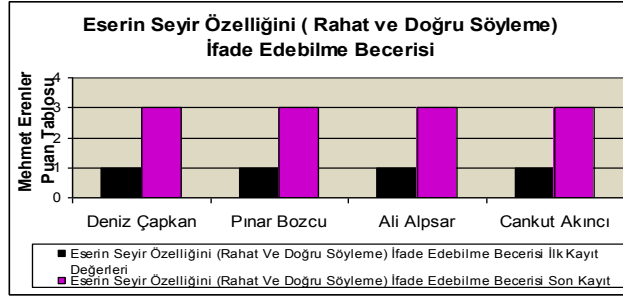

Çizelge 4.529: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu			X	
3	Ali Alpsar			X	
4	Cankut Akıncı			X	
	Karşılaştırma Sonuçları			3x4	

Çizelge 4.529'a göre deneklerin *Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 4 denek de 3 puan olarak *başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.530: “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

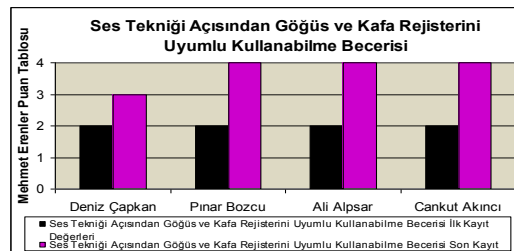

Çizelge 4.531: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>COK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.531'e göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 4 puan olarak *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.532: “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

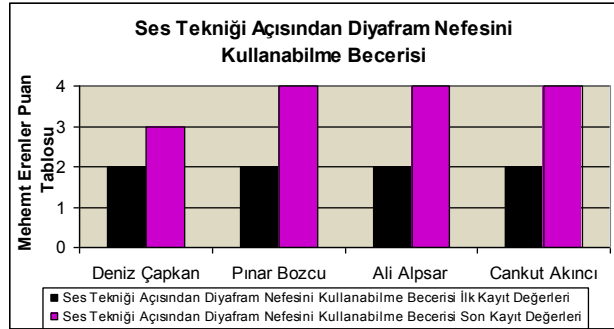

Çizelge 4.533: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.533’de Mehmet Erenler değerlendirmesine göre deneklerin *Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek 4 puan olan *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.534: “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

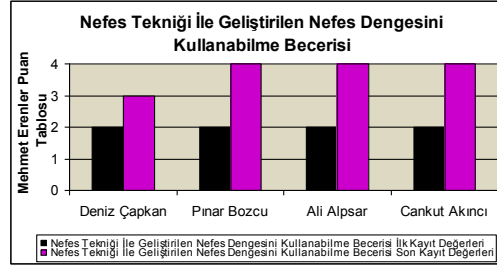

Çizelge 4.535: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

<u>SIRA</u>	<u>DENEKLER</u>	<u>BAŞARISIZ</u>	<u>ORTA BAŞARILI</u>	<u>BAŞARILI</u>	<u>ÇOK BAŞARILI</u>
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.535'ya göre deneklerin *Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 1 denek 3 puan olarak *başarılı*, 3 denek ise 4 puan olarak *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.536: “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

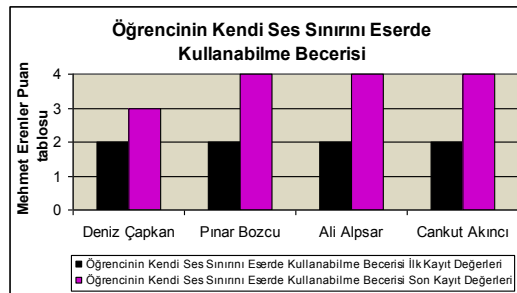

Çizelge 4.537: Mehmet Erenler Tarafından Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi”nin Karşılaştırması.

SIRA	DENEKLER	BAŞARISIZ	ORTA BAŞARILI	BAŞARILI	ÇOK BAŞARILI
1	Deniz Çapkan			X	
2	Pınar Bozcu				X
3	Ali Alpsar				X
4	Cankut Akıncı				X
	Karşılaştırma Sonuçları			3x1	4x3

Çizelge 4.538'ye göre deneklerin *Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi* sorgusunda denekler başarı grafiklerini yükseltmiştir. 1 denek 3 puan olarak *başarılı* 3 denek ise 4 puan olarak *çok başarılı* olmuştur. Deneklerin gelişim grafiği aşağıda yer almaktadır.

Çizelge 4.538: “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Mehmet Erenler Karşılaştırma Grafiği.

Mehmet Erenler tarafından yapılan bu değerlendirmeye göre denekler hiç kaynak kişi dinlemedikleri halde orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile notaya alınmış ve karakteristik özellikleri belirtilmiş bozlak notasından icra sergilemekte başarılı olmuşlardır.

5. SONUÇ

Bu tezde, Türk halk müziği çeşitlerinden “bozlaklar” ses tekniği açısından incelenerek, geleneksel haline en yakın şekilde icra edilebilmesi amacıyla yeni bir ses eğitim sistemi geliştirilmiş ve bunun üzerine araştırmalar yapılmıştır.

Araştırmada tarihsel, deneysel, dil ve icra analizi yöntemleri kullanılmış ve denekler üzerinde uygulanmıştır. Kaynak tarama yöntemi ile Türk halk müziğinin genel yapısı hakkında yapılan çalışmalar araştırılmış, çeşitlerinden biri olan uzun havaların yapısal özellikleri betimleme yöntemi ile anlatılmıştır. Daha sonra şekillenen bölümde ise tarihsel yöntem kullanılarak bozlakların genel yapısı, tarihsel süreçteki gelişimi ve bugünkü durumu izah edilmiştir. Ses tekniği açısından yapılan incelemelerde geleneksel icranın korunması için dikkat edilmesi gereken birçok detay olduğunun farkına varılmıştır. Türk halk müziğinin bünyesinde barındırdığı bütün çeşit ve türlerde olduğu gibi, bozlakların da kendine özgü icra ve tavır özellikleri bulunmaktadır. Bu özelliklerin icraya yansımaları için ses tekniği disiplini çerçevesinde geleneksel bozlak icracıları ve günümüz bozlak icracıları üzerinde yapılan incelemeler sonucunda bazı çalışmalar yapılmıştır.

Türk halk müziğinin uzun hava türleri içinde yer alan bozlakların icrası incelendiğinde seyir karakteri, ses, hançere, ağız ve dil yapısında diğer uzun havalardan farklılık arz etmektedir. Derinlemesine incelemeler yapıldığında müzikal anlamda seyir karakterindeki özel hususiyetler olarak tespit edilen final cümleleri ve bu cümlelerin işleniş şekilleri ile icra anlamında sergilediği agresif ve keskin tavır ile ağız ve dil özellikleri açısından sergilediği farklılıklar bu çalışma için önem teşkil etmektedir.

Bozlaklar yapısal özellikleri açısından incelendiğinde bir veya bir-buçuk oktav ses genişliğine sahip, inici seyir karakterinde, tiz durak bölgesi olan oktavın 8., 11. veya 12. perdelerinden Aydest, Aman, Of Of. vs. gibi ifadeyi kuvvetlendiren nidalarla seyre başlayan bir uzun hava türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Dizisi ve seyir

özellikleri hakkında elde edilen verilere göre inici karaktere sahip bozlaklarda tespit edilen birinci tip dizi aşağıdaki gibidir.(Bkz. Şekil 5.1.)

Şekil 5.1: Bozlaklarda tespit edilen birinci tip dizi

Bu dizinin haricinde tespit edilen iki tip dizi daha vardır ve bu dizilerde tespit edilen çok önemli bozlak eserleri vardır. (Bkz. Şekil 5.2.) “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri”, “Aşağıdan Yusuf Paşam Geliyor”, “Yağmur Yağdı Yine Bulandı Hava”, “Yine Geldim Dinek Dağına” gibi bozlaklar bu yapıya örnektir.

Şekil.5.2: Donanımında mi b^2 alan bozlak dizisi.

Aşağıda görüldüğü şekilde belirlenen diğer bir tip bozlak dizisi de “Kırat” (Ek CD 1, 36. Eser), “Neden Garip Garip Ötersin Bülbül” (Ek CD 2, 8.Eser), “Yalan Dünyadan Usandım” (Ek CD 2, 9.Eser) bozlaklarının dizi yapılarına örnek teşkil etmektedir.(Bkz. Şekil.5.3.) Bu durumda tek bir bozlak dizisinden bahsetmek mümkün değildir.

Şekil 5.3: Mi^{b^2} alan ve sol perdesi üzerinde hicaz geçkisinin görüldüğü bozlak dizisi.

Bu zengin dizi yapılarında tespit edilen ortak özelliklerden en önemlisi aşağıda gösterilen tipik karara gidiş ifadeleridir. Birçok bozlağın karar perdesine gidiş ifadesi olarak kullanılan bu yapılar, bozlakların karakteristik özelliklerini açıkça göstermektedir.

Şekil 5.4: Bozlaklarda karar perdesine inerken tespit edilen final çeşnileri.

Bundan sonra ele alınacak bilgiler ise icra anlamında ses tekniği disiplininin bakış açısı doğrultusunda geliştirilmiş olan ve tezin ses eğitim önerisini ortaya koyan sonuçlardır;

Ses tekniği açısından incelenmesi için bozlaklar hakkında dil ve icra analiz yöntemi uygulanarak yapılan çalışmalar sonucu hazırlanmış bir “orta Anadolu ağız fonetik alfabeti” Türk müziğinde uygulanan ses eğitimi çalışmalarına katkıda bulunması amacı ile hazırlanmıştır.

Bu bilgilere, ses eğitimi çalışmaları çerçevesinde Türkiye Türkçesi ağız araştırmaları üzerine yapılan incelemeler sonucunda varılmıştır. Fonetik alfabenin önemi kavranmış ve Türk halk müziğinin icra özelliklerinde karşılaştığımız dil sorunlarının çözümüne katkı sağlayacağı gerekçesi ile üzerinde düşünülmüştür. Fonetik, konuşulan dilin en olağan haliyle yazıya dökülmesidir. Fonetik alfabe ise, duyumda fark edilen en ince ses ve boğumlanma özelliklerinin bile yazıya geçirilebilmesi amacıyla geliştirilen ses yazısıdır. Dilin duyuma yansıyan en ince ayrıntılarını anlaşılır halde ortaya koyan damak, dil ve ses özelliklerinin açıkça anlaşılabilirdiği alfabe sistemi olarak görülmektedir. Bu alfabe sistemi ile elde edilecek verilerin ses icrası ile uğraşan solistlere büyük katkılar sağlayacağı ön görülmektedir. Ses icracılarının aşağıdaki fonetik alfabe kullanması önerilmektedir.

Bozlaklar Ekseninde Hazırlanan Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti Aşağıda Sunulmuştur:

Çizelge.5.1: Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti.

ORTA ANADOLU AĞZI FONETİK ALFABESİ			
<u>Karakter</u>	<u>Özet Açıklama</u>	<u>Açıklaması</u>	<u>Örnek</u>
ɑ	açık a	Çok açık ağızla söylenen ön damakta tınlayan a	(açar)
á	ön damak a'sı	Ön damakta tınlayan açık ağızla söylenen a	(cáhil)
à	arka damak a'sı	Dil alt damağa dayalı, arkada yumuşak damakta duyulan açık a	(gàrdàş)
ǎ	hışırtılı arka damak a'sı	Arkada yumuşak damakta tınlayan hışırtılı a	(dǎğlǎr)
ǻ	o gibi a	Dudaklar yuvarlak pozisyonda ağzın içi o gibi geniş açık ve ön damakta tınlayan a	(çǻy)
ã	ı gibi a	Dudaklar neredeyse ı pozisyonunda kapalı, ağız içi a şeklinde açık duyulan a	(kãrışık)
æ	e gibi a	Dil kökü üstte yumuşak damağa yakın tınlayan e gibi a	(yævru)
ɸ	b-p arası	Dudakların ucunda tınlayan b ile p arası duyulan	(tabiɸ)
ɛ̃	yayvan açık e	Çok açık ağızla söylenen, ön damakta duyulan e	(çiçɛ̃kɛ̃r)
ê	açık e	Yukarı doğru geniş açık ağızla ön damakta duyulan e	(èllêr)
è	i gibi e	Dil kökü üst yumuşak damağa yakın, ön damakta duyulan e	(èllêr)
ë	ö gibi e	Dil aşağı doğru geniş, dudaklar yuvarlak pozisyonda kalın ve açık duyulan e	(çây bënim)
ğ:	arka damak g'si	Dilin en arkasında, üstteki yumuşak damakla dil kökünün birleştiği noktada patlayan g	(gardaş)
g	ön damak g'si	Dilin ortasının üstte sert damağa dayandığı pozisyonda çıkan g	(gel)
ǧ	nazal bölgede tınlayan g	Dil neredeyse tamamen üst damağa bitişik, kafa rezonatörlerinin yardımı ile duyulan g	(ǧönül)
ĥ	ğ gibi h	"H" sesinin vurgulanmadığı yumuşadığı pozisyonda duyulan h	(Aĥmet)

Çizelge.5.1 (Devam): Orta Anadolu Ağızı Fonetik Alfabeti.

h	Hırıltılı h	Arka damakta patlayan hırıltılı h	(həyın)
ĩ	u gibi ı	Dudak u gibi yuvarlatılmış pozisyonda duyulan ı	(ıʃındım)
í	i gibi ı	"i" ünlüsü gibi duyulan ı	(anæcíġım)
ı	Arka damak ı'sı	Dilin arkasında dil köküne yakın duyulan ı	(ıssız)
ı̇	e gibi i	Dil kökü üstte yumuşak damağa dayalı, dil ortasından itibaren alt damağa yakın, iki yana e gibi açık dudakla söylenen i	(jyi)
ĩ	ü gibi i	Dudaklar ü pozisyonunda ön damakta duyulan i	(gelİRİM)
Ƙ	h bitişli k	Hırıltılı h ile biten k	(taƘdir)
k	arka damak patlamalı k	Dil kökü ile üstte yumuşak damağın birleştiği noktada patlayan k	(kahır)
ƙ	ön damak patlamalı k	Dilin arkası üst damağa yapışık, ön damakta küçük boşlukta duyulan k	(ƙâġıt)
ŋ	arka damak patlamalı n	"n" harfinin sonunda g sesi duyulur	(seniŋ)
ñ	yumuşak n	"ğ" gibi duyulan n den önce ğ söylenen n	(göñül)
õ	u gibi o	Dudaklar kapalı o gibi, dil u pozisyonunda o	(gõva gõva)
ò	arka damak o'su	Arkada yumuşak damakta tınlayan hışırtılı o	(daġlar òy)
õ̇	e gibi ö	Dil orta yükseklikte yayvan pozisyonda duruyorken e gibi tınlayan ö	(gõç eyledi)
đ	t-d arası t	"t" patlamalı biten d	(yedđi)
ŵ	u gibi biten v	Dudağın yuvarlanarak kapandığı v	(yæŵru)

Tezin bu aşamasında deneysel yöntem kullanılarak bozlakların icrasında kullanılan ses tekniği özellikleri hakkında bazı tespitlere varılmıştır. Bunun için mevcut en eski bozlak icracıları Muharrem Ertaş, Hacı Taşan ve Çekiç Ali'nin icra kayıtları incelenmiş ve bu kaynak kayıtlarının üzerinde yapılan icra ve dil analizi ile sonuçlar elde edilmiştir.

Bu kaynakların incelenmesi sonrası bozlakların icra tekniği hakkında elde edilen sonuçlar şunlardır:

- Bozlaklar çok geniş ses sahasına sahip icrası zor bir uzun hava türüdür.
- Kendine özgü hançere tekniği ve trilleri vardır, bu durum diğer uzun havalardan ayrılan en önemli özelliklerindedir. Uzun ve kendinden emin seslerle pes bölgeye doğru ilerleyen seyir özelliğinin keskin, kıvrak ve hızlı gırtlak nağmeleriyle renklenmesi karakteristik icra özelliğidir. Bu hançere tekniğinin diğer uzun hava türlerinden ayrılan en önemli özelliği, gırtlakın olduğu bölgenin nazal kaviteye yakın (ınga) bölgesinde tınlamasıdır.
- Eserin girişinde tiz seslerden, kafa rezonatörlerinin ve özellikle nazal kavitenin baskın bir şekilde kullanılarak seslendirildiği eserlerdir. Bu sırada sesin parlaklığını ve genişliğini ortaya koyan en önemli etken açık ağızla söyleniyor olmasıdır.
- Tiz seslerden esere giriş yapan icracıların pest seslere inerken rejister geçişleri anlamında başarıyla uyguladıkları ses hareketlerinden sonra karara gelirken kafa rejisterinin ağırlığını kaybederek göğüs rejisterinin baskın karakterini vurguladığı ve boğuk ve puslu bir sesle bitiş yaptığı görülür. Bunun yanı sıra Muharrem Ertaş başlangıçtaki ses kalitesini eserin sonuna kadar koruyan bir bozlak icracısıdır.
- Hazırlanan orta Anadolu fonetik alfabesi bozlakların icrasında uygulanan bütün sesli ve sessiz harf sistemini anlatmaktadır.

Yukarıda açıklanan bozlak icra özelliklerinin uygulama aşamasında teknik bilgilerle desteklenmesi için bir ses eğitimi sistemi geliştirilmiştir. Kaynak kişilerin icraları üzerine yapılan çalışmalar ve dünyada bilinen ses eğitimi disiplininin kuralları ile Türk halk müziğinin icra özellikleri arasında bağlantı kurularak Türk müziği ses eğitimi çalışmalarına bir sistem önerisi hazırlanmıştır. Ses eğitimi çalışmalarında kullanılması önerilen bu sistem ile öncelikle Türk müziği alanındaki ses öğrencilerine sağlıklı ve doğru ses üretebilmek için gereken ses tekniği bilgilerinin kavratılması hedeflenmiştir. Bunun yanı sıra ses eğitimi disiplininin Türk müziğinde uygulanabilirliğinin ve ses eğitiminde uygulanan teknik bilgiler sayesinde Türk halk müziğinin geleneksel icra tarzının korunabilirliğinin öğretilmesi hedeflenmiştir.

Türk müziği ses eğitimi çalışmaları için “Bozlaklar” ekseninde hazırlanan ses eğitimi sistem önerisi şöyledir:

- Sesin oluşum sisteminin anlatılması,
  - Nefes Sistemi
  - Rezonans Sistemi
  - Titreşim Sistemi
- Türk müziği ses eğitiminde amaçlanan hedef doğrultusunda doğru icra örneklerinin dinletilmesi ve analiz edilerek yorumlanması,
- Öğrencinin ses kapasitesi ve ses özellikleri hakkında bire bir çalışmalar yapılması,
- Tespit edilen problemlerin çözümüne yönelik teknik çalışmaların yapılması,
  - Nefes Çalışması,
  - Rezonans Bölge Çalışması,
  - Rejister Bölge Çalışması
  - Legato (Bağ) Çalışması
  - Vibrato Çalışması
  - Mask Bölge Çalışması
  - Gırtlak, Hançere Çalışması
  - Çarpma Çalışması
  - Trill Çalışması
- Belirlenen eser ile ilgili ağız ve dil analizlerinin yapılarak hedef doğrultusunda ağız alfabe sistemi ile hazırlanmış ses etütlerinin uygulanması
- Etüt çalışmalarından kazanılan becerilerin eser üzerinde tatbik edilmesi
- Ve İcra

Ses kapasitesi olarak kendisini ispat etmiş en önemli uzun hava türlerinden biri olan bozlaklar ekseninde hazırlanan bu ses eğitimi çalışmalarının başarılı olup olmadığı hususunda deneysel yöntemle başvurulmuş ve iki denek grubu ile yapılan çalışmaların değerlendirilmesi üzerine sonuçlar ortaya konmuştur.

Deneysel yöntemle yapılan ilk çalışma, deneklerin sadece kaynak kişi dinleyerek çalıştıkları bozlak icra kayıtları ile sonrasında kendilerine uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonucu sergiledikleri bozlak icra kayıtları arasındaki farkın tespit edilerek önerilen ses eğitimi sisteminin geçerli olup olmadığını kanıtlamak amacıyla taşımaktadır. Belirlenen denekler bozlak icrasında uygulanması gerektiği düşünülen 14 kriter bazında sorgulanmış ve sergiledikleri icra kayıtları hem tarafımızdan hem de Türk halk müziği alanında icracı olarak kendini ispat etmiş ve yıllarını TRT ve konservatuarda halk müziği öğretimine adanmış Yücel Paşmakçı ve TRT İstanbul Radyosu bağlama sanatçısı ve koro şefi Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmiştir.

Geleneksel eğitim sisteminde uygulanan kaynak kişi dinleyerek bozlak (uzun hava) öğrenme tekniği ile Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabeti kullanılarak hazırlanan ses eğitimi çalışması ile bozlak öğrenme tekniğinin karşılaştırılması hakkında sonuçlar:

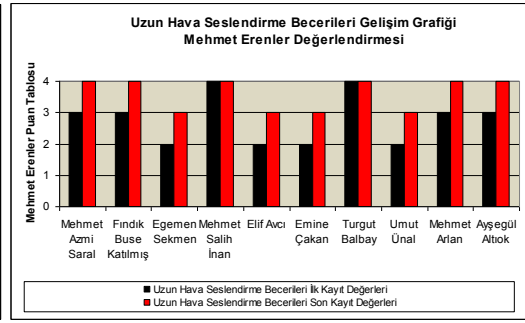
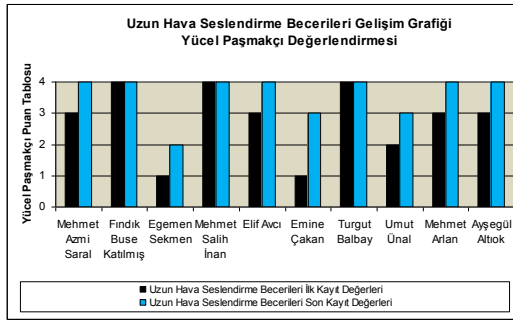
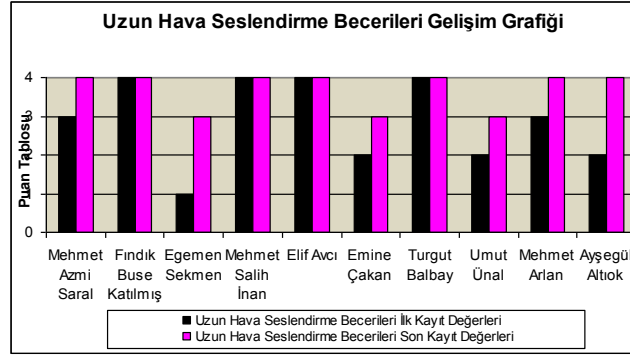
Bu başlıkla ilgili incelemeler birinci denek grubu ile yapılan çalışma sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre deneklerin icraları ilk olarak başarı ve başarısızlıkları açısından açıklanmış, sonuç değerlendirmesi ise ortalama başarı puan grafiğinin toplam birey sayısı kapsamında yüzde (%) hesaplarına göre değerlendirilmesi ile izah edilmiştir. Buna göre grafikte 2 puanın altında kalan denekler başarısız, 2 puanın üstünde kalan denekler ise başarılı olarak tespit edilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucu hazırlanan ses eğitimi ve fonetik alfabe sisteminin geçerliliğinin kanıtlanacağı bu çalışmada elde edilen sonuçlar şunlardır:

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” sorgusunda 4 denek *çok başarılı*, 3 denek *başarılı*, 2 denek *orta başarılı* ve 1 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak

icralarının “Uzun Hava Seslendirebilme Becerisi” sorgusunda ise 7 deneğin *çok başarılı*, 3 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

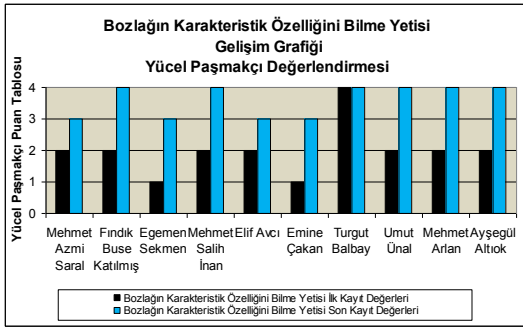
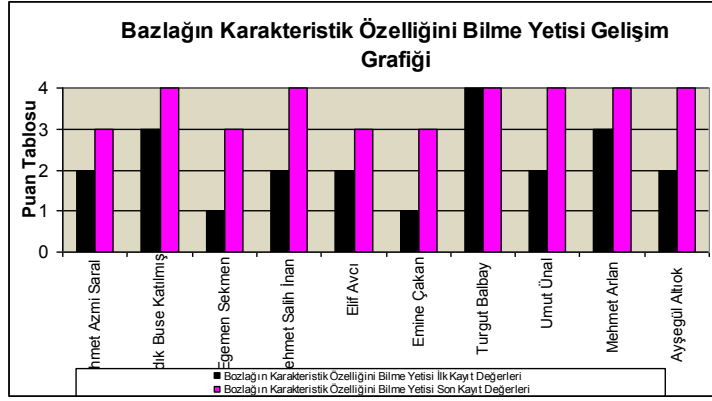
Çizelge 5.2: Birinci Denek Grubunun “Uzun Hava Seslendirebilme Becerileri” Karşılaştırma Grafikleri.

Buna göre eğitim almadan önce uzun hava seslendirebilme becerileri sorgusunda deneklerin % 60'ı başarılı iken bu oranların uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmalarıyla %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 2 denek *başarılı*, 5 denek *orta başarılı*, 2 denek ise *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” sorgusunda ise 6 deneğin *çok başarılı*, 4 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

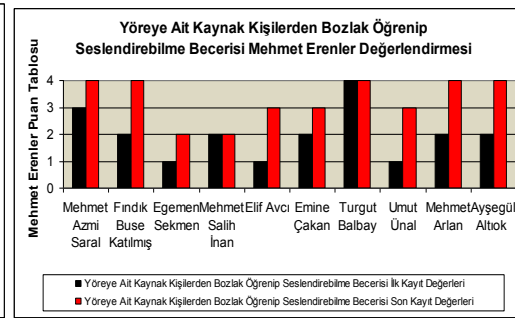
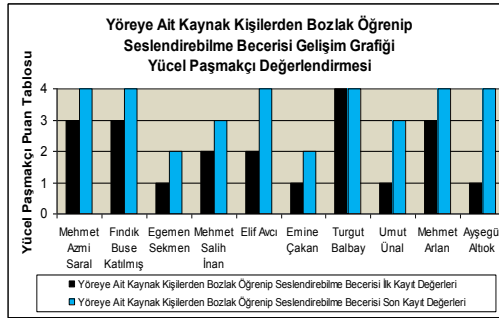
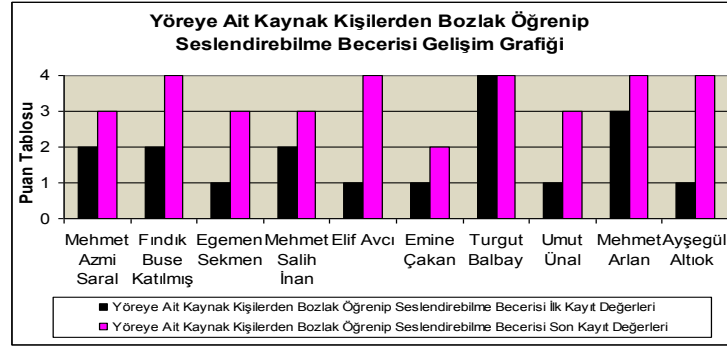
Çizelge 5.3: Birinci Denek Grubunun “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna eğitim almadan önce bozlağın karakteristik özelliğini bilme yetisi sorgusunda deneklerin % 30’u başarılı iken bu oranın uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmalarıyla %100’e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 1 denek *başarılı*, 4 denek *orta başarılı* ve 4 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Yöreye Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” sorgusunda ise 5 deneğin *çok başarılı*, 4 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

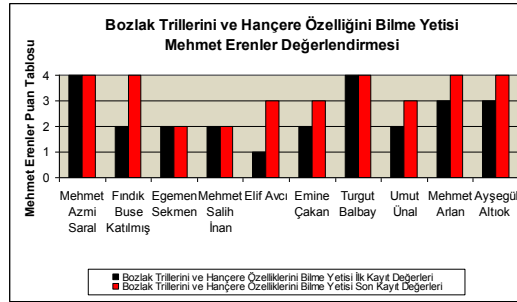
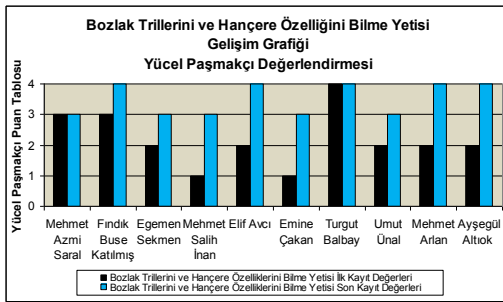
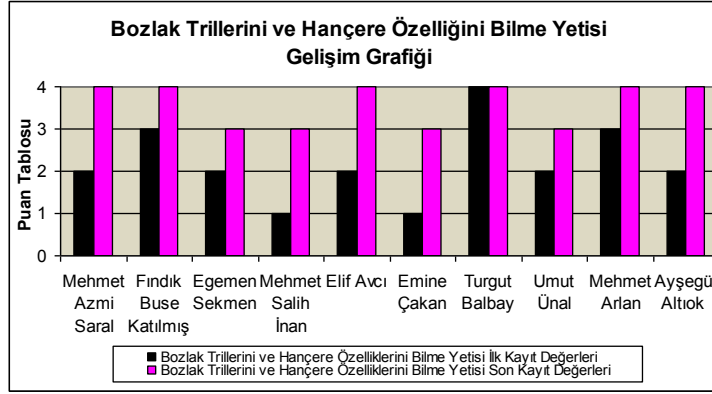
Çizelge 5.4: Birinci Denek Grubunun “Yöreyle Ait Kaynak Kişilerden Bozlak Öğrenip Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip seslendirebilme sorgusunda deneklerin % 20’si başarılı iken ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrası bu oranın %90’a yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 2 denek *başarılı*, 5 denek *orta başarılı* ve 2 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabeti ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda ise 6 denegin *çok başarılı*, 4 denegin de *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

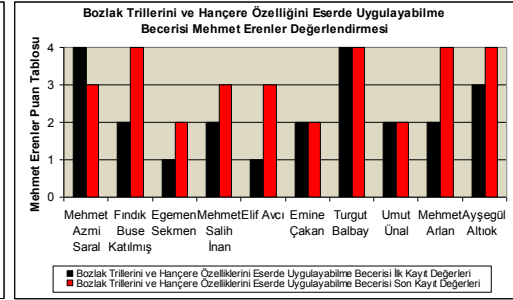
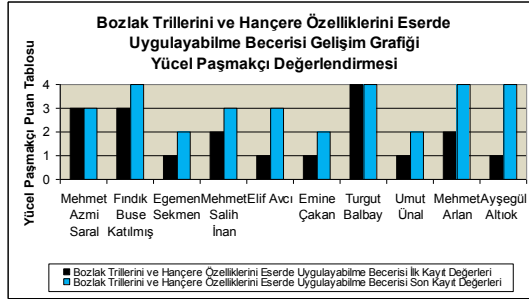
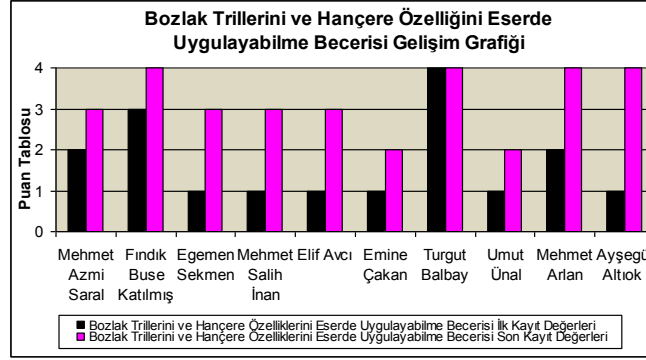
Çizelge 5.5: Birinci Denek Grubunun “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip bozlak trillerini ve hançere özelliklerini bilme yetisi sorgusunda deneklerin % 30’u başarılı iken, daha sonra uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %90 ‘a yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 2 denek *başarılı*, 5 denek *orta başarılı* ve 2 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabetisi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda ise 4 denneğin *çok başarılı*, 4 denneğin *başarılı* ve 2 denneğin *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

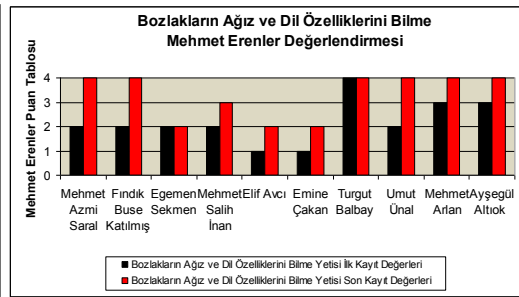
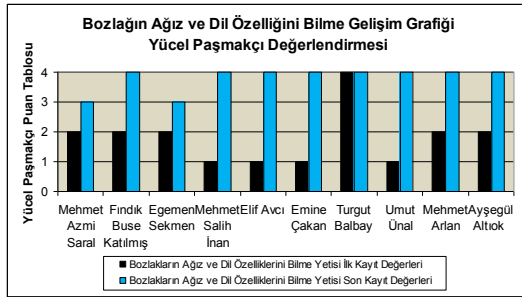
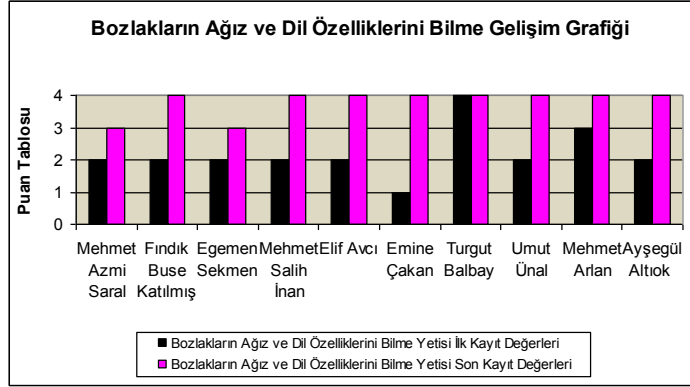
Çizelge 5.6: Birinci Denek Grubunun “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip bozlak trillerini ve hançere özelliklerini eserde uygulayabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 20’si başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %80’e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 2 denek *başarılı*, 5 denek *orta başarılı* ve 2 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabetisi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda ise 4 deneğin *çok başarılı*, 4 deneğin *başarılı* ve 2 deneğin *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

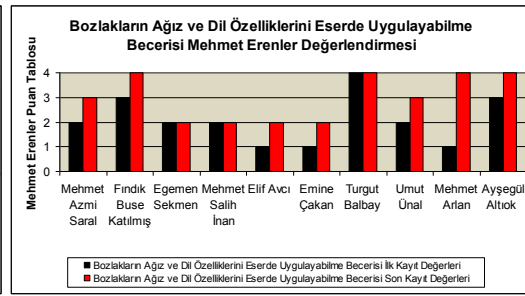
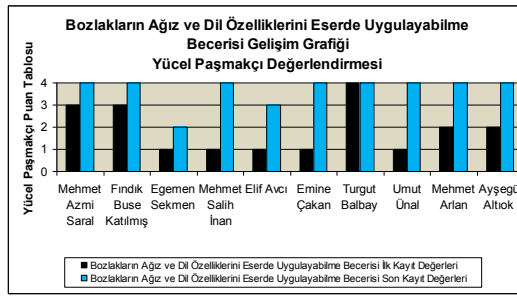
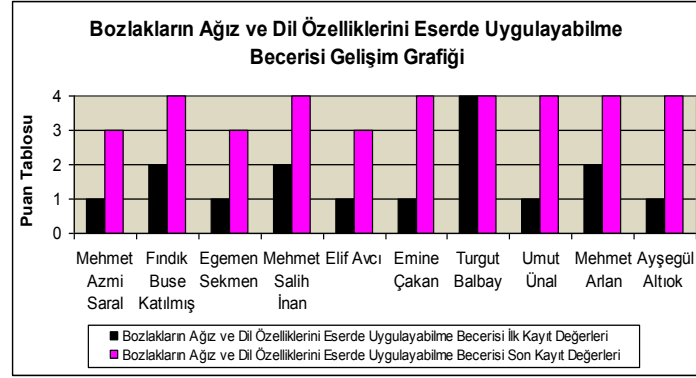
Çizelge 5.7: Birinci Denek Grubunun “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip bozlakların ağız ve dil özelliklerini bilme yetisi sorgusunda deneklerin % 20’si başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %100’e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 3 denek *orta başarılı* ve 6 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabetisi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda ise 7 deneğin *çok başarılı*, 3 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

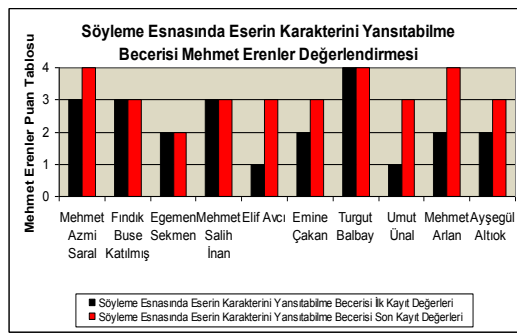
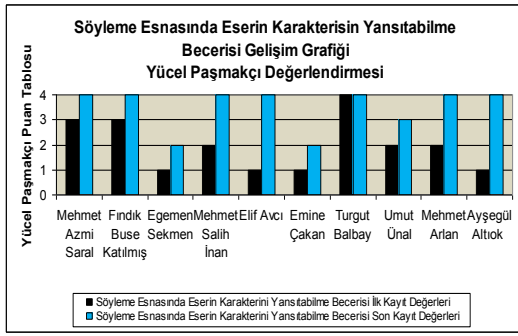
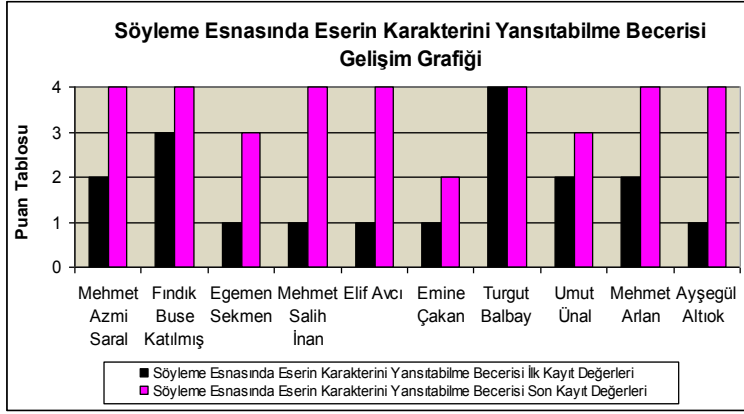
Çizelge 5.8: Birinci Denek Grubunun “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip bozlakların ağız ve dil özelliklerini eserde uygulayabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 10'u başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 1 denek *başarılı*, 4 denek *orta başarılı* ve 4 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabeti ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” sorgusunda ise 7 denneğin *çok başarılı*, 2 denneğin *başarılı* ve 1 denneğin ise *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

Çizelge 5.9: Birinci Denek Grubunun “Söyleme Esnasında Eserin Karakterini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

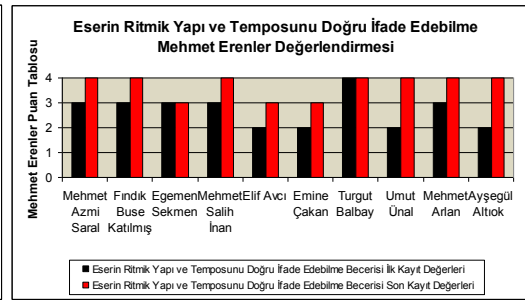
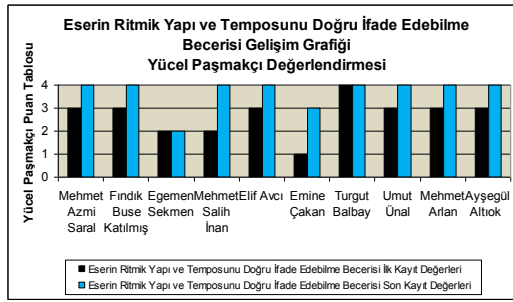
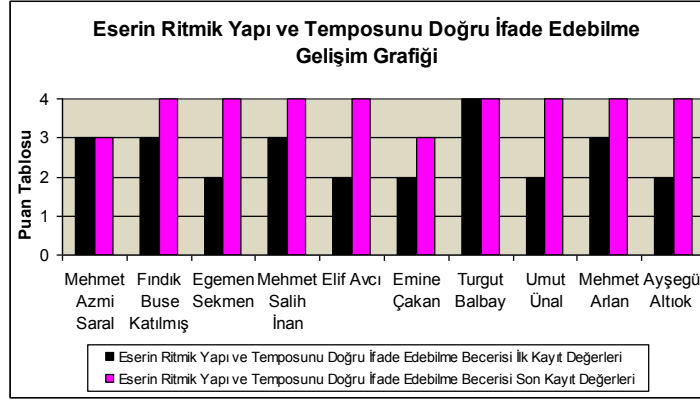
9

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip söyleme esnasında eserin karakterini yansıtabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 20 ‘si başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %90 ‘a yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 5 denek *başarılı* ve 4 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda ise 8 deneğin *çok başarılı*, 2 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

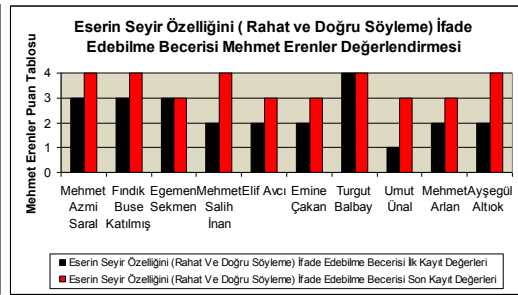
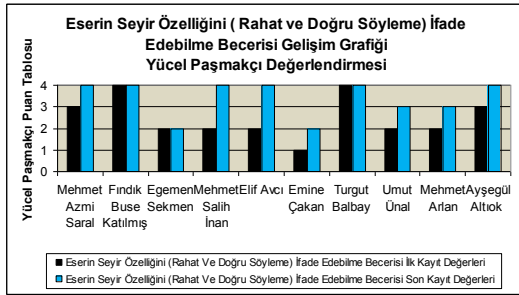
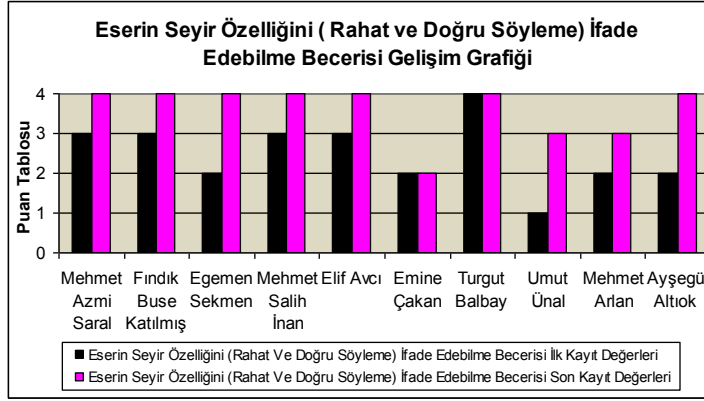
Çizelge 5.10: Birinci Denek Grubunun “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip eserin ritmik yapı ve temposunu doğru ifade edebilme becerisi sorgusunda deneklerin % 50'si başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %100 'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda 1 denek *çok başarılı*, 5 denek *başarılı*, 3 denek *orta başarılı* ve 1 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda ise 7 denneğin *çok başarılı*, 2 denneğin *başarılı*, 1 denneğin ise *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

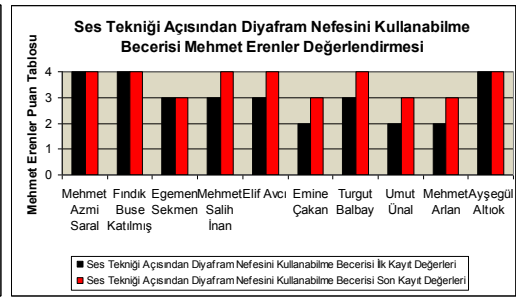
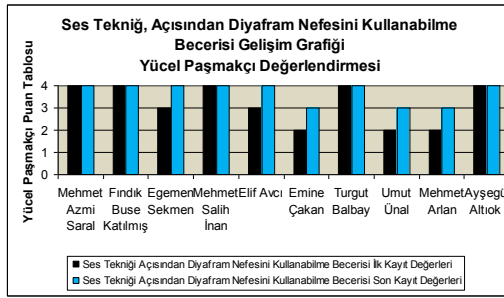
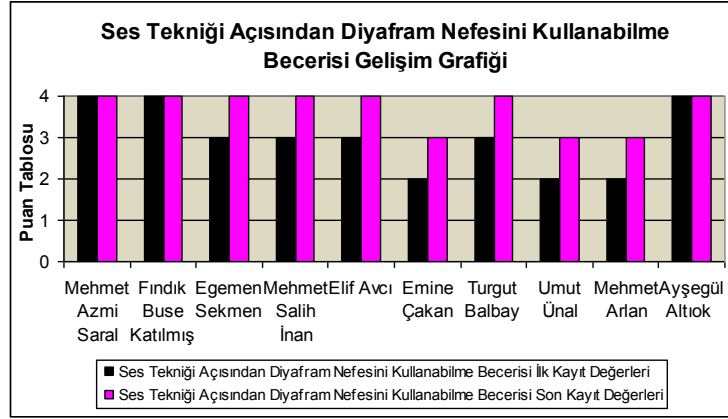
Çizelge 5.11: Birinci Denek Grubunun “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip eserin seyir özelliğini (rahat ve doğru söyleme) ifade edebilme becerisi sorgusunda deneklerin % 50si başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %90 ‘a yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 3 denek *çok başarılı*, 4 denek *başarılı*, 3 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 7 deneğin *çok başarılı*, 3 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

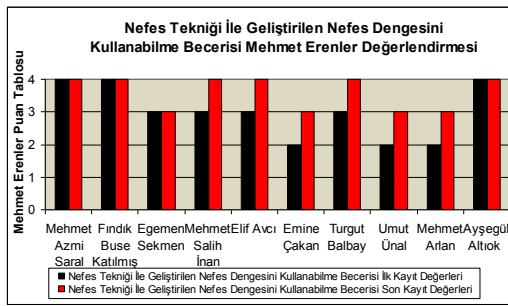
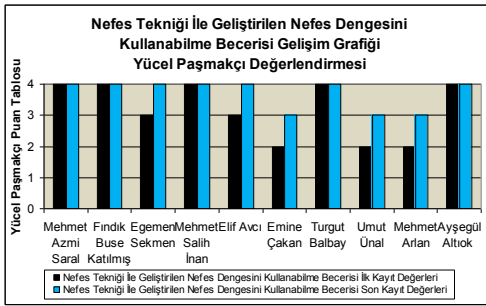
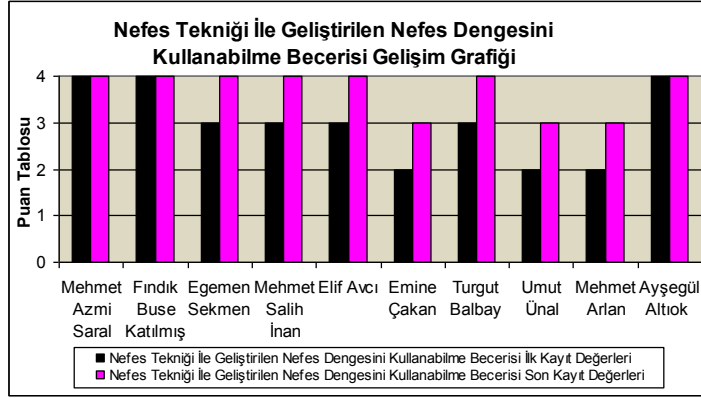
Çizelge 5.12: Birinci Denek Grubunun “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce yöreye ait kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenip ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 70'i başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 3 denek *çok başarılı*, 4 denek *başarılı* ve 3 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 7 denneğin *çok başarılı*, 3 denneğin *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

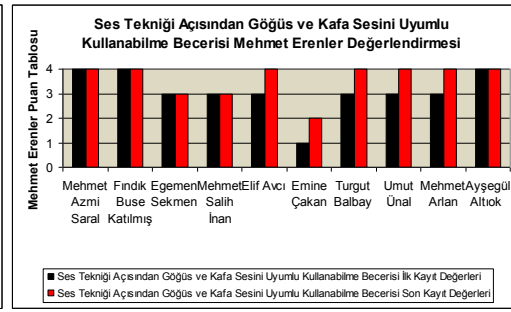
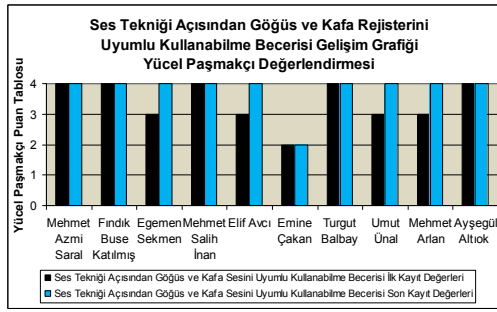
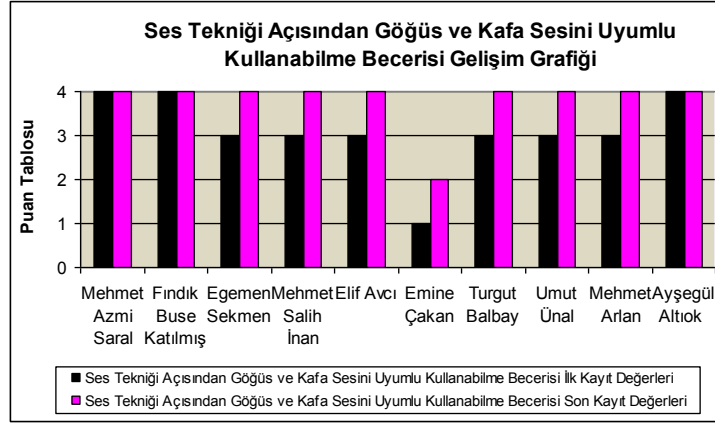
Çizelge 5.13: Birinci Denek Grubunun “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce nefes tekniği ile geliştirilen nefes dengesini kullanabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 70'i başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 3 denek *çok başarılı*, 6 denek *başarılı* ve 1 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabeti ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 9 denegin *çok başarılı*, 1 denegin ise *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

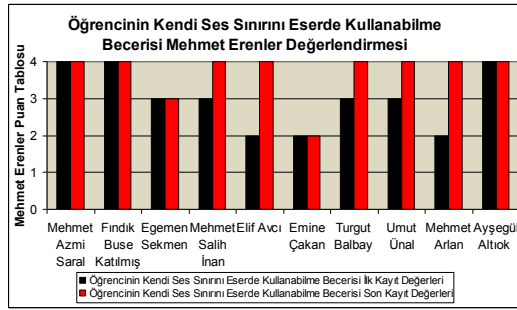
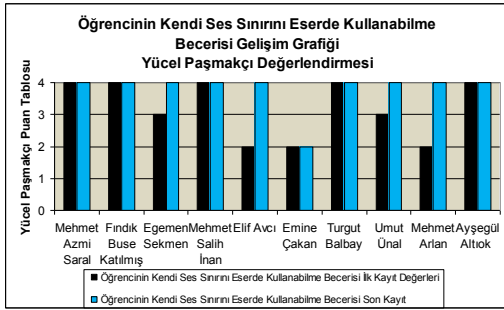
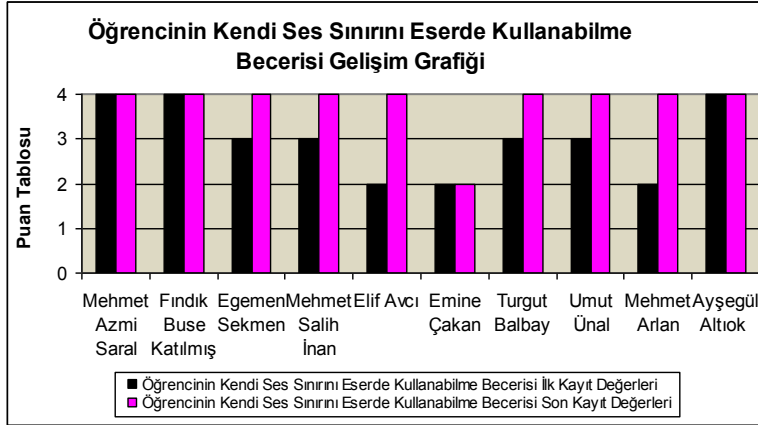
Çizelge 5.14: Birinci Denek Grubunun “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Sesini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce ses tekniği açısından göğüs ve kafa sesini uyumlu kullanabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 90’i başarılı iken, be oran uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında aynı olarak tespit edilmiştir.

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak öğrenme tekniği ile ilgili olarak “Öğrencinin Kendi Ses Sınıрын Eserde Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 3 denek *çok başarılı*, 6 denek *başarılı* ve 1 denek *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabeti ile hazırlanan ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Öğrencinin Kendi Ses Sınıрын Eserde Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 9 deneğın *çok başarılı*, 1 deneğın ise *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

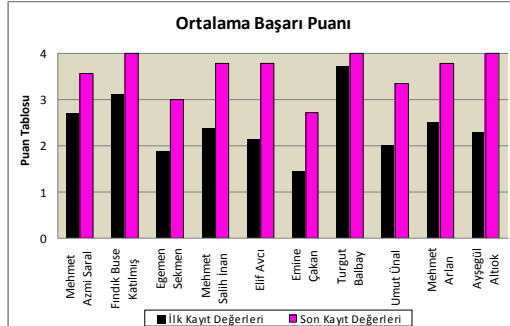
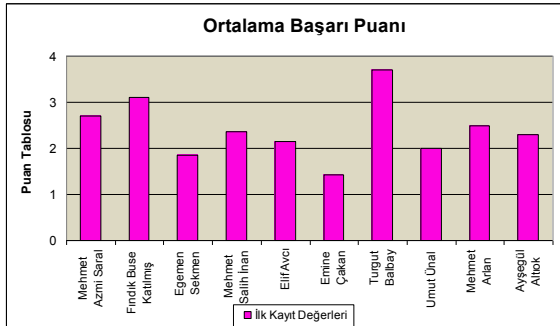
Çizelge 5.15: Birinci Denek Grubunun “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin eğitim almadan önce öğrencinin kendi ses sınırını eserde kullanabilme becerisi sorgusunda deneklerin % 70’i başarılı iken, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında bu oranın % 90’a yükseldiği tespit edilmiştir.

Deneklerin bireysel olarak soru bazında karşılaştırmalarından elde edilen bu sonuçlar genel grafik şeklinde ele alındığında şöyle değerlendirilmektedir;

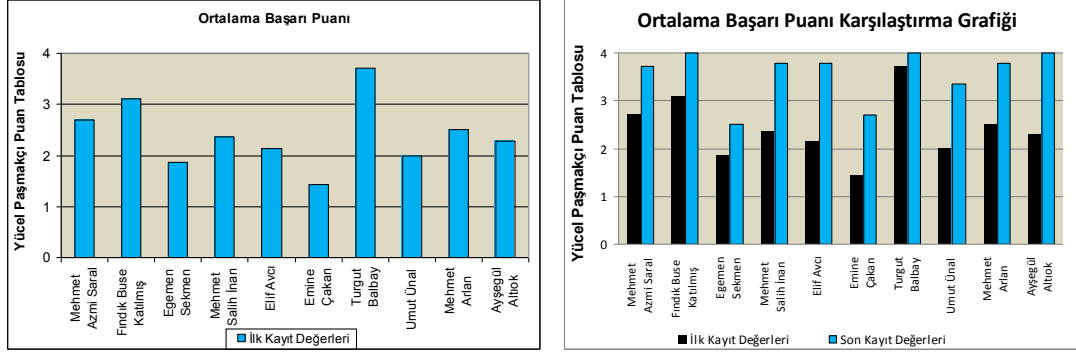
Çizelge 5.16: Birinci Denek Grubunun Ortalama Başarı Puan Grafiği.

İlk çalışma üzerine yapılan değerlendirmelere göre deneklerin 3’ü ortalamanın altında değerlere sahipken, 5 tanesi ortalamanın biraz üzerinde ikisi ise başarılı

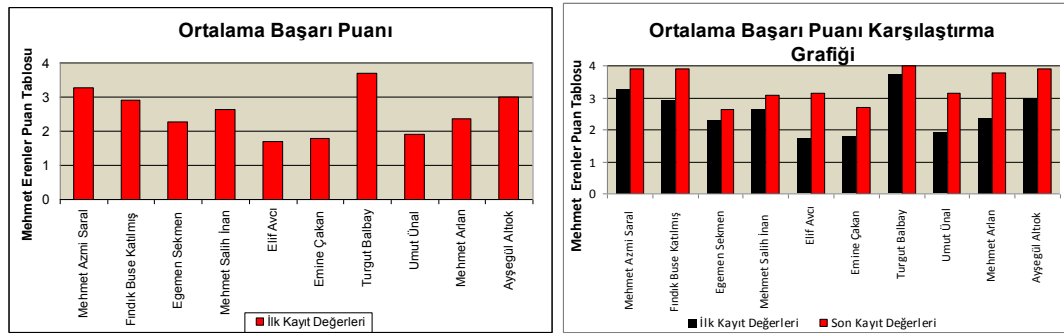
seviyede görülmekte, eğitim sonrası değerlendirmelerinde ise bu deneklerin başarı grafiklerinin hepsi için ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.17: Birinci Denek Grubunun Yücel Paşmakçı Ortalama Başarı Puan Grafiği.

İlk çalışma sonrası deneklerin Yücel Paşmakçı tarafından yapılan değerlendirmelerinde 3 deneğin ortalamanın altında kaldığı, diğer deneklerden 6 tanesinin ortalamanın biraz üzerinde değerlerde iken bir tanesinin çok başarılı olduğu eğitim sonrası grafik değerlerinde ise bu deneklerin hepsinin başarı grafiklerinin ortalamanın üzerine çıktığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.18: Birinci Denek Grubunun Mehmet Erenler Ortalama Başarı Puan Grafiği.

İlk çalışma sonrası deneklerin Mehmet Erenler tarafından yapılan değerlendirmelerinde 3 deneğin ortalamanın altında kaldığı, diğer deneklerden 5'inin ortalamanın biraz üzerinde değerler gösterirken 2 tanesinin başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bu deneklerin eğitim sonrası değerlendirmelerinde ise bu deneklerin hepsinin başarı grafiklerinin ortalamanın üzerine çıktığı tespit edilmiştir.

Bu üç değerlendirme karşılaştırıldığında varılan sonucun birbirine çok yakın değerler taşıdığı ve denekler üzerinde uygulanan orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanmış ses eğitimi çalışmasının başarılı sonuç verdiği tespit edilmiştir.

Deneysel yöntemle yapılan ikinci çalışma ise, hazırlanan fonetik alfabe çalışmaları sırasında düşünülen “sadece orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile yazılmış bozlak notasından bozlak öğrenip icra edebilmek mümkün müdür?” sorusuna cevap bulmak amacıyla yapılmıştır. Bu sayede Türk halk müziği ezgilerinin icrasında birinci derecede önemi olduğu düşünülen ağız çalışmalarının fonetik alfabe ile ses eğitimi disiplini çerçevesinde izah edilmesi ve notasyonda uygulanmasının deneklerin icra kayıtları üzerinden yapılan değerlendirme sonuçları sunulmuştur. Deneklerin hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmaksızın hazırlanmış bozlak notasından yaptıkları bozlak icrası ile yine hiç kaynak kişi dinlemeden orta Anadolu ağız fonetik alfabesi kullanılarak hazırlanmış bozlak notasından yapmış oldukları bozlak icra kayıtlarının değerlendirme sonuçları sunulmuştur. Değerlendirme de belirlenen denekler bozlak icrasında uygulanması gerektiği düşünülen 14 kriter bazında sorgulanmış ve sergiledikleri icra kayıtları hem tarafımızdan hem de Türk halk müziği alanında icracı olarak kendini ispat etmiş ve yıllarını TRT ve konservatuarda halk müziği öğretimine adanmış Yücel Paşmakçı ve TRT İstanbul Radyosu bağlama sanatçısı ve koro şefi Mehmet Erenler tarafından değerlendirilmiştir.

Orta Anadolu ağız fonetik alfabesi kullanılarak hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları ile öğrenme tekniğinin karşılaştırılması:

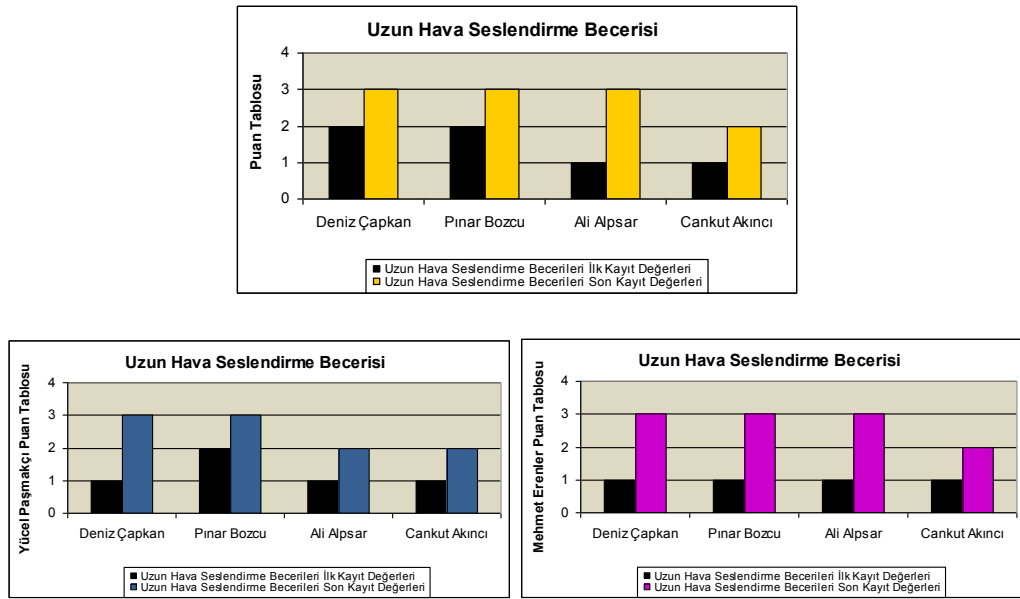
Bu başlıkla ilgili incelemeler ikinci denek grubu ile yapılan çalışma sonuçlarına göre değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarına göre deneklerin icraları ilk olarak başarı ve başarısızlıkları açısından açıklanmış, sonuç değerlendirmesi ise ortalama başarı puan grafiğinin toplam birey sayısı kapsamında yüzde (%) hesaplarına göre değerlendirilmesi ile izah edilmiştir. Buna göre grafikte 2 puanın altında kalan denekler başarısız, 2 puanın üstünde kalan denekler ise başarılı olarak tespit edilmiştir. Deneklerin hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmaksızın hazırlanmış bozlak notasından yaptıkları bozlak icrası ile yine hiç kaynak kişi dinlemeden orta Anadolu ağız fonetik alfabesi kullanılarak hazırlanmış bozlak notasından yapmış oldukları bozlak icra kayıtlarının değerlendirme sonuçları şöyledir:

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Uzun Hava Seslendirme

Becerisi” sorgusunda 2 denek *orta başarılı*, 2 denek ise *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Uzun Hava Seslendirme Becerisi” sorgusunda ise 1 deneğin *orta başarılı*, 1 deneğin *başarılı*, 2 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

Çizelge 5.19: İkinci Denek Grubu “Uzun Hava Seslendirme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

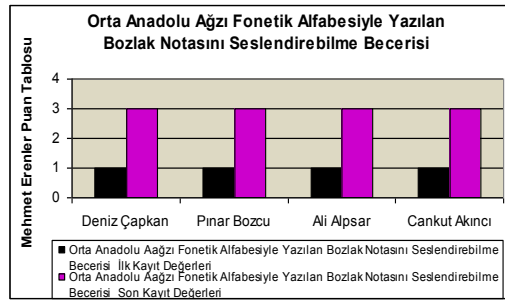
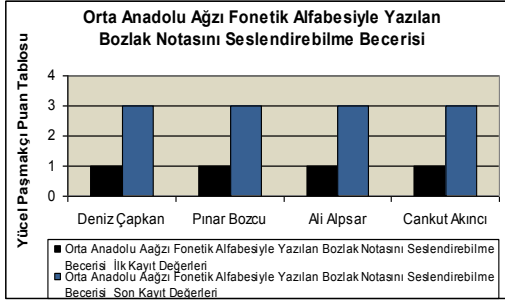
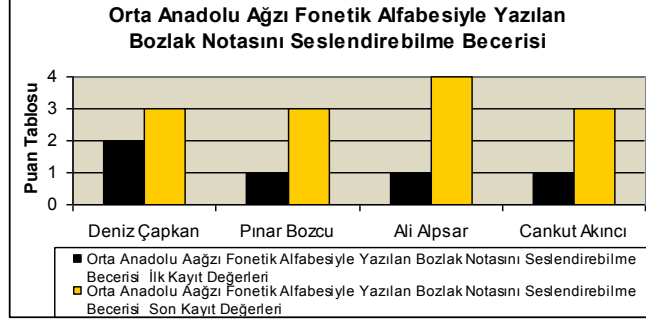

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının uzun hava seslendirme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %75'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” sorgusunda 2 denek *orta başarılı*, 2 denek ise *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” sorgusunda 3 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet

Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

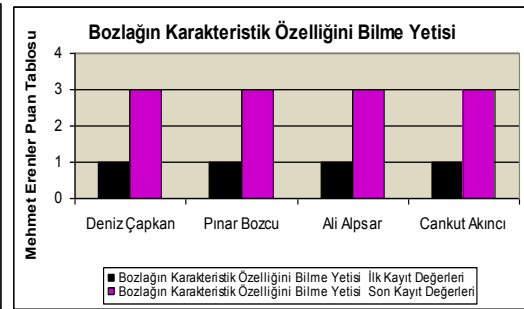
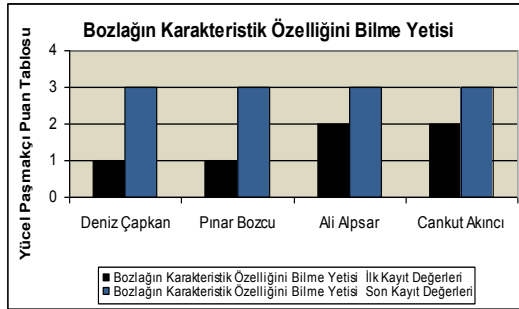
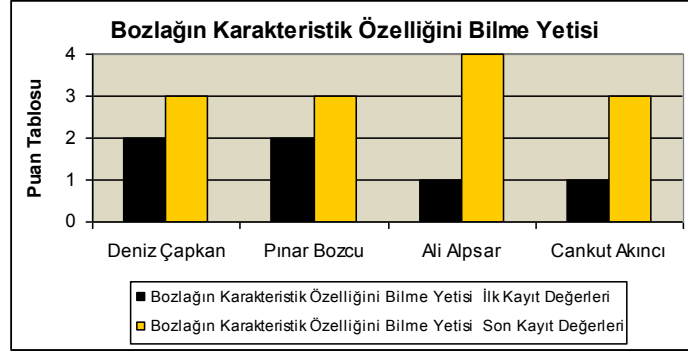
Çizelge 5.20: İkinci Denek Grubu “Orta Anadolu Ağzı Fonetik Alfabetiyle Yazılan Bozlak Notasını Seslendirebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının orta anadolu ağzı fonetik alfabetiyle yazılan bozlak notasını seslendirebilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” sorgusunda 2 denek *orta başarılı*, 2 denek ise *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabeti ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” sorgusunda 3 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

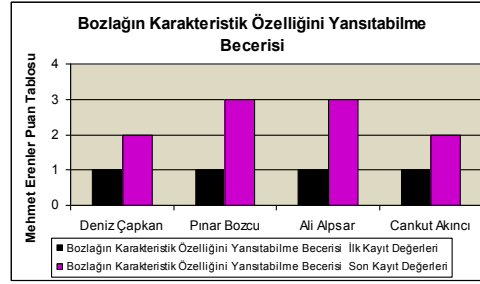
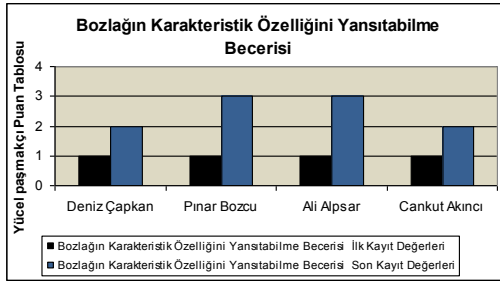
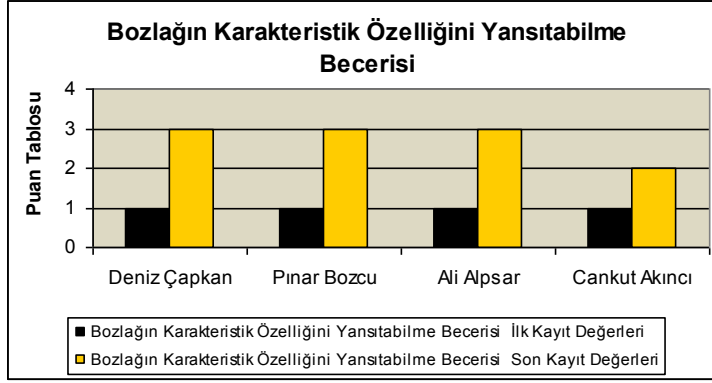
Çizelge 5.21: İkinci Denek Grubu “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının bozlağın karakteristik özelliğini bilme yetisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” sorgusunda 4 denek de *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” sorgusunda 3 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *orta başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

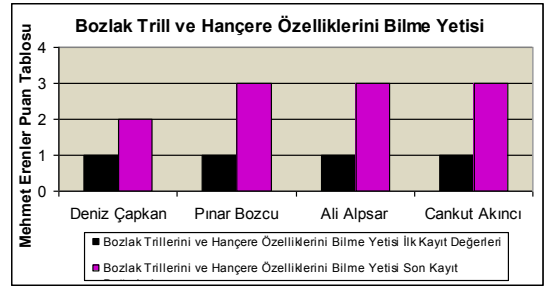
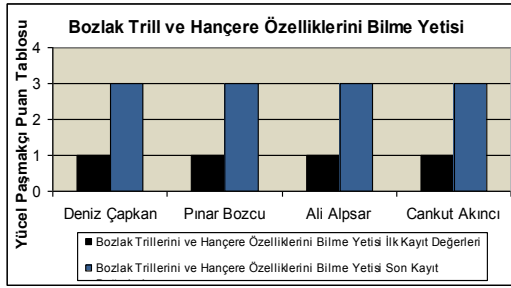
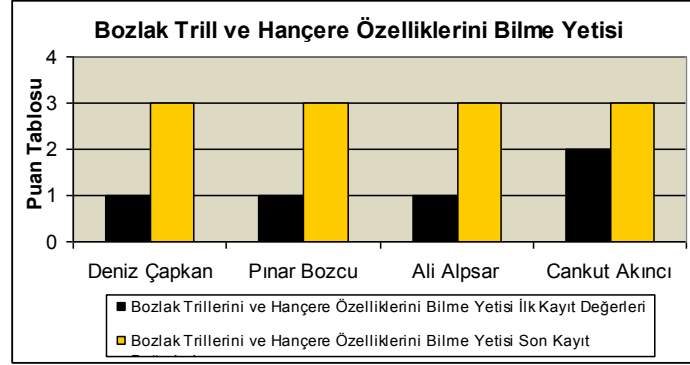
Çizelge 5.22: İkinci Denek Grubu “Bozlağın Karakteristik Özelliğini Yansıtabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının bozlağın karakteristik özelliğini yansıtabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %75'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda 3 denek de *başarısız*, 1 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda ise 4 deneğin de *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

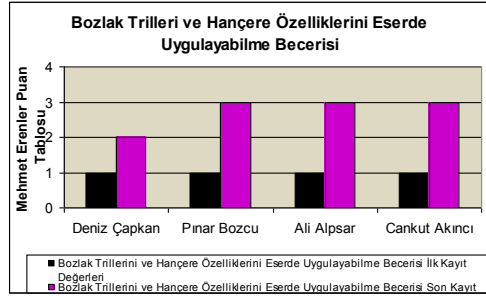
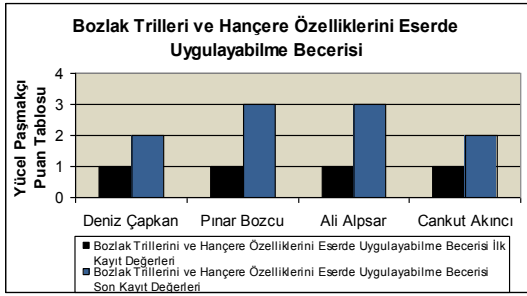
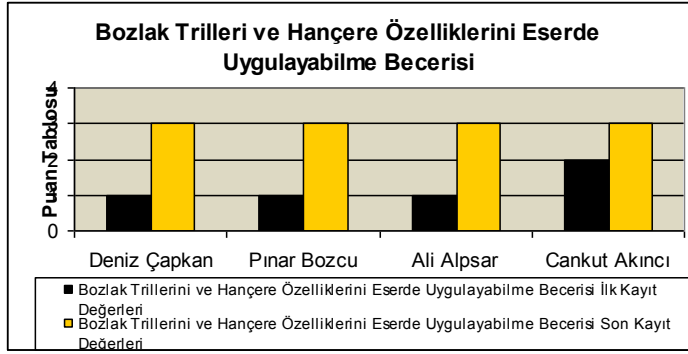
Çizelge 5.23: İkinci Denek Grubu “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının bozlak trillerini ve hançere özelliklerini bilme yetisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda 3 denek de *başarısız*, 1 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda ise 4 deneğin de *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

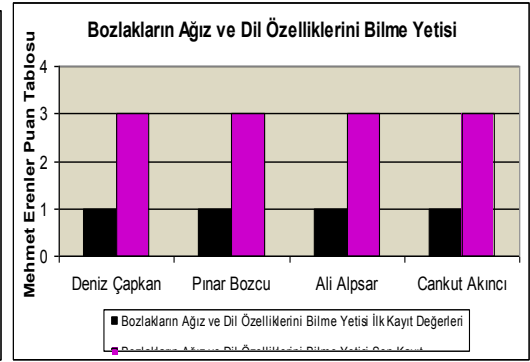
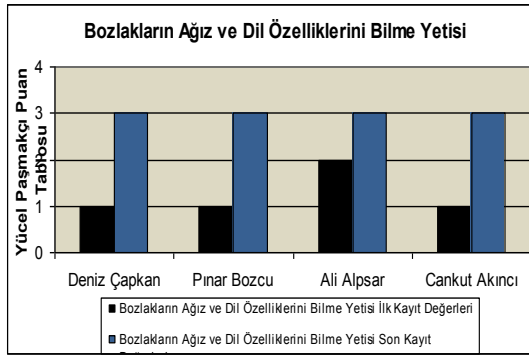
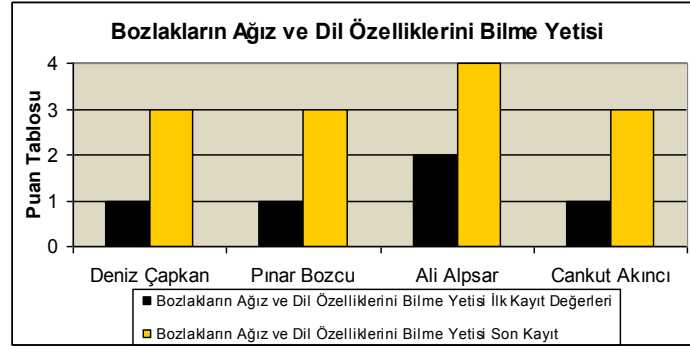
Çizelge 5.24: İkinci Denek Grubu “Bozlak Trillerini ve Hançere Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının bozlak trillerini ve hançere özelliklerini eserde uygulayabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda 3 denek de *başarısız*, 1 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda ise 3 deneğin de *başarılı*, 1 deneğin ise *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

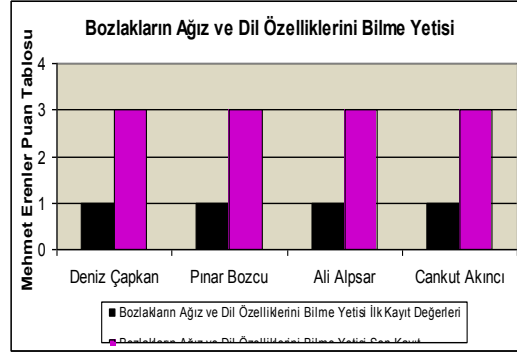
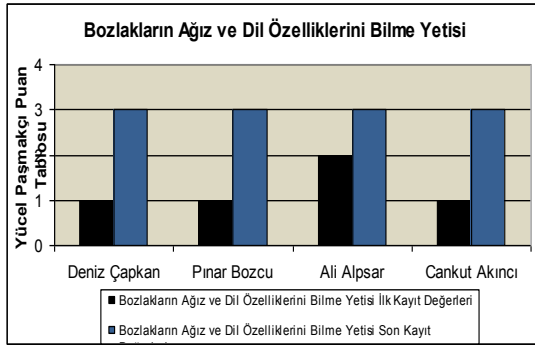
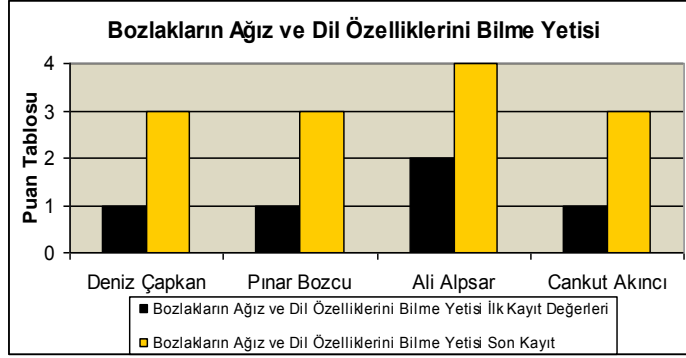
Çizelge 5.25: İkinci Denek Grubu “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100’e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda 3 denek de *başarısız*, 1 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Bilme Yetisi” sorgusunda ise 3 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

Çizelge 5.26: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

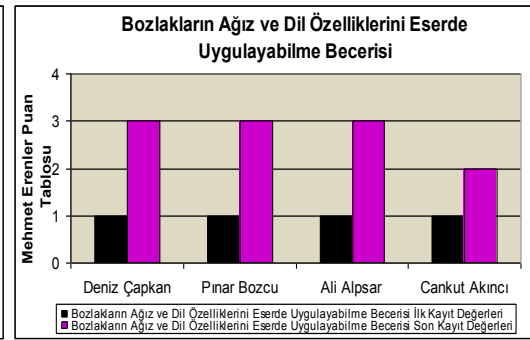
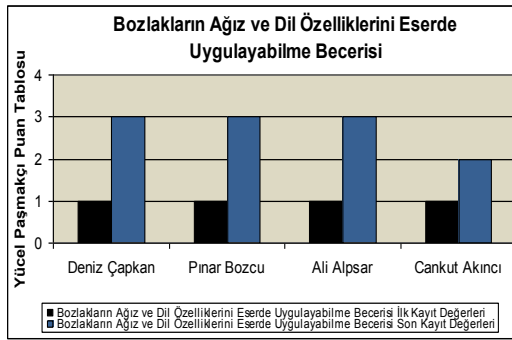
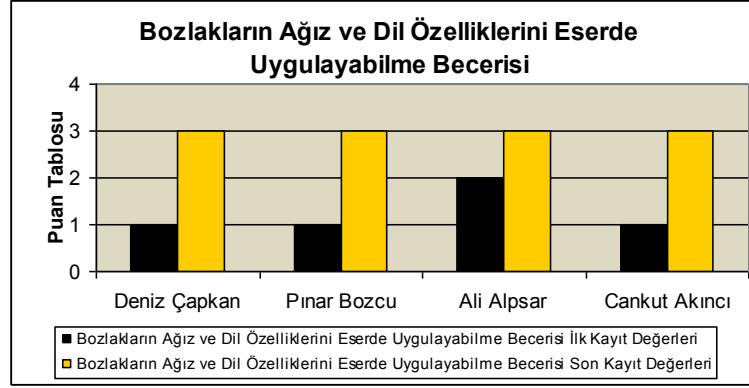

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının bozlakların ağız ve dil özelliklerini eserde uygulayabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda 3 denek de *başarısız*, 1 denek *orta başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” sorgusunda ise 4 deneğin de *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

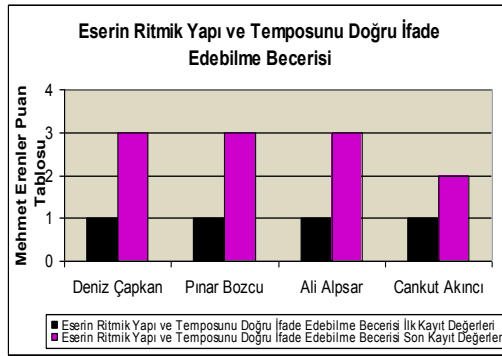
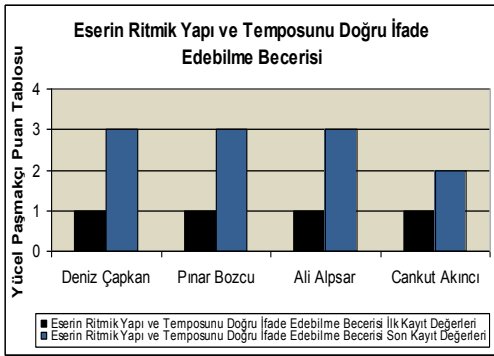
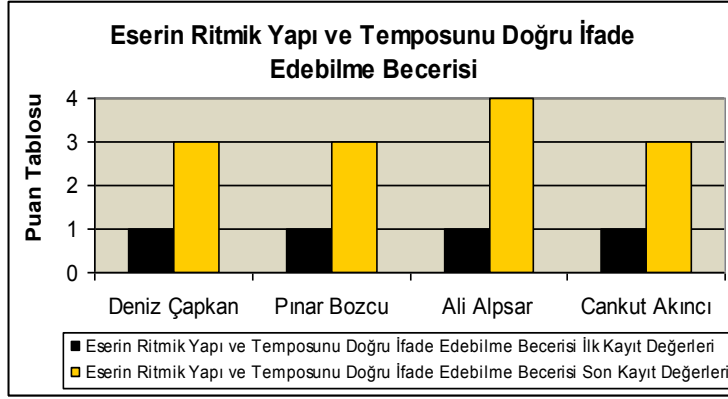
Çizelge 5.27: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Bozlakların Ağız ve Dil Özelliklerini Eserde Uygulayabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının bozlakların ağız ve dil özelliklerini eserde uygulayabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda 4 denek de *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda ise 3 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

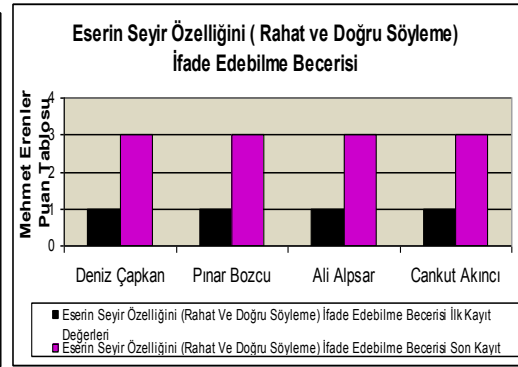
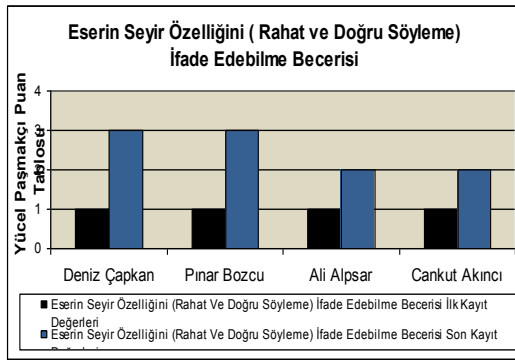
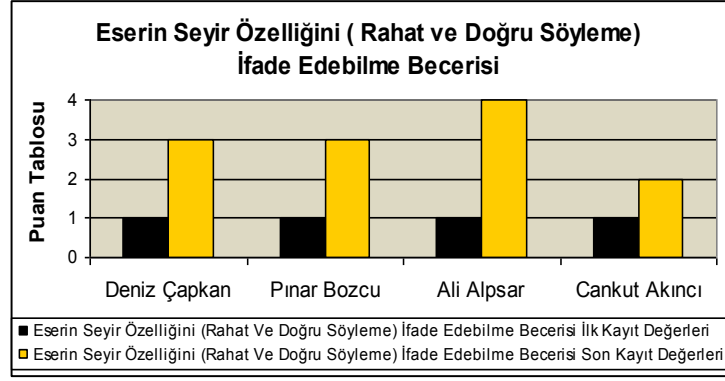
Çizelge 5.28: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Eserin Ritmik Yapı ve Temposunu Doğru İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının eserin ritmik yapı ve temposunu doğru ifade edebilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda 4 denek de *başarısız* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” sorgusunda ise 3 deneğin *başarılı*, 1 deneğin ise *çok başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

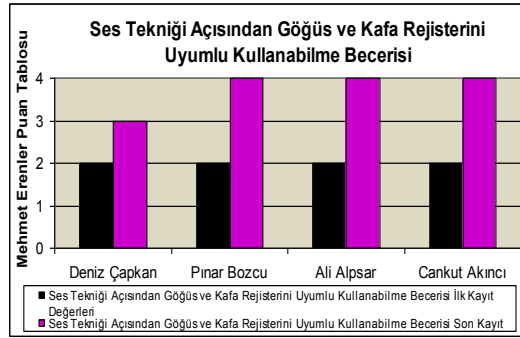
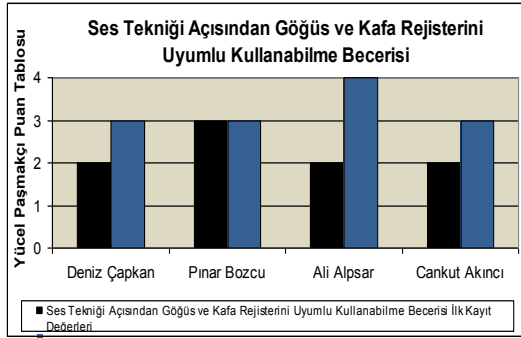
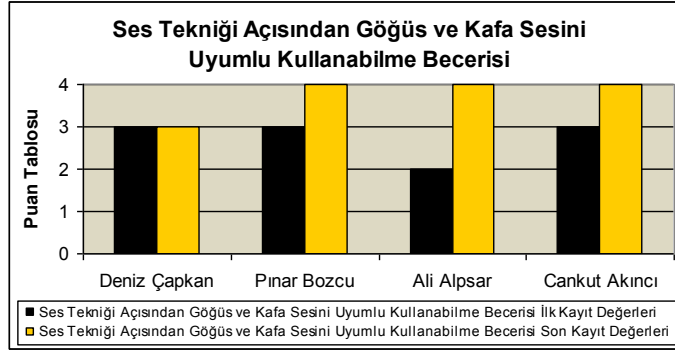
Çizelge 5.29: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Eserin Seyir Özelliğini (Rahat Ve Doğru Söyleme) İfade Edebilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının eserin seyir özelliğini (rahat ve doğru söyleme) ifade edebilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 0 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 1 denek de *orta başarılı*, 3 denek ise *başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 3 deneğin *çok başarılı*, 1 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

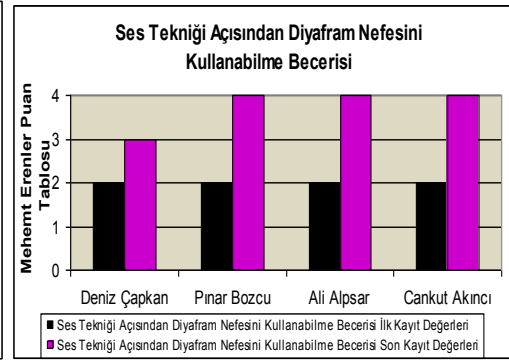
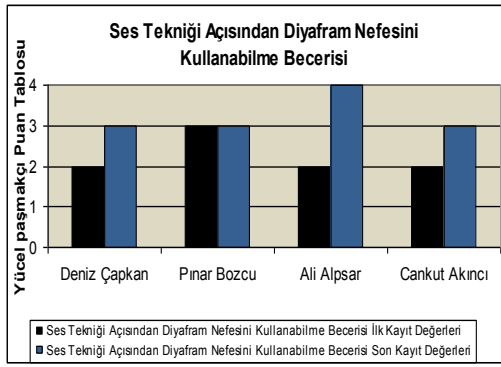
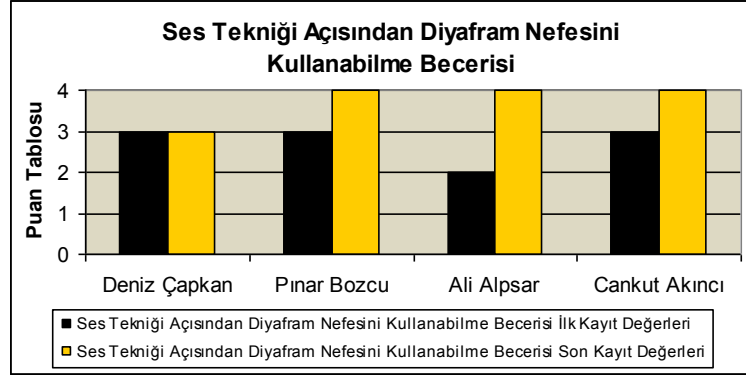
Çizelge 5.30: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Göğüs ve Kafa Rejisterini Uyumlu Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının ses tekniği açısından göğüs ve kafa rejisterini uyumlu kullanabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 75 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 1 denek de *orta başarılı*, 3 denek ise *başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 3 deneğin *çok başarılı*, 1 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

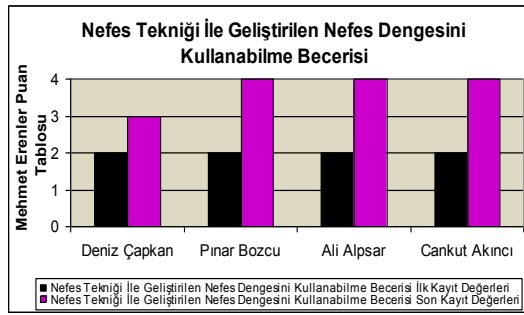
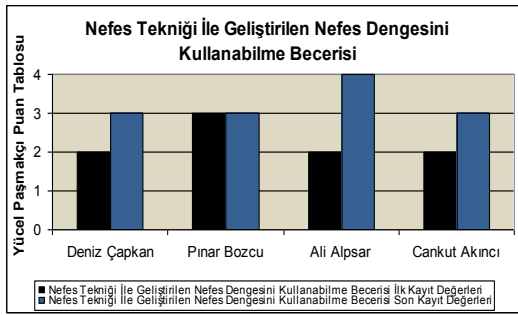
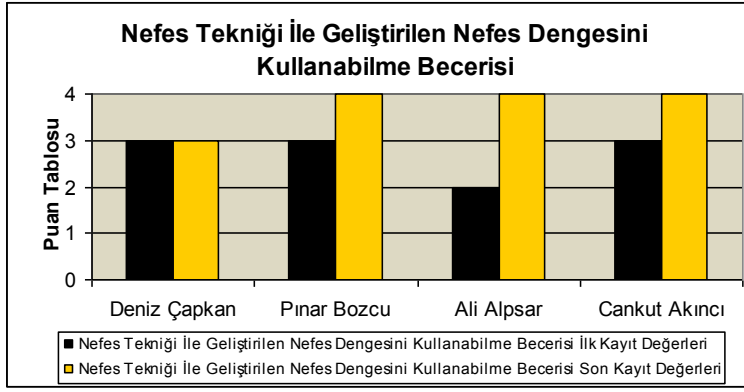
Çizelge 5.31: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Ses Tekniği Açısından Diyafram Nefesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının ses tekniği açısından diyafram nefesini kullanabilmebecerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 75 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda 1 denek de *orta başarılı*, 3 denek ise *başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” sorgusunda ise 3 deneğin *çok başarılı*, 1 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

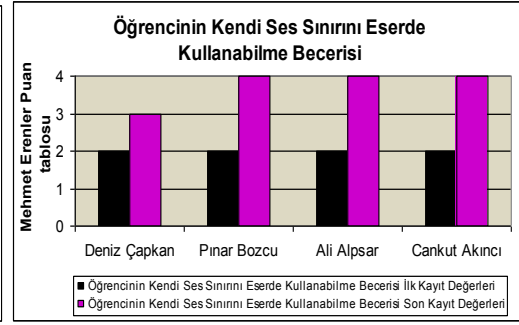
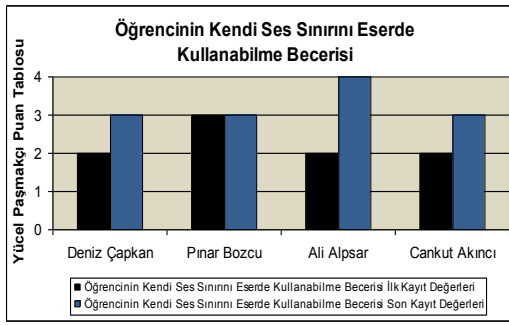
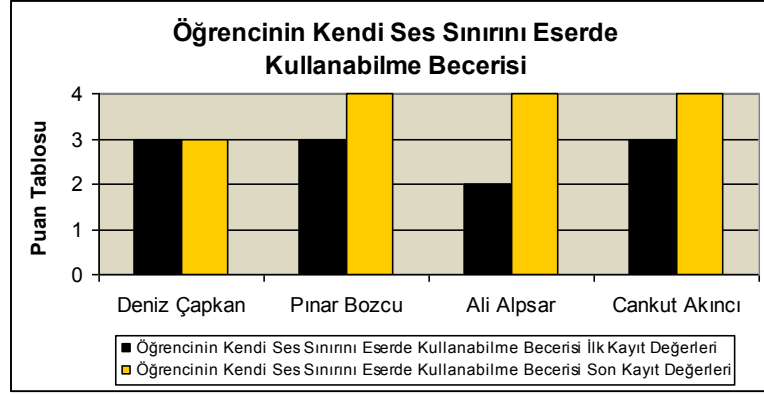
Çizelge 5.32: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Nefes Tekniği İle Geliştirilen Nefes Dengesini Kullanabilme Becerisi” Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının nefes tekniği ile geliştirilen nefes dengesini kullanabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 75 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

- Hiç kaynak kişi dinlemeden ve fonetik alfabe kullanmadan yazılan notası ile bozlak öğrenme tekniği ile yapılan çalışma sonrası “Öğrencinin Kendi Ses Sınırnı Eserde Kullanabilme Becerisi sorgusunda 1 denek de *orta başarılı*, 3 denek ise *başarılı* olmuştur. Aynı deneklerin orta Anadolu ağız fonetik alfabesi ile hazırlanan bozlak notası ve ses eğitimi çalışmaları sonrası sergiledikleri bozlak icralarının “Öğrencinin Kendi Ses Sınırnı Eserde Kullanabilme Becerisi sorgusunda ise 3 deneğin *çok başarılı*, 1 deneğin ise *başarılı* olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitler Yücel Paşmakçı ve Mehmet Erenler Tarafından da sorgulandığında başarı grafiklerinin aynı doğrultuda şekillendiği görülmektedir.

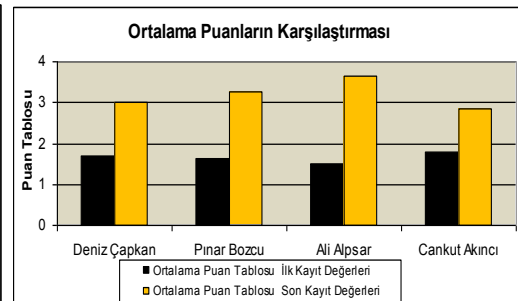
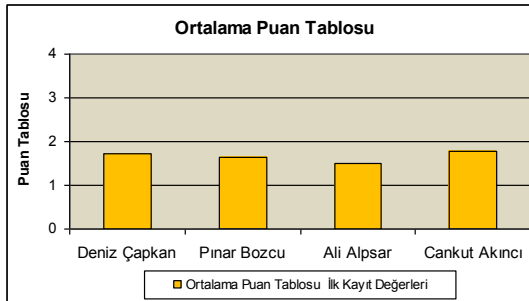
Çizelge 5.33: İkinci Denek Grubu Değerlendirilen “Öğrencinin Kendi Ses Sınırını Eserde Kullanabilme Becerisi Karşılaştırma Grafiği.

Buna göre deneklerin fonetik alfabe kullanmaksızın yazılan bozlak notası ile çalıştıkları icra kayıtlarının öğrencinin kendi ses sınırını eserde kullanabilme becerisi sorgusundaki değerlendirmesinde başarının % 75 olduğu, uygulanan ses eğitimi ve fonetik alfabe çalışmaları sonrasında ise bu oranın %100'e yükseldiği tespit edilmiştir.

İkinci denek grubunun bireysel olarak soru bazında karşılaştırmalarından elde edilen bu sonuçlar genel grafik şeklinde ele alındığında şöyle değerlendirilmektedir;

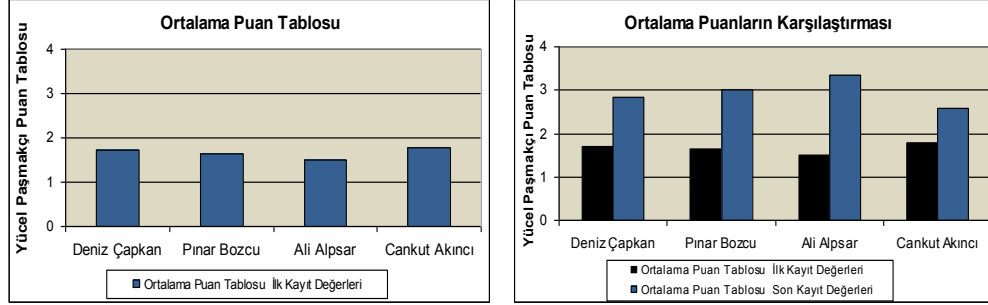
Çizelge 5.34: İkinci Denek Grubunun Ortalama Başarı Puan Grafiği.

İkinci çalışmada deneklerin ilk kayıtları üzerine yapılan değerlendirmelere göre 4'üde ortalamanın altında değerlere sahiptir. Eğitim sonrası değerlendirmelerinde ise

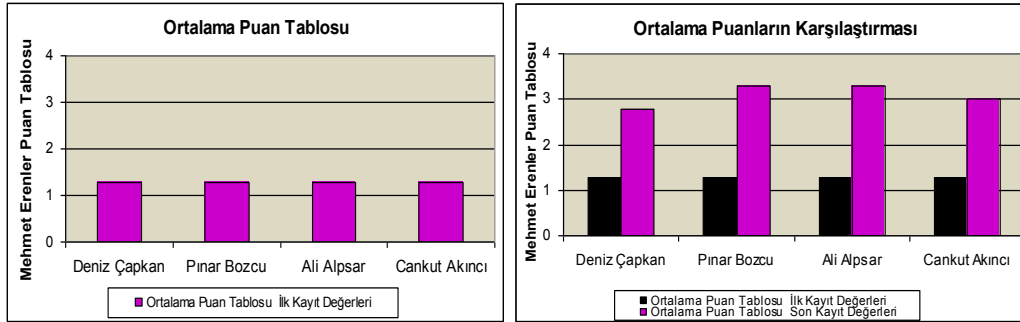
bu deneklerin başarı grafiklerinin hepsi için ortalamanın üzerinde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 5.35:İkinci Denek Grubunun Yücel Paşmakçı Ortalama Başarı Puan Grafiği.

İkinci çalışmada deneklerin ilk kayıtları sonrası Yücel Paşmakçı tarafından yapılan değerlendirmelerinde 4 denek ortalamanın altında kalmıştır. Eğitim sonrası grafik değerlerinde ise bu deneklerin hepsinin başarı grafiklerinin ortalamanın üzerine çıktığı tespit edilmiştir.

Çizelge 5.36:İkinci Denek Grubunun Mehmet Erenler Ortalama Başarı Puan Grafiği.

İkinci çalışmada deneklerin ilk kayıtları sonrası Mehmet Erenler tarafından yapılan değerlendirmelerinde 4 denek de ortalamanın altında kaldığı, eğitim sonrası değerlendirmelerinde ise bu deneklerin hepsinin başarı grafiklerinin ortalamanın üzerine çıktığı tespit edilmiştir.

Bu üç değerlendirme karşılaştırıldığında varılan sonucun hemen hemen aynı olduğu ve denekler üzerinde uygulanan orta Anadolu ağzı fonetik alfabesi ile hazırlanmış ses eğitimi çalışmasının ve bu alfabe ile hazırlanan bozlak notası ile öğrenme yönteminin başarılı sonuç verdiği tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, “Türk halk müziğindeki bozlakların ses tekniği açısından incelenmesi” başlıklı doktora tezinde,

- Kaynak kişi dinleyerek bozlak icra edebilmenin yeterli olmadığı, icra özellikleri açısından incelenen bozlakların geleneksel olana en yakın şekilde seslendirilebilmesi için “Orta Anadolu Ağızı Fonetik Alfabe” sistemi oluşturulmuş ve denekler üzerinde yapılan değerlendirmelerle bu ses eğitimi sisteminin uygulanabilirliği;
- Bozlaklar ekseninde incelediğimiz ses eğitimi çalışmaları sonucunda Türk halk müziğinde yöre yöre farklılıklar arz eden çeşit ve türlerin seslendirilebilmesi için ağız ve dil çalışmaları ile ses eğitimi çalışmalarının desteklenmesi gerekliliği;
- Türk halk müziği çalışmalarında ilk kez uygulanan fonetik alfabe çalışmalarıyla desteklenen ses eğitimi sistemi sayesinde kaynak kişi dinlemeden fonetik alfabe ile yazılmış eser notasıyla icra sergilenebildiği ve bu sonucun Türk halk müziğinin çeşitlerinden olan kırık havalarda uygulanmasının geleneksel icrayı korumak anlamında yararlı olacağı;
- Türk halk müziği alanında solistlik yapan icracıların uzmanlık alanlarını oluşturan tavırlar haricinde çalıştıkları farklı tavidaki ezgileri karakteristik yapısına uygun olarak seslendirmekte zorlandıkları, hazırlanan bu ses eğitim sisteminde uygulanan ağız, dil ve hançere tekniği çalışmaları ile bu olumsuzluğu giderilebileceği;
- Türk halk müziğinde yöresel farklılık arz eden her tür için farklı hançere, ağız ve dil çalışmaları yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Alim, Yaşar Kemal**, 2009. Türk Halk Müziğinde Uzun Havalar ve Kırık Havalar, Ağustos 10, <http://www.vstplugin.com/genel-muzik-yazilari/7131>
- Altınok; Baki Yaşa**, 2009. Abdallar, Ağustos 10, <http://www.turkuler.com/thm/abdallar.asp>.
- Altunsaray; İsmail**, 2009. Özel Görüşme, Temmuz 08, Yer: İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü.
- Arsunar; Ferruh**, 1962. Gaziantep Folkloru M.E.B. Eski Eserler ve Müzeler Umum Müdürlüğü Yay. M.E. Basımevi, İstanbul.
- Atalay; Besim**, 1986. Divan-ı Lügat-it Türk; Türk Dizini İndeksi, T.D.K. Yay. T.T.K. Basımevi, Ankara,
- Ataman, Sadi Yaver**; 1951. Bu Toprağın Sesi Memleket Havaları, Şaka Matbaası, İstanbul.
- Atılğan; Halil**, Çukurova Türkülerinin Müzik Yapısı, Çukurova Türküleri,
- Ayata; Saim**, 2006. “Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir Araştırma” Erciyes Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Dinler Tarihi Bilim Dalı Doktora Tezi, Temmuz, Kayseri
- Basinoğlu; Etem**, 1981. Çeşitli Yönleriyle Kırşehir, Filiz Yayınları, Nurdoğan Mtb. İstanbul
- Bekrioğlu, F. O.**, 2008. Performansa Dayalı Ölçümler: Teori ve Uygulama, 113-117, Türk Fen Eğitimi Dergisi, Yıl:5, Sayı:1 , İstanbul.
- Belgin; Erol**, 1996. Ses Fizyolojisi Ve Korunması, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi A.B.D. Yüksek Lisans Dersi Ders Notu,
- Biray; Yrd. Doç. Dr. Nergis**, 2005. Cumhuriyet Döneminde Ağız Ve Lehçeler Üzerinde Yapılan Çalışmalar Karaman Dil Kültür Ve Sanat Dergisi, Karaman Valiliği Yayınları, Karaman, S.214
- Boratav, Pertev Naili**, 1988. Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, İstanbul
- Bulut; H. Valit**, 1983. Kırşehir Ozanları, Filiz Yay. Gürsan Matb. Ankara,

- Century, D. N.**,2002. Alternative And Traditional Assessments: Their Comparative İmpaction Students' Attitudes And Science Learning Outcomes: An Exploratory Study. Unpublished Doctoral dissertation, University of Temple , USA.
- Chong; Hyun Ju**, 2000. Relationships Between Vocal Characteristics and Self-Esteem: Quantitative and Qualitative Studies, Submitted to the Department of Music and Dance and the Facultu of the Graduate School of the University of Kansas in Partial Fulfilment of the Requirement for the degree of Doctor of Philosophy (Music Education), February p.4-5
- Çakır, Ahmet; ÖCAL, Mehmet; OZANOĞLU, Tanju**; 2000. Türk Halk Ezgileri III, Ankara
- Çevik; Suna**, 1999. Koro Eğitimi ve Yönetim Teknikleri, Yurtrenkleri Yayınevi, Ankara:
- Çobanoğlu; Ö.**, 1999. Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, Akçağ Yay. Folkloristik Dizisi 1, Ankara.
- Çobanoğlu; Ö.**, 2005. Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş, 265-317, Akçağ Yay. Folkloristik Dizisi 1, Ankara.
- Davran, Yalçın**, 1997. Şarkı Söyleme Sanatının Öyküsü, Ankara: Evrensel Müzikevi,
- Demir; Nurettin**, Ağız Dökümantasyonu Niçin Gereklidir?, Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildiri Özetleri,
- Demiray, Kemal**, 1995. 'yörük' maddesi, Temel Türkçe Sözlük, İstanbul, 199, Milli Eğitim Bakanlığı. Örnekleriyle Türkçe Sözlük. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Demiray; Erdinç**, Ağız Araştırmalarında Transkripsiyon İşaretlerinin Farklı Kullanılması Sorunu, Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Yeni Türk dili araştırmaları,
- Dikici, Mehmet**, 1998. Anadolu'da Türkler (Anadolu'ya Türk Göçleri), İstanbul,
- Dundes, Alan**, 1998. Doku, Metin ve Konteks, (Çeviren: Metin Ekici), V/38,
- Egüz; Saip**, 1980. Toplu Ses Eğitimi, Ankara, Ayyıldız Matbaası A.Ş.
- Elçi, Armağan Coşkun**; 2009. Türk Halk Müziği'nin Yapısı, Ağustos 10, www.turkuler.com.
- Emnalar, Atınç**, 1998. Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir,
- Eren, H. ve Diğerleri**. 1988. *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

- Ergin, Muharrem**, 1989. Dede Korkut Kitabı I, Ankara
- Eroğlu, Doğaç Kürşat**; 2005. TRT Repertuarın'daki Kırkkale Türkülerinin Ezgisel Yapı Makam-Ayak Nazım Türü Ve Usul Yönünden İncelenmesine Yönelik Bir Çalışma, Selçuk Üniver Sitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Konya
- Fiğlali; Ethem Ruhi**, Türkiye'de Alevilik Bektaşılık
- Gazimihal, Mahmut Ragıp**; 2006. Anadolu Türküleri ve Musiki İstikbalimiz, Ötüken Yay. İstanbul
- Gazimihal; M. Ragıp**, 1947. Uzun hava, Müzik Ansiklopedisi, C. 2, S. 14, Ağustos 22, Duygu Matb. İstanbul
- Göğüş; İsmail**, 1994. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Anadal Ses Eğitimi Programlarının Etkinliği. İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, İstanbul:
- Gümüştekin, Ahmet**; 2009. Türk Halk Müziğinin Tarihsel Gelişimi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ağustos 10, www.turkuler.com,
- Güney, Eflatun Cem**; 1959. Halk Türküleri, İstanbul
- Hoşsu, Mustafa**, 1997: Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı, Peker Ambalaj, Kağıt san. Ltd. Şti. İzmir,
- İkesus Altan; Saadet**, 1965. Ses Eğitimi Ve Korunması, Devlet Konservatuarı Yayınları Serisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,
- İnbaşı; Mehmet**, 2005. XVI-XVII. Yüzyıllarda Bulgaristan'daki Yörük Yerleşmeleri, Uluslararası Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Türk-Bulgar İlişkileri Sempozyumu, Eskişehir,
- Kalkan Emir**, 1991. XX. Yüzyıl Türk Halk Sairleri Antolojisi, Ankara, KB Yay.,
- Karakuş; İdris**, 2005. Türk Kültüründe Bozlaklar-I (Orta Anadolu Bozlakları, Yüce Erek Yayınevi, Ankara
- Kartal; Mustafa**, 2007. Ses Nefes Teknikleri, Sistem Yayıncılık, İstanbul
- Kaynak; Mansur**, 1989. Muharrem Ertaş Hayatı ve Eserlerinden Seçmeler, Ankara, THM Yay., No:3
- Kekeç; Deniz Yener**, 2006. Müzik Öğretmenliği Anabilim Dallarında Uygulanan Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Türk Müziğine Dayalı Ezgilerin Kullanımına İlişkin Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Ankara,
- Kılıç, Yrd. Doç. Dr. M. Akif**, 2000. Türkiye Türkçesindeki Ünlülerin Fonetik Özellikleri, X. Uluslararası Türk Dil Bilimi Kurultayı, Boğaziçin Üniversitesi, İstanbul 16-18 Ağustos .

- Kızıldeli; Nurdan**, 2008. Programlı Bir Ses Eğitime Bağlı Olarak, Solunum Mekanizmasının Sesin Algısal, Görsel, Akustik Ve Aerodinamik Özellikleri Üzerine Etkileri Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Doktora Tezi, Ankara.
- Konukçu; Enver**, 1973. Kusan ve Akhunlar Tarihi, Atatürk Üniversitesi yayınları, Erzurum, s. 39-44.
- Korkmaz; Zeynep**, 1995. Dilde “İlericilik”ve Gericilik Üzerine II, Türk Dili Üzerine Araştırmalar I TDK Yay. Ankara, s.770-773,
- Korkmaz; Zeynep**, 1992. Atatürk ve Türk Dili Belgeler, TDK Yayınları, Ankara, s.207
- Küçükçelebi; Aylin Evin**, 2002. Uzun Hava ve Çeşitleri, Uzun Havalılar, T. C. Kültür Bakanlığı, Ankara
- Lunchsinger, R., Arnold, G.E.** 1965. Voice- Speech – Language Clinical Communicology, Its Physicology And Patalogy, Wadsworth Publishing Company İnc. , Belmont California ,
- Martin, S., Darnley, L.** 1996. The Teaching Voice,Whurr Publishers Ltd. London:
- Okumuş; Ejder, Doç. Dr.** 2005. Türkiyede Marjinal Bir Grup Olarak Abdallar, SBArD, Eylül, Sayı 6,
- Orkun; Hüseyin Namık**, Türk Dünyası s:III
- Öder; Kerim**, 1982. Azerbaycan, Boğaziçi Yay. İstanbul
- Ömür, M.**, 2001. Sesin Peşinde, Pan Yayıncılık, İstanbul,
- Ömür; Dr. Mehmet**, 1995. Sesin Özelliklerine Bir Bakış, İstanbul, Cumhuriyet Bilim ve Teknik, No: 407,
- Özbek, Mehmet**; 1975. Folklor Ve Türkülerimiz, İstanbul,
- Özcan; Öner**, 2001. Neşet Ertaş Yaşamı ve Bütün Türküleri, Simurg Yay. İstanbul
- Özdemir; Erdem**, 2008. Emirdağ Musiki Geleneğinde Abdallar ve Yeni Onaltı Türkü, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Haziran.
- Özdemir; Mehmet Ali**, 1998. Türk Halk Müziği Sistematiği ve Eğitim Müziği Besteciliğinde Kullanılabilirliği, T.C. Marmara Ün. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul,
- Özkan, İsa**, 1989. Abdurrahman Han Destanı, Ankara.
- Özkırmılı; Atilla**, 1987. Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1.C.4.,Cem Yayınevi., C.1

- Parlak; Erol**, 1990. Bozlaklar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üni., İstanbul.
- Paşmakçı, Yücel**, 2009. Özel Görüşme, İstanbul , Kasım 26. Yer: Haliç Üniversitesi Devlet Konservatuarı
- Sabar; Gül**, 2008. Sesimiz Eğitimi ve Korunması, Pan Yayıncılık, İstanbul
- Salman; Hüseyin**, 2004. Türk Adı, Türklerin Anayurdu ve Göçler, Türk Kültürü ve Tarihi, Editör: Cemil Öztürk, Ankara,
- Sincan Kırşehirliler Derneği Yayınları**, 2003. Bozkır'ın Sesi Kırşehir, Ankara, yıl 1, sayı 1,
- Sosyal ve Dini Yaşam Açısından Orta Anadolu Abdalları(Kırşehir Örneği)**
- Stiggins, R.** 1995. Student-centered classroom assessment. New York: Macmillan.
- Sümer; Faruk**, 1972. Oğuzlar-Türkmenler, Ankara,
- Sümer; M. Faruk**, Abdal Maddesi, Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi
- Şenel, Süleyman**; 1993. Özel Görüşme, İstanbul
- Şenel; Süleyman**, 2000. Türk Halk Müziğinde Uzun Hava Tanımları ve Bu tanımlar Etrafında Ortaya Çıkan Problemler 4. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri, Kültür Bakanlığı Hagem Yayınları:166, Ankara
- Şenocak, Fikri**, 1990. Fonasyonun Anatomik Ve Fizyolojik Özellikleri Otolarengolojide Ve Sanat Dallarında Disfoniler, Uluslararası Sempozyum. İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yayınları İstanbul
- Şenocak, Prof.Dr. Fikri**, 1983. K.B.B'da Semptom Ve Sendromlar, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fak.Yay. , İstanbul:
- Şenyayla; Rüstem Semih**, 2006. Afyon Kocatepe Üniversitesi Devlet Konservatuarı Klasik Türk Müziği Bölümü Ses Eğitimi Dersinde Uygulanan Ses Araştırmalarının İncelenmesi, Yüksek lisans tezi, Afyon
- Shepard, L.** 1991. Psychometricians' Beliefs About Learning. *Educational Researcher*, 20(7), 21-27.
- T.D.K.**, 1965. Derleme Sözlüğü, C. 2, T.D.K., Ankara
- Tan; Nail, Turhan; Salih**, 2000. Kırıkkale Halk Müziği, Ankara
- Tansu, Muzaffer**, 1963. Durgun Genel Ses Bilgisi ve Türkçe, TDK yayınları, Ankara, ,
- TDK Yayınları**, 1977. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1

- Tekel; Fatih**, 2007. Âşıklık Geleneği İçinde Keskinli Hacı Taşan Hayatı, Sanatı, Eserleri, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara–
- Togan; Z. Velidi**; 1981. Umumi Türk Tarihine Giriş, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No: 1534, İstanbul, C. I, s. 46.
- Tokcan; Ümit**, 2009. Özel Görüşme, Aralık 16, Yer: TRT İstanbul Radyosu
- Tokel; Bayram Bilge**, 2002. Neşet Ertaş Kitabı, Akçağ Yay.
- Tonga, Necati**, Keskinli Hacı Taşan’ın Hayatı ve Sanatı Üzerine, Türk
- Turhan, Salih**; 2000. Türk Halk Musikisinde Çeşitli Görüşler, Kültür Bakanlığı / 1414 Kültür Eserleri /179, Ankara.
- Turhan; Salih, KARA; Mehmet, TAN; Nail, GÜNDÜZ; Abdullah**; “Biter Kırşehir’in Gülleri Kırşehir Halk Müziği”
- Türkmen; Emel Funda**, 2006. Kütahya Türkülerinin Bireysel Ses Eğitimi Derslerinde Eğitim Materyalleri Olarak Kullanılabilirliğinin İncelenmesi, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Müzik Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora Tezi, Ankara
- Uçan, Ali**. 1994. Müzik Eğitimi Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları,
- Url-1**<<http://www.edebiyatsanat.com/dil-bilgisi/61-dil-tarihi/458-turkiye-turkcesi.html>>, alındığı tarih 13.10.2009
- Üngör; Ethem Ruhi**, 1969. Halk Çalgılarımız Üzerine İnceleme Gezisi Notları, Musiki Mecmuası Dergisi, Hüsnü Tabiat Mat. İstanbul, Sayı: 247,
- Wilson; K.**, 1972. Voice Problems of Children, M.A. The Williams and Wilkins Company,
- Yağmur; Fatih**, 200. Kırşehir Türküleri Yüksek lisans tezi, Niğde
- Yalman(Yalgın); Ali Rıza**, 197. Cenupta Türkmen Oymakları, (Haz. Sabahat Emir), C.1,Ankara,
- Yelken, Kürşat**, 2005. Farklı Müzik Türlerinde Eğitim Gören Öğrencilerin Seslerinin Akustik Analiz İle Karşılaştırılması. Yayımlanmış Uzmanlık Tezi, İstanbul
- Yılmaz Gönenç; Ayşegül**, 1999. Kişiliğimizin Aynası Sesimiz, Bilim ve Teknik Dergisi, Aralık

Yiğit, Nalan, 1998. Fonasyon Sistemindeki Anatomik Yapıların Ses Üzerindeki Etkileri Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü., Ankara

Yörükan; T.,1998. Anadolu'da Alevîler ve Tahtacılar, Haz. T. Yörükan, Ankara, KBY.

Yurdu Dergisi, 2001. c.21, sayı:167, Temmuz, s.40–52

Zeren; Ayhan, 1995. Müzik Fiziği: Pan Yayıncılık. İstanbul

EKLER

EK A : TANIMLAR

EK B : MÜZİK VE VIDEO CD'Sİ ESER ÖRNEKLERİNİN LİSTESİ

EK C : NOTALAR

EK A: TANIMLAR

Abdominal:	Latince karın bölgesi ve karın bölgesindeki yapıları anlatmaya yarayan cümle.
Accelerando:	Bir müzik terimidir. Aşamalı olarak müzik ritminin hızlandırılması durumu
Appoggiatur:	Abanmak, dayanmak anlamındadır. İtalyanca “appoggiare”dir. Esas notaların arasına sıkıştırılmış, nota yazımında çok daha küçük olarak gösterilen bir notanın, çok az bir zaman farkıyla birlikte çalınması yoluyla elde edilen süsleme biçimidir.
Artikülasyon:	Nefesin gırtlaktan çıktıktan sonra yutak, ağız ve burundan oluşan üçüncü küme organlarında (dil,diş,damak,dudak) konuşma dilimizin geleneksel seslerine dönüşüp biçimlenmesidir.
Basprofondo:	Güçlü kalın sesiyle heybet, ağırbaşlılık izlenimi yaratan ses sanatçısı.
Başkantat:	Ses tonunu iyi denetleyerek şarkı dolu, lirik ses özellikleriyle etkileyici bir biçimde olan ses sanatçısı.
Bronşialler:	Akciğerlerin içindeki küçük solunum yolları olan bronşiyollerin iltihabıdır.
Bronşlar :	Soluk borusunun ikiye ayrılması ile başlayıp akciğerlere kadar giden kısımlardan birine verilen ad.
Çarpma:	Müzikte bir notadan önce yada sonra gelen ve önündeki yada arkasındaki notanın değerinin yarı zamanında kullanılan asıl notaya giderken çarpılan notayı ifade ediyor. Ezmek diye de tabir edebiliriz
Desibel:	Bir akustik terimi olarak ses dalgalarını ölçmek için kullanılan logaritmik ölçü birimi.
Diyafram:	Akciğerlerin altında, karın ile göğüs boşluğunu ayıran kubbemsi kastır. Solunum kasıdır.
Entonasyon:	Enstrüman sesin belirli bir tona ayarlanabilmesi durumu alırken ya da şarkı söylerken, notaların olması gerektiği gibi çıkması durumu.
Epiglot:	Yutkunurken larenksin yukarı çıkmasıyla kapanan, aşağıya inmesiyle dikilen, küçük dille hiçbir alakası bulunmayan kıkırdak.

Farenks:	Ağız ve burun boşluklarıyla, gırtlak ve yemek borusu arasındaki boşluk, yutak...
Foniatri:	Konuşma organının anatomisini, fizyolojik ve patolojik fonksiyonlarını inceleyen, sağlık ve bakımı ile ilgilenen bir bilim dalıdır. Sesin oluşumunda görevli organ ve fonksiyonlar hakkında da bilgi verir.
Gırtlak:	Latince larynx olarak geçen boğazda ses tellerinin bulunup sesin çıktığı yer..
Glottis:	Larinkte sesi oluşturan iki ses plikası ve aralarındaki boşluktan müteşekkil kısma verilen ad.
Hertz:	Sesin bir saniyedeki titreşim sayısıdır. Kısaltılmış yazımı Hz. Bu akustik terimi Alman fizikçi Heinrich R. Hertz'in adını taşır.
Koloratür:	Ses müziğindeki gelişkin düzeyiyle her çeşit süslemeyi ustalıklı yapan, kıvrak sesi, tekniği ve yeteneğiyle hızlı pasajları renkli figürler ve trillerle seslendirmeyi başaran soprano ses.
Krikoid kıkırdak :	Erişkin insanda larenksin alt sınırında yer alan ve genellikle 20li yaşlarda kemikleşmeye başlayan yapıdır.
Larenks:	Akciğerlerden gelen havanın harekete geçmesiyle titreşen ses tellerini içine alan bu ses kutucuğu
Lirik:	Ses müziğinde soprano ve tenor seslerin etkileyici, tatlı, yumuşak karakterde olduklarını belirtir.
Nazofarenks:	Kafa tabanından yumuşak damak seviyesine kadar uzanan, önde konkalar ile nazal kaviteyle devamlılık gösteren farenks bölümüdür
Parlando:	Konuşur gibi şarkı söylemek anlamında İtalyanca müzik terimi
Pelvis kasları:	Kadın iskeletinde bacakların hemen üzerinde yer alan leğen kemikleri ve bel kemiği tarafından oluşturulan kemik çatının kasıklar tarafından desteklenmesi.
Resitatif:	Bir şarkıyı sadece tartımını vererek (notaların frekansları önemsiz) söylemek. "konuşur gibi"
Rezonans:	Tınlayış, ötüm. Aynı ses yüksekliğinde harekete geçen iki titreşim kaynağından birinin titreşmeye başlaması halinde ötekinin de ona uyarak titreşimi sürdürmesi.
Rubato:	Bir müzik cümlesinde ya da ölçüsünde temponun serbest bir anlayışla hızlandırıp yavaşlatılması.
Tiroid kıkırdak:	Erişkin insanda larenksin üst sınırında yer alan ve genellikle 20li yaşlarda kemikleşmeye başlayan yapıdır.
Trakea:	Nefes borusu

EK B: MÜZİK VE VIDEO CD'Sİ ESER ÖRNEKLERİNİN LİSTESİ

- 1. Eser:** Mehmet Azmi Saral - Başında Pare Pare Garın Var Senin
- 2. Eser:** Fındık Buse Katılmış - Sarı Yazma
- 3. Eser:** Egemen Sekmen - Zeynebin
- 4. Eser:** Mehmet Salih İnan - Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri
- 5. Eser:** Elif Avcı - Ankara'da Yedik Taze Meyvayı
- 6. Eser:** Emine Çakan - Deverek Dağı
- 7. Eser:** Turgut Balbay - Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz
- 8. Eser:** Umut Ünal - Kırat Bozlağı
- 9. Eser:** Mehmet Arlan - Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri
- 10. Eser:** Ayşegül Altıok - Doğar Yaz Ayları
- 11. Eser:** Mehmet Azmi Saral - Başında Pare Pare Garın var Senin
- 12. Eser:** Fındık Buse Katılmış - Sarı Yazma
- 13. Eser:** Egemen Sekmen - Zeynebin
- 14. Eser:** Mehmet Salih İnan - Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri
- 15. Eser:** Elif Avcı - Ankara'da Yedik Taze Meyvayı
- 16. Eser:** Emine Çakan - Deverek Dağı
- 17. Eser:** Turgut Balbay - Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz
- 18. Eser:** Umut Ünal - Kırat Bozlağı
- 19. Eser:** Mehmet Arlan - Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri
- 20. Eser:** Ayşegül Altıok - Doğar Yaz Ayları
- 21. Eser:** Deniz Çapkan- Zeynebin
- 22. Eser:** Pınar Bozcu - Doğar Yaz Ayları
- 23. Eser:** Ali Alpsar - Başında Pare Pare Garın var Senin
- 24. Eser:** Cankut Akıncı - Sarı Yazma
- 25. Eser:** Deniz Çapkan- Zeynebin
- 26. Eser:** Pınar Bozcu - Doğar Yaz Ayları
- 27. Eser:** Ali Alpsar - Başında Pare Pare Garın var Senin
- 28. Eser:** Cankut Akıncı - Sarı Yazma

- 29. Eser:** Hacı Taşan - Başında Pare Pare Garın var Senin
- 30. Eser:** Çekiç Ali - Sarı Yazma
- 31. Eser:** Çekiç Ali - Zeynebin
- 32. Eser:** Muharrem Ertaş - Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri
- 33. Eser:** Hacı Taşan - Ankara'da Yedik Taze Meyvayı
- 34. Eser:** Çekiç Ali - Deverek Dağı
- 35. Eser:** Çekiç Ali - Nerde Kaldı Vatanımız Elimiz
- 36. Eser:** Muharrem Ertaş - Kırat Bozlağı
- 37. Eser:** Çekiç Ali - Doğar Yaz Ayları

EK C : NOTALAR

EK C.1: Başında Pare Pare Garın Var Senin Bozlaşığı Notası 1.

Yöresi: Keskin
Kaynak Kişi: Hacı TAŞAN

BAŞINDA PARE PARE

Notaya Alan
Ayşegül ALTIOK

a man ba şın da pa re pa re ga rın var se ni n dos tu nan yay la ya cak za ma nın dağ la

4 r da ğ la r vay dağ lar o f o f o f Se ni çık

7 mı ya da ne me ce lim var be ni m koy ma dın der ma nı mı a ma nın

10 dağ lar o y dağ lar o y Se ni çık mı ya da ne me

14 ne me ce lim var be ni m koy ma

17 dın der ma nı mı a ma nın dağ lar o f dağ lar o f

20 a man en ği nin den yük se ğe ne ba kıl ma z en ği nin den yük se ğe ne ba kıl

24 ma z as lan gel se boz me şe ni sö ke me z o

27 f sö ke mez o f i pek yük lü tor ma ya la rın yav ru çı ka

30 ma z gal dı go ya nım da gü me ni m dağ lar dağ lar

32 dağ lar i pek yük lü tor ma ya la rın yav ru çı ka

36 ma z kal dı go ya nım da gü me nin dağ la r oy

EK C.1.(Devam):Başında Pare Pare Garın Var Senin Bozlağı Notası 2.

2

39
o___ f dağ___ lar___ o_____ y a man yağ mur ya ğar da her ot la rı bi

42
ti ri_____ r güz ge lir de i rey ha_nı ye ti ri_____ r o_____

46
_____ f ye ti rir o f o___ f o___ f o_____ f sa rı çi çek pev raz kur muş o tu

49
ru_____ r ga rı ş mış la le ye çi me_nin. dağ___ lar___ dağ___ la___

52
_____ r o_____ y sa rı çi çek pev ra_____ z

55
pev ra_____ z gur muş o tu ru_____ r ga rı ş mış la le ye

58
çi me nin_ dağla_r oy___ o_ y o___ y o_____ y dağ___ lar_ o___ y

EK C. 2: Sarı Yazma Bozlağı Notası.

Yöresi: Kırşehir
Kaynak Kişi: Çekiç ALI

SARI YAZMA

Notaya Alan
Ayşegül ALTIÖK

Sa rı yaz ma ya kış maz mi gü ze_ le sa rar dı gül ben
4 zim de_ dön dü ga ze le_ oy_ oy a man ben gi di yom da sen ya re ni
7 ta_ ze_ le_ ta ze le_ al da_ be ni_ daş tan
10 da şa_ çal gü zel_ e_ o_ y var_ gü zel_ l
13 ben gi di yom da sen ya_re ni_ ta_ ze_ le_ ta ze_ le_
16 al da be_ni_ daş dan da şa_ çal gü ze_ le o_ y var_ gü ze_
19 le_ Sev_ da kö şe si ne de bı rak_ tım pos tu_ mu hab
23 bet ka dim dir u nut mam dos tu_ o_ y_ a man ak el le rin de o la
26 yım des ti_ vay des ti_ al da be ni daş_ tan_ da şa
29 çal gü ze_ l o_ var gü ze_ l

EK C. 3: Zeynebin Bozlağı Notası.

Yöresi: Kırşehir
Kaynak Kişi: Çekiç Ali

ZEYNEBİN

Notaya Alan
Ayşegül ALTIÖK

A man şad o lup gül mü yor gal bi yas lıdır Gar lı dağlar gi bi ba şı pus lu dur_____

4
oy_____ E la göz le ri nem li_____ Kip rik ıs lıdır oy_____ oy_____ ıs lıdır

7
Düş müş al ma na yo lu muz_ Zey ne bin Zey ne_ bin _____

10
oy_____ A man e la göz le ri nem li_____ kip rik ıs lıdır oy_____ oy_____ ıs

13
lıdır düş müş al ma na yo lu muz_ Zey ne_ bin Zey ne bin

16
oy Em sa li yok da el den a şı ret den_ Des tan o lup söy le ni yon

20
Dil ler den oy Ga rip bül bül gi bi ıs sız çöl

24
ler den_ oy_ oy çöl ler_ den Sol muş bah çe sin de gü lü_ Zey

27
ne bim_____ Zey ne bin _____ oy A man ga rip bül bül gi bi

30
de oy İs sız çöl ler den çöl ler_ den Sol muş bah çe sin de_ gü

33
lü Zey ne_ bin Zey ne bin oy

EK C. 4: Avşar Elleri Bozlağı Notası.

Kimden Alındığı:
Muharrem ERTAŞ

AVŞAR ELLERİ

Notaya Alan
İsmail ALTUN SARAY

A man gine gö çey le dide av şa rel le ri i el le ri nof
a şı a şıp gi de nel ler bi zi mi di ru yuy bi zim di re
ey a ma na bat la rı da ya kı n i de ri ra ğı i ra ğı
ey yü ce dağ da na şan yol lar bi zim di rey ey
ey ey a ra bat la rı da ya kı n i de ri i ra ğı
yü ce dağ da na şan yol lar bi zim di re yey bi zim di re yey
a man be li miz den de kı lı cı mı zın kir ma ni
nof da şı de ler de mı zı ra ğan tem re ni tem re
ni a man dev let ver miş hak kı mı z da fer ma nı fer ma nı fer man
pa di şa hın dağ lar bi zim di re ye yey yey ye ye yey dev let ver miş
hak kı mı z da fer ma nı fer man
pa di şa hın dağ lar bi zim di re yey bi zim di re yey

EK C. 5: Ankarada Yedik Taze Meyvayı Bozlağı Notası.

ANKARADA YEDİK
TAZE MEYVAYI

Yöresi:Ankara-Keskin

Kimden alındığı:Hacı TAŞAN

Notaya Alan
Yücel PAŞMAKÇI

A man an ga ra da ye di — k ze mey va yı bo şa çiğ

5 na mı şı — m ya la n dün ya yı

8 Kes kin den de sil dir me yin kün ya_ yı

11 Söy le yin a na ma a_ na mağ la sı

13 a na mı noğ lu va_ r be ni ney le sin

16 Söy le yi na na ma a na mağ la sı

19 a nam dan gay rı sı ya_ la_ nağ la sin

EK C. 6: Deverek Dağı Bozlağı Notası.

DEVEREK DAĞI

YÖRESİ
KIRŞEHİR

KAYNAK KİŞİ
ÇEKİÇ ALI

NOTAYA ALAN
Ayşegül ALTIOK
Nurdan DOĞAN

Ü ZE RİN DE DE KE Kİ _____ K Gİ Bİ GAY DI MI

GÜ VEL GU ŞU Gİ Bİ YAR BO _____ Y NU NU EĞ Dİ Mİ

SA RI SA ÇI NI MA HI YÜ _____ ZÜ ME

DEĞ _____ Dİ Mİ OY BA NA GAR Şİ BİR

ÇE _____ KİL MEZ NA Zİ N VAR *E.dalgıç*

EK C. 7: Nerde Galdı Vatanımız Elimiz Bozlağı Notası 1.

NERDE GALDI VATANIMIZ ELİMİZ

YÖRESİ
KIRŞEHİR

KAYNAK KİŞİ
ÇEKİÇ ALI

NOTAYA ALAN
Ayşegül ALTIOK
Mevlüt Erdem DALGIÇ
Egemen SEKMEN

NER DE GAL DI VA TA NI MIZ E Lİ Mİ _____ Z

E Lİ Mİ _____ Z Sİ LA DA Kİ

DAĞ LAR GÖ RÜN MEZ OL DU

GÖ RÜ _____ N ME ZO _____ L DU

U ZAK DÜŞ DÜ NAZ LI YA RE YO LU

MU _____ Z YO LU MUZ

GAL DIM GUR BET EL DE VA RIL MAZ OL DU

VA RI _____ L MAZ OL DU *E.dalgıç*

EK C. 8: Kırat Bozlağı Notası.

KIRAT BOZLAĞI

YÖRESİ
KIRŞEHİR

NOTAYA ALAN
Metin EKE

KAYNAK KİŞİ
MURREMERTAŞ

A MAN AK ŞAM OL DU DA DU RA MA Z VAY GI RA T

OY OY YE MEZ YE Mİ Nİ YE Mİ Nİ EY EY

ÇAK TIM ZİK KE Sİ Nİ VAY ZA LI M OY OY

OY GE VER GE Mİ Nİ OY GE Mİ Nİ

E.dalgıç

EK C. 9: “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” Bozlağı Notası.

Kimden Alındığı:
Muharrem ERTAŞ

AVŞAR ELLERİ

Notaya Alan
İsmail ALTUN SARAY

A man gine gö çey le dide av şa rel_ le_ ri_ i_ el le_ ri_ nof_ a şı
4 a şıp gi de nel ler bi zi mi di ru yuy bi zim di re
8 ey a ma na ra bat la rı da ya kı n i de ri ra ğı_ i ra ğı
11 ey yü ce dağ da na şan yol lar bi zim di rey_ ey_
13 ey_ ey_ ey_ ey_ ey_ ey_ ey_ a ra bat la rı da ya kı_ n i de ri i ra ğı
16 yü ce dağ da na şan yol lar bi zim di re_ yey bi zim di_ re_ yey
20 a man be li miz den de kı lı_ e_ mi zim kir ma_ ni_
22 nof_ da şı de ler_ de mi zı_ ra ğan tem re_ ni_ tem_ re_
26 ni_ a man dev let ver miş hak kı_ mız da fer ma ni_ fer ma ni fer man
29 pa di şa hın dağ lar bi zim di re_ ye_ y_ yey_ yey_ ye_ ye_ ye_ yey dev let ver miş
32 hak kı_ mız da fer ma ni_ fer man
34 pa di şa hın dağ lar bi zim_ di_ re_ yey bi zim_ di_ re_ yey

EK C. 10: “Ankarada Yedik Taze Meyvayı” Bozlağı Notası.

ANKARA'DA YEDİK
TAZE MEYVAYI

Yöresi: Ankara-Keskin

Kimden alındığı: Hacı TAŞAN

Notaya Alan
Yücel PAŞMAKÇI

A man an ga ra da ye di k ta ze mey va yı bo şa çiğ
5 na mı şı m ya la n dün ya yı
8 Kes kin den de sil dir me yin kün ya yı
11 Söy le yin a na ma a na mağ la sı
13 a na mı noğ lu va r be ni ney le sin
16 Söy le yi na na ma a na mağ la sı
19 a nam dan gay rı sı ya la nağ la sin

EK C. 11: “Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri” Fonetik Alfabe İle Yazılmış Bozlak Notası.

Kimden Alındığı:
Muharrem ERTAŞ

AVŞAR ELLERİ

Notaya Alan
İsmail ALTUN SARAY

á mán gi ne gö çey lê di de av şa reş le ri
el le ri nof á şı páşıp gi de nél lér bí zı mí di ru yuy
bí zım dı re ey á mán áráp át la rı dá yá Kı
n è dër í rá ğı í rá ğı ey yü cè dağ dá ná şán
yol lár bí zım di rey ey ey — ey — ey — ey —
ey ey ey á rá bát la rı dá yá Kı n è dë ri í rá ğı yü cè dağ dá ná şán yol lár
bí zım di rey ey bí zım dı rey ey á mán bêli miz den de Kıl
cı mı zn kırm nı nof daşı dè lër de mı zı
rá gán tèmre ni tèm ré ni á mán dev lét vèrmış háK ğı mızda fèr má nı
fèr má nı fèr mán pà di şá hun dağlar bız im dı rey
ye y yey yey ye ye ye yey devlèt vèrmış háKġı mızda
fèr má nı fèr mán pàdi şá hun dağlar bí zım dı réy éy bí zım dı ré yéy

EK C. 12: “Ankarada Yedik Taze Meyvayı” Fonetik Alfabe İle Yazılmış Bozlak Notası.

**ANKARA'DA YEDİK
TAZE MEYVAYI**

Yöresi: Ankara-Keskin
Kimden alındığı: Hacı TAŞAN

Notaya Alan
Yücel PAŞMAKÇI

5
8
11
13
16
19

a mañ añ ğa ra'da ye dī k tá zê mēy vá yı bo şá çığ
nē mi şī m yá la n dūn ya yı
kēs kin dēn de sil dir mē yīn kūn yá yı
sōy lē yīn á ná ma á ná mág lá sı
á ná mī noğ lu vá r bē ni nēy lē si
sōy lē yī ná ná ma á ná mág lá sı
á nám dán ğây rı sı yá lá nág lá sım

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Ayşegül ARAL ALTIOK

Doğum Yeri ve Tarihi: Samsun 01/12/1974

Adres: İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü Maçka Kampüsü, Beşiktaş - İstanbul

Lisans: İTÜ TMDK Ses Eğitimi Bölümü Türk Halk Müziği Programı.

Yüksek Lisans: İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel Bilimler Ana Sanat , Türk Halk Müziği Yüksek Lisans Programı.

Lisans Bitirme Çalışması:

Aral, A. (1995). “Gurbet Havalarna Genel Bir Bakış”, Bitirme Ödevi, İTÜ, TMDK, İstanbul. Danışman: Öğr. Gör. Esin Şentürk

Yüksek Lisans Tez Başlığı :

Aral, A. (1999). “Türk Halk Müziğindeki Kadın Ağzı Türkülerin Müzikal ve Edebi Açıdan İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. Danışman: Öğr. Gör. Cihangir Terzi

Yayımlar

Uluslararası hakemli dergilerde yayınlanan makaleler

Aral, A., (2003). “Balkanlara Düşen Işık: Sezen Aksu'nun Anadolu Popu”, *Folklor Edebiyat Popüler Müzik Özel Bölümü*, Çeviri yazı, Sayı: 36, 115 – 125.

Aral Altıok, A., (2009). Kadınlardan Kadınca Müzik, Neveser Kökdeş'den Kadınca Şarkılar & Kadınca Türküler, *Bestekarlar Serisi 3*.

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitabında basılan bildiriler

Aral, A., (2010). “Kastrato Seslerin Müziksel Temsildeki Yeri”, *Porte Akademik, Müzikte Temsil ve Müziksel Temsil*, Yıl: , Sayı: 1.

Aral Altıok, A., (2008). “Türkü Yakıcı Kimliğiyle Kadın” , 1. Folklor ve Etnomüzikoloji, İTÜ Müzikbilimi kulübü Uluslararası Öğrenci Kongresi Özet Kitabı, s.3, İstanbul, Türkiye.

Aral Altıok, A., (2009). “Türkü Yakıcı Kimliğiyle Kadın”, Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye.

Aral Altıok, A., (2010). “Türk Müziği Üzerine Yapılan Ses Eğitimi Çalışmaları İçin Bir Örneklem; Hamiyet Yüceses” 3. Uluslar arası Bir bilim Kategorisi Olarak “Kadın”: Edebiyat, Dil, Kültür ve Sanat Çalışmalarında Kadın Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Selçuk Üniversitesi Dilek Sabancı Devlet Konservatuarı Konya, Türkiye, s. 11-22.

Aral Altıok, A.,(2010). “Halk Müziğinde Yerel İcra Temsili İçin Fonetik Alfabenin Kullanımı”, II. Uluslararası Müzikte Temsil Müziksel Temsil Sempozyumu, İTÜ TMDK Müzikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye.

Ulusal Bildiriler

Tam metin

Aral, A., (2006). “Müzikologlar Gözüyle Orhan Gencebay”, Geçmişten Geleceğe Samsun, Samsun 2006, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı Yayınları, Sayı: 1, s. 757-772.

Kongre / Sempozyum / Çalıştay Editörlüğü

Aral Altıok, A., (2005). Müzikte Temsil ve Müziksel Temsil Uluslararası Kongresi, Düzenleme Komisyonu Üyeliği, İTÜ TMDK Müzikoloji Bölümü, İstanbul Türkiye, 6–8 Ekim 2005.